

Գ. Մ. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Պարսիկ
Եզակի

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գ. Մ. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

ՊԱՐՍԻՑ ԼԵԶՎԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(ՀԵՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ՉԵԼԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ)

Քոչլատրված է ՀՍՍՀ Գարձուագույն և միջնակարգ մասնագիտական կրթության մեթոդական կողմից որպես ուսումնական ձեռնարկ Սրեանի պետական համալսարանի արևելագիտության ֆակուլտետի ուսանողների համար

Խմբագիր՝ դոց. Արտ. Հ. Պապոյան
Գրախոս՝ պրոֆ. Հ. Գ. Փափազյան

ՆԱԼԲԱՆԻՅԱՆ Գ. Մ.

Ն101 Պարսից լեզվի քերականություն (Հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն): Ուս. ձեռնարկ համալս. արևելագիտ. ֆակ. համարի—Ցր.:—Սրևանի համալս. հրատ., 1980.—452 էջ.

Ձեռնարկի առաջին հատորը ընդգրկում է ժամանակակից պարսից լեզվի կազմավորման համառոտ պատմությունը, զարգացման շրջանները, հնչյունաբանությունը, բառագիտությունը՝ նկարագրված են քերականական համապատասխան կարգերը, խոսքի մասերի և բնորոշ բառափոխության ու բառակազմության յուրահատկությունները: Քերականությունը շարադրված է համաժամանակյա (սինխրոնիկ) հայեցակետով՝ պարսից դասական և ժամանակակից գեղարվեստական գրականության լեզվական տվյալների հիման վրա:

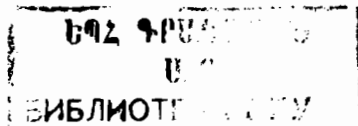
Նախատեսվում է ուսանողների, ասպիրանտների, ընդհանրապես պարսկերենի ուսումնասիրությամբ զբաղվողների համար:

4602000000
Ն $\frac{4602000000}{704(02)-79}$ 19-79

411 (Պարս)
81.2 (պարս)—2Յ73

2502565258

Налбандян
Георгий Мкртычевич
ГРАММАТИКА ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА
(фонетика, лексикология, морфология)
(На армянском языке)
Издательство Ереванского университета
Ерван—1980

Հայոց մեջ Օտար լեզուների ուսումնասիրությունը ունի բազմահարուստ ավանդույթներ, Հնուց ի վեր հրապարակվել են զանազան լեզուների՝ բազմատեսակ մեծ ու փոքր քերականություններ:

Արևելյան լեզուներից հայերը ուշադրություն են դարձրել թուրքերենի, արաբերենի և պարսկերենի վրա:

Թուրքերենի ու արաբերենի վերաբերյալ ունենցւմի շարք արժեքավոր բառարաններ, այլև բազմաթիվ դասագրքեր ու քերականության ձեռնարկներ: Գնայած պարսկերեն լեզվի ուսուցման կարևորությանն ու անհրաժեշտությանը՝ ինչպես պարսկահայ գաղութում ընդհանրապես, այնպես էլ հայագիտության համար մասնավորապես, այնուամենայնիվ, թերևս զարմանալի թվա, սակայն փաստ է, որ բազում դարերի ընթացքում պարսկերենի համար կազմվել և հրապարակի վրա է միայն Գևորգ Դիպիր Դալատցու պարսկերեն-հայերեն բառարանի սկզբում գետեղված Հակոբ Տյուզյանի, շամառոտ քերականութիւն պարսկական բարբառոյ, մի հին աշխատություն |1826 թ. |:

Պարսկերեն լեզվի ուսումնասիրությունն ունի որոշ ավանդույթներ համաշխարհային և հայրենական գիտության մեջ:

Պարսկալեզու գեղարվեստական խոսքի և գիտական մտքի գանձերը ուսումնասիրվում են ոչ միայն Սովետական Միության կենտրոնական համալսարաններում և գիտությունների ակադեմիայի համապատասխան ինստիտուտներում, այլև մասնավորապես ինստիտուտներում ու գիտահետազոտական այլևայլ հիմնարկներում:

Հատկապես մեր հանրապետութայնում անընդհատ ընդլայնվում է այս բնագավառով զբաղվող կամ հետաքրքրվող գիտական հասարակայնութայն շրջանակը: Մինչդեռ մինչև այժմ հրապարակի վրա չկա մայրենի լեզվով պարսկերենի քերականութայն մասին որևէ աշխատություն, որը գոնե ընդհանուր գծերով նկարագրած լիներ պարսից լեզվի կառուցվածքը, նրա առանձնահատկություններն ու քերականական ընդհանուր համակարգը:

Երևանի պետական համալսարանում ունեցած երկարամյա պաշտոնավարութեան ընթացքում անձամբ զգացել ենք, թե ուսանողութիւնը որքան դժվարութիւններ է կրում մայրենի լեզվով պարսկերենի քերականութեան ձեռնարկ չունենալու պատճառով:

Նշված բացը լրացնելու, պարսկերեն լեզվի ուսուցումը դյուրացնելու նպատակով, ահա, մենք կատարեցինք՝ ինչ որ մեր համեստ կարողութիւնը ներքեց մեզ անելու:

Ընթերցողին ներկայացվող սույն աշխատութիւնը ստեղծվել է համանուն դասընթացի՝ տողերիս հեղինակի դասախոսութիւնների հիման վրա, որոնք կարդացվել, լրացվել ու մշակվել են տարիների ընթացքում՝ մեր իրանագիտական կենտրոններից մեկի՝ Երեւանի պետական համալսարանի արեւելագիտութեան ֆակուլտետի իրանական բանասիրութեան բաժնում:

„Դարսից լեզվի քերականութեան,“ ներկա աւանդին հատորը ընդգրկում է ընդարձակ ներածութիւն, ժամանակակից պարսկերենի հնչյունաբանութիւնը, բառագիտութիւնը և ձևաբանութիւնը:

Ներածութեան մեջ համառոտակի շարադրված է պարսից լեզվի կազմավորման պատմութիւնը, բնութագրվում են նրա զարգացման շրջանները, ցույց է տրվում պարսկերեն լեզվի տեղը իրանական լեզուների համակարգում, ինչպես նաև հնդեվրոպական լեզուների ընտանիքում:

Հնչյունաբանութեան բաժնում մանրամասն վեր են լուծված պարսկերենի գրութիւնը, հնչյունաբանութիւնը, շեշտադրութիւնը:

Բառագիտութեան բաժնում տրված է բառը յամակողմանի քննութիւնը, նրա բաղադրիչների իմաստաբանական հարաբերութիւնների վերլուծութիւնը: Ըստ ամենայնի ցույց են տրված պարսկերեն լեզվի բառային կազմի համալրման ուղիները, ժամանակակից պարսկերենի դարձվածաբանութեան առանձնահատկութիւնները:

Նյութեղ մանրամասնութեամբ ուսումնասիրված են պարսկերեն լեզվի բառապաշարի հիմնական շերտերը, տրված է պարսից լեզվի հիմնական բառակազմի բնութագիրը:

Ձևաբանութեան բաժնում տրված է լեզվի ձևաբանական վերլուծութիւնը ըստ խոսքի մասերի: Մանրամասն նկարագրված են ժամանակակից պարսկերենի քերականական կարգերը, զանազան խոսքի մասերին բը-

նորոշ բառափոխութեան ու բառակազմութեան համակարգերը:

Բերականութիւնը կազմված է համաժամանակյա/սինխրոնիկ/ հայեցակետով՝ պարսից դասական և ժամանակակից գեղարվեստական գրականութեան լեզվական տվյալներին հիման վրա:

Աշխատութեան վերաբերյալ տեսական ուսումնասիրութիւններին ու գրական աղբյուրներին բացի, հեղինակը լայնորեն Օգտագործել է նաև պարբերական մամուլը, բառարաններ, ուսումնական ձեռնարկներ, իր անձնական գրառումներն ու դիտողութիւնները: Հանի որ աշխատութեան մեջ բերված բնագրային վկայութիւնները հասնում են հազարների, հեղինակը հնարավոր է համարել չնշել աղբյուրը:

Այդ երկերը նշվում են համառոտ մատենագրութեան մեջ:

Ինչպես արդեն ասվեց, գիրքը ստեղծվել է դասընթացի դասախոսութիւններին և կարող է, այդպիսով, ծառայել որպես ձեռնարկ՝ պարսկերենը ուսումնասիրողների համար: Սակայն այն ուսումնական ձեռնարկ է՝ բառիս նեղ իմաստով և նախատեսված է միայն ուսանողութեան համար:

Աշխատութիւնը ընդարձակութեամբ և բովանդակութեամբ իր տեսակի մեջ առաջինն է. հայ ընթերցողի համար հավասարապես նոր կամ նորաստեղծ է:

Հեղինակը խորապես գիտակցում է, որ պարսկերեն լեզվի հետ կապված բոլոր հարցերը չեն, որ աշխատութեան մեջ լուսաբանվում են նույն մակարդակով ու խորութեամբ: Այդ հանգամանքը մասամբ բացատրվում է նրանով, որ դեռևս առանձին հարցեր կամ ընդհանրապես մշակված չեն, կամ էլ պատշաճ մշակման չեն ենթարկված: Մասամբ կարող են լինել և հեղինակի թերացումներ: Ուստի և երախտագիտութեամբ կընդունվի բարեկամական ամեն մի քննադատութիւն:

Հ ե ղ ի ն ա կ

Ն Ե Ր Ա Ծ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Պարսկերենը իրանի պետական լեզուն է: Բացի իրանից, պարսկերեն խոսվում է նաև Տաջիկական ՍՍՀ-ում, Ուզբեկական ՍՍՀ-ի որոշ քաղաքներում |Սամարղանդ, Բուխարա|, Հնդկաստանում, Աֆղանստանում, Պակիստանում:

Պարսկերենը պատկանում է իրանական լեզուների արևմտյան խմբին, մյուս բոլոր իրանական և հնդկական լեզուների հետ միասին կազմելով հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի հնդիրանական կամ արիական ճյուղը:

Հինեւելով աշխարհի հնագույն լեզուներից մեկը՝ այն ունի գրավոր հարուստ ավանդույթներ:

Պարսից լեզվի պատմության մեջ տարբերվում է զարգացման երեք շրջան՝ հին, միջին և նոր:

Հին շրջանը ընդգրկում է 6-4-րդ դդ. մ.թ.ա., սա հայտնի է մեզ հին պարսկերեն անունով:

Հին պարսկերենը, որ նախպես ցեղային լեզու էր |փարսուա ցեղի|, զարգանալով բարձրանում և հասնում է ժողովրդի լեզվի աստիճանին և դառնում նոր կազմավորված պարսկական էթնոսի ընդհանուր համաժողովրդական լեզուն:

Պարսկական մյուս ցեղերի լեզուները կամ ձուլվեցին նրա հետ, կամ էլ մնացին որպես տարածքային բարբառներ:

Հին պարսկերենը մեզ ավանդված է սեպագիր արձանագրություններով, որ թողել են Աքեմենյան Բազավորներ Կյուրոսը, Դարեհը, Քսերքսեսը, Արտաքսերքսեսը և ուրիշներ՝ Պարսկաստանի հին մայրաքաղաքներում՝ Պերսեպոլիսում |Քարթե Ջամշիդ|, Սուզայում |Շոշ|, Էֆթաթանում |Համադան|:

Ավելի մեծ ու ընդարձակ արձանագրությունները գտնվում են ժայռերի վրա՝ Բիսեթունյան, Ալվանդի, Նաղշ-ե Ռոստամի դամբարան-ժայռում, Խորխոռի ժայռի վրա՝ վանում:

Մի շարք այլ արձանագրութիւններ էլ, որոնք
ապօքալի համառոտ են, փորագրված են պալատների պա-
տերին, սյուների վրա՝ կան և ապօքալի անշշանները՝
զանազան մետաղե ու կավե ամանների, փոքրիկ բուր-
գերի, ծաղկամանների և այլ իրերի վրա:

Հին պարսկական սեպագիր արձանագրութիւններն
ուրեքն պատմական մեծ արժեք: Նախ՝ մենք իրանի հը-
նագույն պատմութեան մասին տեղեկութիւն ենք ստա-
նում բուն աղբյուրից: այդ արձանագրութիւնները
փորագրված լինելով ժայռերի վրա, ո՛չ մի նորամու-
ծութեան չեն ենթարկվել և մեզ հասել են անաղարտ
ձևով, հարազատորեն պահելով իրանի հարավ-արևմտյան
հնամենի լեզուն:

Հին պարսկերենը լինելով հնդեվրոպական հնագույն
լեզուներից մեկը, մեծ չափով նպաստում է այդ լեզու-
ների համեմատական քերականութեան ուսումնասիրու-
թյանը: Հին պարսկերենի քննութիւնը հնարավորու-
թիւն է տալիս ըմբռնելու նրա հետագա զարգացման
փուլերը, այդ թվում նաև ժամանակակից լեզվի համա-
կարգը, բացահայտելու նրա կառուցվածքն ու Օրինա-
չափութիւնները:

Ժամանակակից պարսկերենում կան այնպիսի երևույթ-
ներ, որոնք, իբրև հնագույն Օրինաչափութիւնների
մնացորդներ, բացատրվում են պարսից լեզվի հին վի-
ճակի տվյալներով:

Հին պարսկերենը իր ձևաբանական համակարգով թե-
քական տիպի լեզու է: Ի տարբերութիւն ժամանակա-
կից իրանական լեզուների, այդ թվում արդի պարսկե-
րենի, այդ լեզվում քերականական կարգերն արտահայտ-
վում են ներքին թեթումով ու մասնիկաւորումով:

Այստեղ մասնիկներն Օրգանապես միացած են արմա-
տին, և հաճախ նույն մասնիկը արտահայտում է մի քա-
նի քերականական իմաստներ /թիվ, սեռ, հոլով և
այլն/:

Քերականական իմաստները հին պարսկերենում ար-
տահայտվում են նաև արմատի հնչյունափոխութեամբ:

Հին պարսկերենի հոլովման համակարգը դեռ որոշ
չափով պահպանում էր հնդեվրոպական նախնական բը-

նույժը, այսինքն՝ հիմնականում թեքական տիպի էր, և ըստ հոլովովող բառի սեռի /իզական, արական, չեզոք/, ինչպես նաև թվի /եզակի, երկակի, հոգնակի/՝ հոլովումը կատարվում էր վերջավորութունների փոփոխությամբ:

Ուներ ութ հոլով:

Հին պարսկերենում որոշ չափով պահպանվել են հնդեվրոպական հիմք լեզվի դերանունների առանձնահատկությունները: Այսպես, Օրինակ՝ հին պարսկերենը ևս անձնական դերանվան Ձ-րդ դ-ի համար գործածում է ցուցականը: Հնդեվրոպական լեզվում հեռու առարկան նշանակող ցուցականներն են գլխավորապես *w, n, l* -ն /ձայնավորները՝ անորոշ/: *իյդ*, հնդեվրոպական *v* -ն գտնվում է հին պարսկերենի *ava, havv* ցուցականների մեջ, որը նույնպես ցույց է տալիս հեռու առարկաներ: Օրինակ՝

hya imam bumim add, hya avam asmanam add.

,,ջրը ստեղծեց այս երկիրը, որը ստեղծեց այն երկիրը,,:

Ինչպես հնդեվրոպական հիմք լեզվում, այնպես էլ հին պարսկերենում, դերանունները գոյականի նման բոլոր թվերի մեջ միևնույն հիմքը չեն պահում: այլ կերպ ասած՝ եզակին և հոգնակին տարահիմք են /*soupletive* /, մեկը մի հիմքից է կազմվում, մյուսը՝ այլ: Օրինակ՝ հնդեվրոպական **egō* և **me*, հին պարսկերեն *adam* ,,ես,, և *amāxam* ,,մենք,,: Ինչպես նաև հոլովման ժամանակ՝ անձնական դերանվան առաջին դեմքը ուղղակաճում ունի մի հիմք, մյուս հոլովները՝ տարբեր հիմքեր, որոնք միշտ *m* ռեզայինով են /համտ. ուղղ. *adam*, հայց. *mām* , սեռ. , տր. *manō, maiy/*:

Հին պարսկերենը ունեցել է բայերի խոնարհման բարդ համակարգ: Այստեղ մի բայը կարող էր ունենալ բազմաթիվ ինքնուրույն հիմքեր: Ըստ որում, եթե տրված լինի որևէ մեկ ձևը, հնարավոր է է որոշել մյուս ձևերը: Խոնարհումը կրում է գերազանցապես թեքական բնույթ: Բայերն ունեն երկու կանոնավոր ժամանակներ՝ ներկա և անցյալ անկատար: Միևնույն հիմքը կարող է կազմել ներկան և անցյալը /տորիս-

տը /, Օրինակ՝ ներկա- bara(n)tiy , նրա՞նք բերում
 են, /հմտ. սանսկր. bharanti , հայ. -բերէ /, անց-
 յալ՝ abara , նա բերեց, /հմտ. սանսկր. abharat,
 հայ. -ե-բեր /:

Ապառնի ժամանակի ոչ մի հետք չի պահպանվել, սակայն ստորադասական եղանակի բայերը գործածվում էին նաև ապառնի ժամանակի իմաստով: Հին պարսկերենի բայերի եղանակները չորսն են. սահմանական, ստորադասական, ըղձական և հրամայական:

Բայական հիմքերի ուսումնասիրության ներքոցում են տալիս, որ հին պարսկերենն ունի հնդեվրոպական հիմք լեզվի վերջավորությանների բոլոր տեսակները, ըստ որում՝ սահմանական ներկայում և ստորադասականում՝ առաջնային վերջավորություններ, Օրինակ՝ եզակի 1-ին դեմք -miy , անցյալում և ըղձականում՝ երկրորդային վերջավորություններ. Օրինակ՝ եզակի 1-ին դեմք - m : Հատուկ վերջավորություններ ունի հրամայականը: Այստեղ ամբողջությամբ պահպանված է նաև ներգործական և լեզուք սեռի բայերի վերջավորությունների տարբերակումը: Հրամայական եզակի ներկա 2-րդ դեմք -diy , հրամայական եզակի լեզուք 2-րդ դեմք -xuvd:

Պետք է նշել, որ միայն Պարեհի և Բսերքսեսի կողմից թողած արձանագրություններում է, որ հին պարսկերենը ներկայացվում է որպես իր թեքականությանը դեռևս անադարտ պահպանած լեզու: Բայց դա արդեն հին շրջանի վերջն է: Ավելի ուշ շրջանի արձանագրությունները /Արտաքսերքսես 1-ինի, Արտաքսերքսես 2-րդի / արդեն վկայում են, որ թեքականությունը ըսկրսել է քայքայվել, վերջավորությունները հետզհետե վերանում էին, թեքումը պարզվում էր: Իսկ Արտաքսերքսես 3-րդի արձանագրությունների լեզվից երկվում է, որ այդ ժամանակ /4-րդ դար մ.թ.ա. / հին պարսկերեն լեզուն արդեն կորցրել էր իր հարուստ թեքականությունը և ստացել էր նոր որակ: Այդ շրջանի արձանագրությունները ցույց են տալիս, որ քերականական մեռը իր անկման շրջանն է ապրում, այսինքն՝

հին հնդեվրոպական սեռային տարբերությունները միայն մասնակիորեն են արտահայտվում: Օրոցական դերանունները և ածականները պահպանել են որոշ սեռային տարբերություններ, իսկ գոյականների սեռը ու-

րոշվում է միայն այդ խոսքի մասերի հետ կապակց -
վելու միջոցով: Նույն անկման վիճակն է ապրում
նաև երկակի թիվը:

Ինչպես արդեն նշվեց, հոլովումը հին պարսկե-
րենում իրացվում է վերջավորությունների փոփոխու-
թյամբ: սակայն այստեղ ևս նկատվում է այդ համա-
կարգի աստիճանական փայտայում, տարբեր հոլովների
վերջավորությունները նույնանում են և պահանջ են
առաջադրում հոլովական իմաստներ արտահայտելու նոր
միջոցի: Այստեղ արդեն հոլովական վերջավորության
հետ միասին՝ հանդես են գալիս նաև նախդիրներն ու
ետադրությունները: Այսպիսով, հոլովումը գնում է
դեպի պարզեցում: Տրական հոլովը այլևս առանձին
գոյություն չունի: հին սեռականի ձևը ստանձնել է
տրական: հոլովի բոլոր գործառությունները:

Ներգոյական հոլովը սովորաբար ստանում է օ և-
տադրությունը /բացառությամբ հատուկ անունների/,
Բացառական հոլովին հաճախ նախորդում է hača նախ-
դիրը:

Այսպիսով, նախդիրների և ետադրությունների գոր-
ծածությունը վճռական արժեք է ստանում:

Գերազանցապես թեքական բնույթի խոնարհման մեջ
ևս նկատվում է վերլուծական համակարգին անցնելու
միտում, հանդես են գալիս խոնարհմանը նպաստող 0-
ժանդակ բայեր: Այսպես, օրինակ՝ պատճառականի իմաս-
տը արտահայտելու համար հին պարսկերենը կորցրել է
իր նախկին —aya վերջածանցը:

Բսերքսեսի կողմից վանում թողած արևանագրու-
թյան մեջ կան հետևյալ տողերը:

dipim noiy nipištam akunouš.

„նա գրել չտվեց արևանագրությունը,“:

Այստեղ kunou բայը Օգտագործված է որպես 0-
ժանդակ բայ, ինչպես հայերենում „տալ,“ բայը՝
գրել տալ հարադրության երկրորդ եզրում:

Հին պարսկերենի բայական նախածանցները այլևս
ինքնուրույն չեն, նրանք միշտ դրվում են բայից
առաջ և երբեք չեն անջատվում բայից:

Լեզվի զարգացման այս արագ ընթացքը պայմանա-

վորված է պարսից ժողովրդի կյանքում տեղի ունեցած պատմական որոշակի իրադարձութիւններով, որոնց ճշգրիտ հաշվառումը միայն հնարավորութիւն կտա լեզվի զարգացման ու նրա կրած փոփոխութիւնների մասին հանդէսնու ճշգրիտ ձեռակացութիւններին:

Պարսիկները, իննելով մեծ նվաճողներ, շատ հեռու էին գնացել իրենց սահմաններից, և նրանց լեզուն, որը նախապես ցեղային էր, հետագայում բարեհաջող պատմական պայմանների շնորհիվ՝ դարձավ մի հսկայական կայսրութեան լեզու: Ինչպէս է, որ այս պայմաններում պարսկերենը շփվել է այլ քերականական համակարգեր ունեցող լեզուների հետ, կրել նրանց ազդեցութիւնը և իր զարգացման ընթացքում ձեռք բերել նոր, մինչև այդ չեղած Օրինաչափութիւններ, ձևավորվել ու կատարելագործվել է դրանց համաձայն: Բերականական այդ նոր իրականութիւնների առկայութեամբ էլ բացատրվում են պարսկերենի որակական փոփոխութիւնները պարսից ժողովրդի պատմութեան տարբեր շրջաններում:

Պարսից լեզվի կրած ձևափոխութիւնները և նրա ինքնուրույն զարգացումը հիմք լեզվից անկախ՝ չեն փոխել նրա հնդեվրոպական բնույթը: Այդ բոլոր փոփոխութիւններով ու նորամտութիւններով հանդերձ, պարսկերենը ընդհանուր գծերով պահպանել է իր հնդեվրոպական հիմք լեզվի քերականութեան, հիմնական բառամբերքի և հնչյունային կազմի հիմնական արտահայտութիւններն ու Օրինաչափութիւնները:

Հին պարսկերենի վերը նշած ձևաբանական նոր միտումները լայնորեն տարածվեցին և փոխեցին նրա բնույթը, սկիզբ դնելով պարսից լեզվի նոր, հաջորդ փուլին՝ միջին պարսկերենին, որը նախորդի համեմատութեամբ՝ արդեն գերազանցապես վերլուծական տիպի էր:

Միջին շրջան: Սա ընդգրկում է մ.թ.ա. 4-րդ դարից մինչև մ.թ. 10-րդ դարը և ներկայացվում է միջին պարսկերեն անունով: Սա նույնպես տարածված էր իրանական բարձրավանդակի հարավ-արևմտյան մասում, ինչպես ցույց է տալիս ինքը անվանումը, միջին պարսկերենը ներկայացնում է պարսից լեզվի զարգացման միջին աստիճանը:

Միջին պարսկերենը տարածված է եղել Աքեմենյան դինաստիայի անկման ժամանակից/մ.թ.ա. 4-րդ դար/, մինչև նոր պարսկերենի կազմավորումը ընկնող ժամանակաշրջանը:

Եթե չհաշվենք մեզ ավանդված պարսկական դրամները-վրա հիշատակված առանձին անձնանուններն ու տիտղոսները, ապա մ.թ.ա. 3-րդ դարից մինչև մթ. 3-րդ դարի կեսը ընկած ժամանակաշրջանի պարսկերենի զարգացումը արտացոլող և ո՛չ մի նյութ մեզ չի ավանդվել:

Այսպիսով, չունենք մոտավորապես վեց դար ընդգրկող ժամանակաշրջանի լեզվի զարգացումը ջրային տրվող որևէ բնագիր: Եվ միայն Սասանյան դինաստիայի հաստատումից հետո է, որ հանդես են գալիս քիչ թե շատ նշանակութուն ունեցող միջին պարսկերենի հուշարձաններ:

Միջին պարսկերենը Սասանյան դինաստիայի պետական լեզուն էր: Այն ավանդված է մեզ զանազան արձանագրություններով ու գրքերով:

Սասանյան թագավորներ Արդեշիր Պապականը |224-241 թթ. |, Շապուհ 1-ինը |241-272 թթ. | մի շարք արձանագրություններ են թողել Նաղշե Ռոստամում, Նաղշե Ռաջաբում, Հաջիաբադում: Ավանդված են նաև Ներսիի |293-302 թթ. | թողած արձանագրությունը՝ Փայթուլիում, Շապուհ 2-րդիը |309-379 թթ. |, Շապուհ 3-րդիը |382-388 թթ. |՝ թաղե Բոսրանի առևիճի վրա, որոնք, սակայն, փոքրածավալ են:

Արձանագրություններին հետևում է Սասանյան գրականութունը, որը պարունակում է թարգմանական, կրոնական, այլև աշխարհիկ թեմայով գրված նյութեր: Միջին պարսկերենի թարգմանական գրականության մեջ են մտնում հիմնականում Ալեքստայի առանձին մասերի թարգմանությունները, ինչպես Վենդիդատի, Յասնայի, Նեյրանգեստանի, Վշտասպ Յաշտի, Վիսպերեդի և այլն թարգմանություններն ու մեկնաբանությունները:

Գրոնական գրականության մեջ կարևորագույն տեղ են բռնում Բոնդհոշենը, Արտավիրաֆ Նամակը, Դինակարտը: Գրոնական գրականության մյուս հիշատակարաններն են՝ ,Ռեկայաթները, |Ավանդությունները, | 9

„Ջամասպ-նամակ, „ „ „ „ Անդրեի Աթուրպատի Սարսպանդան, „ „ „ „ Կանդնամակներ, „ „ „ „ Իրատագրքեր, „ „ „ „ և այլն:

Սեզ ավանդված միջին պարսկական՝ աշխարհիկ բովանդակությամբ գրականությունը ծավալով ամենափոքրըն է, սակայն իր պատմական արժեքով՝ խիստ նշանակալիւ Այստեղ կարևորագույնն է „Քարնամակի Արտաշիւրի Պապական, „ պատմական վեպը՝ Արտաշիւր Պապականի մասին: „Յաղթարի Զարիւրան, „ „ „ „ Զարիւրի հիշատակը, „ „ „ „ մի այլ պատմական վեպ է, որը հայտնի է նաև „Գոշթասպյան շահնամ, „ կամ „Փահլավի շահնամ, „ անունով:

Մյուս աշխարհիկ երկերից են „Մատիթանի լաթրանգ, „ կամ „Վաթրանգ - նամակ, „-ը „Կտմվածք շախմատի մասին, „ „ „ „ Շահրաստանի հայե էրանշահր, „ „ „ „ Իրանի քաղաքները, „ „ „ „ Պրախթ ասուրիք ու բուզ, „ „ „ „ Արմավենին ու այժը, „ „ „ „ պոեմը:

Հիշատակության արժանի են նաև „Ֆարհանգի պահլավիկ, „ և „Իվաթայնամակ, „ „ „ „ Տերերի գիրքը, „ „ „ „ գործերը:

Միջին պարսկերենն ունի երկու գրություն, որոնք հիմքում ընկած է արամեական այբուբենը: Սակը գործ էր ածվում արամեագրությունների մեջ, մյուսը՝ գրութերի:

Միջին պարսկական գրքերի լեզուն խիստ անկախ է՝ խճողված սեմական, հատկապես արամեական բազմաթիվ բառերով: Այդ բառերը գրվում էին արամեական արտասանության համաձայն, բայց կարդացվում էին միջին պարսկերեն: Այսպիսի Օտարախառն գրությունը կոչվում էր հուզվարեշ:

Սեզ ավանդված միջին պարսկական գրականությունը, իբրև մնացորդ երբեմնի ծաղկած գրականության, աննշան չէ: Եվ զարմանալի է, թե այդ տարժրի նաև այբուբենով, գրությամբ ու բառակազմով՝ միջին պարսկերենը ինչպես է այդքան զարգացել ու առաջադիմել:

Գրական այդ հուշարձանները լեզվական հարուստ նյութ են պարունակում: Իրանց շնորհիվ մենք գաղափար ենք կազմում հիշյալ լեզվի բառապաշարի և նրա քերականական կառուցվածքի մասին:

Միջին պարսկերենը, ի տարբերություն իր հա-
րուստ Թեքականությամբ հայտնի հին պարսկերենի,
գերազանցապես վերլուծական տիպի է։

Այստեղ բացակայում են հոլովի, սեռի փերա-
կանական կարգերը։ Բոլոր անվանական խոսքի մասե-
րին էնտրոշ է Թեքական ձևերի բացակայությունը,
իսկ բառերի շարահյուսական գործառությունները
արտահայտվում են հիմնականում նախդիրների, ետա-
դրությունների, իզաֆեթի ու շարադասության Օգ-
նությամբ։

Քերականական սեռի ջնշումը պարսկերենում տե-
ղի ունեցավ մակեդոնական շրջանում, հետևաբար
միջին պարսկերենը, ինչպես նաև նոր պարսկերենը
փերականական սեռի տարբերակում չունի։ Միջին
պարսկերենում կա եզակի և հոգնակի թիվ։ Երկակի
թիվը, որ կար հին պարսկերենում, այստեղ արդեն
չկա։

Հոլովաձևերի կորուստը և նախդիրների կիրա-
ռությունները վերաբերում են միջին պարսկերենի
նախորդ շրջանին, որով և հին պարսկերենից մի-
ջին պարսկերենին անցնելու շրջանի հոլովական
միջին ձևեր չկան։ Գալով Թեքմանը, այն միջին
պարսկերենում բուն իմաստով վերաբերում է հոգ-
նակի ձո և ihō վերջավորություններին, ո-
րոնք ավելանում են բառի հիմնական ձևի վրա։

Թեքականության քայքայման հետևանքով մեծ
փոփոխությունների է ենթարկվել բայական համա-
կարգը։ զգալի զարգացում են ապրել վերլուծա-
կան, նկարագրական բայական ձևերը։ Այստեղ վեր-
լուծական ձևերը սովորաբար բաղկացած են լինում
երկու կամ ավելի բայաձևերից, որոնցից մեկը
միշտ արտահայտված է Օժանդակ բայով։ Նոր ապա-
նի ժամանակի վերլուծական ձևի կազմության, կրա-
վորական սեռի, պատճառական բայաձևի նոր կազմու-
թյունները հանդես են գալիս որպես անցյալ ժամա-
նակի նոր բայաձև՝ կազմված անցյալ դերբայից և
այլն։

Նոր շրջանի Դարսից էջվի պատմության մեջ
այս շրջանը սկսվում է Թ-րդ դարից և հարատևում

է առ այսօր:

7-րդ դարի առաջին կեսին Սասանյանների պետութիւնը՝ իրանը, ընկալ արաբական տիրապետութեան տակ:

Պարսից ժողովուրդը ենթարկվեց պատմական մեծ փորձութեան: Արաբների ձեռքին նվաճողական խոշոր գործիք էր կրօնը: Նվաճված իրանը հարկադրոված էր ընդունել իսլամը: Ի վերջո, Ջրաղաշտի հայրենիքում իսլամը հռչակվեց պետական կրօն:

Սակայն իրանի քաղաքակրթութիւնն ու անցյալի հոգևոր մշակույթը չուներ անցվեցին, իսկ նրա լեզուն պահպանվելով՝ խիստ դիմադրութիւն ցուցաբերեց ընդդեմ արաբների բռնի ուժեղացման:

Պարսիկներն ընդունելով իսլամը, խաչիֆթում ճանաչվում էին իրավահավասար անդամներ և սկսում մուսուլմանութեան պետական մարմինները: Այսպիսով, իրանի նորաստեղծ պետութիւնը թեև համարվում էր արաբական, իրականում ղեկավարվում էր պարսից քաղաքագետների, գորավարների ու մուսուլմանութեան կողմից: Հատկապես Աբբասյան խաչիֆթի Օրոթ՝ բարձրագույն և ամենապատասխանատու մեծ վեզիրի, պետական գործեր տնօրինողի պաշտոնները հանձնվեցին պարսից վեզիրական տոհմերին՝ Բարմակիդներին, Աֆշինին: Ընդհանրապես, Աբբասիդների պետութիւնը կիսապարսկական, կիսաարաբական մի պետութիւն էր, այն ընդօրինակել էր իրանի Սասանյանների պետութեան համակարգն ու նրա մշակույթը:

Իրանի ազգային լեզուն իսլամի ընդունումից հետո էլ շարունակում է մնալ առանց փոփոխութեան, և իրանի տարբեր շրջաններում ու զավառներում մինչև իսլամը տարածված բարբառները պահպանում են իրենց գոյութիւնը: Միակ բանը, որ բնականաբար անխուսափելի էր, որոշ բառերի մուսուլման էր պարսկերենից՝ արաբերենի և, փոխադարձաբար, արաբերենից՝ պարսկերենի մեջ, որ բխում էր երկրի կառավարման ընթացքի անհրաժեշտութեանից: Հատկանշական է, որ արաբների նվաճման առաջին շրջանում արաբերենի փոխառութիւնները պարսկերենից անհամեմատ ավելի շատ են, քան պարս-

կերեւիներ՝ արաբերենից: Եվ դա բնական էր. պարսիկները ավելի քաղաքակիրթ ժողովուրդ էին, ունեին պետական համակարգի ղեկավարման հարուստ ավանդույթներ ու բարձր մշակույթ և ղրանց համապատասխան մշակված տեղմինուլոգիա, որը և յուրացրին արաբները: Իսկ պարսիկների փոխառությունները արաբներից այդ շրջանում սահմանափակվում են իսլամի վարդապետութայն հետ կապված մի շարք բառերով:

Սակայն անհերքելի է, որ միջին պարսկերեն /պահլավերեն/ լեզուն ու նրա գրությունը մի քանի պատճառներով անկում էին ապրում: Նախ՝ այս լեզուն և գրությունը զգալիորեն ավելի խրթին էին, քան արաբերենն ու նրա գրությունը: Իսկ միջին պարսկերենի /պահլավերենի/ բառապաշարն ու արտահայտչական միջոցները շատ ավելի սահմանափակ էին՝ համեմատած արաբերենի հետ: Իսկ պարսիկների առկայությունը խալիֆաթի ղեկավար կազմում միայն քաղաքական-վարչական բնույթի էր. նրանց շնորհիվ խալիֆաթի քաղաքական-տնտեսական և գաղափարական բնագավառներն էր ներթափանցում իրանի, հատկապես Սասանյանների հարուստ մշակույթը: Արաբների նվաճման առաջին հարյուրամյակում արաբերեն են թարգմանվում իրանի գիտութայն ու գրականութայն հուշարձանները: Միջին պարսկական /պահլավական/ թարգմանական գրականութայն միջոցով արաբները հաղորդակից են դառնում հույն ու հնդիկ գրական, գիտական ու փիլիսոփայական հարուստ ժառանգութայնը: Դարսից մշակույթը, միջին պարսկական /պահլավական/ գրականությունը դառնում են մի առատ աղբյուր արաբական նոր մշակույթի կերտման ասպարեզում, որով և բարձրանում է արաբերենի, նրա գրութայն հեղինակությունը, այլև սրանց յուրացման անհրաժեշտությունը:

Այս բոլորի հետ միաժամանակ կարևորվում էր և այն, որ արաբները պետական, պաշտական լեզու էր, մի հանգամանք, որն ավելի էր նպաստում նրա տարածմանն ու զարգացմանը: Այսպիսով մի կողմից՝ գնալով ավելի էր զգացվում արաբերենի կարիքը, մյուս կողմից՝ այն հետզհետե ա-

վելի շատ էր բազմաթիվ հոգևոր կարիքները: Ուստի, բնականաբար, յուրաքանչյուր պարսիկ, որն ուզում էր իրանում կամ իսլամական երկրներում, «ասպարեզ դուրս գալ», «անհրաժեշտաբար դիմում էր արաբներին: Բացառված էին, որ արաբ իշխանները ևս ջանք էին ինչ-որում այդ լեզվի մասսայականացման ու տարածման համար: Այնպես անկախ դրանից՝ պարսիկներն իրենք, իրենց ստեղծագործությունները տարածելու նպատակով, շահագրգռված էին գրելու գիտական պաշտոնական լեզվով, որը հենց արաբներն էր:

Փաստերը վկայում են, որ որոշ գիտնականներ ստեղծագործել են արաբերեն լեզվով, ապա սովյալ քաղաքի բնակչության կամ նրա իշխանի պնդմամբ թարգմանել են պարսկերեն, կամ էլ՝ հակառակը:

Նշված պայմաններում միջին պարսկերենը անխուսափելիորեն ընկավ ճգնաժամի մեջ, հասավ անկման եզրին:

Այնուամենայնիվ, այն հարատևեց շնորհիվ ֆարսի գիտուն ու գործունյա մոզպետների ջանքերի և Բաղդադի ու այլ վայրերի գիտնականների հովանավորության ու պաշտպանության, ինչպես և շնորհիվ այն բանի, որ դեռ երկար ժամանակ արևմտյան իրանում, որի ժողովուրդը խոսում էր միջին պարսկերեն կամ նրան մոտ մի բարբառով, միջին պարսկերեն առանձին գրական երկեր ու առասպելներ դեռ շրջանառության մեջ էին: Պահպանվեցին գիրք ու գրականությունը՝ այդ շրջանում սովորական էր, և երբեմն մուսուլման բանաստեղծներն ու գիտնականները դրանք թարգմանում էին արաբերեն կամ «դարի լեզվով»: Այդպիսին էր, Օրինակ՝ «Վիս ու Սամինը», որը, ինչպես երևում է նրա բովանդակությունից, եղել է նախաիսլամական շրջանի միջին պարսկական գրքերից: սրա բնագիրը մեզ էի հասել:

Աբբասյանների ժամանակ պարսիկ մոզպետները ինչպես ֆարսում, այնպես էլ Բաղդադում՝

զբաղվում էին գրական, գիտական գործունեությամբ 9-րդ դարում, Մամուների ժամանակ, Աթուր ֆարնբաղ ֆարոխզադան մոզպետը մի քանի հատորով հրատարակեց զրադաշտական վարդապետության դավանաբանությանունների ժողովածուն՝ Դինքարտը, որը պարունակում էր նաև Ավեստայի մի մասի մեկնաբանությունները:

- Դրանից առաջ և հետո, մինչև 13-րդ դարը Սասանյանների ժամանակներին վերաբերող մի շարք միջին պարսկական աշխարհիկ ու կրոնական գրքեր, ինչպես նաև Ավեստայի առանձին մասերի՝ Յաշտերի որոշ մեկնաբանություններ հրատարակվում են զրադաշտական մոզպետների ու դաստուրների կողմից:

Իհարկե, շատ գրքեր մեզ չեն հասել, որոշ գրքեր էլ հայտնի են միայն շնորհիվ նրանց թարգմանության, ինչպես, Օրինակ՝ ,,Վիս ու Ռամինը,, ,,Բահրամ Զուհիննամակը,, ,,Նամեյե Թանսորը,,: Կան գրքեր, որոնց բնագրերը կորած են, սակայն ավանդված են արաբերեն թարգմանությամբ: Դրանցից են ,,Բեհիլե ու Դեմեն,, ,,Հազար ու մեկ գիշեր,, ,,Խոդայնամե,, և այլն:

Այս բոլորից կարելի է հետևեցնել, որ պահպանված գիրքն ու գրականությունը մինչև 12-13-րդ դարերը, այսինքն՝ մինչև մոնղոլների արշավանքը, իրանի տարբեր վայրերում դեռևս գտնվել է գործածության մեջ: Դրա լավագույն ապացույցը 13-րդ դարից մեզ ավանդված պահպանված ձեռագրերն են:

Այսպիսով, ակնհայտ է դառնում, որ մինչև 12-13-րդ դարերը զրադաշտականները իրանում դեռևս զբաղվում էին կրոնական, գիտական ու գրական գործունեությամբ:

Հայտնի է Ջարդոշտ Բահրամ Փաժդուի վկայությունը: Նա մոնղոլների արշավանքների ժամանակաշրջանում ալրե՛լ է Խորասանի շրջակայքում հայրը՝ Բահրամ Փաժդուն, նույնպես եղել է ժամանակի զրադաշտական գիտնականներից և պահպանել էր ու ,,դարի լեզվին,, քաջ գիտակ: Հիշյալ վկայության մեջ ասված է. ,,Հայրս Ջարդոշտնամակն ու Արտավիրաֆնամակը թարգմանեց դարի լեզվով, իսկ ես

այդ երկու գրքերը վերածեցի շահագործչի,»

Այդ նույն ժամանակ և դրանից հետո իր զարգացման բարձրագույն աստիճանին էր հասել ու համարած գործածութեան մեջ էր մտել «դարի լեզուն»:

Ինչպես հայտնի է, արաբական տիրապետութունը համընկնում է զարգացող ֆեոդալիզմի դարաշրջանին, հատկապես 8-րդ դարից մինչև 11-րդ դարը: Այս շրջանում կենտրոնախույս ուժերը, հակառակ խալիֆայի ջանքերի, քայքայում էին նրան և հող ստեղծում նրա տրոհման ու մասնատման և անկախ ֆեոդալական իշխանութիւնների առաջացման ու ձևավորման համար:

Արաբական խալիֆայի ժայռային քայքայվեց, որի հետևանքով առաջին հերթին անկախութեան ձգտումները իրականացան իրանական հողի վրա: Այսպէս տրոնացման միտումները ուժեղ էին արտահայտվում իրանի մանավանդ արևելյան մարզերում: 9-րդ դարում մեկը մյուսի հետևից ակտիվացան էին իրանական մարզերը և հաջակում անկախութեան: Մեկը մյուսին հաջորդում են Թահերիդների |821-873|, Սաֆարիդների |867-903|, Սամանիդների |875-999| և այլոց հարստութիւնները:

Բաղաքական-տնտեսական և մշակութային բնագավառներում 10-րդ դարի իրանը բաց է անում իր պատմութեան ամենահարուստ էջերից մեկը:

Սամանիդների պետութեան սահմանները շահ խամայի ժամանակ |892-907| տարածվում էին Բուքարայից մինչև Պարսից ծոցը, Հնդկաստանի սահմաններից մինչև Բաղդադի շրջակայքը:

Սակայն ֆեոդալիզմի զարգացման օրինաչափութիւնները արնայիսիք էին, որ նույնիսկ իրանի պես մի երկիր, որ անցյալում ուներ կենտրոնացված միապետութիւն, այնուամենայնիվ, մնաց տրոհված տարբեր մանր իշխանութիւնների և չկարողացավ վերականգնել միասնական անկախ մի պետութիւն: Սամանիդների պետութիւնը և սահմանափակվեց իր սկզբնական ճրանստօթանիայում, խորասանում, իր գերիշխանութեան տակ ունենալով մի երկու մանր վասալական իշխանութիւններ: Բայց

և այնպես այդ սահմաններում էլ Սամանիդները կարողացան ստեղծել բարձր մշակույթ:

Այսպիսով, իալիֆաթի արևելյան մարզերում ըստեղծվում են պայմաններ, որոնք այդ շրջաններում տիրող կենդանի լեզվին հնարավորություն են ընձեռում դուրս գալու բաղաժայռի ու մշակութային կյանքի ասպարեզ: Զատելով հասնելու անկախության տեղական արիստոկրատիան բնակաճար դիմում էր իր ազգային հին մշակութային ավանդույթներին, ձգտում այդ ավանդույթները Օգտագործել որպես գաղափարական զենք՝ արաբական տիրապետության ու արաբական մշակույթի դեմ:

Այդ հողի վրա իրանի բնակչության որոշակի շրջաններում լայն զարգացում է գտնում այսպես կոչված Շոուբիյե գաղափարական շարժումը, որն իր առջև նպատակ է դնում, թ հակադրությունն արաբական մշակույթի, վերականգնել, պրոպագանդել ու զարգացնել տեղական, սեփական մշակութային ավանդույթները:

Հասկանալի է, որ այս պայմաններում աճում է հետաքրքրությունը նաև տեղական բնակչության լեզվի նկատմամբ: Ըթե արաբական տիրապետության առաջին շրջանում իրանի իշխող դասը ձգտում էր տիրապետել արաբերեն լեզվին, ապա 9-րդ դարի երկրորդ կեսից արդեն դիտվում են հակառակ միտումներ:

Տեղի բնակչության լեզուն հաստատելով որպես գրական ու պետական լեզու, տեղական հարստությունները և նրանց հարող շրջանները դրանով իսկ հաստատում էին իրենց բաղաժայռի ու մշակութային անկախությունը արաբական իալիֆաթից: Իալիֆաթի տիրապետությունից անկախ՝ առաջին փաստական ֆեոդալական պետությունները կազմավորումը, ինչպես արդեն նշեցի՝, տեղի է ունենում Խորասանի, Սիստանի, Մավերանահրի տարածքներում, այսինքն՝ այն վայրերում, որտեղ հիմնական բնակչությունն արդեն խոսում էր պարսկերենով:

9-րդ դարի երկրորդ կեսից արդեն սկսվում է արաբերեն լեզվի դուրս մղվելը գրավոր գործածու-

Բյուռերից: Սրա հիմնական պատճառը, իհարկե, այն էր, որ որպես գրական լեզու իշխող դասերի շատ նեղ՝ վերնախավային շերտերին սպասարկող արաբերենը իրանի ժողովրդի լայն շահագնացների համար միշտ մնում էր Օտար:

Իրանի բնակչութունը բոլոր ժամանակներում էլ իր բարբառներով էր խոսում: Երբ միջին պարսկերենը խոսակցական ու հասկանալի էր կենտրոնական իրանում, ֆարսում ու արևմտյան սահմաններում, այդ նույն ժամանակաշրջանում խորասանում ու Մավերանահրում տարածված ու գործածական էր դարին: Դարին մեկն էր արևելյան բարբառներից, որը խաչավորվելով տեղական բազմաթիվ բարբառների ու խոսվածքների հետ՝ դուրս եկավ հաղթանակով և բարենպաստ պայմանների շնորհիվ զարգանալով՝ բարձրացավ գրական լեզվի աստիճանի, սկիզբ դնելով պարսկերեն լեզվի զարգացման նոր փուլի, որ կոչվում է նոր պարսկերեն կամ ֆարսի դարի:

Նոր պարսկերենի լեզվական շրջան անվան տակ

պայմանականորեն հասկացվում է պարսից լեզվի պատմության այն փուլը, որով վկայված գրավոր աղբյուրները արաբատառ են: Այսպիսով, այս շրջանի սկիզբը վերաբերում է 9-10-րդ դարերին: այն հարատևում է մինչև մեր Օրերը: Նոր պարսկերենի հնագույն հիշատակարանները Աբաս Մերվեցու միջանի տող բանաստեղծութայիններն են, ապա Շահդ Բահլեցու, Աբու Շաքուրի, Հանզալե Բաղեղեյսի, Վասիֆ Սիստանցու, Աբու Հաֆազ Սողդիի, Ռուզաֆի, ֆերդուսու ստեղծագործութայինները: Ահհրածեշտ է նշել, որ նոր պարսկերեն գրական լեզվի մշակման գործում առաջնութունն ու նախապատմությունը պատկանում է խորասանի ու Մավերանահրի բանաստեղծներին ու գրողներին: Հատկապես հետարաբական տիրապետության ժամանակաշրջանի պարսկալեզու գրականութային առաջին ամենաշանավոր գործիչներ Ռուզաֆին, ֆերդուսին, Նասեր խոսրովը, Օմար խայամը դուրս են եկել խորասանից ու Մավերանահրից:

Պատահական չէ նաև այն, որ Ղազևեի ու Սել-

Ջուզ սուլթանների պալատներում ստեղծագործող առավել նշանավոր բանաստեղծները Միստանից, Խորասանից ու Մավերոննահրից են, Օրինակ՝ Բալ-հեցի Օեստրին, Միստանցի ֆարրոխին, Սարախսի Անվարին, Նիշապուրցի Մոեզզին և այլն:

Նոր պարսկերենը իրանի արևելյան շրջաններից ու Մավերոննահրից արագորեն տարածվում է նաև երկրի արևմտյան ու հյուսիսային շրջաններում: 11-րդ դարի սկզբին սկսում են այդ լեզվով գրել Մերակասայան շրջանի՝ Գուրգանի բանաստեղծները, 11-րդ դարի 40-ական թվականներին այդ լեզվով իր հիասքանչ բանաստեղծութուններն է գրում Թավրիզցի Ղաթրանը: Այդ ժամանակ իսֆահանում այդ լեզվով իր գիտական ու գիտահանրամատչելի հորինվածքներն է շարադրում Ալիթեման: Այդ ժամանակաշրջանին են վերաբերում պարսկերեն լեզվով հեղինակած առաջին պամագրական աշխատութունները և այլն: 11-րդ դարի երկրորդ կեսին նոր պարսկերեն գրական լեզուն արդեն հսկայական հեղինակութուն ու ազդեցութուն է՝ ձեռք բերում, որի շնորհիվ նրա գործածութան շրջանակները տարածվում են նույնիսկ պարսկալեզու երկրների սահմաններից դուրս՝ Ատրպատական, Աֆղանստան, Հյուսիսային Հնդկաստան և այլն/:

Ինչպես նշվեց, նոր պարսկերենը Սամանիդների Օրոթ հաստատվեց որպես պետական պաշտոնական լեզու: Այն ժամանակվանից, չնայած քաղաքական իշխանութայն հաճախակի փոփոխութայն, պարսկերենը շարունակում է կատարել նույն դերը նաև Ղազնևիդների /10-11-րդ դդ./ միապետութայն, Սելջուկների /11-12-րդ դդ./, Խորեզմշահների /12-13-րդ դդ./ և ավելի մանր ֆեոդալական պետութուններում: Նույնիսկ մոնղոլական տիրապետութայն ժամանակաշրջանում մոնղոլ խաները իրենց արտաքին հարաբերութունները վարում էին պարսկերեն լեզվով: Այդ լեզուն որպես պաշտոնական լեզու է մտնում Թեյմուրիդների և ավելի ուշ՝ Բուխարայի ու այլ խանութունների, Սաֆավիների ու միջնադարյան այլ հարստութունների ժամանակ:

Նոր պարսկերեն գրական լեզուն միասնական էր պարսկալեզու բոլոր երկրներում, թեև տարբեր տարածքներում տարածված խոսակցական լեզուները ավելի էին ընկնում իրենց ինքնատիպությամբ ու բարբառային առանձնահատկություններով:

Այսպիսով, իրանի հարավարևմտյան բարբառի հիման վրա բարձրացած միջին պարսկական գրական լեզուն ձգնաժամ ապրելով՝ ի վերջո իր տեղը զիջեց արևելյան իրանի բարբառների հիման վրա գրական լեզվի աստիճանի բարձրացած նոր պարսկերենին՝ դարիին:

Արաբական տիրապետության ժամանակաշրջանում պարսկերենը մեծ դիմացկունություն ցուցաբերեց ընդդեմ արաբերենի մեջ բռնի ձուլման: Պարսից լեզվի քերականական կառուցվածքը պահպանվեց ամբողջությամբ, պահպանվեց նաև բառային կազմի հիմնական մասը: Այնուհանդերձ, պարսկերենը զգալի լատիով հարստացավ՝ ի հաշիվ արաբական բազմաթիվ բառերի փոխառության:

Նոր պարսկերենը կամ ուղղակի պարսկերենը, ի տարբերություն հին իրանական լեզուների, վերլուծական տիպի լեզու է:

Նոր պարսկերենում բացակայում են հոլովական կարգը, սեռի քերականական կարգը, անվանական խոսքի մասերի շարահյուսական հարաբերությունները արտահայտվում են վերլուծական տարբեր միջոցներով՝ նախդիրներով, ետադրություններով, շարադասությամբ, իզաֆեթային կառուցվածքով և այլն:

Թեքականության քայքայման հետևանքով նոր պարսկերենում արդեն ջնջված են գոյականների ու ածականների մեքանական տարբերությունները: Մեծ փոփոխությունների է ենթարկվել բայական համակարգը, այստեղ զգալի զարգացում են ապրել վերլուծական, նկարագրական բայական մեքերը /կազմությամբ բարդ կատարյալի մեքեր՝ բաղադրված անցյալ դերբայից, Օժանդակ բայերի Օգնությամբ, ապառնի ժամանակի մեքեր, կրավորական սեռի, կեբպի մեքեր և այլն/:

Զորդ դարում արդեն դառնալով գրական լեզու՝ պարսկերենը իր գոյության մեկ հազարամյակի ընթացքում կրել է զգալի փոփոխություններ: Ընդ

որում, այդ փոփոխութիւնները հիմնականում վերաբերում են նրա բառային կազմին: այսպէս՝ շատ բառեր, որոնք լայնորեն գործածվում էին դասական շրջանի գրականութայն մեջ, դուրս են եկել շրջանառութիւնից, դրա փոխարեն՝ պարսից լեզվի բառապաշարի մեջ թափանցել, այն համալրել են թուրք-մոնղոլական, եվրոպական մեծ թվով բառեր:

Այնպէս նվազ չափով են փոփոխութիւնները քերականական կառուցվածքի մեջ /Օրինակ՝ նախդիրների գործառութիւնների փոփոխութիւնը, Եւ ետադրութայն գիտարկութայն փոփոխութիւնը, էնկլիտիկ դերանունները, առանձին բայաձևեր և այլն/:

9-19-րդ դդ. պահպանվել են մեծ քանակութայն գրական հուշարձաններ և պատմական աղբյուրներ:

20-րդ դարի սկզբից պարսից գրողների շրջանում նկատվում է գրական լեզուն խոսակցական լեզվին մոտեցնելու ձգտում:

իրանական հեղափոխութայն շրջանում /1906-1911 թթ./ անկախութայն և սահմանադրութայն համար մղվող պայքարի հետ միաժամանակ՝ տեղի էր ունենում լեզվի դեմոկրատացման լայն պայքար:

Պարսից լեզուն ազատվում է արաբական բարդ ու խրթին դարձվածքներից ու ոճերից, այսպէս կոչված բարձր ու փքուն՝ վերամբարձ ոճից: Լեզվի մեջ թափանցում է ժողովրդական խոսակցական տարրերի կենդանի հոսք: Սի շարք գրողներ իրենց հերոսների երկախոսութիւններում աշխատում են արտացոլել խոսակցական լեզվի առանձնահատկութիւններն ու տեղական խոսվածքները /Ձամալզադե, Հեղայաթ և ուրիշներ/:

Այնուհանդերձ, մինչև այժմ էլ դեռ շարունակվում է պահպանվել գրավոր և բանավոր լեզուների տարբերութիւնները: բարձր ոճում դեռևս գործածվում են բառային և քերականական հնաբանութիւններ:

ժամանակակից իրանի բնորոշ են մեծ թվով լեզուների բարբառներն ու տեղական խոսվածքները: Դրանք զգալիորեն տարբերվում են պարսկերեն գրական

Լեզվից: Իրանի ողջ տարածքի վրա մեծ տարածում է գտել թեհրանի խոսակցական լեզուն /թեհրանի բարբառը/:

Իրանի տարբեր շրջաններում թեհրանի բարբառի մեջ մուտք են գործում զանազան այլ բարբառների տարրեր, իսկ որոշ երևույթներ էլ հատուկ են միայն թեհրանին և այլ շրջաններում չեն հանդիպում:

Թեհրանի բարբառը գրական նոր լեզվի մեկտրման ամենուհիմնական աղբյուրներից մեկն է: Այդ մասին են վկայում իրանի խոշորագույն գրողների և հրապարակախոսների ստեղծագործությունները:

ԳՆՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ
ՀԵՉՅՈՒՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Արտասանական գործարաններ

Արտասանական ապարատը բաժանվում է մի քանի գործարանների, որոնցից յուրաքանչյուրը հնչյունաբանության համար ունի առավել կամ նվազ նշանակություն: Այդ գործարանները սկսվում են թոփերից և վերջանում բերանի ու քթի խողովներով:

Թոփերը զետեղված են կրծքի խողովում, որ նույնպես որոշ դեր է խաղում հնչյունների արտասանության գործում, քանի որ մատակարարում է անհրաժեշտ նյութ՝ Օդի հոսանք և, այդպիսով, շունորհիվ միջկողային և ստոծանու մկանների՝ հանդիսանում է Օդի արտաշնչող /եքսպիրատոր/:

Բառերի վանկային կազմությանը և շեշտը արդյունք են կրծքի խողովի գործունեության:

Թոփերը, որ արտաշնչող Օդի պարկ են՝ զետեղված կրծքի խողովում և հենված ստոծանու վրա, բրոնխային ծյուղերի միջոցով միանում են շնչափողի հետ: Վերջինս մի խողովակ է, որ կազմված է կոճիկային Օղակներից և գտնվում է որկորի առաջին մասում: Դա Թոփերից դուրս եկող և այնտեղ ներշնչվող Օդի ճանապարհն է:

Շնչափողի վերին ծայրը կազմում է կոկորդը / larynx /, որը ևս արտասանության գործում խաղում է կարևոր դեր: Դա կազմված է մի քանի շարժուն կոճիկներից, որոնք մկանների և մաշկաամաշկի միջոցով միանալով իրար, ձևացնում են խողովակի շարունակությունը: Այդ կոճիկներից առաջինն է մատանձև կոճիկը՝ սա իր նեղ կողմով

դարձել է դեպի առաջ, իսկ հաստ մասով /որ համապատասխանում է մատանու ակրն/՝ դեպի ծոծրակը։
Դրանք վրա առջևի կողմից բարձրանում է վահանաև կռծիկը, որը կազմելով անկյուն /որ հայտնի է ադամախնձոր անունով/, ետևի կողմում միանում է մատանեև կռծիկի հաստ մասի հետ։ Վերջինիս վրա բարձրանում են երկու բրզաև կամ շերտփաև ճկուն ու շարժուն կռծիկներ։

Այս բրզաև կռծիկներից սկսվում են ձայնալարերը (chordae vocales), որոնք առջևի կողմում միանում են վահանաև կռծիկի մեացրած անկյան գազաթում։ Այսպիսով, ստացվում է ձայնանցքը, որով անցնում է Օդի հոսանքը։ Այս անցքը բաժանվում է երկու մասի, որոնցից մեկը գտնվում է երկու բրզաև կռծիկների մեջտեղը, իսկ մյուսը կազմում է նրա շարունակութունը՝ մինչև վահանաև կռծիկը։

Շնորհիվ բրզաև կռծիկների շարժան և ձայնալարերի ձգվելու ու թուլանալու, ձայնանցքի երկու մասերն առանձին-առանձին, այլև միասին կարող են առաջացնել Օդի հոսանքի համար անհրաժեշտ անցքի զանազան մեքր և մեծութուններ։

Բոլոր ձայնավոր և ձայնորդ հնչյունները հետևանք են ձայնալարերի թրթռալու։ Առոգանութունը՝ հնչերանգը և շեշտը նույնպես կախում ունեն ձայնալարերի գործունեութունից։ Վերջապես, ձայնալարերի որոշակի գործունեութունն առաջացնում է որոշ կոկորդային աղմկային հնչյուններ։

Կոկորդի շարունակութունը՝ մինչև բերանի խոռոչի սահմանները կազմում է սոսորդը (pharynx), որ արտասանության տեսակետից առանձին կարևորութուն է ներկայացնում։

Սոսորդի, քթի խոռոչի և բերանի խոռոչների սահմանում գտնվում է փափուկ քիմքը (palatum molle), որ կազմում է կոշտ քիմքի (palatum durum) շարունակութունը և խոռոչների նկատմամբ կատարում է դանակի դեր։

Փափուկ քիմքի ծայրը, որ գնդի մե ունի, կոչւ-

վում է լեզվակ / ս Վ ս | a | : լեզվակի գործուն,
մասնակցութեամբ արտաբերվող հնչյունները կոչվում
են ուժուլքար :

Շնչելուց փափուկ քիմքը կախված ղրություն է
ունենում, և Օղի հոսանքը քթի խողովակ ազատ անց-
նում է դեպի դուրս, ապա ղրսից՝ դեպի թոփերը :
Արտասանութեան ժամանակ փափուկ քիմքը սովորաբար
բարձրանում է և փակում քթի խողովակ, բացառութեամբ
ռնգային հնչյունների արտասանութեանից : Այս դեպ-
քում փափուկ քիմքը նույն ղիթքն է ընդունում, ինչ
որ շնչելու միջոցին :

Բթի խողովակ կազմված է երկու թթամասերից
(choanae), որոնք իրարից բաժանվում են մի ուղղա-
հայաց միջնորմով :

Բթի խողովակ և այնների վերաբերմամբ խաղում է
միայն արձագանքողի / լեզվոնատորի / դեր և անկարող
է փոխել իր ձևը կամ առաջացնել տեղական աղմուկ :
Սրա մասնակցութեան առաջ է բերում հնչյուններ-
ը՝ ռնգային գունափոխում, որ այլապես կոչվում է
ռնգայնացում / նազալիզացիա / :

Բերանի խողովակ ամփոփվում է երկու՝ վերին և
ստորին ծնոտների մեջտեղում : Սա հնչյունների ար-
տասանութեամբ գլխավոր հնոցն է և արտաբերութեան
համար ունի նույն նշանակութեանը, ինչ երգի ժա-
մանակ՝ կոկորդը : Այս հանգամանքը բացատրվում է
հետևյալով : 1 / Բերանի խողովակում են առաջանում
այն բոլոր աղմուկները, որոնք ձայնին տալիս են
այս կամ այն հնչյունի կերպարանքը, որով և առաջ
են բերում բաղաձայն հնչյունների համարյա ամբողջ
կազմը : 2 / Բերանի խողովակատարում է դերը արձա-
գանքողի, որի ձևը ենթակա է փոփոխութեան, նայած
թե ինչ ղիթք-կրնդունեն բերանի խողովակի շարժուն
գործարանները՝ շրթունքները, լեզվի առջևի, միջին
և ետին մասերը : Բերանի խողովակում առաջացած տար-
բեր արձագանքների անմիջական հետևանք են բոլոր
ձայնավորները : Այսպիսով՝ մինչդեռ քթի խողովակը,
որպես արձագանքող, խաղում է ոչ այնքան գործուն
դեր, բերանի խողովակի դերը միանգամայն գործուն է՝
շնորհիվ հիշյալ շարժուն գործարանների :

Բերանի խողով սահմաններում են գտնվում հետևյալ գործարանները, որոնք, ըստ գործառույթյան, բաժանվում են երկու խմբի՝ ակտիվ և պասիվ։

Ա. Ակտիվ կամ շարժուն գործարանները հետևյալներն են։

1/ Փափուկ օրմքը լեզվակով։

2/ Լեզուն։ սա այն նշանավոր գործարանն է, որի անունը, շնորհիվ նրա կատարած խոշոր դերի, հատկացվել է հոգեբանական, բնախոսական և Կրթական երևույթները մի ամբողջ շարքի, որ կազմում է մարդկային լեզուն։ Պետք է տարբերել լեզվի հետևյալ մասերը։ Կողքեր, ծայր, հիմք, բայց արտասանության համար ամենակարևորը վերևի փափուկ մասը կամ մեջքն է, որ արտասանության ժամանակ զանազան շարժումներով և ձևերով հպվում է բերանի առաստաղին՝ փիմքին, կամ շոշափում այն։ Այդ շարժումները, սակայն, պայմանավորվում են լեզվի հիմքի այլ մասերի գործունեությամբ։

Գարևոր է հիշել լեզվի մեջքի երեք մասերը՝ առջևի, միջին և ետին։

3/ Երթունքները Թլիսկորապես ստորին/։

Բ. Պասիվ կամ անշարժ գործարանները հետևյալներն են։ Կոշտ օրմք, լնդեր, ատամներ և մասամբ՝ վերին շրթունքը։ Մինչդեռ լեզուն և ստորին շրթունքը մուրճի դեր են կատարում, անշարժ գործարանները ներկայանում են որպես զնդան և ենթակա են նրանց հարվածներին։

Ակտիվ գործարանների շարժումների ժամանակ բերանի խողովում առաջանում են մի շարք խուլընդոտներ, որոնք արգելակում են Օդի ազատ հոսանքը։ Այդ խուլընդոտները լինում են երկու տեսակի. 1/ հպում, երբ լեզուն կամ ստորին շրթունքը միանում կամ հպվում են համապատասխան պասիվ գործարաններին. 2/ ճեղք, որ առաջ է գալիս երկու կարգի (շարժուն և անշարժ) գործարանների՝ կիսով չափ միանալու դեպքում։ Արտասանելիս՝ հրկման դեպքում ստացվում են պայթյուն և պայթական

հնչյուններ, որոնք լինում են պարզ և բաղադրյալ: Մինչդեռ ճեղքն առաջ է բերում շփման աղմուկ և այսպես կոչված շփական /ֆրիկատիվ/ հնչյուններ:

Հյուններ /սպիրանտներ/:

Անհրաժեշտ է տարբերել հնչյունները տառերից, հնչյունները /ֆոնեմաները/ գրույթներից /գրաֆեմաներից/: Նկատի ունենալով ուսումնասիրվող առարկայի դիտողական կարևորությունը, պետք է պայմանավորվել հնչյունները ներկայացնել գրույթների մեով, գիտակցելով, իհարկե, համապատասխան գոգորդման ներկայությունը, այսինքն՝ յուրաքանչյուր հնչյունին հատկացնելով համապատասխան գրույթը և հակառակը: Այս նպատակով ամենհարմար միջոցն է գործածել լատինական այբուբենի տառեր՝ որոշ լրացումներով: Լատինական տառադարձություն գործածելը ունի երկու առավելություն՝ 1/ կիսուսափենք գիտական նպատակով գործածվող նշանները սովորական տառերի հետ շփոթելուց ու ազատ կլինենք սխալ արտասանության վտանգից և 2/ կծանոթանանք այն միջոցներին, որոնք գործադրվում են լեզվաբանության մեջ և արդեն մեծ չափով կիրառված են պարսից լեզվին վերաբերող ուսումնասիրություններում:

Դիմելով այս տառադարձությանը, մենք պետք է անհրաժեշտաբար յուրաքանչյուր գրույթի հետ գոգորդենք համապատասխան արտասանական և լսողական պատկերներ, քանի որ ոչ լեզվի արտասանական և ոչ էլ լսողական տարրերը չեն գտնում իրենց արտահայտությունը տվյալ գրույթների մեջ: Այսպես, Օրինակ՝ 1 հնչյունի արտասանական կողմը կազմում են հետևյալ բնախոսական երևույթները և նրանց պատկերացումները. 1/ աշխատանքի կենտրոնացում բերանի առջևի մասում. 2/ լեզվի առջևի մասի հպում ատամների արմատներին. 3/ քթի խողովի փակում փափուկ քիմքի միջոցով. 4/ ձայնալարերի թրթռի բացակայություն: Նույն հնչյունը ունի հետևյալ լսողական տպավորությունները և համապատասխան մտապատկերները. 1/ լսողական /ակուստիկական/ պայթյուն. 2/ մաքուր հնչյուն՝ առանց ռնգային գույավորման, 3/ խուլ /և ոչ թե հնչուն/ ձայն:

ՁԵՅՆԱՎՈՐՆԵՐԸ ԵՎ ՆՐԱՆԵՑ ԱՐՏԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ձայնավորների տարբերութունը բաղաձայններից կարող է լինել արտասանական և լսողական:

Արտասանական տարբերութունն այն է, որ մինչդեռ բաղաձայնները հետևանք են բերանի խոռոչի յուրահատուկ աղմուկների, բերանի խոռոչը ձայնավորների վերաբերմամբ կատարում է միայն արձագանքողի դեր, փոփոխելով իր դիրքը շնորհիվ շարժուն գործարանների և, այսպիսով, առաջացնելով այս կամ այն ձայնավորին հատուկ տեմբրը:

Ձայնավորների լսողական տարբերութունը բաղաձայններից կախված է նրանից, թե ինչպիսի տպավորութուն է ստացվում ձայնավորները և բաղաձայնները լսելիս՝ միայն աղմուկ /աղմկային հնչյուններ/, թե՞ երաժշտական ձայն /ձայնավորներ և ձայնորդներ/:

Սակայն ձայնավորների տարբերութունը բաղաձայններից բացարձակ չէ, այլ՝ հարաբերական անցումներով: Միջնորդական նշանակութուն ունեն 1, m, n, r հնչյունները, որոնք իրենց որոշ հատկութուններով նույնանուն են ձայնավորների հետ/բերանի խոռոչի արձագանք, Օդի ազատ հոսք/: Իրենց մյուս հատկութուններով դրանք պատկանում են բաղաձայնների թվին /սովորաբար վանկակազմիչ չեն, արտասանության ժամանակ ստացվում է նույնպիսի հրպում կամ ճեղք, ինչպես աղմկայինների դեպքում/:

Այս է պատճառը, որ մի կողմից՝ ձայնորդ r, l, m, n հնչյունները, ինչպես ձայնավորները, հակադրվում են աղմկայիններին, մյուս կողմից՝ ուսումնասիրվում են որպես բաղաձայն հնչյուններ՝ աղմկայինների հետ միասին:

Վկտոր ունենալով, որ բոլոր բերանային հնչյունների արտասանութունը հետևանք է շարժուն գործարանների որոշ աշխատանքի, որի ժամանակ անշարժ գործարանները կատարում են միայն պասիվ, դեր, այդ հնչյունները, ուրեմն և ձայնավորները, կարելի է բաժանել երկու տեսակետով՝ ըստ ակտիվ և ըստ պասիվ գործարանների: Ակտիվ գործարաններից գլխավորն է լեզուն: Ձայնավորների արտասանության

Ժամանակ լեզուն քիմքի նկատմամբ կարող է ընդունել հորիզոնական կամ ուղղահայաց դիրք, ձևացնելով երեք հորիզոնական և երեք ուղղահայաց դրոշմներ:

Ըստ լեզվի հորիզոնական ուղղութայն՝ ձայնավորները լինում են առաջնալեզվային, միջնալեզվային և ետնալեզվային: Սրանք կոչվում են ետին, միջին և առաջին կարգի ձայնավորներ:

Քիմքի նկատմամբ ընդունելով ուղղահայաց դիրք՝ լեզուն ձևացնում է ստորին, միջին և բարձր դրոշմներ: այս երեք դիրքերն էլ պարզ որոշվում են բերանի խոռոչի բացվածքի չափով: Ըստ այդմ՝ ձայնավորները լինում են ստորին բարձրացման, միջին բարձրացման և վերին բարձրացման: Այս ստորաբաժանման ձայնավորներից յուրաքանչյուրը կարող է լինել բաց և փակ, կամ լայն և նեղ ըստ անվիակա ննչույթաբանների:

Այսպիսով, մենք ծանոթացանք երեք կարգի ձայնավորների՝ /ետին, միջին, առաջին/՝ այդ կարգերից յուրաքանչյուրը պարունակում է վերին, միջին և ստորին բարձրացման ձայնավորներ, իսկ սրանցից յուրաքանչյուրը, ասվեց, կարող է լինել փակ և բաց:

Ավելայն ձայնավորների վերջնական դասակարգման համար կարևոր է ծանոթանալ և շրթունքների դերին: Վերջինս կայանում է նրանում, որ յուրաքանչյուր կարգի ձայնավորների արտասանության ժամանակ շրթունքները երբեմն դեպի առաջ են ուղղվում, ձևացնելով շրջանաձև անցք, որ կարող է լինել լայն և նեղ: Այդ դեպքում փոխվում է բերանի խոռոչի ձևը, ըստ այդմ՝ նաև ձայնավորի տեմբրը, ուրեմն և բունույթը: Այդ երևույթը կոչվում է շրթնայնացում /լաբիալիզացիա/՝ երեք կարգից յուրաքանչյուրը կարող է լինել շրթնայնացումից ազատ կամ շրթնայնացած: Երեք շրթնայնացած կարգերից յուրաքանչյուրը նույնպես կարող է ունենալ վերին, միջին և ստորին ձայնավորներ, փակ և բաց տոնավորումներ:

Այժմ ցույց տանք գրական պարսկերենի ձայնավորները՝ համապատասխան բաժանումներով:

Պարսկերենն ունի 6 միաբարբառ՝ պարզ ձայնավոր
|մոնոֆտոնգ| և 2 երկբարբառ |դիֆտոնգ| հնչյուն-
ներ:

Պարսկերենի միաբարբառներն են ä, e, o, a, u, i
|ä, ɛ, ɔ, a, u, i|, որոնք կարող են ներկայացվել հե-
տևյալ հնչյունական-դիտողական գծապատկերով:

u	ու	i	ի
o	օ	e	է
a	ա	ä	ä

Այստեղ տարբերվում են երկու կարգի ձայնավոր-
ներ՝ առաջնալեզվային կամ առաջնային կարգի և հտ-
նալեզվային կամ ետին կարգի ձայնավորներ:

Միջնալեզվայիններ կամ միջին կարգի ձայնավոր-
ներ չկան: Առաջնալեզվային ձայնավորներն են՝ i, e, ä
|ի, է, ä|, ետնալեզվային ձայնավորներն են՝ u, o, a
|ու, օ, ա|:

Վերին բարձրացման ձայնավորները շատ փակ չեն, սը-
րանց արտաբերման ժամանակ լեզուն գտնվում է հնարավոր
ամենաբարձր դրուժյունից քիչ ցած, իսկ միջին բարձ-
րացման ձայնավորները բավական փակ են: Ըստ լեզվի
դիրքի՝ նրանք ավելի մոտ են վերին բարձրացման,
քան ստորին բարձրացման ձայնավորներին:

Ստորին բարձրացման ձայնավորները այնքան էլ
բաց չեն: սրանց արտաբերման ժամանակ լեզուն ամե-
նաստորին դիրքից զգալիորեն բարձրանում է:

Բոլոր ետնալեզվային ձայնավորները շրթայնա-
ցած են, իսկ բոլոր առաջնալեզվայինները շրթայնա-
ցած չեն: Բացի նշված որակական հատկանիշներից,
պարսկերենի ձայնավորներին բնորոշ է նաև ամանա-
կական/քանակական/ հատկանիշը: Ըստ նշված հատ-
կանի՝ ձայնավորները լինում են երկար և կարճ:

երկար ձայնավորներն են՝ i, u, a |ի, ու, ա|,

կարճ ձայնավորներն են՝ e, o, ä |է, օ, ä|:

Այս ձայնավորների համար առաջնայինը որակական
բնութագրուժյունն է, իսկ ամանակականը երկրորդա-
կան է: Կարճ և երկար ձայնավորների քանակական
տարբերուժյունը բոլոր դիրքավորումների մեջ չէ,
որ հստակ է զգացվում: Երկար ձայնավորները բոլոր

դիրքերում պահում են իրենց որակը, իսկ կարճ ձայնավորները փոփոխվում են՝ կախված հնչյունազուգորդումներից: Անշեշտ վանկում կարճ ձայնավորները զգալիորեն կրճատվում են, իսկ երկար ձայնավորները պահպանում են իրենց տևողութունը: Օրինակ՝ տե՛՛տե՛ | Թեթե-, ,կտոր, , |, տօ՛տ | Շոթոր-, ,ուղտ, , | բառերում առաջին անշեշտ վանկի կարճ ձայնավորը արտասանվում է շատ ավելի կարճ, քան շեշտակիր երկրորդ բաց վանկի կարճ ձայնավորը, իսկ bini | Բինի-, ,թիթ, , |, ծո՛ն | Ղանա-, ,խելոք, իմաստուն, , | բառերի առաջին վանկի երկար ձայնավորը, ընդամենը շեշտակիր է, արտասանվում է երկար՝ այնպես, ինչպես երկրորդ շեշտակիր վանկի երկար ձայնավորը:

ä-ն | ան | առաջնակեզվային, ստորին բարձրացման, բաց, կարճ | երբեմն միջին տևողությամբ |, ո՛ւ շրթայնացած հնչյուն է, որը պարսկերենի այբուբենում հատուկ նշան չունի: Այստեղ գործածվում է միայն այդ հնչյունը կարգալու ֆաթհ կամ զեբար նշանը: ä-ն | ան | իր արտասանությամբ հիշեցնում է անգլերենի an-ն՝ map, bad բառերում: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայրը հրկվում է ներքին ատամնաշարին, իսկ լեզվի մեջքի միջին մասը քիչ բարձրացած է: ä-ն | ան | ընդհանրապես կարճ ձայնավոր է, սակայն շեշտակիր փակ վանկում ձայնեղ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս արտասանվում է ավելի երկար, Օրինակ՝ sät | սաթար-, ,ճանապարհորդութուն, , |:

ä-ն | ան | զգալիորեն կարճ է արտասանվում հատկապես անշեշտ բաց վանկում, իսկ ընդամենից առաջ գտնվելիս: Օրինակ՝ sätär | սաթար-, ,ճանապարհորդութուն, , |:

ä-ի | ան | Օրինակներ: äst | անստ-, ,է, , |, Pählävi | փահլավի-, ,պահլավերեն, , |, äbäd | անբավ-, ,հավիտենականութուն, , |, äbr | անբր-, ,ամպ, , |, äbridäm | անբրիշամ-, ,մետաքս, , |, bähände | բախանդե-, ,պարգևող, , |, bäd | անբավ-, ,վատ, , |, bädän | անբան-, ,մարմին, , |, täst | անթաթ-, ,տաշտ, , |, hämdäm | համդամ-, ,համաշունչ մտերիմ, ընկեր, ցավակից, , |, hämtäk | համթաթ

-, ,ճանապարհորդակից, , / , ,ծպիտ, , / և այլն:

lǝbxǝnd

/ ԼՄԲԻՍՆԴ-

o-ն /ա/ ետնալեզվային, ստորին բարձրաց-
ման բաց հնչյուն է: Շեշտակիր վանկից առաջ գրու-
նվելիս իր արտասանական տևողութունը չի կորցը-
նում: Այսպես՝ bǝraddǝr /բժրադժիր-, ,եղբայր, ,/
moxalǝfǝt /մոխալեֆձթ-, ,հակառակութուն, ,ան-
համաձայնություն, , /: o-ն /ա/ սակավ է հան-
դիպում շեշտակիր վանկից հետո, սակայն այս դիր-
քում ևս իր հնչյունական երանգը պահպանում է,
իսկ արտասանության տևականությունը՝ ոչ: Օրի-
նակ՝ xodra /խոդրա-, ,իրեն, , /:

Ի տարբերություն ռուսերենի և հայերենի o-
երի /ա/, պարսկերենի o-ն /ա/ շրթնայնացած է
հատկապես, երբ շեշտակիր է, ըստ որում այն եր-
բմն իրոք փոխվում է 0-ի: Օրինակ՝ omad Օմադ,
ամադ-, ,եկավ, , / բառի մեջ, իսկ ռեզային հնչյուն-
ներին նախդաս լինելու դեպքում ոչ միայն 0-ի
անցում է տեղի ունենում, այլև 0-ի միջոցով՝ u-ի
/ու/, Օրինակ՝ hǝmmam /համամ-, ,բաղնիք, ,/
hǝmmam /համամ/ բառի համար, xone /խունե-
-, ,տուն, , / xone /խանե/ բառի համար, nun
/նուն-, ,հաց, , / nun -ի /նան/ համար/ և այլն:

Այս անցումը գրական լեզվի մեջ ավարտված չէ
և միայն նկատելի է բարբառներում: Օրինակ՝ Թեհ-
րանի բարբառում այն կարելի է համարել արդեն ավարտված:

Մի խոսքով՝ պարսկերենի a-ն /ա/ ետնալեզ-
վային, ստորին բարձրացման, բաց, երկար ձայնա-
վոր է՝ Թեթև Թեթումով դեպի , , 0 , ,:

a-ի /ա/ Օրինակներ. ion /ջան-, ,կյանք,
հոգի, , / agah /ազահ-, ,տեղյակ, , / iavdan
/ջավդան-, ,հավիտենական, , / aǝna /աշնա-, ,
ծանոթ, , / ab /աբ-, ,ջուր, , / forsi /ֆարսի
, պարսկերեն, , / zad /շադի-, ,ուրախություն
, , / zad /շադ-, ,ուրախ, , / sepahdar /սե-
փահդար-, ,զորապետ, , / raz /ռազ-, ,գաղտնիք, ,
/ rahmǝma /ռահմամ-, ,ուղեցույց, , / xal
/խալ-, ,խալ, , / և այլն:

օ -ն/է/ առաջնակեզվային, միջին բարձրացման կարճ, սակայն որոշ դիրքերում երկար ձայնավոր հնչյուն է:

Բառակազմում օ -ն համեմատաբար ավելի բաց է արտասանվում, քան բառամիջում կամ բառավերջում գտնվելիս: Անշուշտ, բաց վանկում, հատկապես խուլ բաղաձայնից առջև գտնվելիս՝ այն որոշ շփով կործանովում է: Օրինակ՝ sepēs |սեփնս-, օպա, օ/:

օ -ի ավելի բաց տարբերակը գոյանում է կիսաձայն y -ին նախադաս լինելիս, այստեղ այն արտասանվում է համարյա i -ի /ի/ նման և հենց i-ով էլ տառադարձվում է: Օրինակ՝ biya |Բիյա-, արի, օ/ piyade |փիյադե-, օտքով, հետիոտն, օ/:

Պարսկերենի այբուբենում այն չունի հատուկ նշան: Գործածվում է այդ հնչյունը կարդալու քառեր կամ զիր կոչվող նշանը:

օ -ի Օրինակներ: šagerd |շաքերդ-, օաշակերտ, օ/ gel |գել-, օցեխ, օ/ del |դել-, օ սիրտ, օ/ oješoš |էյթեշաշ-, օխառնակոթյուն, օ/ estojamōt |եսթեյամյթ-, օդիմադրոթյուն, օ/ estemalōt |եսթեմալյթ-, օփաղաքշանք, սփոփանք, օ/ kešmōkeš |քեշմյթեշ-, օքաշքշում, օ/ kerdar |քերդար-, օգործ, արարք, օ/ fehrest |ֆեհրեսթ-, օցանկ, օ/ forestadōn |ֆորեսթադյուն-, օուղարկել, օ/ serošk |սերոշք-, օարտասուք, օ/ gereftōn |գերեֆթյուն-, օվերցնել, օ/ և այլն:

Պարսկերենի իզաֆեթը արտասանվում է , օ , օ Օրինակ՝ abe pšk |աբե փաթ-, օմաթուր ջուր, օ/ ketabe šagerd |քեթաբե շաքերդ-, օաշակերտի գիրքը, օ/ šēlāme mān |շēլāmե մāն-, օ իմ գրիչը, օ/:

Զհնչվող, այսպես կոչված, համր "ի" -ն նույնպես արտասանվում է , օ , օ/ Օրինակ՝ xane |խանե-, օտուն, օ/ se |սե-, օքերք, օ/ šode |շոդե-, օեղած, օ/ lane |լանե-, օթուն-միջ, օ/ միվե-, օմիրգ, օ/ kote |քոթե-, օ նրժար, օ/ šāhere |շահերե-, օկահերե, օ/:

i -ն /ի/ առաջնակեզվային, վերին բարձրացման, երկար ձայնավոր է, որն ընդհանրապես փակ

հնչյունն է, հատկապես՝ շեշտի տակ:

i -ի Օրինակներ. did /դիդ-,,տեսավ,,/ ,
pir /փիր-,,օժեր,,/ , tir /թիր-,,նետ,,/ ,
in /ին-,,այս,,/ , tängidön /չննգիդն-,,
կռվել,,/ , xäsmgin /խսնչմգին-,,զայրադին,,/ ,
ziba /զիբա-,,զեղեցիկ,,/ , ziräk /զիրսթ-,,
ճարպիկ,,/ , färib /ֆարիրբ-,,խաբեռնթյուն,,/ ,
mixök /միխսթ-,,մեխակ,,/ և այլն:

Օ-ն ետնալեզվային, միջին բարձրացման, շրթ-
նայնացած, ընդհանրապես՝ միջին փակվածությամբ
կարճ, սակայն որոշ դեպքերում նաև երկար ձայնա-
վոր է: Պարսկերենի այբուբենում որոշակի նշան
չունի, բայց համապատասխանում է զամմե-ին կամ
փիշ-ին:

Օ-ի Օրինակներ. gol /գոլ-,,վարդ,,/ , soxön
/սոխն-,,խոսք,,/ , ostoxan /օսթոխան-,,ոսկոր,,
/ , ostad /օսթադ-,,վարպետ,,/ , mošt /մոշթ
-,,բռունցք,,/ , hizom /հիզոմ-,,վառելափայտ,,
/ , pänjom /փննջոմ-,,հինգերորդ,,/ , porseš
/փորսեշ-,,հարցում,,/ , kofo /քոֆա-,,որտեղ,,
/ , gonješk /գոնջեշթ-,,ճնճղուկ,,/ , mošgan
/մոժգան-,,թարթիչներ,,/ և այլն:

u -ն /ու/ ետնալեզվային, վերին բարձրաց-
ման, փակ, շրթնայնացած երկար ձայնավոր հնչյունն
է:

Պարսկերենի այբուբենում արտահայտվում է
,, , , տառով:

u -ի Օրինակներ. kur /քուր-,,կույր,,/ ,
surät /սուարսթ-,,երես,,/ , šokuh /շոքուհ
-,,շունք, շքեղություն,,/ , šuride /շուրիդե-
,,խելացնոր,,/ , mäšful /մաշղուլ-,,զբաղված,,/ ,
bum /բոմ-,,երկիր,,/ , gisubänd /գիսուբանդ
-,,ծամկալ,,/ , kuzo /քուզե-,,կուժ,,/ , kudäk
/քուդակ-,,կոտակ,,/ , sudmänd /սուդմանդ-,,Օգ-
տակար,,/ , dusti /դուսթի-,,բարեկամություն,,/ ,
և այլն:

Պարսկերենի ձայնավորների աղյուսակ
/ միաբարբառներ /

Շարք	Ու շրթնայնացած		Շրթնայնացած
	Առաջնա- լեզվա- յին	Միջնա- լեզվա- յին	Ետնալեզվա- յին
Լեզվի բարձ- րացման աստի- ճանը			
Վերին բարձրացման	ի /ի/	-	u /ու/
Միջին ,,	e /ե/	-	o /օ/
Ստորին ,,	ä /յի/	-	a /ա/

Ինչպես տեսնում ենք, պարսկերենի ձայնավորները մեծ չափերով տարբերվում են հայերենի ձայնավորներից: Պարսկերենի ձայնավորները ութն են, չնայած միաբարբառ և երկու երկբարբառ: Հայերենն ունի վեց միաբարբառ ձայնավորներ, իսկ երկբարբառներ չունի:

Պարսկերենի միաբարբառ ձայնավորներն էլ չեն համընկնում հայերենի միաբարբառներին:

Պարսկերենում գոյություն ունի ä /յի/, որը բացակայում է հայերենում: Եվ, ընդհակառակը, հայերենն ունի յ, ը, յ, որը բացակայում է պարսկերենում:

Հայերենի և պարսկերենի a /ա/ հնչյուններն ունեն միանգամայն տարբեր որակական բնութագիր: պարսկերենում այն ետնալեզվային շրթնայնացած հնչյուն է, իսկ հայերենում շրթնայնացած չէ: Հայերենի ձայնավորներին բնորոշ են միայն որակական հատկանիշներ, իսկ պարսկերենի ձայնավորների համար բնութագրական է նաև ամանակական հատկանիշը՝ երկար կամ կարճ լինելը:

* Հայերենը ունի մի ձայնավորից և յ կիսաձայնից բաղկացած՝ ոյ, ույ, այ և այլ երկհնչյուններ:

Երկբարբառներն են՝ ,, օ՛ւ ,, ,, ,, օ՛ւ ,, ,, օ՛ւ ,, ,, օ՛ւ ,, | Ե՛յ,
Օ՛նկ |,

Ինչպես բոլոր լեզուներում, այնպես էլ պարսկերենում երկու տարբեր ձայնավորների միասնությունը մեկ վանկի մեջ տալիս է երկբարբառ։ Լիյստեղ երկու ձայնավորների միասնության մեջ երկրորդ ձայնավորը հանդես է գալիս իբրև երկբարբառի ոչ վանկարար տարր, միայն առաջինն է, որ պահում է այդ հատկությունը։ Երկբարբառներ հանդիպում են միայն բաղաձայններից առաջ, հատկապես բառասկզբում և բառավերջում։

օ՛ւ | Օ՛նկ | երկբարբառի Օրինակներ. Եստօ՛
| Օ՛նկ բաշ- ,, սին լեթրներ ,, |, օ՛ւլ | Օ՛նկ ջ- ,, զազաթ,
օ՛ւրայ | Օ՛նկ րաղ- ,, թղթեր ,, |, օ՛ւրանց | Օ՛նկ րանգ
,, զահ, փառք ,, |, օ՛ւլո՛ւ | Օ՛նկ լաղ- ,, երեխաներ ,, |,
յօ՛ւստն | ջ՛ո՛նկ շան- ,, զրահ ,, |, յօ՛ւր | ջ՛ո՛նկ ր- ,,
բանություն ,, |, յօ՛ւ | ջ՛ո՛նկ - ,, զարի ,, |, մօ՛ւ | մ՛ո՛նկ-
,, վազ ,, |, |

օ՛ւ | Ե՛յ | երկբարբառի Օրինակներ. օ՛ւրան | Ե՛յ
վան- ,, սրահ, դահլիճ ,, |, մօ՛ւստն | մեյմոն - ,, կա-
պիկ ,, |, յօ՛ւստն | ջեհոն - ,, լուս Դարյա գետր ,, |
մօ՛ւ | մեյմոն - ,, հակում, ցանկություն ,, |, ո՛ւ
| մեյմոն - ,, սրինգ ,, |, չօ՛ւմ | լեյմոն - ,, վրան ,, |,
րօ՛ւ | փեյ - ,, ոտք ,, | և այլն։

ԲԱՂԱՃԱՅՆՆԵՐ

Բաղաձայն են կոչվում բոլոր աղմկային հնչյունները։

Այս կարգի հնչյունների գլխավոր տարբերությունը ձայնորդներից կազմում է տեղական յուրահատուկ աղմուկը, որի պատճառն այն է, որ արտասանական ապարատի | գլխավորապես բերանի խոռոչի | միջով անցնելիս Օդի հոսանքը ուժգնապես խփում կամ շրփվում է ճանապարհի խոչընդոտներին։

Սակայն աղմկայինների արտասանության ժամանակ էլ բերանի խոռոչը ներկայանում է որպես արձագանքող։

Բաղաձայնները կարելի է բաժանել մի քանի տեսակետներով: 1/ ըստ ձայնալարերի /հետևապես և ձայնի/ մասնակցության: 2/ ըստ խոլընդոտի տեսակի: 3/ ըստ այն տեղի, որտեղ առաջանում է խոլընդոտը: 4/ ըստ աղմուկի ուժի: 5/ ըստ ձայնի գործարանների շարժան աստիճանի:

Ըթե ձայնալարերը չեն մասնակցում աղմկայինների արտասանությանը, այս բերանի խոռոչում առաջացած աղմուկը կազմում է աղմկային հնչյունի ամբողջ տեսությունը: Զայնալարերի մասնակցության դեպքում վերոհիշյալ աղմուկը կազմում է աղմկայինի գլխավոր հատկությունը: Ըստ այսմ առաջին դեպքում ստացվում են բոլոր խոլը, իսկ երկրորդ դեպքում՝ ձայնեղ, հնչյունները:

Պարսկերեն գրական լեզվին հատուկ են հետևյալ ձայնեղ և խոլը հնչյունները:

Զայնեղ՝ b, d, g, j, v, z, չ, շ, h, j:

խոլը՝ p, t, k, ճ, f, s, x, ջ:

Տառադարձության գրույթների հայերեն համարժեքները հետևյալներն են:

b-բ, d-դ, g-գ, j-ջ, v-վ, z-զ, չ-չ, շ-ժ, h-հ, j-յ, y, տառի հնչյունը երկբարբառների մեջ, Օրինակ՝ այ, էյ և այլն:

p-փ, t-թ, k-ք, ճ-ձ, f-ֆ, x-խ, ջ-ջ:

Ըստ խոլընդոտի տեսակի կամ աղմուկի առաջացման մեկ՝ աղմկայինները լինում են պայթական, շփական և կիսաշփական:

Պայթական աղմկայինները ստացվում են այն դեպքում, երբ փափուկ քիմքը փակում է թթի խոռոչը, իսկ բերանի խոռոչում, այլև սոսորդում ու կոկորդում, շնորհիվ գործարանների հպման, արտաշնչվող Օդի ճանապարհը փակված է լինում: Սակայն Օդի հոսանքի ճնշման տակ վերանում է խոլընդոտը, և լքավում է պայթյուն: այսպես են արտասանվում հետևյալ աղմկայինները՝ bp-բփ, dt-դթ, gk-գք և այլն:

Շփականները կամ ֆրիկատիվ աղմկայինները առա-

Ջանուսն էն այն դեպքում, երբ արտասանող գործա-
 րանների միջև գոյանում է ճեղք։ Օրի՛ն՝ ճնշված հոս-
 քը շփվելով անցքի պատերին, դուրս է գալիս, և
 ստացվում են շփական հնչյուններ /սպիրանտներ/ :
 Այդպես են՝ v, f, z, s, շ, ճ, x, չ, h
 /վ, ֆ, զ, ս, ժ, շ, խ, ղ, հ/ :

Հնչյունները ըստ կազմութայն լինում են պարզ
 և բարդ։ պարզ են այն հնչյունները, որոնք արտա-
 բերվում են կամ որևէ փակվածքի պայթյունով, կամ
 որևէ ճեղքվածքով։ Բարդ են այն հնչյունները, ո-
 րոնց արտաբերութունը կատարվում է միաժամանակ՝
 և՛ փակվածքով, և՛ ճեղքվածքով :

Գիսաշփական /աֆրիկատ/ են կոչվում այն բարդ
 աղմկայինները, որոնք բաղկացած են պայթական և
 համապատասխան շփական տարրերից։ այսպես են՝
 ճ, յ /չ, ջ/ : Սրանց բաղկացուցիչ, անբաժան տարրե-
 րը են՝ t + ճ , d + ջ :

Ըստ խոչընդոտի տեղի աղմկայինները լինում են
 բերանային, սոսորդային, կոկորդային :

Գոկորդային / (laryngales) / աղմկայինները
 ստացվում են այն դեպքում, երբ ձայնալարերը մո-
 տեիալով՝ առաջացնում են հպում կամ նեղ անցք։
 Կոկորդային շփական է /"հ"/-ն, որ սովորաբար
 խուչ է։ Գա և կոկորդային պայթական աղմկային
 հնչյուն, որի նշանն է ղ, ժ, ջ, /համգե/, այլև
 ղ, ջ, տառի համապատասխան հնչյունը :

Սոսորդային աղմկայինները նույնպես լինում
 են շփական և պայթական։ Սրանց արտաբերման ժա-
 մանակ հպումը և ճեղքը ստացվում է փսփուկ քրմ-
 քի և լեզվի ետին մասի համապատասխան շարժումնե-
 րով։ Սոսորդային շփական են x -ն և չ -ն /խ,
 ղ/ : Այստեղ գործուն մասնակցութուն ունի նաև
 լեզվակը։ Այդ պատճառով նշված հնչյունները կոչ-
 վում են նաև լեզվակային /ուվուլյար/ :

Բերանային են կոչվում մյուս բոլոր աղմկային
 բաղաձայնները։ Այս հնչյունների դասակարգումը
 կարելի է կատարել երկու տեսանկյունով։

- 1/ ըստ ակտիվ գործարանների աշխատանքի։
- 2/ ըստ պասիվ գործարանների աշխատանքի։

Հստ այսմ և բերանային աղմկայինները կարող են լինել լեզվային և շրթնային: իսկ նայած այն բանին, թե լեզվի մեջքի որ մասն է բարձրանում դեպի քիմքը, ստացվում են տնալեզվային, միջնալեզվային և առաջնալեզվային աղմկայիններ:

Շրթնային բաղաձայնների արտասանության ժամանակ խուլընդոտն առաջանում է կամ երկու շրթունքների միջև, կամ ստորին շրթունքի և վերին ատամնաշարի հանդիպման տեղում: Առաջին դեպքում ստացվում են երկշրթնային բաղաձայնները (bilabiales), որոնցից են b -ն, p -ն /բ, փ/ և m /մ/ ձայնորդը:

Մյուս կողմից՝ Օդի հոսանքը շփվելով ստորին շրթունքի և վերին ատամնաշարի միջև եղած ճեղքի պատերին, ուղղվում է դեպի վերին շրթունքի ներքին պատը և այնտեղ ևս տեղական աղմուկ է առաջ բերում: Ստացվում են շրթնատամնային - (dentilabiales) շփականները՝ v -ն, l -ն/վ, ֆ/:

Տնալեզվային բաղաձայնները - Այս կարգի բաղաձայններ առաջ բերելու նպատակով լեզվի ետին մասը բարձրանում է դեպի փափուկ քիմքը և առաջացնում խուլընդոտ, որից ազատվելով, Օդի հոսանքը ուղղվում է դեպի կոշտ քիմքն ու վերին լինդը և աղմուկ է առաջ բերում: Ստացվում են, այդպիսով, k, g /գ, զ/ պայթականները:

Միջնալեզվային բաղաձայններ գոյանում են այն դեպքում, երբ լեզվի միջին մասը շարժվում է դեպի միջին քիմքը (palatum) և խուլընդոտ առաջացնում: Խուլընդոտը հաղթահարելուց հետո Օդի հոսքը, դիպելով վերին ընդին, առաջացնում է աղմուկ: Այդ կարգի բաղաձայններից է y /յե/ շփականը:

Միջնալեզվային են լինում նաև k-ն, g-ն/գ, զ/, երբ նրանց հաջորդում կամ երբեմն նրանցից առաջ գտնվում է x, o, i ձայնավորներից որևէ մեկը:

Առաջնալեզվային բաղաձայնները գոյանում են

Լեզվի առջևի մասի գործողութայամբ, երբ Լեզվի առջ մասը հպվում կամ մոտենում է վերին ատամ-նաշարին կամ դրանց արմատներից դեպի քիմքն ընկած մասին |ալվոկոլին|։ Դրանցից են՝
d, t, s, z, ʒ, ʃ, r |դ, թ, ս, զ, ժ, շ, ջ, ռ| և այլն։

Պարսկերենի բաղաձայնները․- Ժամանակակից

գրական պարսկերենում կա 23 բաղաձայն։

Պայթականներ՝ p, b, d, t, k, g, (ʔ)

|փ, բ, դ, թ, ք, գ| |

Կիսաշփականներ՝ ʃ ʒ -|չ, ջ|

Շփականներ՝ f, v, s, z, ʃ, ʒ, l, m, n, ʃ, x, ʒ, h

|ֆ, վ, ս, զ, շ, լ, մ, ն, ջ, խ, ղ, հ|

Բրթունքներ՝ r -|ր|

Աղմկային պայթական հնչյուններն են՝

p, b, t, d, k, g, (ʔ) -|փ, բ, թ, դ, ք, գ| ' |

p -ն |փ| և b -ն |բ| երկշրթնային պայթական բաղաձայններ են՝ p -ն՝ խուլ, b -ն՝ ձայնեղ։ p -ն շնչեղացված հնչյուն է։ p -ի շրն-լեղությունը հատկապես զգալի է բառակերթում, ինչպես նաև ձայնավորներից առաջ գտնվելու դեպքում։ Սակայն բաղաձայններից առաջ գտնվելիս նրա շնչեղությունն աննշան է։

p -ի Օրինակներ․ pa |փա| - , քուք, , / , papuʃ |փափուշ - , սկոշիկ, , / , papai |փափայ - , հետապնդում, , / , pusi |փուսթ - , սկաշի, , / , pudine |փուդինե - , դաղձ, , / , piramun |փիրամուն - , շրջակայք, , / , pip |փիփ - , ժամորձ, , / , päsavänd |փասավանդ - , Եսադրություն, , / , ʒöp |չօփ - , ձախ, , / , ʒäspidön |չասփիղձն - , կպտրենել, , / , ʒeipur |չեյփուր - , շեփոր, , / , և այլն։

b -ի Օրինակներ․ bini |բինի - , քիթ, , / , bazi |բազի - , խաչ, , / , bumi |բումի - , բնիկ, , / , ʒub |չուբ - , փայտ, , / , ab |աբ - , ղուր, , / , ʒub |չուբ - , խառնակություն, , / , bordbar |բորդբար - , համբերող, , / , bab |բաբ - , դուռ, , / ,

Babol |Բաբոլ-,,Բաբելոն,,|, abos |աբփաշ
 -,,սնցող,,|, sib |սիբ-,,խնձոր,,| և այլն:
 ւ-ն |թ| և d |դ|-ն առաջնալեզվային աղմը-
 կային պայթական բաղաձայններ են, որոնցից ւ-ն
 խոսք, իսկ d,-ն՝ ձայնեղ: Սրանց արտասանության
 ժամանակ լեզվի ծայրը վեր է բարձրանում և հրպ-
 վումս վերին ատամնաշարին: ւ-ն p-ի նման շքն-
 լեղացված է, իսկ d-ն՝ ոչ:

ւ-ի Օրինակներ. tōbrik |թօբրիթ-,,շնոր-
 հավորանք,,|, tofarōt |թօֆարօթ-,,առևտուր,,|,
 tizdōsti |թիզդօսթի-,,ժրջանություն,,|,
 miting |միթինգ-,,միտինգ,,|, zešt |զեշթ-
 ,,սրբեղ,,|, dusti |դուսթի-,,բարեկամություն,,|,
 šōrt |շօրթ-,,պայման,,|, tērdid |թօրդիդ-,,
 կասկած, մերժում,,|, ostadi |օսթադի-,,վար-
 պետություն,,|:

d-ի Օրինակներ. diyanōt |դիյանօթ-,,բա-
 րեպաշտություն,,|, dudi |դուդի-,,ծխող,,|,
 kord |թորդ-,,թուրդ,,|, dōrd |դօրդ-,,ծավ,,|,
 dōzōnd |դօշօնդ-,,դաժան,,|, amōdōn |ա-
 մօշօն-,,զալ,,|, doneš |դանեշ-,,գիտություն,,|
 և այլն:

k-ն և g-ն |թ, գ| ետևալեզվային, պայ-
 թական, աղմկային բաղաձայններն են՝ k-ն՝ խոսք
 իսկ g-ն՝ ձայնեղ: Այս հնչյունները արտաբեր-
 վումս են լեզվի ետևի մասի՝ կոշտ քիմքին հպվե-
 լով ու պայթումով: k-ին ևս, ինչպես մյուս
 խոսք պայթականներին, բնորոշ է շնչեղացումը:

k-ի Օրինակներ. kučōk |թուչեթ-,,փոքր,,|,
 šōdōk |շօդօթ-,,քիչ,,|, Ozbdk |օզբեթ-,,
 ուզբեկ,,|, kine |թինե-,,քեն,,|, kešik |թե-
 շիթ-,,պահակ,,|, šekām |շեքամ-,,փոր,, ստա-
 մոթս,,|, kiso |թիսկ-,,քսակ,,| և այլն:

g-ի Օրինակներ. gušt |գուշտ-,,միս,,|,
 šōg |շօգ-,,շոռ,,|, bozorg |բոզորգ-,,
 մեծ,,|, goran |գերան-,,թանկ,,|, gōrmagōrm
 |գօրմագօրմ-,,ջերմջերմ,,|, gorgine
 |գորգինե-,,մուշտակ,,| և այլն:

,,՝,,-ն կոկորդային պայթական. աղմկային
 խոսք բաղաձայն հնչյուն է:

Այս հնչյունը արտասանելիս թոքերից դուրս
 եկող Օղը իր ճանապարհին, ձայնալարերին հպվե-
 լու հետևանքով, հանդիպում է խոլընդոտի, սա-
 կայն Օղի հոսանքի ճնշումից ձայնալարերը ակըն-
 թարթորեն բացվում են՝ դուրս թողնելով կուտակ-
 ված Օղը: Այս եղանակով գոյացած աղմուկը ընկալ-
 վում է որպես թեթև պայթյուն:

Այս հնչյունը հանդիպում է միայն արաբական
 ծագում ունեցող բառերի մեջ, հատկապես գրական
 արտասանության ժամանակ: Օրինակ՝ *rob' |րոբ'* -
 , , բառորդ, , , | *ioz' |ջոզ* - , , մաս, , , | և այլն:

Խոսակցական լեզվում այս հնչյունի արտասա-
 նութունը սահմանափակ է: այն որպես առանձին
 հնչյուն հստակորեն չի արտասանվում: Այդ է պատ-
 ճառը, որ հաճախ պարսկերեն լեզվի քերականու-
 թյունների և ձևաարկների մեջ այն երբեմն նույ-
 նիսկ չի արտացոլվում: Սակայն անհրաժեշտ է այն
 դիտել որպես ինքնուրույն հնչյութ, քանի որ ոչ
 միայն ունի իրական արտասանություն, այլև իմաս-
 տատարբերիչ նշանակություն: Օրինակ՝ *mān' |ման'*
 - , , արգելք, , , | և *mān |ման-*, , , , , |:

Այս հնչյունը հանդիպում է միայն բառախիջում
 կամ բառակերջում, ըստ որում բառախիջում, ձայ-
 նավորների միջև գտնվելիս, հաճախ սղվում է: Օ-
 րինակ՝ *so'ot |սա'օթ | so'ot |սասթ, , , ժամ, , , |*
 իսկ բաղաձայնից առաջ գտնվելու դեպքում սղվե-
 լիս՝ նրան նախորդող ձայնավորը երկարում է, և
 այսպիսով, կարծես թե ստացվում է ձայնավորի
 կրկնակի արտասանություն: Օրինակ՝ *is'min*
 |թի' մին- , , պահստ, , , |:

Աղմկային շփական բաղաձայններն են.

f, v, s, z, š, ž, x, ǰ, h | ֆ, վ, ս, շ, ժ, ժ, ժ, ժ, ժ
 խ, ղ, հ | |
 f - ն |ֆ| և v - ն |վ| . շրթնատամնային
 շփական բաղաձայններ են, որոնց արտաբերման ժա-
 մանակ ներքին շրթունքները կպնում են վերին ա-
 տամնաշարին՝ արանքում թողնելով նեղ ճեղքեր, որ-
 րոնցով Օղը դուրս. մղվելով՝ գոյացնում է նշված
 հնչյունները: f - ն խուլ է, v - ն՝ ձայնեղ:
 v - ի ամենաաղմկային տարբերակին կարելի է

հանդիպել միայն բառասկզբում և բառամիջում բա-
ղաձայն հնչյունից հետո գտնվելիս:

v -ի Օրինակներ. vadi |վադի-, ղոճիտ, ղոճ,
vafet |վաֆեթ-, ստեղյակ, ղոճ, vejahöt |վե-
ջահյթ-, զեղեցկոււթյուն, ղոճ, vāsvōso |վաժվաժ-
յակասկած, ղոճ, bādvn |բաճվ-, սկիզբ, ղոճ, |dōvn
|ջճվ-, մթնոլորտ, ղոճ, tōvn |թաճ-, տաքություն, ղոճ,
այլև: pārvārdān |փարվարդան-, սնունդանել, ղոճ, և

f -ի Օրինակներ. fatur |ֆոթուր-, ղոճ-
վազություն, ղոճ, faxr |ֆախր-, պարծանք, ղոճ,
tāfrih |թաֆրիհ-, ղոճբոսանք, ղոճ, sōf |սաճ-
յակաստղ, ղոճ, tāfrid |թաֆրիդ-, մեկուսացում, ղոճ,
sofid |սեֆիդ-, սպրտակ, ղոճ, sātōr |սաճար-
յակասպարհորդություն, ղոճ, և այլև:

s -ն |ս| և z -ն |զ| առջնալեզվային, շր-
փական, աղմկային բաղաձայններ են, որոնցից s -ն՝
խուււ, z -ն՝ ձայնեղ հնչյուն է:

Այս հնչյուններն արտաբերվելիս՝ լեզվի մեջքի
առջևի մասը մոտենում է վերին ստամուշարի ստորին
եզրին: Հստ որում՝ լեզվի ծայրը մի քիչ ի-
ջեցված է լինում, իսկ վերին և ստորին կտրիւ ա-
տամներն իրար մոտենալով՝ թողնում են մի նեղ ճեղք,
որով Օղը սուլելով արտահոսում է՝ նախապես շփվե-
լով լեզվի առջևի մասին և կոշտ քիմքին:

s -ն արտաբերվում է ավելի նեղ ճեղքով, քան
z -ն, քանի որ լեզուն ավելի է մոտեցված ա-
տամներին:

s -ի Օրինակներ. pust |փուսթ-, ղեղև, ղոճ,
pasox |փասոխ-, պատասխան, ղոճ, sib |սիբ-, ղոճ
խնձոր, ղոճ, sir |սիր-, ղոճաշտ, ղոճ, saf |սաֆ-
յակասութուր, վճիտ, նաև՝ հարթ, ղոճ, aseman |ա-
սեման-, երկինք, ղոճ, gilax |գիլաս-, ղեղևաս, ղոճ,
eskenax |եսքենաս-, թղթաղրամ, ղոճ, mosālsāi
|մոսալսալ-, ղոճղացիր, ղոճ, և այլև:

z -ի Օրինակներ. ruz |ռուզ-, Օր, ղոճ,
roz |ռազ-, ղոճաղտնիք, ղոճ, riz |ռիզ-, ղոճա-
նըր, ղոճ, bazi |բազի-, ղոճաղ, ղոճ, bazar
|բազար-, ղոճակա, ղոճ, |dōzr |ջճար-, ղոճաակուսի
արմատ, ղոճ, hazer |հազեր-, ներկա, առկա, ղոճ,
rūzax |ռաճազ-, ղոճբոնձավաճառ, ղոճ, և այլև:

/սծրաւե-,,տնակ,,/ , soxðnč'in /սոխնչին-,,
 բամբասող,,/ , pičarič /փիչարիչ-,,ողորոնե,,/ ,
 և այլն:

j-ի Օրինակներ: jaxeb /ջաքեբ-,,գո-
 ղական,,/ , jib /ջիբ-,,գրպան,,/ , jonun /ջո-
 նուն-,,խելագար, խելագարութունե,,/ , jängju
 /ջանգջուն-,,գլավասեր,,/ , bäsif /բասիջ-,,պատ-
 րաստութուն, գորահավաք,,/ , xarot /խարեջ-,,
 դուրս,,/ , ähjar /ահջար,, քարեր,,/ և այլն:

Ձայնորդ հնչյուններ /սղնոր/

Ձայնորդ են կոչվում m, n, r, l, y /մ, ն, ր, լ, յ/ բաղաձայնները: Սրանք էլ տարբերվում են աղմկա-
 ցիկներից նույնպիսի հատկութամբ, ինչպես և ձայ-
 նավորները, այն է՝ նույնպես չունեն սեփական աղ-
 մուկ, որ առաջանում է Օդի ճնշված հոսքի ճանա-
 պարհին գտնված արգելքները հաղթահարելուց: Սը-
 րանց հատուկ աղմուկը ևս, ինչպես և ձայնավորնե-
 րինը կախված է արձագանքողի մերց, որ ընդունում
 է բերանի խոռոչը այդ հնչյունների արտասանությամբ
 ժամանակ: Ձայնորդ հնչյունների մեջ գերակշռող
 նշանակութուն ունի ոչ թե աղմուկը, այլ հըն-
 չուն ձայնը: Ձայնորդ բաղաձայնները մյուս բա-
 ղաձայններից տարբերվում են նրանով, որ ընդուն-
 նակ են նաև վանկ կազմելու*:

Պարսկերենի ձայնորդներն են՝ m, n, r, l, y

/մ, ն, ր, լ, յ/ :
 m-ն /մ/ երկշրթնային, շփական ռեզային
 ձայնորդ հնչյուն է: Արտաբերվում է երկու շրթ-
 ների հպումով, ըստ որում Օդի հոսքը դուրս է
 գալիս քթի խոռոչով և ոչ թե բերանով, և, այս-
 պիսով, m-ին տալիս է ռեզային երանգ:

m-ի Օրինակներ: mählu /մահլու-,,
 լուծված,,/ , mäsam /մաշամ-,,հոտառութուն,,/ ,

* Վանկային սոնոր /մ, ն, ր, լ-ն/ եղել են հընդ-
 եվրոպական հիմք լեզվում: այս դեպքում նրանք
 կոչվում են սոնանտ և նշանակվում են մի կլոր
 նշանով՝ տառապատկերի տակ, Օրինակ՝ ր, թ, յ, լ:

motāxasemin /մոթախասեմին-,,կռվող կողմեր,,/,
 motehammed /մոթեհամեմհ-,,գողաբանված,,/,
 /նամ-,,խոնավ,,/,
 name /նամ-,,նամակ,,/,
 bam /բամ-,,տանիք,,/ և այլն:

n-ն /ն/ առաջնալեզվային, շփական ռեզա-
 յին ձայնորդ հնչյուն է: Սրա արտաբերման ժամա-
 նակ լեզվի ծայրը բարձրանում է վեր և հպվում
 ալվեոլի ամենավերին մասին: Այդ ժամանակ փափուկ
 քիմքն իջնում է՝ բաց անելով թթի խողովի անցքը,
 որտեղից էլ Օդը արտահոսում է, բաղաձայնին տա-
 լով ռեզային արձագանք:

n-ի Օրինակներ. nam /նամ-,,անուն,,/,
 neveštān /նեվեշտան-,,գրեւ,,/,
 /նարդեբան-,,սանդղծ,,/,
 /նարդեւ պոկեւ,,/,
 /քանդան-,,քանդանավոր,,/,
 /քանդանավոր,,/,
 /քանդանավոր,,/,
 /քանդանավոր,,/,
 /քանդանավոր,,/ և այլն:

l-ն /լ/ առաջնալեզվային, շփական ձայնորդ
 հնչյուն է: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայ-
 րը բարձրանում է դեպի վեր և հպվում ալվեոլին,
 սակայն լեզուն ամբողջովին փակում է ու կողքե-
 ռը իջեցնում և, այսպիսով, Օդը արտահոսում է
 լեզվի կողքերով: Այդ պատճառով էլ l-ն /լ/
 կռվում է կողքային-առաջնալեզվային:

l-ի Օրինակներ. lazem /լազեմ-,,անհրա-
 ժեշտ,,/,
 lozum /լոզում-,,անհրաժեշտութուն,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/,
 /լալազար-,,կակաչանոց,,/ և այլն:

r-ն /ր/ առաջնալեզվային թրթռուն ձայնորդ
 բաղաձայն է: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայ-
 րը բարձրանում է դեպի ալվեոլի վերին մասը և
 թրթռում, որի հետևանքով փոխ առ փոխ ստեղծվում
 է մերթ հպում, մերթ ճեղք:

r-ի Օրինակներ. rāzm /րազմ-,,ուզմ, պատե-
 րազմ, մարտ,,/,
 ru /ռու-,,դեմք,,/,
 /ռիւ-,,մորուք,,/,
 /ռիւ-,,մորուք,,/,
 /ռիւ-,,մորուք,,/,
 /ռիւ-,,մորուք,,/,
 /ռիւ-,,մորուք,,/ և այլն:

իրիդար-, տեսակցութիւն, /, tirbaran թիր-
բարան-, զնդակահարութիւն, /, gerd լգերդ-,
կլոր, /, girdes լգւրդեշ-, զգոսանք, /,
korpärdaz լքարփնրդազ-, զործակատար, /, և այլն:

Յ, Վ, -ն յ/ միջնալեզվային, շփական ձայ-
նորդ հնչյուն է, որը արտաբերվում է լեզվի մի-
ջին մասի և կոշտ քիմքի մասնակցութեամբ: Այստեղ
լեզուն մոտենում է կոշտ քիմքին, և ձեռքը առա-
ջանում է լեզվի մակերեսի մեջտեղում:

Սակայն առաջացած ձեռքը բավականին լայն է:
Ուստի և գոյացող աղմուկը աննշան է: այստեղ գե-
րակշռողը ու թե աղմուկն է, այլ հնչուն ձայնը:

Կարսկերենի Վ -ն ավելի ուժգին արտաբերվում
է ձայնավորներից առաջ, քան նրանցից հետո գտնը-
վելիս: Զայնավորներին ետադաս լինելիս՝ այն ար-
տասանվում է համեմատաբար ավելի թույլ:

Կարսկերենի այբուբենում Վ հնչյունը գրու-
թյան առանձին նշան չունի: Այն արտահայտվում է
| Վ | ձայնավորի գրույթով:

Յ, Վ, -ի Օրինակներ. pay լփայ-, ոտ, /,
jaj լջայ-, տեղ, /, yeila՝ լյեիլաղ-, ամա-
ռանոց, /, aya լայա-, արդյոք, /, yäzdan լ
յազդան-, արարիչ, /, besyar լբեսյար-, շատ, /,
saye լսայե-, շվաք, /, yaji լյադի-, պարս-
տամբ, / և այլն:

ինչպես տեսնում ենք, կարսկերենի բաղաձայն-
ները որոշ չափով տարբերվում են հայերենի բա-
ղաձայններից:

Հայերենի ԶԳ բաղաձայնների դիմաց կարսկերե-
նը ունի միայն ԶՅ:

Հայերենում եղած որոշ բաղաձայններ բացակա-
յում են կարսկերենում:

Այսպես. կարսկերենում չկան՝ 1. կիսաշփական
ձայնեղ և, խուլ փ, ճ և շնչեղ խուլ ց, Զ. պայ-
թական խուլ, ետնալեզվային կ, լեզվաստամային
տ և երկշրթնային պ խորանց համապատասխանող հրել-
յունները կարսկերենում շնչեղացված են /, 3. շփական
ձայնորդ միջտամնային ր հնչյունները:

Եվ, ընդհակառակը, պարսկերենում գոյություն ունի կոկորդային պայթական աղակային խուլ, այսպես կոչված էյըր կամ նույն արտասանությամբ՝ համզ քաղաձայնը, որը բացակայում է հայերենում:

Պարսկերեն լեզվի բաղաձայնների սախակ

	Պ ա Ր Գ					Բ ա Ր Գ				
	Շփական					Պայթական			Կրասփական	
	ձայնորդներ			ձայնեզ	խուլ	ձայնեզ	խուլ	խուլ-շնեզ	ձայնեզ	խուլ
	անդային	բրթուն	բերանային							
Երկրթնային	uu					h		p		
Երթնատամնային				v	f					
Անաշնալեզգային	n	r	l	z, ʒ	s, ʃ	d		t	ʃ	ʒ
Միջնալեզգային			j							
Ետնալեզգային				.		g		k		
Ուղուլյաթ				ʔ	x					
Կոկորդային					h		(¹)			

Սանսրոյրուն. շ, ճ նշյունները երկփոփոխային են:

Բաղաձայն հնչյունների փոփոխությունները խոսքի մեջ

Փամանակակից պարսկերենում կան բաղաձայն հնչյունների փոփոխման մի շարք երևույթներ, որոնք

ընդհանուր բնույթ են կրում: Այս կարգի ընդհանուր երևույթների շարքին են պատկանում՝

- 1/ բաղաձայնների փոփոխությունը բառավերջում,
- 2/ բաղաձայն հնչյունների կորուստը բառի մեջ,
- 3/ առնմանում /ասիմիլյացիա/,
- 4/ տարնմանում /դիսիմիլյացիա/,
- 5/ դրափոխություն /մետաթեզիս/:

1. Բաղաձայնների փոփոխությունը
բառավերջում

Բառավերջի b, d, g ձայնեղ պայթականները և j պայթաշփականը սովորաբար կորցնում են իրենց ձայնեղությունը: Սակայն նրանց այդ խլացումը մասնակի է, ուստի և չեն նույնանում իրենց համապատասխան խուլների հետ: Օրինակ՝ sōg /սօգ-,,շուն,,/ և kaʃ /թաջ-,,եղևի,,/ և նման շատ բառերի վերջին g-ի և j-ի թուլացում է նկատվում:

2. Բաղաձայն հնչյունների կորուստը
բառի մեջ

Երբեմն բառամիջի կամ էլ բառավերջի բաղաձայն որոշ հնչյուններ սղվում են, և բառը ստանում է ավելի կարճ ձև, Օրինակ՝ avax /ավազ/ > ava /ավա-,,ձայն,,/, gonah /գոհահ/ > gona /գոհա-,,մեղք,,/, xadbas /չադբաշ/ > xabas /չաբաշ-,,կեցցես,,/ և այլն:

Հնչյունների կորուստը շատ տարածված է խոսակցական պարսկերենում, այն հատկապես բնորոշ է թեհրանի խոսակցական լեզվին:

Բառավերջում սովորաբար ընկնում են ձայնեղ պայթականները, հատկապես՝ d-ն, Օրինակ՝ xōn /չօն-,,ինչքան,,/ փոխանակ գրական xōnd -ի /չօնդ/, migirōn /միգիրան-,,վերցնում են,,/ փոխանակ գրական migirōnd /միգիրանդ/ ևևի: Նկատվում է նաև z-ի կորուստը բառավերջում: Օրինակ՝ xi /չի-,,բան,,/ փոխանակ գրական xiz /չիզ/ ևևի /խո-

սակցական պարսկերենում ասվում է čiči migi
 ՎԵՔԷՐ ՄԻՔԻ /, փոխանակ čočiz migui /ԷԷ ԷԻՁ
 միգուեր-, ի՞նչ էս ասում, /, չ, փոխանակ ōz /միգ/
 բացառականի նախդիրը:

Կորստի բավականին ուժեղ հակում է ջուցաբե-
 րում ,, h ,, հնչյունը: ,, h ,,-ի կորուստը
 տեղի է ունենում ինչպես բառակազմում ու բառա-
 միջոցում, այնպես էլ բառակերթում: Օրինակ՝ sob
 /սոբ/, փոխանակ sobh /սոբհ-, շառավոտ, /, nuz
 /նուզ/, փոխանակ hñuz /հնուզ-, դեռ, /, bel
 /բել/, փոխանակ behel /բեհել-, պարտքերի փո-
 խադարձ մարում, /, gəva /գավա/, փոխանակ
 gəvah /գավահ-, վկայություն, /, ra /րա/, փո-
 խանակ rah /րահ-, ճանապարհ, / և այլն:

Հաճախ նկատվում է ճայնորդ r, l հնչյուն-
 ների կորուստ, Օրինակ՝ čöfäd /չօֆադ/, փոխ-
 նակ čöfädr /չօֆադր-, ինչքան, /, sōb /սօբ/
 փոխանակ sōbr /սօբր-, համբերություն, /,
 hōzmon /հօզմոն/, փոխանակ hōzōmon /հօզօմոն-
 , միշտ, /, hāminto /համինթո/, փոխանակ
 hāmintour /համինթուր-, հենց այնպես, /, mos
 /մոս/ փոխանակ mosl /մոսլ-, նման, / և այլն:

Երբեմն նկատվում է նաև բառակերթի ուղղային
 ,, n ,,-ի կորուստ: Օրինակ՝ zomorodi /զոմ-
 որոդի/, zomorodin /զոմորոդին-, զմրուե-
 րած, /, asti /ասթի/, astin /ասթին-, թևք, /,
 zomi /զոմի/, zemin /զեմին-, գետին, /:

Բառամիջոց ու վերջոց կարող է տեղի ունե-
 նալ ոչ միայն մեկ որևէ բաղաձայնի, այլև ամբող-
 ջական վանկերի և հնչյունակապակցությունների
 կորուստ: Այս երևույթը նմանապես հատուկ է և
 պարսկերենի բարբառներին, հատկապես Բեհրանի խո-
 սակցական լեզվին: Առավել հեշտությամբ են ընկ-
 նում va /վա/, av /ավ/, avā /ավա/ կապակցու-
 թյունները: Օրինակ՝ mirām /միրամ-, գնում եմ, /
 փոխանակ գրական mirāvām -ի, mitunām /միր-
 վամ, միթունամ-, կարող եմ, /, փոխանակ գրական
 mitāvānām -ի /միրավանամ/, mišām /միշամ-
 , չինում եմ, /, փոխանակ գրական mišāvām -ի
 /միշավամ/, miarām /միրամ-, բերում եմ, /:

փոխանակ գրական mianwōm -ի/միավորում, ,/և այլն,
վերը նշված առանձին հնչյունների և ամբողջա-
կան վանկերի կորուստը բառերում կապված է խոսակ-
ցական լեզվում նկատվող առանձին բառերի կրճատ
արտասանելու հակման հետ:

3. Դրափոխութուն լմեաթեզիս/

Դրափոխութուն կոչվում է այն երևույթը, երբ
բառի կազմում եղած հնչյունները փոխում են ի-
րենց տեղերը: Պարսկերենում այս երևույթը նկատ-
վում է հետևյալ բառերում:

noix /նեխի/ > noxi /նեխի-, սակազին, ,/,
չոմ /չեշմ/ > čomč /չեմչ-, ալթ, ,/ bāf
/բաֆթ/ > bāft /բաֆթ-, ձյուն, ,/ foft /դոֆլ/
> foft /դոլֆ-, կողպեք, ,/ և, վերջապես, նախ-
կին hāgoz /հազերզ/ > hōgoz /հորզեզ-, եր-
բեք, ,/:

4. Առնամանութուն /ախմիլյացիա/

Առնամանութուն կոչվում է այն երևույթը, երբ
բառի կազմում եղած որևէ հնչյուն, ազդելով նույն
բառի մի այլ հնչյունի վրա, այդ հնչյունը նմա-
նեցնում կամ նույնացնում է իրեն:

Առնամանութունը լինում է մասնակի և լիակա-
տար: Լիակատար է առնամանութունը, երբ բառի մեջ
եղած մի հնչյուն՝ ազդելով մի ուրիշի վրա՝ նույն-
նացնում է իրեն: Առնամանութունը մասնակի է, երբ
բառի մեջ եղած մի հնչյուն ազդելով մի ուրիշ
հնչյունի վրա՝ նմանեցնում է իրեն:

Առնամանութունը լինում է առաջընթաց /պրոգ-
րեսիվ/ և ետընթաց /աբդեսիվ/:

Եթե բառի հնչյուններից նախորդը հարմարվում
է հաջորդին, ապա առնամանութուն կոչվում է ետըն-
թաց, հակառակ երևույթը կոչվում է առաջընթաց:

Մասնակի կամ լիակատար ետընթաց առնամանում
են ենթարկվում ձայնեղ բաղաձայնները, եթե նա-

խորդում են խուլ բաղաձայններին, որոնց ազդեցութեամբ լիակատար կամ մասնակիորեն կորցնում են իրենց ձայնեղությունը: Օրինակ՝ xubtär /խուբթար/ || xuptär /խուփթար-, ավելի լավ, /, zudtär /զուդթար/ || zuttär /զութթար-, ավելի շուտ, /, bädätär /բադթար/ || bättär /բաթթար-, ավելի վատ, / և այլն:

Այս երևույթը նկատվում է ամենուրեք, այդ թվում՝ թե՛ խոսակցական, թե՛ գրական լեզուներում:

Խուլ բաղաձայններից առաջ գտնվելու դեպքում ,, v ,, -ն Ետրնթաց առնամանութեամբ կորցնում է իր ձայնեղությունը և հնչում ,, f ,, : Օրինակ՝ dovtdäb /դավթալաբ-, Կամավոր, /, արտասանվում է doftdäb /դաֆթալաբ/ : Տեղի է ունենում նաև հակառակը, երբ f -ն Ետրնթաց առնամանութեամբ ձայնեղանում է և արտասանվում է ,, v ,, : Օրինակ՝ heftdäh /հեֆդահ-, Կամսյոթ, /, արտասանվում է - hevdäh /հեվդահ/ :

Ուվուլյար ձայնեղ շփական j -ն խուլ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս՝ նույնպես Ետրնթաց առնամանութեամբ խլանում է և արտասանվում ,, x ,, -ի նման: Օրինակ՝ vöjt /վյոթ/ || vöxt /վախթ-, Ժամանակ, / : Նկատվում է նաև այլ երևույթ, երբ ,, j ,, -ն իրեն նախորդող խուլ շփական "s"-ի ազդեցութեամբ կորցնում է իր ձայնեղությունը և հնչում ,, x ,, : Օրինակ՝ mäsxl /մաշ-դուլ/ || mäsxl /մաշխուլ-, Գբաղված, /, mäsx /մաշխ/ || mäsx /մաշխ-, Կարժություն, / : Նշված բառերը ենթարկվել են մասնակի առաջընթաց առնամանության:

Խուլ բաղաձայններից առաջ գտնվելիս՝ ձայնեղ ,, j ,, -ն Ետրնթաց առնամանումով նույնանում է խուլ ,, č ,, -ին: Օրինակ՝ oštenab /եթթենաբ-, խուսափում, /, արտասանվում է oštenab /եթթենաբ, oštoma /եթթեմա-, համախմբում, / - արտասանվում է oštoma /եթթեմա/ :

Ձայնեղ բաղաձայնները բառավորում իրենց ձայնեղությունը ընդհանրապես մասնակիորեն են կորցնում, ուստի, ինչպես նշվեց, նրանք չեն նույն-

նում իրենց համապատասխան խուլերի հետ: Ասկայն
 ևայնեղ բաղաձայնների խլացում բառավերջում նկատ-
 վում է, երբ տվյալ հնչյունը գտնվում է խուլ բա-
 ղաձայնից հետո: Այս դեպքում տեղի է ունենում
 մասնակի առաջընթաց առնմանում: Օրինակ՝ օսն-ը
 |մսբ| արտասանվում է օսբ |մսփ-, օձի-, |, քնն-
 -ը |թմսբ|՝ քննփ-, օձուք բերել-, | և այլն:

Շատ տարածված երևույթ է ռեզային ,ո,, հըն-
 լյունի շրթնային առնմանումը, որը տեղի է ունե-
 նում այդ ,ո,,-ին հաջորդող երկշրթնային ձայ-
 նեղ պայթական , օ օ,-ի ազդեցությամբ: Այս դեպ-
 քում հիշյալ հնչյունափոխությունը տեղի է ունե-
 նում ոչ թե ըստ ձայնային հատկանիշի, այլ ըստ
 արտաբերող գործարանի մասնակցության:

Այստեղ առաջնալեզվային բաղաձայն ,ո,,-ն երկ-
 շրթնային , օ օ,-ի ազդեցությամբ փոխվում է
 երկշրթնային ռեզային , օ m ,,-ի: Օրինակ՝ գրվում
 է Խոնե՛ |ջոնբեշ|, սակայն արտասանվում է
 Խոմե՛ |ջոմբեշ-, շարժում է, |, գրվում է փոնձի
 |թմնբձ|, արտասանվում է՝ փոմձի |թմբձ-,,
 ժուլ,, |, ճոնար |մնբար|՝ ճոմար |մմբար-, պա-
 հաս,, |, ճոնոր |մնբոր|՝ ճոմոր |մմբոր-, աթ-
 ցան,, |, փոնե |ջմնբե՛|՝ փոմե |ջմմբե-, շա-
 բբ,, |, չոնբուր |լմնբուր|՝ չոմբուր |լմմբուր-
 ,, պիճակ,, | և այլն:

,ո,,-ին հաջորդող , օ օ,-ն բառավերջում
 գտնվելու դեպքում ևս տեղի է ունենում նույն
 ,ո,, > , օ m , հնչյունափոխությունը: Շատ որո՞ւմ
 այստեղ առկա է բառավերջի , օ օ,-ի կորուստ, և
 գրութային մեջ պահպանվում է հնչյունափոխված
 , օ m ,,-ն: Օրինակ՝ ձոմ |ղոմ|, փոխանակ ձոն
 |ղոնբ-, պոլ,, |, ձոմ |սոմ|, փոխանակ ձոն
 |սոնբ-, սմբակ,, |, ձոմ |խոմ|, փոխանակ ձոն
 |խոնբ-, կարաս,, | և այլն:

5. Տարնմանում |ղիսիժիլյացիա|

Առնմանության հակառակ երևույթն է, երբ նույն
 բառի կազմում եղած երկու նույն կամ նման հընը-

յուններին մեկը մյուսի ազդեցութեամբ փոխուած է մի այլ հնչյունի: Տարնմանումը՝ ինչպես, բուրբ լեզուներում, այնպես էլ պարսկերենում հազվադեպ երևույթ է:

Ըստ ձայնային հատկանիշի՝ տարնմանում պարսկերենում գրեթե չի հանդիպում: Այստեղ նկատուած են տարնմանութեան որոշ դեպքեր՝ ըստ արտաբերող գործարանի: Օրինակ՝ compare |խոմփարե|, նրանակ, բառը արտասանվում է compare |խոմփարե|, որտեղ տարնմանամբ m հնչյունը վերածվում է n-ի: Այստեղ տեղի է ունենում ետրոնթաց տարնմանում: Երկչորթնային p-ի ազդեցութեամբ նրան նախորդող երկչորթնային ռնգային m-ն դառնում է առաջնալեզվային ռնգային, ուստի:

3. Հնչյունների հերթագայութիւն

Պարսկերենում կա նաև հնչյունափոխութեան մի առանձին երևույթ, որը մասամբ հիշեցնում է հընդ-եվրոպական ձայնադարձը և շատ կենդանի Օրինաչափութիւնն է հատկապես այսպես կոչված, «անկանոն», այնպիսի բայերի խոնարհման համակարգում, որոնց խոնարհումը իրացվում է երկու հիմքով, երկու հընչյունակազմով: Օրինակ՝ rixtān-riz |րիխթան-րիչ-,,լցնել,,|, ʔenaxtān-ʔenas |շենախթան-շենաս-,,ճանաչել,,|:

Այս տիպի հնչյունափոխութիւնը հնչյունների հերթագայութեան մի տեսակ է, որը կարող է կոչվել պատմական հերթագայութիւն: Պարսկերենի այս կարգի հնչյունափոխութիւնները չեն կարող բացատրվել ժամանակակից լեզվում գոյութիւն ունեցող հնչյունաբանական Օրինաչափութիւնների ներգործութեամբ, քանի որ այդ ներգործութիւնը, որ առաջացրել է նման հնչյունափոխութիւններ, դադարել է, իսկ արդյունքները պահպանվել են:

Բայական հիմքում հնարավոր է ինչպես բաղաձայնների, այնպես էլ ձայնավորների հնչյունափոխութիւն:

ա/ Բաղաձայնների հնչյունափոխութիւն

x-z |խ-զ| Օրինակ՝

հուզեւ, տրվում է միայն անորոշ դերբայի իմաստով
 ndvaxtān-nōvax | նմվախթան-նմվազ, նվազեւ,
 վայփայեւ, /, pōxtān-pōz | փոխթան-փազ, բփեւ, /,
 duxtān-duz | զուխթան-զուզ, կարեւ, /, saxtān-
 saz | սախթան-սազ, շինեւ, /, ānduxtān-ānduz
 | անդուխթան-անդուզ, կուտակեւ, /, amuxtān-amuz
 | ամուխթան-ամուզ, ուսուցանեւ, /, amixtān-amiz
 | ամիխթան-ամիզ, խառնեւ, / :

Տ-ը | շ-ը /

Օրինակ՝ dastān-dar | զաշթան-դար, ունենաւ, /,
 pendaštān-pendar | փենդաշթան-փենդար, կարծեւ, /,
 engastān-engar | էնգաշթան-էնգար, մտածեւ, /,
 gomaštān-gomar | գոմաշթան-գոմար, կարգեւ, /,
 ānbaštān-ānbar | անբաշթան-անբար, լցնեւ, /,
 gozastān-gozar | գոզաշթան-գոզար, թողնեւ, / :

Տ-ս | շ-ս /

Օրինակ՝ neveštān-nevis | նեվեշթան-նեվիս-
 , քրեւ, /, ristān-ris | ռիշթան-րիս, մանեւ, / :

d-ն | զ-ն /

Օրինակ՝ šidān-šin | չիդան-չին, քաղեւ, /,
 aferidān-aferin | աֆերիդան-աֆերին, արարեւ, /,
 gozidān-gozin | գոզիդան-գոզին, ընտրեւ, / :

x-ս | խ-ս /

Օրինակ՝ šenaxtān-šenax | շենախթան-շենաս-
 , ճանաչեւ, / :

s-h | ս-հ /

Օրինակ՝ kastān-kah | քասթան-քահ, պակասեց-
 նեւ, /, xastān-xah | խասթան-խահ, կամենաւ, ու-
 զեւ, /, rštān-ršh | ռիսթան-րիհ, ազատեւ, / :

x-š | խ-շ /

Օրինակ՝ furuxtān-furuš | ֆուրուխթան-ֆու-
 ռուշ, ճախեւ, / :

f-b /ֆ-բ/

Օրի նաԿ՝ taftān-tab | Թաֆթան-թաբ-, յուրրեկ, յի-
 ֆետաֆտան-ֆետաբ | շեթաֆթան-շեթաբ-, շտապեկ, յի,
 yaftān-yab | յաֆթան-յաբ-, զառեկ, յի, fāriftān
 -fārib | ֆարիֆթան-ֆարիբ-, խաբեկ, յի, ruftān
 -rub | ռուֆթան-րուբ-, ալեկեկ, յի, kuftān-kub
 | քուֆթան-քուբ-, ֆեֆեկ, յի:

բ/ Զայնավորների հնչյունափոխութուն

u-a /ու-ա/

Օրի նաԿ՝ robudān-roba | Րուբուդան-րոբա-, յուր-
 ևեկ, զորդան, յի, nemuddān-nema | Նեմուդան-նեմա-
 , յուրըց տալ, երևալ, յի, setudān-seta | սեթուդան-
 սեթա-, զուկեկ, յի, asudān-asa | ասուդան-ասա-
 , հանգստանալ, յի, peimudān-peima | փեյմուդան-
 փեյմա-, ջայլեկ, նաԿ՝ շափեկ, յի, sudān-sa | սու-
 դան-սա-, շփեկ, յի:

o-ä /օ-օ/

Օրի նաԿ՝ bordān-bār | Բորդան-բար-, տանեկ, յի
 poxtān-pāz - | փոխթան-փաչ-, եփեկ, յի:

o-a /օ-ա/

Օրի նաԿ՝ keštān-kar | Կեշթան-քար-, ջանեկ, յի

o-i /օ-ի/

Օրի նաԿ՝ mordān-mir | Մորդան-միր-, մեռ-
 նեկ, յի:

a-i /ա-ի/

Օրի նաԿ՝ xastān-xiz | Քասթան-խիչ-, բարձ-
 րանալ, ելնեկ, յի:

o-a /օ-ա/

Օրի նաԿ՝ ʿemordān-semar | Շեմորդան-շե-
 մար-, համարեկ, հաշվեկ, յի, sepordān-separ | սե-
 փորդան-սեփար-, հանձնեկ, յի, feʿardān-feʿar
 | ֆեշորդան-ֆեշար-, սեղմեկ, յի:

a-o /ա-օ/

60 Օրի նաԿ՝ kārdān-kon | Կարդան-քոն-, անեկ, յի:

o-i / Ե-ի /
 Օրինակ՝ nevestān-nevis / Եկվեջթան-եկվիս
 , , , բրեկ , , , / , , , / աղեջթան-աղիշ- , , , ի-
 հարեկ , , , /

o-u / Օ-ու /
 Օրինակ՝ xostān-sur, suy / շոսթան-շուր, շույ-
 , , , ւանալ , , , / , , , asoftān-asub / աշոֆթան-աշուր-
 , , , ըբոստանալ , , , / , , , rostān-ruy / ըրոսթան-րույ-
 , , , աեկ , , , / , , , yostān-juy, ju / յոսթան ջույ, յու-
 , , , փնարեկ , , , /

u-a / Ու-ա /
 Օրինակ՝ azmudān-azma / ազմուդան-ազմա- , , , փոր-
 ակ , , , քնեկ , , , / , , , ātzudān-ātxa / օթջուդան-օթխ-
 , , , պեկեղեցեկ , , , / , , , aludān-ala / ալուդան-ալա- , , ,
 օեփեկ , , , / , , , paludān-pala / փալուդան-փալա- , , , սո-
 սրեկ , , , / , , , budān-baš / բուդան-բաշ- , , , Լինեկ , , , /

զ / կան նաև մի շարք բառեր, որոնք ունեն մեկ բաղաձայնով իրարից տարբերվող զուգահեռ ևներ։ Այդ բառերի մեջ համապատասխան տարբեր հնչյունները գործառական համարօժոյներ են, մեկը փոխարինում է մյուսին, երբեմն տալով կամ շատևով ոճական որոշ բանաբաններ։ Բերենք ակնելի հաճախ իրար փոխարինող հընչյուններից մի քանիսը։

, , , ք-ն /բ/ և , , , v , , , -ն /վ/ փոխվում են մեկը մյուսին։ Օրինակ՝ baš /բաշ/ || vaz /վաշ- , , , բաց , , , / , , , bārdastān /բարձաշթան/ || vārdastān /վարձաշթան- , , , պերցեկ , , , /

p >< f /փ/ >< /ֆ/

Օրինակ՝ fārmude /ֆարմուդե/ || pārmude /պարմուդե- , , , հրամայված , , , / , , , sepid /սեփիդ/ || sofid /սեֆիդ- , , , սպիտակ , , , / , , , fāрман /ֆարման/ || pāрман /պարման- , , , հրաման , , , / , , , Pars /փարս/ || Fars /ֆարս- , , , փարս , , , / , , , pil /փիլ/ || fil /ֆիլ- , , , փիլ , , , /

t >< d /թ/ >< /դ/

Օրինակ՝ kēdxoda /քեդխոդա/ || kōtxoda /քոթխոդա/ , , , ղուդապետ , , , / , , , kōtbanu /քոթբանու/ || kēdibanu /քեդբանու- , , , արկիտ , , , / , , , dārrāf /դարրաջ/ || tērrāf

Թարրաջ-,, Կաթակ,, :

յ > < չ | ջ | > < | ժ |

Օրինակ՝ hojir | հոջիր | || hožir | հոժիր-,, քա-
վելի,, ,,, baž | բաժ | || baĵ | բաջ-,, արկ,, բա-
ժին,, ,,, kăždom | կաժդոմ | || kăjdom | կաժդոմ-,,
կարծ,, ,,, kăj | կաջ | || kăž | կաժ-,, Թուռ,, ,, :

d > < z | ղ | > < | զ |

Օրինակ՝ gonbäd | գոնբաձ | || gonböz | գոն-
բազ-,, քաբթ,, ,,, gozär | գոզար | || godär | գո-
դար | -,, անցում,, ,,, kaĵöz | կաջազ | || kaĵäd | կա-
ջադ-,, Թուռ,, ,, :

r > < l | ռ | > < | լ |

Օրինակ՝ surax | սուրախ | || sulax | սուլախ-
,, Թակ,, ,,, divar | ղիվար | || dival | ղիվալ-,,
պատ,, ,, :

z > < j | ղ | > < | ղ |

Օրինակ՝ amiz | աձիզ | || amiĵ | աձիզ-,, Խառնած,,
խառնակ,, ,,, fruz | ֆրուզ | || fruĵ | ֆրուզ-,,
լուսափայլություն,, ,,, goriz | գորիզ | || gorij |
գորիզ-,, փախուստ,, ,, :

Վ ա ն կ

Թուրքախոսները լեզվի արտասանական շղթան լսողական մեկ ընկալմամբ բաժանվում է մի շարք հաս-վածների, որոնց ամենափոքր միավորը վանկն է :

Արտասանական շղթայի վանկատման հիմքում ընկած է հնչյունների հնչեղութայունը կամ լիահնչունությունը և արտասանական գործարանների տարբեր լարվածությունը հնչյունների արտասանության ժամանակ :

Լիահնչունությունը հակադարձ համեմատական է արտասանական լարվածությանը, այսինքն՝ որքան հնչեղ է հնչյունը, այնքան ավելի փոքր արտասանական լարվածությամբ է արտաբերվում : Այս ըսկզբունքով արտասանական շղթայում կողքի հընչյունների նկատմամբ ամեն մի լիահնչուն և նվազա-

գույն արտասանական ճիգ պահանջող հնչյունն կազմում է վանկ՝ դառնալով նրա կենտրոնը, այսինքն՝ լինում է վանկարար: Պարսկերենում որպես այդպիսին միշտ հանդես է գալիս ձայնավորը: Իրականում արտասանական շղթայում դժվար է տարբերել վանկերի սահմանները: Այդ պատճառով էլ ամեն լեզու ունի իր վանկատման Օրինաչափու-թյունները:

Վանկարար հնչյունների շուրջ խմբավորվում են մեկ կամ մի քանի ոչ վանկարար հնչյուններ և կազմում տարբեր տեսակի վանկեր:

Պարսկերենում վանկ կարող են կազմել միայն ձայնավորները, ուստի և այստեղ վանկատման կանոնն է՝ որքան ձայնավոր, այնքան վանկ: Օրինակ՝ *čuran* /չուհան-, հովիվ-, / բառը կազմված է երկու վանկից, *mixanām* /միխանամ-, կարդում եմ-, /՝ երեք, իսկ *xabonidān* /խաբանիդան-, փնեցնել-, / բառը կազմված է չորս վանկից:

Գոյություն ունեն վանկատման հետևյալ հիմնական կանոնները:

1. Երբ բառն ունի երկու կից ձայնավորներ, դրանց վանկարար ուժի համաձայն՝ յուրաքանչյուրը կազմում է մեկ վանկ և վանկատվում: Օրինակ՝ *pa* /փա/ *iz* /իզ-, աշուն-, /, *bi* /բի/ *azar* /ազար/ , անվնաս-, /:

2. Վանկատման սահմանափոք ընկնում է բաղաձայնից առաջ, եթե նրան կից նախադաս և հետադաս հնչյունները ձայնավորներ են: Օրինակ՝ *bi* /բի/ *ja* /ջա-, անտեղի-, /, *mo* /մա/ *nuk* /նուկ-, արտուտ-, /, *no* /նա/ *šad* /շադ-, տրտուր-, / *bi* /բի/ *mor* /մար-, հիվանդ-, /:

3. Երբ երկու ձայնավորների միջև ընկած են երկու տարբեր կամ նման բաղաձայններ, ապա վանկատման սահմանափոք ընկնում է երկու բաղաձայնների միջև, այսինքն՝ բաղաձայններից մեկը մնում է նախորդ վանկում, մյուսը՝ անցնում հաջորդը: Օրինակ՝ *zud* /զուդ/ *iār* /թյար-, ավելի շուտ-, /, *dār* /դյար/ *ya* /յա-, թույլ-, /:

Jan | ջալ | dan | դան-, , հավիտենական, , |, Կed
 | շեղ | dāt | դաթ-, , ուժգնություն, , |, tax | թախ
 tān | թան-, , շտապել, սրարշավ գնալ, , | :

4. Պատահում է, որ տարբեր ձևույթների կրթ-
 ման պայմաններում ձայնավորների միջև խմբավոր-
 վում են երեք քաղաձայն հնչյուններ: Այս դեպ-
 քում նրանցից երկուսը սովորաբար մնում են նա-
 խորդ վանկում, իսկ երրորդը անցնում է հաջոր-
 դը: Օրինակ՝ bo | բո | zorig | ջորգ | tān | թար-
 , , ավելի մեծ, , |, zorx | սորխ | tān | թար-, ,
 ավելի կարմիր, , | :

Պարսկերենին խորթ է բառակազմում բաղաձայն-
 ների կուտակումը: Իրանական ժառանգում ունեցող բա-
 ռերի մեջ երբեք չի հանդիպում դեպք, երբ բառը
 սկսվի երկու բաղաձայնով: Օտար լեզուներից փոխ-
 առնված այն բառերը, որոնք երկու կամ ավելի
 բաղաձայնով են սկսվում, արտասանվում են սկզբ-
 քից մի ձայնավորի հավելումով: Օրինակ՝ առես-
 րեն ґтахан բառը արտասանվում է estekan
 | էսթեքան |, որը վանկատվում է՝ համաձայն նըշ-
 ված Օրենքի: Պարսկերենի վանկատումը ամենաին
 կախված է գրությունից, այլ հիմնված է ճիշտ
 արտաբերության վրա: Ինչպես հայտնի է, արաբա-
 կան ժառանգում ունեցող պարսկական գրության մեջ
 տառերը, բացի մի քանիսից, իրարից ազատ չեն
 մնում, այլ միանում են իրար, և բառերը տողա-
 դարձի չեն ենթարկվում: Ուստի այստեղ բառերի
 վանկատումը տողադարձի համար ոչ մի նշանակու-
 թյուն ունենալ չի կարող:

Ըստ կազմության վանկերը կարող են լինել
 բաց և փակ: Բաց են կոչվում այն վանկերը, ո-
 որոնք վերջանում են վանկարար հնչյունով: Սը-
 րանք կարող են լինել կարճ և երկար:

Եթե վանկը վերջանում է կարճ ձայնավորով,
 կոչվում է բաց, կարճ վանկ: Օրինակ՝ dāhāno
 | դահանո-, , շեղք, , | : սա բաղկացած է երեք բաց
 կարճ վանկերից:

Բաց երկար է կոչվում այն վանկը, որը վեր-
 ջանում է երկար ձայնավորով: Օրինակ՝ dara

լղարա-, ,ունեցող, , / Բառը Բաղկացած է երկու երկար բաց վանկերից:

Փակ կոչվում են այն վանկերը, որոնք վերջա-
նում են ոչ վանկարար հնչյունով: Սրանք նույն-
պես կարող են լինել կարճ և երկար: Օրինակ՝ Ե՛ս
լԲ՛ր-, ,վրա, , /, և Լճար-, ,գործ, , /:

Փակ վանկերը կարող են բաղկացած լինել՝
ա / մեկ ձայնավորից և մեկ բաղաձայնից: Օրինակ՝ Ե՛ս
ԼԲ- , ,ջուր, , /:

Բ / բաղաձայն գումարած ձայնավոր և մեկ բա-
ղաձայն, Օրինակ՝ Ե՛ս ԼԲԼ- , ,սիրտ, , /, Ե՛ս
ԼԲԼ- , ,ունեցվածք, , /:

Գ / բաղաձայն գումարած ձայնավոր և երկու բա-
ղաձայն, Օրինակ՝ Ե՛ս ԼԳՏ ԼԳՏԻ- , ,ձեռք, , /, Ե՛ս
ԼԳՏԻ- , ,բարեկամ, , /:

Շ Ե Չ Մ

Նեղվական որևէ միավորի մեջ մյուս վանկերի
նկատմամբ վանկերից մեկի արտասանական առանձ-
նացումը՝ ուժեղություն, բարձրություն կամ
սևողություն կոչվում է շեշտ:

Այստեղից էլ տարբերվում է շեշտի երեք տե-
սակ՝

1. Ուժեղություն: կամ արտաշնչական շեշտ,
որի ժամանակ շեշտվող վանկը ավելի ուժեղ է հըն-
չում, քան մյուսները:

2. Երաժշտական կամ բարձրության շեշտ: Եյս
դեպքում որևէ վանկ մյուսների նկատմամբ արտա-
սանվում է համեմատաբար ավելի մեծ բարձրու-
թյամբ:

3. Ամանակական կամ սևողության շեշտ, որը
կրող վանկը մյուսներից տարբերվում է իր ավե-
լի երկար սևողությամբ:

Այս երեք տիպի շեշտերը սովորաբար անհաս
վիճակում հանդես են գալիս՝ Պարսկերենում
շեշտը թեև հիմնականում ուժեղության բնույ-
թի է, բայց դրա հետ միասին նկատվում է ձայ-

նի որոշ բարկացում, ինչպես և ակողոււթյան որոշ ավելացում:

Պարսից շեշտը կայուն-շարժական է՝ կապված որոշակի վանկի հետ: Սովորաբար հիմնական շեշտը ընկնում է բառահիմքի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ doxtār |դոխթար-,, աղջիկ,, , divār |դիվար-,, պատ,, , rāy |րայ-,, ընկեր,, :

Նորանոր վանկերով բառը աճելու դեպքում շեշտը հեռանում է նախնական տեղից և, ընկնում ամենավերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ ahān |ահան-,, երկար,, , ahāngār |ահանգար-,, երկարագործ, դարբին,, , ahāngārān |ահանգարան-,, երկարագործներ, դարբիններ,, :

Առաջին վանկի վրա շեշտ ընդունող բառերի թիվը պարսկերենում սահմանափակ է. դրանք են. vāli |վալի-,, սակայն,, , xāli |խալի-,, շատ,, , āmma |ամմա-,, սակայն,, , likān |լիկան-,, սակայն,, , āya |այա-,, արդյոք,, , zira |զիրա-,, ինչու,, , zira |զիրա-,, քանի որ,, , և ուրիշ մի քանի բառեր:

Երկու հիմքից կազմված բարդ բառերն ունենում են կրկնակի շեշտ, որտեղ հիմնական շեշտը ընկնում է բառավերջի, իսկ Օժանդակ շեշտը՝ բարդ բառի առաջին բաղադրիչի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ rišsofid |րիշսոֆիդ-,, սպիտակամորուք,, , siyahcesm |սիյահչեզմ-,, սևալյա,, , և այլն:

Պարսկերենում կրկնակի շեշտ են ունենում ժրտական բայաձևերը. առաջին շեշտը ընկնում է ժրտական մասնիկի, իսկ երկրորդը՝ բայի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ nāḍavid |նադավիդ-,, մի՛ վազի՛ք,, , nāxabid |նախաբիդ-,, մի՛ քնե՛ք,, , nāgoftām |նագոֆթամ-,, չսասցի,, :

Բայի դիմային վերջավորությունները իրենց վրա շեշտ են կրում միայն ներկայի հիմքից կազմված՝ հրամայականի, օրիստով, ներկա շարունակականի, ինչպես նաև անցյալ անկատարի բայաձևերում: Այս բոլոր ձևերում լրացուցիչ շեշտը ընկնում է mi |մի| և, be |բե| նախամասնիկների վրա: Օրինակ՝ beḡuid |բեգուիդ-,, ասացե՛ք,, , beḡvām |բեքվամ-,, գնամ,, , mixanēm |մի-

խանամ- , կարդում եմ , , , mixandäm | Մի խանդամ-
 , կարդում եի , , , :

Անցյալ կատարյալի ձևում շեշտն ընկնում է
բայահիմքի վրա . Օրինակ՝ göttäm | գոֆթամ- , ,
ասացի , , , և այլն :

Վաղակատարի բայաձևերում շեշտը ընկնում է
նրա կազմի մեջ մտնող անցյալ դերբայի վերջին
վանկի վրա , իսկ բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող
տարրը ընդհանրապես իր վրա շեշտ էի ընդունում :
Օրինակ՝ götte-äm | գոֆթե-ամ- , , ասել եմ , , ,
rätte-öst | ընֆթե-աստ- , , անցել է , , , :

Շեշտակիր է են՝
ա/ իզաֆթը . pesär-e xub | փեսար-ե խուբ
- , , լավ տղա , , , :

բ/ անորոշութուն ցույց տվող , , i , , -ն/ի/
ketab-i | քեթաբ-ի- , , ինչ-որ գիրք , , , :

գ/ դերանվանական հոդերը . ketab-äm | քեթաբ-
ամ- , , գիրքս , , , , madär-öt | մադար-օթ- , ,
մայրդ , , , և այլն ,

դ/ ra | ըրա/ Ետադրութունը . an ketab-ra xandäm
| ան քեթաբրա խանդամ- , , ասյ գիրքը կար-
դացի , , , :

ե/ O | Օ/ և ke | քե/ շաղկապները և այլն :

Պարսկերենի գրութունը

Արաբական նվաճումից հետո՝ 7-րդ դարում պար-
սիկները անցան գրության արաբական համակարգին ,
որը և պահպանվում է մինչև այժմ :

Պարսկերենը դասվում է հնդեվրոպական լեզու-
ների իրանական խմբում , և նրա կառուցվածքը ոչ մի
ընդհանուր բան չունի սեմական լեզուների հետ ,
ինչպիսին է արաբերենը , իսկ արաբական այբուբենը
հարմարեցված էր արաբական հնչյունային կազմի ար-
տահայտությանը : Այնուհանդերձ , արաբական այբու-
բենը պարսիկները ընդունեցին ամբողջությամբ , և
վելացնելով լրացուցիչ՝ արաբերեն լեզվում բացա-
կայող , միայն պարսկերենին հատուկ հնչյունների

գրույթները՝

բ, յ, ճ, ճ, ճ

Արաբերենում կան մի շարք բաղաձայն հնչյուներ, որոնք հնչյունական կազմի տեսակետից խորթ են պարսկերենին, սակայն այդ հնչյուները արտահայտող տառերը պահպանվեցին պարսկերենում, Այդ իսկ պատճառով պարսկերենի որոշ հնչյուներ ստացան արտահայտման մի քանի նշաններ: Օրինակ՝ Ե-ն ունի երկու նշան՝ ٥ և ٥. սրանցից առաջինին հանդիպում ենք թե՛ արաբական և թե՛ իրանական ժառանգությանցով բառերի մեջ, իսկ ٥ -ն՝ միայն արաբական:

٥ -ն արտահայտվում է երեք տարբեր գրույթներով, որոնցից ٥ -ն՝ թե՛ արաբական և թե՛ պարսկական բառերի մեջ, իսկ ٥ և ٥ -ն՝ միայն արաբական:

ز -ն արտահայտվում է չորս գրույթներով՝ ز, ز, ٴز, ٴز, որոնցից ز և ٴز գրվում են թե՛ արաբական և թե՛ պարսկական բառերում, իսկ ٴز և ٴز -ն՝ միայն արաբական ծագում ունեցողների մեջ:

ه -ն արտահայտվում է երկուսի՝ ح և ه, որոնցից ه -ն գործածվում է թե՛ արաբական և թե՛ պարսկական բառերում, իսկ ح -ն՝ միայն արաբական:

ع -ը և یرا կրճատված ևեր հանդիսացող ٴع -ն /համզի/ գրվում են միայն արաբական բառերի մեջ:

Երկու և ունի նաև ٴع -ն՝ ع, ع:

Այսպիսով, պարսկերենի այբուբենում կա ութ տառ, որոնք զուտ արաբական այբուբենի փոխառություն են, դրանք են՝ ٴز, ح, ٴز, ٴز, ٴع, ٴع և ٴع չորս տառ, որոնք զուտ պարսկական են՝ ٴب, ج, ٴد, ٴد:

Այբուբենի մյուս սառերը երկու լեզուների համար ընդհանուր են:

Արաբական գրութայն առանձնահատկություններից է և այն, որ առանձին տառերի նշանակություն կարող են ցույց տալ միայն բաղաձայնները, երկար ձայնավորները: Վերջիններս պարսկերենի ձայնակիրներն են:

ا -a /ա/, و -u /ու/, ی -i /ի/:

Կարճ ձայնավորները նշելու համար գոյություն

Պարսկերենի այբուբենը

Տառերի հերթա- կան հունթյունը	Տառերի անունները	Առանձին	Բառասկզբում	Բառամիջում	Բառավերջում	Հնչյունական նշանակությունը տառադարձությամբ
1	ալիֆ	ا	ا	ا	ا	ä, e, o, a ա, Ե, օ, Ե
2	բե	ب	ب	ب	ب	h Բ
3	գե	گ	گ	گ	گ	p փ
4	թե	ت	ت	ت	ت	t Թ
5	սե	س	س	س	س	s ս
6	շիմ	چ	چ	چ	چ	l Շ
7	չե	ج	ج	ج	ج	č Շ
8	հե (հայե հոթթի)	ح	ح	ح	ح	h հ
9	խե	خ	خ	خ	خ	x խ
10	դալ	د	د	د	د	d ղ
11	զալ	ذ	ذ	ذ	ذ	z զ
12	ռե	ر	ر	ر	ر	r ր
13	զե	ز	ز	ز	ز	z զ
14	ժե	ژ	ژ	ژ	ژ	ž ժ
15	սին	سین	سین	سین	سین	s ս
16	շին	شین	شین	شین	شین	š շ
17	սադ	ص	ص	ص	ص	s ս
18	զադ	ض	ض	ض	ض	z զ
19	թա	ط	ط	ط	ط	t Թ
20	չ	ظ	ظ	ظ	ظ	z զ
21	էյե	ع	ع	ع	ع	e, Ե
22	զեյե	غ	غ	غ	غ	g ղ

Տառերի և բառերի հանութունը	Տառերի անունները	Առանձին	Բառասկզբում	Բառամիջում	Բառավերջում	Հնչյունական նշանակութունը տառադարձությամբ
23	ֆե	Գ	ֆ	ֆ	Գ	f ֆ
24	գաֆ	Գ	գ	գ	Գ	γ ɣ
25	քաֆ	Կ	ք	ք	Կ	k ք
26	զաֆ	Կ	զ	զ	Կ	g զ
27	լաժ	Լ	լ	լ	Լ	l Լ
28	միժ	Մ	մ	մ	Մ	m Մ
29	նուհ	Ն	ն	ն	Ն	n Ն
30	վազ	Վ	վ	վ	Վ	v, u, o վ, ու, օ
31	հե (հեյե հազվադեպ)	Ի	հ	հ	Ի	h հ
32	յե	Ե	յ	յ	Ե	j, i յ, ի

նախքան, , Գառազեղ, , / , Էջն / Ղոնչե, , Կոկոն, , /
هذابله / շեթաբանդե, , շտապող, , / և այլն:

Բառը և նրա իմաստը

Բառը լեզվի բառային կազմի միավոր է: Յուրաքանչյուր բառ ունենում է իր հնչյունային կազմը, որը և նրա արտաքին ձևն է: Բառի հնչյունային կազմը կապված է որոշակի իմաստի հետ: Բառի մեջ հենց իմաստի առկայությունը շնորհիվ է, որ այն տարբերվում է այլ կարգի իմաստ չարտահայտող հնչյունակազմություններից:

Բառի իմաստը հարաբերակցվում է որոշակի հասկացության հետ, իսկ հասկացության միջոցով այն հարաբերակցվում է իրապես գոյություն ունեցող առարկաների ու երևույթների հետ:

Բառի իմաստը և հասկացությունը

Բառը և հասկացությունը չեն նույնանում: Բառը լեզվի միավոր է, մինչդեռ հասկացությունը՝ մտածողության: Հասկացությունը գոյություն ունի այնքանով, որքանով արտահայտված է լեզվական ձևի մեջ: Նույն բառը ըստ գործառության ու կապակցության՝ կարող է արտահայտել և՛ ընդհանուր, և՛ եզակի / մեկական / կամ մասնավոր հասկացություններ: Այսպես, երբ ասում ենք **کا و حیوان است** / Գազ հեյվան աստ, , Կոկոն կենդանի է, , , նկատի ունենք ոչ թե կոկոնը, առանձին եզակի կով, այլ կով ընդհանրապես ամեն մի կով: Իսկ երբ ասում ենք **و در چرگاه است** / Գազ դար շերգահ աստ, , Կոկոն արոտավայրում էր, , , նկատի ունենք ինչ-որ որոշակի, մասնավորված կով: Այսպիսով, , **ک** / Գազ, , Կոկոն, , բառի մեջ գուրազվում է ընդհանուրն ու մասնավորը, ընդհանուրն ու եզակին: Հետևաբար, բառը ընդհանուրի և մասնավորի միասնությունն է:

Սակայն բառով արտահայտված հասկացությունը բառի իմաստը չէ: Բառի իմաստի հիմքում ընկած է որոշակի հասկացություն, մինչդեռ, բառի իմաստը զգալիորեն ավելի լայն է և իր մեջ ընդգրկում է ար-

րությամբ, փոխանունությամբ, սինեկդոխայով, բառ-
 իմաստի ընդլայնումով, իմաստի նեղացումով և այլն/
 մի նշանակութիւնից անցնել մյուսին և, այսպի-
 սով, ձեռք բերել բազմիմաստութիւն: Բերենք ևս մի
 քանի Օրինակներ. այսպես՝ **խնթ** նշանա-
 կում է՝ 1. գիծ, 2. նամակ, 3. բիծ, արտ, 4.
 սահման, 5. սեր, 6. նորաբույս մորուք: **Շա**
 /ղասթ/ նշանակում է՝ 1. ձեռք, 2. Օգնութիւն,
 նպաստ, 3. հաղթութիւն, գերազանցութիւն, 4.
 կանգուն, 5. կոթ, 6. առիթ:

չ /սազ/ նշանակում է՝ 1. սազ, նվագարան,
 2. ներդաշնակութիւն, 3. գործիք, հանդերձանք,
 4. պատրաստութիւն /հանդեսի, ճանապարհորդու-
 թյան/, 5. շահ, Օգուտ, 6. նենգութիւն, խոր-
 մանկութիւն, 7. շինող, անող, 8. նման:

ն /սաման/ նշանակում է՝ 1. սահման, 2.
 կողմ, 3. կահ-կարասի, հանդերձանք, 4. կարգ, կար-
 գավորութիւն, 5. ողջախոհութիւն, խելք, խոհե-
 մութիւն, 6. ավան, քաղաք, 7. նպատակ, 8. դադար,
 հանգիստ:

խթ /խաթեր/ նշանակում է՝ 1. սիրտ, միտք,
 2. հիշողութիւն, 3. խորհրդածութիւն, 4. հա-
 կում, 5. հակամիտութիւն, 6. շնորհ, 7. խաթր և
 այլն:

Համանուն կամ նույնանուն բառեր

Նույն հնչյունակազմն ունեցող և միանգամայն տար-
 բեր հասկացութիւններ արտահայտող բառերը կոչվում
 են համանուն կամ նույնանուն:

Նույնանուն բառերը լեզվում ստեղծվում են զա-
 նազան եղանակներով: Սրանց ստեղծման պատճառներից
 մեկը բազմիմաստության քայքայումն է: Մինչև այն
 ժամանակ, երբ միևնույն բառի տարբեր իմաստներ միմ-
 յանց մեջ պահպանում են իմաստային կապը՝ ազելի
 կամ պակաս չափով հեռանալով նրանից և խմբավոր-
 վում են մեկ իմաստային կենտրոնի շուրջ՝ կարելի
 է խոսել մեկ բառի տարբեր իմաստների մասին: Սա-
 կայն այն դեպքում, երբ բառը կորցնում է իմաստա-

յին կապը առանցքային և մյուս իմաստների հետ, այդ դեպքում արդեն կարելի է խոսել տարբեր բաների՝ համանունների մասին:

Հաճախ, որոշակի դեպքերում, զժպար է լինում պարզել, թե տվյալ բառը համանունն է, թե՞ արտահայտում է բազմիմաստ բառի իմաստներից մեկը, Օրինակ՝ امر /ամր- , գործ/ , - امر /ամր- , հրաման , - بيت /բեյթ- , տուն , - بيت /բեյթ- , ոտնավորի տուն , - بيچك /փիլշիք- , ուղորդ- պտույտ , - بيچك /փիլշիք- , կիկլ , - دفتر /դֆտր- , պատահիճ , պատուտակ , - دفتر /դֆտր- , տետր , - دفتر /դֆտր- , գրասենյակ , - بار /բար- , թաղ /նվազարան , - بار /բար- , լար , - دامن /դամն- , քղանցք , եզր , - زرخاզեստի / և دامن /դամն- , սարի ստորոտ , /

Համանունն բառերի առջացման պատճառներից պետք է համարել նաև այն, երբ լեզվի զարգացման ընթացքում, հենյուկ նափոխական Օրենքների շնորհիվ, թաղմամբ բոլորովին տարբեր բառեր նույն ձևերն են ստանում:

Այլ լեզուներից կատարած փոխառությունները ևս կարող են համարվել լեզվում գոյություն ունեցող ձևերի հետ և, այսպիսով, գոյացնել համանուններ, Այսպես, Օրինակ՝

- պրակ. دو /դու- , ծուխ , մուխ , և արաբերենից փոխառյալ دو /դու- , ռոդ , -
- պրակ. دم /դամ- , շուն , և արաբերենից փոխառյալ دم /դամ- , արյուն , -
- պրակ. دار /դար- , փայտ , - , կախաղան , - , արաբերենից փոխառյալ دار /դար- , տուն , - , Բնակարան , -
- պրակ. خفا /խֆա- , խեղդում , և արաբերենից փոխառյալ خفا /խֆա- , թաքցնում , -
- պրակ. جار /ջար- , լուր , - , արաբերենից փոխառյալ جار /ջար- , հարևան , Օգնական , -
- պրակ. ترك /թրք- , սաղալարտ , - , արաբերենից փոխառյալ ترك /թրք- , լքում , հրաժարում , -
- պրակ. زان /զան- , զարմ , ծնունդ , - , արաբերենից փոխառյալ زان /զան- , ճանապարհ

հորդական պաշար, ,

- պրսկ. **سیر** /սիրիր/-, ծիածան, , արաբերենից
փոխառյալ **سیر** /սիրիր/-, զահ, զար-
դարուն բազմոց, ,
- պրսկ. **خزه** /սոխրե/-, անվարձ գործ, , արաբե-
րենից փոխառյալ **خزه** /սոխրե/-, ,
ծաղր, հեգնանք, ,
- պրսկ. **ستار** /սեթառ/-, եռալար կիթառ, , արաբե-
րենից փոխառյալ **ستار** /սեթար/-, ,
փող, ,
- պրսկ. **زهر** /զահր/-, թույն, , արաբերենից փոխ-
առյալ **زهر** /զահր/-, ծաղիկ, ,

Պարսկերեն լեզվում գոյություն ունի համանուն
բառերի երկու տիպ՝ ա/ միևնույն գրությունն և մի-
ևնույն արտասանությունն ունեցող համանուններ, ինչ-
պես, Օրինակ՝

- آزیر** /աժիր/-, տազնապի ազդանշան, , **آزیر**
/աժիր/-, լիճ ու լճակ, , **آس** /ասե/-, զլան, ,
2. , վարած հողամաս, , 3. , դեղնություն, , 4.
, մատուտակ, քաղցր ռեհան, ,
- ابزار** /իբզար/-, գործիք, սարք, , 2. , համե-
մունք, ,
- استوار** /ոսթովար/-, ամուր, պինդ, , 2. ,
ազազ սերժանտ, , /իրանական բանակի/,
- اقبال** /եղբալ/-, ճակատագիր, բախտ, , 2. , բա-
րբաստություն, , 3. , հավանում, ընդունում, ,
- ابک** /աբօք/-, սնդիկ, , 2. , բշտիկ, ,
, ծաղիկ, ,
- آهو** /ահու/-, եղջերու, , 2. , արատյա-
կասություն, ,
- بلم** /բլիմ/-, նավակ, , 2. , կիլկ, ռե-
վելյան տառիխ, ,
- بست** /բեսթ/-, ապաստան, , 2. , փական,
սողնակ, ,
- بدرام** /բիդրամ/-, անզսպելի վայրի, ,
2. , գեղատեսիլ, գեղեցիկ, ,
- باز** /բազ/-, բաց, , 2. , բազե, ,
- بار** /բար/-, բերք, , 2. , անգամ, , 3.
, ընդունելություն, /արթունիքում, պալատում/,
- بایتیل** /փաթիլ/-, պղնձե մեծ աման, , 2.
, սաստիկ հարբած, ,

Բե / Բեթ / - , , անցագիր , , 2 . , , ջրբանդ ,
 Թումբ , պատվար , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , համբերատար , դիմացկուն , ,
 2 . , , միակողմանակ , խճճակ , ուղղակի , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , պարտո , , 2 . , , դարա-
 վանդ , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , կպլում , շոշափում , ,
 2 . , , երկուդ , վախ , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , Թիթեռ , , 2 . , , պտու-
 տակ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , վիճակահանութուն , , 2 .
 , , ուխարի քակոր , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , վաճառասեղան , , 2 .
 , , մոլլայի աշակերտ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , ղրվատանք , գովեստ , ող-
 ջուն , , 2 . , , ատաղ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , անհրաժեշտ , պետք , , 2 .
 , , կախակ , կախղան հանված , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , մախթ , բիզ , խթան , խա-
 րազան , , 2 . , , ղրոշակ , ղրոշ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , գազել , վիթ , , 2 . , , բամ-
 բակի մանվածք վաճառող , , 3 . , , մանող , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , դիմացկուն , համբերա-
 տար , , 2 . , , ուղղակի , խուճուճ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , դամար , ջիղ , , 2 . , , ար-
 մատախլում , բնաջնջում , ունչացում , , 3 . , , պի-
 տույթ , , , , անհրաժեշտութուն , , 4 . , , շնչա-
 ռութուն , , 5 . , , ճուխ , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , տապ , տաքութուն , , 2 .
 , , սրընթաց , , 3 . , , մրգեղենի զամբյուղ , , 4 . , ,
 մի տեսակ բույս , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , տեգ , նիզակ , , 2 . , , խո-
 րամանկութուն , խաբութուն , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , պարող , , 2 .
 , , ձեռքով հոմ ցանելը , , և այլն , և այլն :
 Բ / Տարբեր գրութուն և միևնույն արտասա-
 նութուն ունեցող համանուններ , ինչպես , Օրինակ
 Բեթ / Բեթ / - , , կերած , , Բեթ / Բեթ -
 Բեթ / - , , մանր , , ,
 Բեթ / Բեթ / - , , թշվառ , , Բեթ / Բեթ -
 ստոր , , , Բեթ / Բեթ / - , , փուշ

حلقوم

سینه چرخه

حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

سینه چرخه، حلقوم، حلق

հասակ, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

Այն բառերը, որոնք բազմիմաստ են, հակառակ-
ներ կարող են ունենալ իրենց արտահայտած իմաստ-
ներից համապատասխան: Օրինակ՝ **خام** խամ բառը նը-
շանակում է՝ 1. հում, 2. տհաս, 3. անվարժ, Հա-
մապատասխանորեն ունի՝ 1. **خام** փոխք-,, Եփած,,
2. **سجده** լռեսիդե-,, հասաճ,, 3. **سجده** Կմրզիդե
سجده լմահեր-,, վարժած, բանիմաց, հմուտ,, հա-
կանիչները:

ՊԱՍԿԵՐԵՆ ԼԵԶՎԻ ԲԱՌԱԹԻՆ ԿԱԶՄԸ

Բառային հիմնական ֆոնդը

Լեզվի բառային կազմը գտնվում է անընդհատ զար-
գացման ու փոփոխման մեջ: Սակայն ամբողջ բառային
կազմը հավասար չափով չի փոփոխվում, նրա մեջ ա-
ռանձնանում է պեղի կայուն մի կորիզ, որը կու-
վում է բառային հիմնական ֆոնդը:

Սա իր մեջ չի ընդդրվում լեզվի բառային կազմի
բոլոր բառերը, այլ տվյալ լեզվի բառերի մի մասը,
հատկապես այն մասը, որը կազմում է լեզվի ամբողջ
բառապաշարի հիմքը: Լեզվի բառային կազմի միայն
այն բառերը, որոնք արտահայտում են առավել կեն-
սական նշանակություն ունեցող հասկացություններ,
պահպանվում են երկար՝ դարերի ընթացքում և նոր
բառեր կազմելու հիմք են տալիս:

Հնուց սաղմնավորված բառերը, ինքնին հասկանա-
լի է, պետք է արտահայտեն այնպիսի հասկացություն-
ներ, որոնք գործառնվում են և այժմ: Թուրքանե-
յուր լեզվում, այդ թվում նաև պարսկերենում այդ-
պիսիներն են այն վաղեմի իրանական բառերը, որոնք
ընդհանուր են իրանական լեզվաճյուղի մեջ մտնող
լեզուներից շատերի համար և որոնք արտահայտում են
մարդու առօրյա պահանջները: Այդ կարգի բառերից են՝

1/ Դերանուններ: **من** լման-,, ես,, **تو** լթո-,,

այլն: Եվ այլ կարգի սովորական բառեր, ինչպես՝
 Ես /մահ-, ամիս-, յո՛ւր- / Ենամ-, անուն-, Կ
 /քամ-, կամք-, Երբ /ըրուդ-, սուտ-, Ե
 /բնհար-, զարուհ-, Երբ /մարդ-, մարդ-, Ե
 /դեհ-, զավառ, զյուղ-, Երբ /բուս-, բերկիր-, Ե
 فرمان /ֆարման-, հրաման-, Երբ /خدا /խոշո-, Երբ /
 Երբ /դուսթ-, բարեկամ-, Երբ և այլն:

Իհարկե, վերը բերված բառերը միայն ընդհա-
 նուր գեներով կարող են ներկայացնել պարսկերենի
 հիմնական բառային ֆոնդի հնագույն շերտի շատ թե-
 փուլ լրիվ պատկերը:

Բառային այդ սակավաթիվ սկզբնական ատղևը
 դարերի ընթացքում համալրվել է՝ ու զարգացել
 լեզվի հիմնական տարրերի ծավալման ու կատարե-
 լագործման միջոցով, նոր որակի տարրերի աստի-
 ճանական կուտակման և հին որակի տարրերի աս-
 տիճանական մահացման ճանապարհով: Հիմնական բա-
 ռային ֆոնդի կայունութունը, անշուշտ, հարա-
 բերական է, քանի որ դա էի նշանակում անփոփո-
 խություն: Հիմնական բառային ֆոնդը, ինչպես նաև
 լեզվի բառային կազմը իր ամբողջությամբ ենթարկ-
 վում է պատմական փոփոխությունների, սակայն ինչ-
 պես ասվեց, փոփոխվում է շատ դանդաղ: Այդ փոփո-
 խությունները տեղի են ունենում ի հաշիվ նոր բա-
 ռերի համալրման և հնացած հասկացություններ ար-
 տահայտող բառերի դուրս մղման:

Այսպիսով, հիմնական բառային ֆոնդը ևս լեզվի
 զարգացման ընթացքում ենթարկվում է փոփոխություն-
 ների, սակայն համեմատած բառային կազմի կրած փո-
 փոխության հետ, դրանք կատարվում են զգալիորեն
 ավելի դանդաղ:

Նոր բառերի թիվը, որոնք համալրում են հիմ-
 նական բառային ֆոնդը, զգալիորեն գերազանցում
 է նրանից դուրս ընկած բառերի-քանակը: Այսպի-
 սով, տեղի է ունենում հիմնական բառաֆոնդի հա-
 ըրտացում: Այդ իսկ պատճառով հին պարսկերենի
 հիմնական բառաֆոնդը իր ծավալով շատ ավելի աղ-
 քատիկ է, քան ժամանակակից պարսկերենինը:

Սակայն բառային այդ սակավաթիվ սկզբնական

սիյահսորֆե—, Կոկլյոնշ, Կապույտ հալ, Գ/ճ, Եսլահ Եսլահ
/սիյահսանդ—, Բազալտ, Գ/ճ, Եսլահ Եսլահ /սիյահսանդ—
Գրաֆիկա, Եսլահ Եսլահ /սիյահսանդ—
Քասե, Ժլատ, Կծօր, Եսլահ Եսլահ, և Եսլահ:

Այստեղ բերված բառերը ձևավորվել են պարսից
լեզվի զարգացման տարբեր շրջաններում և մտնում
են նրա բառային կազմի մեջ:

Պարսկերենի բառային կազմը

Պարսից լեզվում գոյություն ունեցող բոլոր բա-
ռերը միասին ներկայացնում են լեզվի բառային կազ-
մը: Լինելով լեզվի առավել կենսունակ ու հարստ-
փոխ տարրը, այն ուղղակիորեն ու անմիջականորեն
արտացոլում է կյանքում կատարվող փոփոխություն-
ները և գտնվում անընդհատ համալրման ու զարգաց-
ման վիճակում:

Եթե լեզվի բառային հիմնական ֆունդին բնորոշ
է համեմատական կայունությունն ու լինիացկունու-
թյունը; ապա բառային կազմը, ընդհակառակը, բը-
նորոշվում է փոփոխականությամբ: Կյանքում կատար-
վող յուրաքանչյուր փոփոխություն իր արտացոլու-
մըն է գտնում լեզվի բառային կազմի մեջ:

Հնագույն ժամանակներից սկսած՝ մինչև մեր Օրե-
րը պարսից ժողովրդի և նրա լեզվի ունեցած զարգա-
ցումը յուր արտացոլումն է գտել նրա բառապաշա-
րի մեջ:

Նախ հիշենք, որ իբրև հնդեվրոպական լեզու՝
պարսկերենի բառապաշարի հիմքը կազմում են հընդ-
եվրոպական հիմք-լեզվից ժառանգած բառերը: Եվ
ապա հազարամյակների ընթացքում պարսկերենը շրփ-
վելով բազմաթիվ ու բազմազան ցեղակից ու ոչ ցե-
ղակից լեզուների հետ՝ կրել է նրանց ազդեցություն-
ը, հարստացել իր բառապաշարը:

Իր դարավոր գոյության ընթացքում պարսկերենի
բառային կազմը անընդհատ թարմացել է: Շատ բառեր
դուրս են ընկել շրջանառությունից՝ իրենց տեղը
զիջելով նորերի, որոշ բառեր ենթարկվել են իմաս-
տափոխության, շատ բառեր ուրիշ լեզուներից մը-

տել են նրա մեջ և հարստացրել այն նույնանիշե-
րով ու հոմանիշներով:

ա/ Պարսկերենի արաբական փոխառու-
թյունները

Պարսից լեզվի բառային կազմի ձևավորումը եր-
կարատև զարգացման արդյունք է: Նրա բառապաշարի
մեջ իրենց արտացոլումն են գտել լեզվի զարգաց-
ման պատմական ուղու բոլոր գլխավոր փուլերը՝ միա-
սին վերցրած, Ջարգացման այդ ճանապարհին հատուկ
նշանակութուն է ունեցել արաբերեն լեզուն, որը
մեծ դեր է կատարել ընդհանրապես լեզվի և հատկապես
նրա բառային կազմի զարգացման գործում:

Այդ ազդեցությունները սկսվում են 7-9-րդ դա-
րերից, երբ իրանը ընկավ արաբական տիրապետության
տակ: Սակայն իրանի քաղաքակրթությունն ու անցյա-
լի հոգևոր մշակույթը չուներ լաքվածքներ, իսկ պարսկե-
րենը խիստ դիմադրութուն և դիմացկունութուն ցու-
ցաբերեց ընդդեմ արաբերենի մեջ բուն ուժացման:
Պահպանվեցին պարսից լեզվի քերականական կառուց-
վածքը և բառային կազմի հիմնական մասը: Մյուս
կողմից՝ պարսկերեն լեզուն զգալի չափով հարստա-
ցավ ի հաշիվ բազմաթիվ արաբական բառերի փոխառու-
թյան: Այդ փոխառությունների զգալի մասը արտա-
հայտում է կենսական անհրաժեշտ հասկացություն-
ներ և ստացել է համընդհանուր տարածում:

Արաբերենից փոխառյալ բառերը՝ շնորհիվ իրենց
կենսունակության՝ պահպանվել են պարսից լեզվի եր-
կարատև զարգացման ընթացքում և դարձել նրա բառա-
րանային կազմի հիմնական և անբաժանելի մի մասը:
Ավելի ուշ շրջանում պարսից լեզվի բառարանային
կազմի համալրումը՝ արաբերեն բառերով տեղի էր ու-
նենում ոչ միայն և ոչ այնքան ի հաշիվ նոր փո-
խառությունների, որքան ի հաշիվ արաբերենից փոխ-
առյալ բառերով բաղադրված նոր կազմությունների:
Օրինակ՝ كتابخانه - բեթաբխանե - , գրադարան , ,
تعمیر آمیز - , արհեստավոր , ,
| արհիլիրամիզ - , նվաստացուցիչ , , | և այլն :

Պարսկերենի բառային պաշարի 50 տոկոսից ավե-
լին կազմում են արաբական փոխառությունները, ո-

րոնք անցել են պարսկերենի մեջ կամ որպես նոր բա-
 ւեր, որոնք արտահայտում են կրոնի, կենցաղի, գի-
 տույթյան, հասարակական կյանքի և այլ բնագավառնե-
 րի զանազան հասկացութուններ, կամ էլ գործածու-
 թյան մեջ են մտել որպես պարսկերեն բառերին հա-
 մարժեք նույնանիշներ, հաճախ նաև դուրս մղել են
 նիւնները:

Իրանում իսլամի տարածմանը զուգահեռ, իսլամի
 վարդապետությանը վերաբերող մի շարք բառեր անցան
 պարսկերենին: Իրանք բնականաբար կազմում են պար-
 սից լեզվի բառապաշարի անբաժանելի մասը: Այդ բա-
 ւերից են՝ **کافر** /մո'մեն-/, հավատացյալ, **کافر** /
 քաֆիր-/, անհավատ, **حاج** /հաջ-/, ուխտագնացութուն դեպի
 Մեկկա, **امام** /ամ-/, հավատացյալներին աղոթքի և
 պատերազմ, **امام** /ամ-/, աղոթքի հրա-
 մուկներին և արքային, **امام** /ամ-/, աղոթքի հրա-
 մուկներին սուրբ գիրքը, **امام** /ամ-/, մահմե-
 դական կրոնի հոգևոր պետ, **امام** /ամ-/, փոխանորդ,
 ցեղապետ, **امام** /ամ-/, Մոհամմադի հաջորդների տիտ-
 ղոսը, **امام** /ամ-/, անմաքուր, անսուրբ, **امام** /
 /հալալ-/, ժրիհավոր, կրոնապես թույլատրելի, **امام** /
 /հալալ-/, ղրախտի հավերժահարս, **امام** /
 /սադիկ-/, տղորմություն, **امام** /
 /սադիկ-/, շրջապատում դառնալը Մեկկայի կամ այլ
 սրբավայրի շուրջը, **امام** /
 /սադիկ-/, աղոթք, ժրհ-
 նություն, **امام** /
 /սադիկ-/, աղոթքի ժամանակ
 գլխի խոնարհում, **امام** /
 /սադիկ-/, ղրմնախորշ,
 մզկիթի գլխավոր տեղը, ուր մոլլան աղոթում է՝
 երեսը դեպի Մեկկա դարձրած, **امام** /
 /սադիկ-/, հավիտենական ուխտյուն, **امام** /
 /սադիկ-/, հավիտենականութուն, **امام** /
 /սադիկ-/, շիտակութուն, արդարամտություն, **امام** /
 /սադիկ-/, մատաղ, զոհաբերություն, **امام** /
 /սադիկ-/, շահադատ, **امام** /
 /սադիկ-/, շահադատ, **امام** /
 /սադիկ-/, ղրախտում գտնվող մի գետի անուն, **امام** /
 /սադիկ-/, ղար ու բարի, **امام** /
 /սադիկ-/, ղար ու բարի, **امام** /
 /սադիկ-/, ղար ու բարի, **امام** /

بارك الله، / Երկար առաջ / ما شاء الله / Երկար առաջ /
/ Երկար առաջ / Երկար առաջ / Երկար առաջ /

الامان / Երկար / Երկար / Երկար /
աման / Երկար / Երկար / Երկար /

Արաբերեն անունների կազմության հիմքում ընկած է բայարմատը՝ բաղկացած 3, երբեմն նաև 4 բաղաձայններից, որոնցից ներքին թեքման, ածանցումների սզնությամբ կարող են կազմվել շատազան բառեր, ինչպես, Սրիտակ՝

اعمال / Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /

سعد / Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /

كتاب / Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /
/ Երկար / Երկար / Երկար /

մանքթնբ-,,դպրոց,, ۱ ۰ مکتوب | մանքթուբ-,,նա-
մակ,, ۱ ۰ مکتوب | մոթաթեբե-,,նամակագրություն,, ۱ ۰
کتايب | քեթաբէ-,,գրթույկ,, ۱ ۰ كتيب | քիթբի-
,,գրավոր,, ۱ ۰

Արաբական փոխառությունները պարսկերենում
ենթարկվել են զգալի փոփոխությունների, հարմար-
վելով պարսից լեզվի հնչյունական համակարգին:
Արաբական փոխառյալ բառերի մեծ մասը պարսկե-
րենում ենթարկվել է իմաստափոխության, հաճախ
ստացել նոր բառիմաստներ, այլ բառային-քերական-
ական գործառություններ: Արաբերեն լեզվում
հիմնական հանդիսացող իմաստները պարսկերենում
հաճախ դառնում են երկրորդական:

Արաբերենը ևս իր բառային կազմը հարստացրել
է ի հաշիվ բազմաթիվ պարսկական փոխառություն-
ների: Արաբերենում մի քանի հազարի հասնող ի-
րանական փոխառյալ բառերը արաբականացան և կոչ-
վեցին մոնրրմբ | արաբականացված |:

բ | Թուրք-մոնղոլական փոխառություններ

11-րդ դարից սկսած պարսիկները դարեր շա-
րունակ ապրել են Թուրք-թաթարական զանազան ցե-
ղերի գերիշխանության տակ: Սկսած սելջուկների
տիրապետության ժամանակաշրջանից, երբ Թուրքա-
լեզու ցեղերը երևան են գալիս իրանի բարձրա-
պանդակի հյուսիս-արևմտյան շրջաններում: Ատրը-
պատականում, ծայր է առնում Թուրքական լեզու-
ների և Հարավային Ատրպատականի իրանական բար-
բառների խաչավորման ընթացքը: Այդ շրջանում
Ատրպատակսի Թուրքալեզու բնակչությունը աս-
տիճանաբար աճում է, մասամբ՝ ի հաշիվ Թուրքա-
կան ցեղերի նոր հոսքերի, մասամբ էլ՝ տեղի բը-
նակչության Թուրքալեզու դառնալու: Այս երևույ-
թը հատկապես ուժեղանում է մոնղոլների ժամա-
նակ: Ինչպես հայտնի է, իրանալեզու վայրերում
Թուրքերենի կողմից իրանական լեզուների ու բար-
բառների դուրս մղման հետևանքով արմատական փո-
փոխություններ տեղի ունեցան իրանի լեզվաբանա-
կան քարտեզում: Ամբողջ հյուսիսային, հյուսիս-

րության շրջանում կազմակերպած ժամանակավոր շու-
կա] اردو بازارچی / 0րդուբազարչի-, մարկիտանտ, /
بيگلر بيگ [Բեյգլար-Բեյգ-, ԲեյգլերԲեգ, / վար-
չական կամ ոստիկանական բարձրագույն աստիճան որա-
նում, / جوغان [Շորդան-, թագավորական կնիք, /
/ հրովարտակաների վրա] :

Հին կրոնին վերաբերող արտահայտություններ .

ازد / մեյզադ-, մկիրատվություններ՝ կրոնական
ծիսակատարության ժամանակ, / با / բաժ-, այն ա-
ղոթքը, որ կրակապաշտները մրմնջում էին սուրբ կը-
րակի առաջ, / بر / բարսամ-, բարսամունք, հյու-
ղերը մի տրցակ, որ կրակապաշտները աղոթքի ժամա-
նակ ձեռքին են բռնում, / ۱۰ / կան և այլ նման զրա-
ղաշտական կրոնին վերաբերող շատ բառեր, որոնք
նույնպես իսլամի տարածմամբ դուրս են եկել ժա-
մանակակից պարսկերենից :

Հնագույն բաղամթիվ առարկաների, գործիքների,
հագուստի և կտորեղենի բաղամթիվ տեսակների, ու-
տելիքի ու քաղցրավենիքի իմաստ արտահայտող բառեր
ժամանակակից պարսկերենում չկան, քանի որ դրանք
այժմ գոյություն չունեն պարսից ժողովրդի կեն-
ցաղում : 0րինակ՝

برکتوان / բարգոստովան-, ծածկոց, որը պատե-
րազմի ժամանակ գցում են ձիու վրա, / فتراك
[ֆեթրաք-, թամբի փոկեր, / ձիու թամբի սարք, /
فرموس / ֆարբուս-, ձիու թամբի սարք, / ۱۰

Հագուստի տեսակներից, 0րինակ՝

خفتان / խիֆթան-, հագուստ, որ հագնում էին պա-
տերազմելիս, / شامجه / շամաջե-, արխալուղ, մինչ
և գոտկատեղը ծածկող հագուստ, / صدره / սադը-
րմթ-, կրծքակալ, կուրծքը ծածկող հագուստ, /
سرداری / սարդարի-, իշխանապետական հագուստ, /
کرتک / կրտկ-, բամբակով տողած, կիսաթևք հա-
գուստ, որը հագնում էին կապսի վրայից, /
چորچین / չորչին-, կարճ հագուստ, որը զրահի նման ծած-
կում է մարմինը մինչև արմուկներ՝ թևքերով, /
چوب / չոբ-, երկար վերարկու, /
- / մի տեսակ գծավոր հագուստ, / և այլն :

Ժամանակակից պարսից լեզվի բառապաշարի մեջ մեծ չափով Օտարալեզու տարրերի գոյությունը Օտար բառերի փոխառության երկարատև ընթացքի արդյունք է, որը չի դադարել և շարունակվում է նաև այժմ:

Վերջին տասնամյակներում աշխարհիս երկրներից մեծ մասում, այդ թվում իրանում հասարակական-քաղաքական ու տնտեսական կյանքի, լուսավորության բնագավառում տեղի ունեցած փոփոխությունները, գիտության և տեխնիկայի, գրականության և արվեստի բուռն զարգացումը, գրքերի, լրագրերի ու ամսագրերի հրատարակման աճը, արտասահմանյան մամուլի ու ռադիոյի ազդեցությունը հանգեցրին պարսից լեզվի բառային ֆոնդի զգալի նորոգման: Պարսից լեզվի բառային կազմը հարստանում է ու զարգանում նոր բառերի ստեղծման ճանապարհով՝ ինչպես սեփական բառային նյութի, այնպես էլ ի հաշիվ Օտար փոխառությունների:

Սակայն պարսից լեզվի բառային պաշարի համալրման ու հարստացման հիմնական աղբյուրը եղել ու մնում են լեզվի ներքին հարավորությունները, այն է՝ բառակազմության զանազան միջոցները:

ԳՆՈՒՒ ԵՐՐՈՐԴ

Ձ Ե Վ Ա Բ Ա Ն ՈՒ Ք Յ ՈՒ Ն

Խոսքի մասերի ընդհանուր բնութագրերը

Պարսից լեզվի խոսքի մասերի դասակարգման համար ըստ անհրաժեշտության, պետք է դիմել բառերի իմաստային, ձևական ու շարահյուսական հատկանիշներին:

Ինչպես հայտնի է, ժամանակակից պարսկերենը իր կառուցվածքով գերազանցապես վերլուծական տիպի է, նրանում բացակայում են հոլովի և սեռի քերականական կարգերը, որոշ քերականական կարգեր, ինչպես, Օրինակ՝ հոգնակի կազմութունը, արտահայտվում է կցականության եղանակով: Այստեղից էլ բառերի խմբերը որոշելիս հնարավոր է էնեկ դրանց ձևական հատկանիշներից, քանի որ դրանք թեթևաբանից ազատ են և չեն ենթարկվում թեթևան օրենքներին: Շատ դեպքերում բառի պատկանելությունը գոյական կամ ածական խոսքի մասին հնարավոր է դառնում որոշել միայն իմաստով, սակայն երբեմն էլ դժվար է գոյականը որոշակի զանազանել ածականից՝ նկատի ունենալով նաև իմաստը, որովհետև այն շատ դեպքերում միաժամանակ նշում է թե՛ հատկանիշը և թե՛ հատկանշի կրողը, ուստի և նրանց խոսքի մասային զանազանման համար կիրառելի է և շարահյուսական գործոնը: Ժամանակակից պարսկերենում անվանական խոսքի մասերի շարահյուսական գործառույթները արտահայտվում են նախդիրների, ետդրության, իզաֆեթի Օգնությամբ և շարադասությամբ: Այդ իսկ պատճառով անուև կարգի բառերը այս կամ այն խոսքի մասին դասելիս՝ առաջին հերթին հաշվի են առնվում նրանց բառային

իմաստը և գործառությունը՝ բառակապակցություններին ու նախադասություններին մեջ:

Բայի որպես խոսքի մասի զանազանման համար, բացի նրա խոսքի մասային իմաստից /բայիմաստ, սևա, խնդրառություն/ և կիրառական առանձնահատկությունից /ստորոգյալ/, հաշվի է առնվում նաև նրա ձևական հատկանիշը, արտաքին: կառուցվածքը, այն, որ այդ կարգի բառերը ունեն իրենց հատուկ ձևը և ընդունակ են կրելու դիմային հակադրություններ՝ փոփոխություններ /խոնարհում/:

Խոսքի մասերի որոշման համար, այնուամենայնիվ, հիմնականը մնում է բառերի ընդհանուր իմաստը:

Այսպիսով, խոսքի մասերի տարբերակման համար անհրաժեշտ է ելնել բառերի իմաստից, շարահյուսական գործառությունից և ձևական հատկանիշներից /եթե ունեն/:

Այդ իմաստով հնարավոր է պարսից լեզվում զանազանել 10 խոսքի մաս:

1. Գոյական
2. Ածական
3. Դերանուն
4. Թվական
5. Բայ
6. Սակբայ
7. Նախդիր
8. Շաղկապ
9. Զայնարկություն
10. Էղանակավորող բառեր

Եշված խոսքի մասերն իրենց հիմնական իմաստով զգալիորեն տարբերակվում են իրարից:

Հակադրելով ու համադրելով խոսքի մասերի արտահայտած իմաստներն ու քերականական հատկանիշները, դրանք կարելի է ենթարկել բազմաստիճան ստորաբաժանման:

ա/ Խոսքի մասեր, որոնք ունեն նյութական իմաստ

ընդունակ են կատարելու անվանողական դեր /գոյական, ածական, թվական, դերանուն, բայ, մակբայ/ :

բ/ խոսքի մասեր, որոնք զուրկ են նյութական իմաստից, ընդունակ չեն կատարելու անվանողական դեր, խոսքի մեջ հանդես են գալիս որպես սպասարկու բառեր, արտահայտելով բառերի, կամ բառերի ու նախադասությունների հարաբերություններ, կամ էլ կցվելով առանձին բառերի և նախադասությունների՝ նրանց տալիս են իմաստային զանազան երանգներ /նախդիրներ, շղկապներ, մասնիկներ/ :

գ/ խոսքի մասեր, որոնք զուրկ են նյութական իմաստից, արտահայտում են զգացական, կամային վերաբերություններ, այս կամ այն երանգավորում են տալիս նախադասությանը ամբողջապես կամ նրա առանձին անդամների /էյնարկություն, եղանակավորող բառեր/ :

Բերականական կառուցվածքի Օրինաչափ զարգացման հետևանքով պարսկերենում, ինչպես և այլ լեզուներում տեղի են ունենում խոսքի մասերի փոխանցումներ։ Օրինաչափ երևույթ է, որ մի բառ որևէ կապակցության մեջ գործածվում է ոչ թե իր հիմնական, այլ մի ուրիշ խոսքի մասի իմաստով։ Օրինակ՝ գոյականները փոխանցվում են ածականի, ածականները՝ գոյականի, գոյականները՝ մակբայի, թվականը, բայը՝ գոյականի, այսինքն՝ ստանում են գոյականի առում։ Օրինակ՝
مفيد تا يسته كما است /սեֆիդ շայեսթեյե շոմա ասթ-, սպիտակը ձեզ սազում է, /, /, آمدن تو بیوقت بود /ամն ադենե թո բի-վադթ բուդ-, թո գալը անժամանակ էր, /, /,
نمدی داخل اطباق شد /նամդի վարեդե Օթադ շոդ-, թադիթե գլխարկով
برگشتن سبزه ای /բրգստեն սեբեյե մտավ, /, /, ثلاثه است /սե սոլսե նոհ ասթ-, երեքը իննի մեկ-երրորդն է, /, / և այլն։

Գոյական անուն

Գոյականներն ինքնուրույն իմաստ ունեցող

Հատուկ և հասարակ անուններ

Պարսկերենում գոյականները լինում են հասարակ և հատուկ:

Հասարակ են այն գոյական անունները, որոնք նշում են նույն կարգի առարկաներից ամեն մեկը, ինչպես՝ آب /սաբ-/, آتش /թեշվաթ-/, քրկիր /խամե-/, հասարակություն /խամե-/, քար /քար-/, արք /արք-/, և այլն:

Հատուկ են միևնույն տեսակի առարկաներից յուրաքանչյուրին մյուսներից տարբերելու համար տրվող անունները՝ դրանք են մարդկանց, երկրների, գետերի, աշխարհամասերի, քաղաքների, հիմնարկների, կազմակերպությունների, պետական, հասարակական ու կուսակցական մարմինների, գրական, գիտական, արվեստի և այլ երկերի, ստեղծագործությունների, լրագրերի, պարբերականների անունները՝ Օրինակ՝ մարդկանց անուններից՝ انوشیروان

Անուշիրվան - Անուշավան / داریوش / Դարյուշ - Դարեհ / حمید / Բուրոշ - Կյուրոս / کوروش / Զորեհ - Զամշիր / هوشنگ / Հուշնգ - Հուշանգ / حدی / Մանիթ - Սադի / حافظ / Հաֆեզ / Մանիթ - Մանիթ / فاطمه / Ֆաթմե / گنار / Գուլար - Գուլար / և այլն: Տեղանուններից՝ مشکو / Մոսքո - Մոսկվա / ایران / Երևան / پاریس / Փարիս - Փարիզ / لندن / Լոնդոն - تهران / Թեհրան / և այլն:

Աշխարհամասեր՝ اروا / Ուրուփա - Եվրոպա / افریقا / Եֆրիդա - Աֆրիկա /

Գետերի անուններ՝ ولگا / Վոլգա / دانون / Դանոն / نیل / Նիլ - Նեղոս / کارون / Կարուն / زاینده رود / Զայնդեհուդ - Զայնդեհուդ /

Գրական ստեղծագործությունների անուններ՝ گستان / Գուլեսթան - Գուլեսթան / شاهنامه / Շահնամե - Շահնամե /

Լրագրերի, պարբերականների անուններ՝ اطاعات

[Էթելաթ-, Էթելաթ-, |Օրաթերթ|], کیهان و روشی
 |Բեյհանես վարդեշի - [Է, Բեյհանես վարդեշի-, |Օրա-
 թերթ|], روز امروز [Չանես էմրուզ -, Զանես էմրուզ-,
 |պարբերական|], مجله بررسی های تاریخی [Բարբերսիհայե
 թարիխ-, Բարբերսիհայե թարիխ-, |պարբերական|],

Անվանաբանական նյութը մանրամասնություններով տարբերվում է հասարակ անուններից, սակայն նրանց էությունը նույնն է։ Այն, ինչպես վաղուց արդեն սահմանված է, ծագում է հասարակ անվան նյութից, այլ կերպ սած՝ բոլոր հատուկ անունները նախկինում հասարակ անուններն են եղել։ Բառապաշարում եղած ցանկացած հասարակ անունը պայմանական փոխանուն գործածությամբ կարող է դառնալ հատուկ անուն։ شیرین /թաղցր-, Շիրին-, |մա- նուշակ -, Բաշիմֆեշե-, |Հանգիր-, աշ- խարհակալ-, |ارمان /Արման -, փափագ-, |بختيار /Բախտիյար -, բախտավոր-, |فول لاله-, սուղ- պատ-, |

Բանի որ հատուկ անունները վերաբերում են անհատների կամ եզակի առարկաների, այսինքն՝ անվանում են առանձին անձ կամ առարկա, հոգնակիի թրվով գործածվել է են կարող, որով և տարբերվում են հասարակ անուններից։ Ազգանունների և տոհմանունների հոգնակիները, երբ վերագրվում են տրվյալ ազգախմբի, տոհմի ամբողջությանը, մնում են հատուկ անուն, ինչպես, Օրինակ՝

ایرانیان /Արբանեյաններ-, |هخامنشیان /Հախամաշիյան -, |پسدادیان /Արշակունիներ-, |افشاریان /Ֆիշարիյան -, |فیلانی /Ֆիլանիներ-, |سید نفیسی از خاندان کهن نفیسی ها است /Սիդի Նեֆիսի Շաֆիսի ազգանունների հախամաշիյանից է, | և այլն։

Այլ դեպքերում հոգնակին հատուկ անուններից բնորոշ է է։ Այդպիսի գործածությունը նշան է հատուկ անվան հասարակի վերածվելուն։ Օրինակ՝

فردا در ایران پیدائش /Նադերշահանի դար իրան փեյդադաշտ շոդե մեդ -, |իրանում Նադիրշահներ են հայտնաբերվել, |

Հատուկ անունները հոգնակի ընդունելով, փո-

Նորագույն ժամանակներում خان Խանոմ բառը ղարձեւ է իգականի ցուցիչ՝, 4, րն կամ Օրիորդ, ընդհանուր նշանակութեամբ: خان معلم / Խանոմ մտնւլ էմ - , 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Գոյականի Թիվը

Պարսկերենում գոյականին հատուկ է թվի քերականական կարգը: Գոյականը ունի երկու թիվ՝ եզակի և հոգնակի:

Երկակի թիվը, որ եղել է հին պարսկերենում, անկում է ապրել դեռևս միջին պարսկերենին անցնելու ժամանակաշրջանում: Սակայն որոշ դեպքերում պարսկերենում գործածվում է արաբական երկակին, որը կազմվում է եզակիին *ان* և *این* / ան, էյն / երկակիակերտ վերջավորութուններին կցումով: Օրինակ՝ *رجل* / ռաճը - , մարդ, *ان* / ան - , *رجلان* / ռաճան - , երկու մարդ, *فرس* / ֆրս - , երկու մարդ, *فرسان* / ֆարսան - , ձի, *فرسان* / ֆարսան - , երկու ձի, *ان* / ան - , *فرقدان* / ֆրգդան - , բեռի մոտ գտնվող երկու աստղեր, *این* / էյն - , *این* / էյն - , *این* / էյն - , կազմութունները: Օրինակ՝ *زوج* / շոճ - , զուգ, *طرف* / ֆարթ - , մոտ սիններ, *زوجین* / շոճին - , զուգ, *طرفین* / ֆարթին - , երկու կողմերը, *دولتین* / օլտին - , պետութուններ, *دولت* / օլտ - , երկու պետութուններ, *متخصصین* / մոթսպսան - , վիճաբանող, կոլոլ, *متخصص* / մոթսպսան - , կոլոլ երկու կողմերը, *مجلسین* / մաճլին - , պալատներ, *مجلس* / մաճլ - , պալատների երկու պալատներ, *ید* / յե - , ձեռք, *یدین* / յեյն - , երկու ձեռք, և այլն:

Հոգնակին կազմվում է բառի ուղիղ ձևին ավելացնելով *ان* / ան / կամ *ها* / հա / վերջավորութունը: Շատ որում՝ գրական պարսկերենը զանազանում է շնչավոր էակների համար հոգնակի *ان* / ան / իսկ անշունչ էակների համար՝ *ها* / հա / վերջա-

مخالف / Գեղարդուհի - , Գեղարդուհիներ , / مخالف
 / Գեղարդուհի / - مخالفین / Գեղարդուհիներ , / Գեղարդուհիներ , /
 موافق / Գեղարդուհի - موافقین / Գեղարդուհիներ , / موافق
 նակիցներ , / روحانی / Գեղարդուհի - روحانیون / Գեղարդուհիներ , / روحانی
 նիդուհի - , / ارتجاعي / Գեղարդուհի - ارتجاعیون / Գեղարդուհիներ , / ارتجاعیون

Նշված մասնիկներից բացի, պարսկերենում արաբա-
 կան ծագմամբ մի խումբ բառեր կան, որոնց հոգ-
 նակին կազմվում է բառի ներքին ձայնավորների փո-
 փոխությամբ, որն արաբերենում կոչվում է անկանոն
 կամ բեկյալ հոգնակի: Այդ այն դեպքում է, երբ
 բառի հիմքում տեղի է ունենում փոփոխություն,
 մերթ բառամիջի հնչյուններից մեկը սղվում է, մերթ
 բառամիջում կամ սկզբում մի հնչյուն ավելանում
 է և այլն: օրինակ՝ - کتاب / Գեղարդուհի - کتاب
 Թոբ - , Գրքեր , / حد / Գեղարդուհի - حدود / Գեղարդուհի -
 սահմաններ , / علم / Գեղարդուհի - علوم / Գեղարդուհի -
 տաճարներ , / مدرسه / Գեղարդուհի - مدارس / Գեղարդուհի -
 դպրաս - , Գրքեր , / قصه / Գեղարդուհի - قصص / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / عشاق / Գեղարդուհի - عشاق / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / اطبا / Գեղարդուհի - اطباء / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / اول / Գեղարդուհի - اول / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / تصاویر / Գեղարդուհի - تصاویر / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / حقیقت / Գեղարդուհի - حقیقت / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / اشکال / Գեղարդուհի - اشکال / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / آرائین / Գեղարդուհի - آرائین / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / ارکان / Գեղարդուհի - ارکان / Գեղարդուհի -

Բեկյալ հոգնակի ձևերը բազմազան են, էրբեմն
 բառը դառնում է անճանաչելի, որի պատճառով էլ
 արաբական փոխառյալ մի շարք հոգնակիներ պարսկե-
 րենում գիտակցվել են որպես եզակի ձևեր և կազ-
 մել կրկնակի հոգնակի՝ արաբական հոգնակից՝ պարս-
 կական հոգնակի: Գեղարդուհի - جز / Գեղարդուհի - جز / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - / حروف / Գեղարդուհի - حروف / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / حروف / Գեղարդուհի - حروف / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / مراتب / Գեղարդուհի - مراتب / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / مراتب / Գեղարդուհի - مراتب / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - / اشکالها / Գեղարդուհի - اشکالها / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - / علل / Գեղարդուհի - علل / Գեղարդուհի -
 Գեղարդուհի - , Գեղարդուհի - , / طرف / Գեղարդուհի - طرف / Գեղարդուհի -

տալ միևնույն տեսակի առարկաների հավաքական ամ-
բողջութիւնն: այդպիսիք են՝ لشکر / շահաճար, գործք,
مردم / մարդո՛ւմ, ժողովուրդ, արվան-
ք, քարավան, և, كله / կալլե, բրամ, հոտ, և, قوم
/ զոտմ, ցեղ, տոհմ, ազգ, և, جمعیت / ջեմիյէթ, և,
բազմութիւն, և, :

Թեև հավաքական անունները ձևով եզակի են, սա-
կայն նրանք խոսքի մեջ կարող են գիտակցվել որ-
պես հոգնակի: Միաժամանակ սովորական գոյական-
ների նման կարող են ընդունել և հոգնակերտ
մասնիկը և կազմել հոգնակի: Օրինակ՝ لشکرها / շահ-
աճարհա, գործքեր, և, և, كلهها / կալլեհա, հոտեր, և-
րամներ, և, և, قومها / զոտմհա, ցեղեր, և, և, :

قوم բառերի հոգնակին կարող է կազմվել
նաև անով, ինչպես՝ مردمان / մարդո՛ւման, ժողո-
վուրդներ, և, և, قومان / զոտման, ցեղեր, և, և, :

Գոյականի որոշյալ և անորոշ առումներ

Գոյականը որպես ինքնուրույն խոսքի մաս բնո-
րոշող կարևոր քերականական կարգերից է որոշյալ
և անորոշ առումների արտահայտութիւնը: Խոսքի
մեջ գոյականը կարող է գործածվել որոշյալ կամ
անորոշ առումով:

Որոշյալ առումը ցույց է տալիս նույն սեռի
առարկաներից մեկ և որոշակի առարկա, որը արդեն
հայտնի և ծանոթ է խոսողին կամ լսողին:

Որոշյալ առումը զարսկերենում որոշիչ հոդով
է, որ արտահայտվում է, թեև որոշ գիտնականներ
/ Պարմաստետեր, Ջալեման, Ժուկովսկի / որոշիչ երկ-
րորդական նախադասութեանը նախորդող գոյականին
կցվող ی -ն, որ կուղևում է یشاره / Իյա Իսարե
- ցուցական ی / համարում են որոշիչ հոդ, Օրի-
նակ՝ کتابی که امروز از کتابخانه گرفتیم بسیار جالب است
/ քոթաբի քե էմրուզ անգ քեթաբեխանե գեբեթթեմբես-
յար ջալեբե մնթ, Գիրքը, որ այսօր վերցրի գրադա-
րանից, շատ ուշագրավ է, և, یشاره / Իյնջա ամ Իրադր մն աստե /
/ շեթիսի քե ինջա ամնղ Բեթրադթրե մնն մնթ, և, և, Այն
մարդը, որ եկավ այստեղ, իմ եղբայրն է, և, և, :

ست
این دست که برگردن او می بینی دستى است که برگردن یاری بوده است

ին դասք քե բար գարդանն ու մի բիւնի ,
դասքիսք քե բար գարդանն յարի բուղն անթ- , արտ
կանթը , որ նրա վզին տեսնում ես ,
է եռք է , որ փարված է եղել յարի վզին ,

Պարսկերենը գոյականի որոշյալ առումը նշելու համար Օգտագործում է զանազան միջոցներ .

2 / این / արտ , արտ , արտ / آن , արտ , արտ , արտ -
կան դերանունները , Օրինակ՝

این آسمان کیود این ستارگان روشن این ابرهای سفید این شفق طلائی این
گلهای سرخ این قلبهای منتعل این درختان بارور این جمال طبیعت این بهار
جوانی یا کافى نیستند که روح شما را باهتزاز آورده و لیانتان را بتیسیم
بکشایند (نظام وفا)

[ին ասեմանն քեբուղ , ին սեթարեգասն ռոուշնն ,

ին անբրհայն սեֆիդ ին շեֆնդն թաշարի , ին գուհայն
սորի , ին դաշբահայն մոշթանէ , ին դերաթանն բար-
վար , ին մորդանն խոշալահայն , ին ջամալն թաբաթ ,
ին բահարն ջամանի , այս քաֆի նիսթանդ , քե ռու-
հն շոմարս բեհթեթեզալ ավարդն վա շեթանեթանրա բե-
թեթանսոմ բեգոշայնդ լեթալ վաթա -

արտ կապույտ երկինքը , այս լուսավոր աստղե-
րը , այս սպիտակ ամպերը , այս ոսկեգույն արշալույս-
սը , այս կարմիր վարդերը , այս բոցավառ սրտերը ,
այս պողաբեր ծառերը , այս քաղցրահնչյուն հավքերը ,
այս բնության գեղեցկութունը , այս երիտասարդու-
թյան գարունը արդյո՞ք բավական էն , որ բորբոքեն
է եր հոգին , բացեն է եր շուրթերը ժպտալու ,

چنین بنظرم میآید که آن دیوارها آن سبزه ها و آن شاخه های بید کهنسال
همه رفقای قدیم منند (مهدی حمیدی)

[Գենին բենազարամ միայնդ , քե ան դիվարհա , ան
սմբեհհա , վա ան շախհայն բիդն քոհանսալ համե ռո
ֆնդայն դարդիմե մանանդ Մեհդի Համարդի] ,

այն է թվում է , թե այն պարիսպները , այն դա-
լարը և այն հնամյա ուռնու ճյուղերը՝ բոլորը իմ
վարեմի ընկերներն են ,

2 / اینها / همان / արտ , արտ , արտ , արտ / اینها / همین / արտ -

و چا دوست میدارم که روزی... دوستان من در زیر همان بیهود در کنار همان
جوی خوابگاه کوچکی برای من ترتیب دهند (مهدی حمیدی)
[վն է Դուսթ Միդարմ ք Դուսթ... Դուսթանն ման
դար զիրն համան Բիդ վն դար քենարն համան ջուլ
խաբահն քու էքի Բարայն ման քարթիք ղհամնդ ՄԻԿ-
դի Համիդի/—, Եվ ինչպես եմ ցանկանում, որ մի թր
իմ բարեկամները հենց այն ուռնենու տակ և հենց այն
առվակի ափին ինձ համար մի փոքր ննջարան սարքեն, ք/]

3/ Այն դեպքում, երբ խոսվում է որոշակի առար-

կայր կամ երևույթի մասին, որը բացահայտվում է
կոտորածստից, գոյականը կարող է որոշյալի նրբույթյուն
ներն արտահայտելու համար որևէ ձևակերպ ցուցիչ լու-
նենալ: Օրինակ Երվանդի Բրույանի քաղաքացիական
դրոշմից հետո Գրեգոր Մեծի քաղաքացիական և քաղաքացիական
դրոշմից հետո Գրեգոր Մեծի քաղաքացիական և քաղաքացիական

(گلدستان) Բրույանի քաղաքացիական և քաղաքացիական
դրոշմից հետո Գրեգոր Մեծի քաղաքացիական և քաղաքացիական
դրոշմից հետո Գրեգոր Մեծի քաղաքացիական և քաղաքացիական
դրոշմից հետո Գրեգոր Մեծի քաղաքացիական և քաղաքացիական

և, Աշխարհից մեկուսացած մի դերվիշ միայնակ նստել
էր: Մի թագավոր նրա մոտով անցավ: Դերվիշը թագա-
վորին վայել իր հարգանքը լմատուցեց: Թագավորը
արքաներին հատուկ սաստկութեամբ զայրացավ, Սա-
ադի, Կոլեսթան, ք/]

4/ Եթե առարկան կամ երևույթը արդեն հիշատակ-
վել է կամ էլ արդեն հայտնի է գրուցակիցներին,
կարող է որոշյալի ցուցիչ լունենալ: Օրինակ Երվանդի Բրույանի
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական

5/ Երբ գոյականը ցույց է տալիս առարկան ընդ-
հանրապես: Իբրև ամբողջի դաս միասին վերցրած
կարող է որոշյալի ցուցիչ լունենալ: Օրինակ Երվանդի Բրույանի
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական
քաղաքացիական և քաղաքացիական քաղաքացիական և քաղաքացիական

6/ Հայցական հոլովի իմաստ արտահայտելիս որոշ-
 յալի համար դրվում է 1, առ հտադրությունը: այս-
 պես՝ باغبان گل را چید / բաղբան գոլրա չիդ-
 քաղեց վարդը: وگرفتیم از او کتابی / ակալ
 ման է շքիյադ քեթաբրա նզ ու գերեթթւմ,
 մեծ գոհունակությամբ գիրքը վերցրի նրանից,
 քանի որ / یا بزرگ بیمار را معاینه کرد
 բժիշկը քննեց հիվանդին, /

7/ 1/4/ և 2/0/ հնչյունների կցմամբ խոսակ-

ցական լեզվում, հատկապես թեհրանի և Շիրազի խոս-
 վածքներում, գոյականի որոշյալ առումը արտահայ-
 տելու համար բառին կցում են հ կամ հնչյուննե-
 րը: Օրինակ՝ دختره قشنگ است / դոխտրե ղանշնգ ասթ,
 աղջիկը գեղեցիկ է, / یا بیرویدی / փեսարո դիրդի
 اون شیره جلوره که بفخر گوشت و اهوکاری نداره /
 նա շիրե չլորե քե քեխտրգուշե վն հոս քարի
 ղարե- / ինչպես է, որ / այն / առյուծը / այն / նապաս-
 տակի և եղնիկի հետ գործ լուսի / Սաղեղ Զուբնթ /,
 [Ուն շիրե չեթորե քե քեխտրգուշե վն հոս քարի
 ղարե- / ինչպես է, որ / այն / առյուծը / այն / նապաս-
 տակի և եղնիկի հետ գործ լուսի / Սաղեղ Զուբնթ /,
 և այն / կաստուն / մուկը բունեց, /]:

Խոսակցական լեզվում -ն հաճախ կցվում է
 նույնիսկ անձնանուններին: Օրինակ՝ هوشنگه دیزوز آمد
 / Հուշնեգե դիրուզ ամադ- / Հուշանգը երեկ եկավ,
 և / یا زکوه زکوه که باختر گوشت و اهوکاری نداره /
 Հոսեյնը լավ ուսանող է, /

Եթե Շիրազի խոսակցական լեզվում -ն իրենից
 հետ ընդունում է հայցականի 1-ն, ինչպես
 ասպա / یا آقا / քեքեթի, / یا آقا / քեքեթի, /
 1-ն հնչյունա- / یا آقا / քեքեթի, /
 փոխված արտահայտությունն է, որը և փոխարինում
 է / یا آقا / քեքեթի, /
 1-ն հնչյունա- / یا آقا / քեքեթի, /
 փոխված արտահայտությունն է, որը և փոխարինում
 է / یا آقا / քեքեթի, /
 1-ն հնչյունա- / یا آقا / քեքեթի, /
 փոխված արտահայտությունն է, որը և փոխարինում
 է / یا آقا / քեքեթի, /

Անորոշ առումով գործածվող գոյականները ցույց
 են տալիս առարկա, որը խոսողին կամ լսողին անծա-
 նոթ է: Պարսկերենում անորոշ առումը արտահայտ-
 վում է 1/ի/ վերջավորությամբ, որը կոչվում է
 նա / یا آقا / քեքեթի, /

Յ/ Չհնչվող ծով և Մ ձայնավորով վերջացող բառերի անորոշի ցուցիչը ունենում է Վ գրու-
թյունը, որը գրվում է բառահիմքից անջատ: Օրի-
նակ՝ Վ Են/խանե-ի-, մի տուն-, Վ Վ Են/Բն-
դե-ի-, մի սարուկ-, Վ Վ Են/Զամե-ի-, մի հա-
գուստ-, Վ Վ Են/Կտի Լքեթի-ի-, մի նավ-, Վ
Լթուքի-ի-, մի թուփակ-, Վ:

Պոյակնաբար գործածվող ամեն մի բառ անհրա-
ժեշտության դեպքում կարող է իր վրա ընդունել
որոշյալի կամ անորոշի ցուցիչ:

Հոլովական կարգը պարսկերենում

Լեզվի պատմական զարգացումը առաջ է բերում լեզ-
վական կառուցվածքի փոփոխություններ:

Այն բանի հետևանքով, որ հին պարսկերենում գո-
յություն ունեցող հոլովական վերջավորություննե-
րը ժամանակի ընթացքում ընկել են, պարսից լեզուն
կորցրել է հոլովական կարգը:

Հոլովական վերջավորությունների բացակայությամբ
պայմաններում բառերի շարահյուսական հարաբերու-
թյունների արտահայտման համար կարևոր նշանակու-
թյուն են ստանում հատկապես՝ ա/ նախդիրները, ո-
րոնց Օգնությամբ է դրսևորվում անուն խոսքի մա-
սերի, այլև դրանց և բայերի միջև եղած կապը, կա-
պակցությունը:

Բ/ Նհետդիրը, որի Օգնությամբ մեկավորվում է
ուղիղ խնդիրը:

գ/ Իզաֆեթը, որը ծառայում է բառերի միջև հառ-
կանշային կապն արտահայտելու համար: Իզաֆեթը
|է| ձայնն է |ձայնավորից հետո՝ |յե||՝ ան-
շեշտ քերականական ցուցիչ, որը արտահայտում է
որոշչի և որոշյալի, հատկացուցչի և հատկացյալի
կապակցություն:

ա/ Ուղղական հոլովի իմաստ

Ուղղական հոլովի իմաստ է արտահայտում իր ուղիղ
մեկ գործածված բառը, այդ թվում՝ ենթական, ստո:

րոգեւ իրական վերադիրը, գոյական որոշիչը, այդ թը-
վում հատուկ անունը՝ հասարակի համար և հակառակը:

Օրինակ՝ افتاب میدرخد / արթաթ արդերնիշնդ - , Արևը փայ-
լատակում է / و هوشنگ کتاب میخواند / Հուշնդ քեթաթ արիխա-
նիդ - , Հուշանգը գիրք է կարդում , و در کارخانه / Գորգանեթ քարթանեթ քար արթոնիդ - ,
Բանվորը աշխատում է գործարանում , و /

բ / Սեռական հոլովի իմաստ

Սեռական հոլովի իմաստ է արտահայտում ենթակա-
յի կամ որևէ այլ բառի հատկացուցչի, որոշչի գոր-
ծառույթ ունեցող բառը, որն իր հատկացյալին կամ
որոշյալին միացած է իզաֆեթով: Օրինակ՝ خندیدند و میخندند / խնդեյեթ քնդեյեթ աղայեթ
մոալլեթ մարա բեխող ավարդ - , Երեխաների ծիծաղը
ու ուսուցչի հարձակումը սթափեցրեց ինձ , و / آواز میزند / Բարե է լարե ռուհե ուրա փնժմոր-
դե միթարդ - , Հիմնարկության աշխատանքը նրա հոգին
տրամեցնում էր , و /

Որոշյալի և որոշչի հարաբերությունները արտա-
հայտելիս դրսևորվում է պարսից լեզվի առանձնահատ-
կություններից մեկը, այն, որ որոշիչը միշտ ետա-
դաս է:

Սակայն դասական գրականության մեջ հանդիպում
ենք նաև հակառակ շարահասության, երբ որոշիչն ու
որոշյալը տեղերը փոխած են լինում, իսկ նրանց կա-
պող իզաֆեթը՝ սղված: Օրինակ՝ ایستاد / իրանսեփահ
/ փոխանակ / ایران / սեփահե իրան - , իրանի քանակ , و
ایران / իրանշահ / փոխանակ / շահե իրան - , իրանի
թագավորություն , و /

Իժովար չէ նկատել, որ բերված բառերի կապակցու-
թյունը այլևս զգալի չէ իբրև կենդանի շարահյու-
սական մե, և իրականում ունենք կազմությամբ բարդ
բառ:

գ / Տրական հոլովի իմաստ

Տրական հոլովի իմաստն արտահայտվում է , քեթ , ք
և նախորդի Օգնությամբ: Տրականի իմաստն արտահայտող
բառը սովորաբար լինում է ստորոգյալի լրացում/ան-
ուղղակի խնդիր կամ պարագա՝ նպատակի, տեղի, ժա-

քանդեք բուղանդո- , Կեղտոտ, հին թաղիքի կտորով նոր
էին մաքրել գրատպատակը , / : ایاویه خانه را با ماشین باری
فرستادم و خودم با اتوبوس رفتم
նեք բարի ֆերեսթադնմ վն խողնմ քա Օթոբուս ունֆ-
թնմ- , Ծան գույքը ուղարկեցի բեռնատար մեքենայով,
իսկ ինքս գնացի ավտոբուսով , / :

Գործիական հոլովի իմաստ արտահայտող բառը
ցույց է տալիս նաև այն առարկան, որի հետ, որի
ուղեկցութեամբ կամ ընկերակցութեամբ կատարվում
է գործողութունը : Օրինակ՝ با یکده از رفقا از مزه دیدن کردیم
/ քա յեք էղդե նգ ըոֆնդա նգ մուզե դիդնն քնրդիմ
/ , / Մի իւումբ ընկերներով այցելեցինք թանգարան , / :
دخترکها کتابهای خیمس با انگشتان امان کرده با بیم و اضطراب داخل شد

Ղոխթննք քա քեթաբհայե խիս քա ննգոչթանե ամաս-
քնրդե քե բիմ Օ եգթերաբ դախել շող- , Դստրիկը թըրջ-
ված գրքերով, ուռած մատներով երկտղղով ու շը-
փոթված ներս մտավ , / : عاقبت کونگ زیاده کونگ شود

گرچه با آدمی بزرگ شود

Նախքան գորգադե գորգ շնվնդ
գնը է քա աղնմի բողորգ շնվնդ-
/ , / ի վերջո գայլի նագը գայլ կդառնա,
Թեկուզ մարդու հետ ապրած էին ի նա , / :

Կարող է արտահայտել նաև հակամիտության , հա-
կադրության հարաբերություն : Օրինակ՝ وزیر را با وی غرضی
بود / վնգիրրա բավեյ դնրնգի բուդ- , / Կեզիրր
քեն ուներ նրա դեմ , / : هر که با بولاد با او پنجه کرد

سعد سیمین خود را رنجه کرد

Վնր քե քա փուլադբազու փննջե քնրդ
սաէդե սիմինե խողրա ռննջե քնրդ-
/ , / Ո վ որ պողպատանք մարդու դեմ կռվեց,
Յուր արծաթե բազուկները ջարդեց , / :
է / Ներգոյական հոլովի իմաստ

Այս իմաստն արտահայտվում է ր / դնր / նախդրի
միջոցով :

Դրանով նշվում է այն տեղը, որտեղ գտնվում է
մի բան կամ կատարվում է որևէ գործողութուն :
Նախադասության մեջ էինում է ստորոգյալի էրա-
ցում / տեղի պարագա / : Օրինակ՝ وقتاده استدرجهان بسیار

بی تمیز ارجمند و عاقل خوار

| Իւֆթադե անթ դանր ջեհան բեսյար
բիրթամիզ անջամենդո աղեւ խար-

و، لکړو وژتلوړ ګولم چاتو انعام ټ ګاتو ګولم
խելոթեն՝ ատվել, հիմարին գովթ են արել, ۱۰

مناره بلند در دامنه الوند بست نماید

| Սենարեյե բուլենդ դանր դամանեյե Ալվանդ փնսթ
ենմայիդ-,, Բարձր Մինարեթը Ալվանդ լեռան ստորո-
տում ցածր կերևա, ۱۰

هر که دست از جان بشوید

هر چه در دل دارد بدوید

| հարթե դանթ ան ջան բեչուլանդ-
հարլե դանր դել դարանդ բեգուլանդ-
,, Եւ, ով կայեթից իր ձեռքերը լվանա,
ինչ որ սրտի մեջ ունենա՝ կասի նա, ۱۰

Ենթոյական հոլովի իմաստ արտահայտող բառը
ցույց ټ տալիս նաև այն ժամանակախիչոցը, որը ըն-
թացքում կատարվում ټ գործողութայունը: Օրինակ՝
| Դանր ինմողանթ փնսի բեման ټ լ
թեֆաթ նմանդ-,, Լայս ժամանակախիչոցում ոչ ոք ինչ
չնորհ չի արել, ۱۰ | Դանր քեթ Էջմ
حافظ در اوایل قرن ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ و ۳۷ و ۳۸ و ۳۹ و ۴۰ و ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ و ۴۶ و ۴۷ و ۴۸ و ۴۹ و ۵۰ و ۵۱ و ۵۲ و ۵۳ و ۵۴ و ۵۵ و ۵۶ و ۵۷ و ۵۸ و ۵۹ و ۶۰ و ۶۱ و ۶۲ و ۶۳ و ۶۴ و ۶۵ و ۶۶ و ۶۷ و ۶۸ و ۶۹ و ۷۰ و ۷۱ و ۷۲ و ۷۳ و ۷۴ و ۷۵ و ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ و ۷۹ و ۸۰ و ۸۱ و ۸۲ و ۸۳ و ۸۴ و ۸۵ و ۸۶ و ۸۷ و ۸۸ و ۸۹ و ۹۰ و ۹۱ و ۹۲ و ۹۳ و ۹۴ و ۹۵ و ۹۶ و ۹۷ و ۹۸ و ۹۹ و ۱۰۰

هستم هجری در حدود سال ۷۲۶ در شیراز تولد یافت

| Հաֆեզ դանր անվայելե զանրն ټ հաշթում ټ հեջրի դանր հո-
դուդե սալե 726 դանր Նիրազ թանվալլոդ յաֆթ-,, Հաֆե-
զը ծնվել ټ Նիրազում հիջրեթի 8-րդ դարի սկզբնե-
րին, մոտավորապես 726 թվականին, ۱۰

Կարող ټ ցույց տալ նաև խոսքի առարկան, ինչի
մասին խոսվում ټ | հատուկ ټ դասական լեզվին | Դ
فضیلت قناعت | Դանր ֆնզիլանթե զանանթ-,, խնայողութայն
առավելութայն մասին, ۱۰ | Դանր ֆնվայե
դե խամուչի-,, լուութայն Օգտակարութայն մասին, ۱۰
դե սիրո և երիտասար-
դութայն մասին, ۱۰ | Դանր ټ շղո փիրի-,, արո՞ղ և
در عشق و پیروی

նախդիրները արտահայտում
են նույն իմաստը, ինչ | Դանր/ Դիայն այն տարբերու-
թյամբ, որ առաջինը գործածվում ټ բանաստեղծութայն
և դասական շրջանի, իսկ երկրորդը՝ ժամանակակից
խոսակցական լեզվում: Լայսպես Կանր անդր
چون نیستند قیقتو یقین اندر دست یابید
نتوان بامید شك همه عمر نشست

[Լուեն նրսթ հանդիլանթո յանրին անդանր դանթ,
նաթանվան բեՕմիդե շնթթ հանթ օմր նեչանթ-

րաթիվունք, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰

4/ Բարդ ածանցավոր գոյականներ։ սրանք կազմը-

ված են մեկից ավելի հիմնական և մեկ կամ ավելի
երկրորդական բառակազմական ձևույթներից։ Օրինակ՝
դուրդ/դուրդի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
դարի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
ժուի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
համաթի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
նի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱ և այլն։

5/ Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ։ այն

գոյականներն են, որոնք կազմված են երեք և ավելի
հիմնական ձևույթներից։ Օրինակ՝ ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
փաքքոն- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
սպիտակ պղնձ կանաչագույն աղալի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
/ սմբղիփաքքոնի- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
թյուկ- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
թյուկ- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
թյուկ- ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
և այլն։

Գոյականակերտ ածանցներ

Պարսկերենում բավականին մեծ թիվ են կազմում
գոյականակերտ ածանցները։ Պրանց մի մասը ունի
սահմանափակ գործածություն, դրանցով այլևս նոր
բառեր չեն կազմվում։ Այդ կարգի ածանցներից են,
Օրինակ ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
/ բազ / և այլն։ Մյուս մասը, ընդհակառակը, ար-
տադրողական ու կենսունակ է։ Պրանցով նոր բառեր,
նոր կազմություններ են ստեղծվում։ Այդ կարգի
ածանցներից են, Օրինակ ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱, ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
և այլն։

Մի շարք ածանցներ էլ որոշ կազմություններում
արտահայտում են իրար՝ շատ մոտ և նման ածանցային
իմաստներ, այնպես որ նույնիսկ կարելի է դրանք
փոխարինել լեզվի մյուսով։ Չնայած դրանց մերձա-
վոր իմաստներին, այդպիսիք, այնուամենայնիվ, բա-
ռերի մեջ նուրբ տարբերակում են մտցնում։ Այդ
կարգի ածանցներից են, Օրինակ ۱/ ۱۰۰۰۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ - ۱
/ զար / և այլն։ Առկա է նաև
Երևանի հակառակ երևույթը, միևնույն ձևը, մի-

և նույն հնչյունական կազմը ունեցող ածանցները կարող են արտահայտել միանգամայն տարբեր նշանակութուններ: խղզիսիք են տարբեր ծագմամբ առաջացած զանազան ածանցներ:

Իրենց բառակազմական դերով էլ այդ ածանցները տարբերվում են միմյանցից: Իրանց մեջ կան ածանցներ, որոնք փոխում են բառի նյութական իմաստները ստեղծելով բառային նոր արժեքներ, նոր խոսքի մասեր: Որոշ ածանցներ նույնիսկ ընդունակ են ստեղծելու մի քանի խոսքի մաս, ինչպես, Օրինակ՝ **Ա** | **ան** | ածանցը, որը և՛ գոյականակերտ է, և՛ ածականակերտ, և՛ մակբայակերտ: Դան նաև ածանցներ, որոնք միայն մեկ խոսքի մաս են ստեղծում, կամ էլ նույն խոսքի մասից ստեղծում են նոր նշանակությամբ բառաւանց փոխելու խոսքի մասային արժեքը: Օրինակ՝ **Յ** | **մք** |, **Է** | **ել** | նվազական-փաղաքշական բնույթի ածանցներ են, որոնք ընդունված է կոչել երանգավորող:

Գոյականակերտ ածանցները դրվելով այլ խոսքի մասերին պատկանող բառերի հիմքերի կամ արմատների վրա, առարկայացնող իմաստ են հաղորդում նրանց, իսկ բաղադրվելով գոյականների հետ, փոխում են նրանց իմաստը՝ կազմելով նոր բառեր:

Պարսկերենում գոյականակերտ նշանակությամբ հանդես են գալիս միայն վերջաձայնները:

Ընթացություն է կազմում **թ** | **հմ** | նախաձայնը, որով բաղադրվում են մի քանի գոյականներ, որոնք, սակայն, կարող են գործածվել ածականաբար:

Գոյականակերտ վերջաձայններով կազմված գոյականները լինում են.

1. **ան**՝ արտահայտող գոյականներ,
2. **առարկա**, **երևույթ**՝ արտահայտող գոյականներ,
3. **տեղանիշ**՝ գոյականներ,
4. **վերացական**, **ընդհանուր բնույթի** գոյականներ

1. **Ան**՝ արտահայտող ածանցներ

Ճ | **գմ** | - Տարբեր գոյականներից կազմում է նոր գոյականներ՝ գործող անձի անվան իմաստով:
ա | **Արտահայտում** է գործող անձը՝ ըստ մասնագի-

گروگان / գերոուգան - , , իբր գրավին պատկանող , , պատանդ , , / :

فرد / բոդ / - սրանով կազմվում են գոյականներ՝ պահողի , պահապանի , պետի նշանակությամբ :
Օրինակ՝ فرد / մոբոդ - , , մոգերի պետ , , / , فرد / սեփահբոդ - , , գեներալ , գեղապետ , զորապետ , , / , فرد / Տիրբոդ - , , կրակարանի պետ , , , , կրակարանի պահապան , , / :

2 / Առարկա , երևույթ արտահայտող
ածանցներ

• / Է / - լայն կիրառություն ունեցող , կենսունակ
ածանցներից է , որը տարբեր խոսքի մասերից կազմում է առարկա արտահայտող գոյական անուններ :

1. Գոյականին կցվելով՝ կազմում է նոր գոյական՝ ածանցվող բառի արտահայտած նշանակության նր. մանությամբ :
Օրինակ՝ دندانه [դննդանե - , , առամնիկ , , / , دندانه / ատամ , , բառից / , دانه [դնհանե - , , դահանակ , , / , دانه / բերան , , բառից / , دانه [դնմադե - , , հրվանդան , , / , - دانه / քիթ , , բառից / , دانه [զմբանե - , , բոց , , / - دانه / ան - , , / , دانه [լմբե - , , եզր , , / - دانه / ան - , , / , دانه [զիրե - , , / , دانه [հոուզե - , , ավազան , շրջան , , / - دانه / քիթ , , բառից / , دانه [լեռնե - , , աղբյուր , , / , دانه [ալթե - , , բառից / , دانه [դնսթե - , , կոթ , բռնիչ , , / , دانه / քիթ , , բառից /] :

2. Ածականներից կազմում է գոյականներ , որոնք առարկաներն արտահայտում են ըստ նրանց հատկանշի ,
Օրինակ՝ سبز [սնբզե - , , մարգ , կանաչեղեն , , / , سبز / կանաչ , , բառից / , سفید [սեփիդե - , , սպիտակուց , , / , سفید / սպիտակ , , բառից / , سفید [շուրե - , , աղբորակ , բուրակ , , / , سفید / քիթ , , բառից / , سفید [ջوانե - , , ծիլ , շյուղ , , / , سفید / քիթ , , բառից / , سفید [բննֆշե - , , մանուշակ , , / , سفید / գույնի անունից /] :

3 / Թվականներից կազմում է գոյականներ՝ ժամանակի , ժամանակաշրջանի նշանակությամբ , Օրինակ՝

կազմում է նաև գոյականներ տերմինաբանական արժեքով. Օրինակ՝ غنبر / անբնորէն-, մեղալիոն, կուլոն, ماهیچه / մահիչեն-, մկան, ماقچه / թաղչեն-, որմնախորշ, դարակ, پروانچه / փնրվանչեն-, դրպորոցական վկայական, / տես նաև երանգավորող անանջները, / كمانچه / քամանչեն-, քամանչա, և՛

ع / Է / - Բացի վերացական բնույթի բառային արժեքներից, կազմում է նաև գոյականներ տերմինաբանական նշանակութամբ, Օրինակ՝ جنتی [շնսթի-, շնիկ, / Տրացյանի/, կազմված է شت - , Բթամատ, բառից], کوشی [գուշի-, լսափող, / Տեռախոսի/, որը կազմված է کوش - ականջ բառից], صافی [սափի-, Թորիչ, / կազմված է صاف - / , սարգ, մաքուր, բառից], عادی [նդմսի-, Օբյեկտիվ, / ֆիզիկական տերմին/, կազմված է عاد - , ոսպ, բառից] :

و / Վ / - Գոյականներից կազմում է նոր գոյականներ՝ նմանութան նշանակութամբ, Օրինակ՝ گشواره [գուշ վարեն-, գինդ, / کوش - ականջ, բառից], گاهواره [գահվարեն-, Օրորոց / گاه - , գահ, գահույթ, բառից], دستواره [դնսթվարեն-, ցուպ, գավազան, / دست - , ձեռք, բառից], جراع واره [լե-բաղվարեն-, կանթեղ, աշտանակ, / جراع - , ճրագ, բառից], سنگواره [սնդվարեն-, քարացած ություն, քարացում / سنگ - , քար, բառից], گشواره [մահվարեն-, արբանյակ, / ماه - , լուսին, բառից], جشنواره [ջնշնվարեն-, փառատոն, / جشن - , տոն, հանդես, բառից] :

آ / Ա / - Գոյականներից կազմում է տարբեր նշանակություն ունեցող գոյականներ, Օրինակ՝ صبحان / սոբհանեն-, նախաճաշ, / بیمانه / բեյմանեն-, / կանխավճար, / / تازیان / տաչյանեն-, / մտրակ, / / عران / անրանեն-, / ընթրիք, / / دستوانه / ճստուանեն-, / մեղրուկ, / / آذوانه / անդուանեն-, / մեղրուկ, / / شکرانه / շուքրանեն-, / երախտագիտություն, /

ا / Ա / - Բայերի տարբեր հիմքերից և գոյականներից կազմում է գոյականներ, որոնք ցույց են

ներ. Օրինակ՝ آماگه / արամգահ- , հանգստարան ,
ղամբարան , , , خلوگاه / խնկվեթգահ- , առանձնա-
րան , մենաստան , , ,

դ/ Բայի ներկայի ու անցյալի հիմքերից կազմում
է գոյականներ , որոնք ցույց են տալիս գործողու-
թյան տեղը . Օրինակ՝ باشگاه / բաշգահ- , ախումբ , , /
ایستگاه / իսթգահ- , կայարան , , , گذرگاه / գոզղ
գահ- , գետանցք , հասարակաց ճանապարհ , , ,
فروشگاه / ֆրոշգահ- , վաճառատուն , հանրախառնութ , , ,
نشستگاه / նստեղու տեղ , , , زادگاه / զադգահ- ,
ծննդավայր , , ,

2. گده / քսիդե / - Դրվելով զանազան գոյականների վրա ,
ստեղծում է նոր գոյականներ , որոնք ցույց են տա-
լիս մի բանի տեղ , վայր , Օրինակ՝ دانشگاه / դանշե-
քսիդե- , ֆակուլտետ , , , هنرگاه / հոնարքսիդե- , ար-
վեստի ինստիտուտ , , , استگاه / սթեշքսիդե- , ատրու-
շան , , , میخانه / միքսիդե- , կուստուն , , ,
مکتب / մեքթեքսիդե- , գինետուն , , ,
ماتم گده / մաթմաթքսիդե- ,
սգո տուն , , , دیو گده / դիվքսիդե- , դիվանոց , , ,
مغ گده / մոգքսիդե- , կրակապաշտների տաճար , , ,
دولت گده / դոլտեքսիդե- , պալատ , , ,

Վերացական գոյականներով բազմաթիվ նման կազ-
մություններ հանդիպում են պոեզիայում , Օրինակ՝
ایضاً گده / զիյաֆսիդե- , ինչույցի տուն , , ,
اندوه گده / անդոհքսիդե- , թախծի , տրտմության տուն , , ,
اجت گده / զոննիքսիդե- , ղրախավայր , , , և այլն :

3. زار / զար / - Դրվելով գոյականների վրա , ցույց
է տալիս այն տեղը , ուր մի բան շատ կա , Օրինակ՝
ریزار / ռիզար- , ավազուտ , ավազոտ վայր , , ,
گلزار / գլզար- , մարգագետին , արոտ , , ,
علفزار / օլֆզար- , վարդանոց , վարդաստան , , ,
گلدوزار / գոլդոզար- , կահոնուտ , ընկուզուտ , , ,
گده / գեդե- , արտ , ցորենի դաշտ , , ,
گلزار / գլզար- , ավազուտ , , ,
گلزار / գլզար- , աղմուտ , , ,
گلزار / գլզար- , աղմուտ , , ,
گلزار / գլզար- , աղմուտ , , ,
گلزار / գլզար- , աղմուտ , , ,
گلزار / գլզար- , աղմուտ , , ,

4. استان / սթան / - կազմում է անուններ մի քանի

իմաստներով, այդ թվում՝

ա/ Տեղը, որտեղ մի բանից շատ կա: Օրինակ՝
گلستان / գուլեսթան, վարդաստան, վարդանոց, / نخلستان /
նախլեսթան, արմավենի, ով հարուստ տեղ, / کوهستان /
քուհեսթան, լեռնաստան, լեռնային երկիր, / بوستان /
բուսթան, բուրաստան, անուշահոտ վայր, / نیستان /
նեյեսթան, եղեգնուտ, / شورستان / շուրսթան, շեշե-
տաշտուկ վայր, / بادامستان / բադամեսթան, բադաղ ողի
այգի, / انارستان / անարսթան, նոճիներով առատ վայր,
/ گزستان / ցանրվեսթան, քարոտ երկիր, / سنکستان /

բ/ Ընդհանրապես կազմում է տեղի անուններ: Օ-
րինակ՝ بیمارستان / իմարեսթան, դպրոց, / دارستان /
դարսթան, հիվանդանոց, / فرزندستان / ֆրենդեսթան,
ակադեմիա, / نذرستان / նեզարեսթան, պատ-
կերասրահ, /

գ/ կազմում է մասնավորապես հատուկ տեղի՝ երկ-
րի անուններ: Օրինակ՝ ارمنستان / արմենեսթան, շա-
յաստան, / گرجستان / գորջեսթան, վրաստան, / تاجیکستان /
տաջիկսթան, շեղկաստան, / هندوستان / հնդսթան,
/ پاکستان / փաքիսթան, / دماغستان / ժաջիկսթան,
/ افغانستان / աֆղանեսթան, / Լիբի-
զանստան, /

դ/ سار / սար / - ծույց է տալիս որևէ բանով հարուստ,
որևէ բանի զանգվածային առատությունը: Օրի-
նակ՝ کوهسار / քուհեսար, լեռնային վայր, / سنکسار /
սնկսար, քարքարուտ, քարով հարուստ վայր, / چمنسار /
չմենսար, ակնբրով, աղբյուրներով հա-
րուստ վայր, բյուրակն, / نمکسار / նմանսար, ա-
ղուտ, / زخارسار / շախսար, ճյուղախիտ, /
/ منکسار / մոնքսար, մշկաբույր մի վայր, /

ե/ لاخ / ախ / - Անարտադրողական, ոչ կենսունակ
ածանցներից է: Ցույց է տալիս որևէ բանով հա-
րուստ տեղ: Օրինակ՝ سنکلاخ / սնկլախ, քարոտ
տեղ, / دیولاخ / դիվլախ, դիվաբնակ, անպատ, /
/ اهرمن لاخ / ահրմենլախ, Ահրամանաբնակ / շար ոգու

Օրինակ՝ مردك [մարդեքե- , մարդը , մարհամարհական] /
زنك [զանեքե- , կինը , մարհամարհական] :

اك / ակ - կցվելով անձնանուններին , կազմում է

փաղաքշական , գզվական անուններ , Օրինակ՝ احسنك /
Հասննեք , روضتك / Ռուսշաննեք , سونتك / Սուսննեք :

ی - անցը , բացի իր մի շարք հիմնական բառակազ-

մական ֆունկցիաներից , ունի նաև երանգավորող գոր-
ծառություն : Դրվելով անձնանունների վրա , այն
փաղաքշական , գզվական երանգ է հաղորդում նրանց ,
Օրինակ՝ احسنی / Հասնիկ , / و / Սրա Օգնու-
թյամբ են կազմվում անձնանունների կրճատ փաղաքշա-
կան ձևերը : Օրինակ՝ ابي [էբի / ابراهيم - Էբրահիմ
անունից] , فخري [ֆախրի / فخر الدين - ֆախրեդդին անու-
նից] , سوري [Շամսեդդին / شمس الدين - Շամսեդդինից] ,
بورسلي [Բուրսլի / بورسلي - Փուրան անունից] ,
[ֆուրի / ابوالقاسم - Ֆուրլասսմ անունից] , زري [Չարի /
زرين تاج - Չարրինթաջ անունից] և այլն :

Ի դեպ , այս կարգի անունների կազմությունը
գուրկ է բառակազմական Օրինաչափություններից ,
Դրանք հիմնականում կազմվում են որոշակի կաղապար
ներով : Նրանց կազմությունը մասնակցում են բառ-
հիմքերի կառուցվածքային որոշակի տիպեր և ی / ի /
անցը , երբեմն նաև առանձին բառեր , ինչպիսին է ,
Օրինակ՝ جان / ջան - , հոգի , հոգյակ , - ը : اخی جان / Ախյան
/ اخی جان / Ախյան / اخی جان / Ախյան / عزیزجان / Էզիրջան
/ زرين جان / Հասննեք / احسن جان :

Բարդ գոյականներ

Դարակերները ընդհանրապես աչքի է ընկնում բարդ
բառերի կազմության արտակարգ ընդունակությամբ ,
որի շնորհիվ ոչ միայն չի սահմանափակվում հին
շրջաններից ժառանգած բարդություններով , այլև
հարստացնում է իր բառապաշարը նորանոր միավոր-
ներով : Բարդ բառերի դյուերին կազմությունը պայ-
մանավորված է նրանով , որ բացի բայերից , պարս-
կերեն բոլոր բառերը կորցնելով թեքման վերջավո-
րությունները , ներկայացված են բառահիմքերի ձե-
վով : Ինչ վերաբերում է բային , ապա բարդության
մեջ այն ընդունում է դերբայական ձև և բաղադր-
ության ներկրորդ եզրում հաճախ ներկայացվում է
ներկայի և անցյալի հիմքով :

Բարդութիւնների կազմութիւնները որոշելու համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել հատկապես մի առանձնահատկութիւն ևս, այն, որ պարսկերենում հակառակ հայերենի, որոշիչը լինում է որոշյալից ետադաս: Սրանց տեղափոխութեան դեպքում կազմվում է բարդ բառ, որի ժամանակ որոշյալի և որոշչի հարաբերութիւնն արտահայտող իզաֆեթը սղվում է: Նման բառակապակցութիւնները ենթարկվելով բառաբարդման Օրենքներին՝ ընկալվում են որպես միաձուլը, մեկ բառ:

Բարդ գոյականները ըստ իրենց ձևի և նշանակութեան կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի:

Ա. հարադրական հարաբերութիւններով բարդութիւններ,

Բ. ստորադասական հարաբերութիւններով բարդութիւններ:

Ա. Հարադրական հարաբերութիւններով բարդութիւններ

Սրանք այն բարդութիւններն են, որոնց երկու բաղադրիչներն ունեն համադասական հարաբերութիւն, այսինքն՝ բարդութեան եզրերից մեկը մյուսի լրացումը չի դառնում: Նրա երկու եզրերը միասնում են իբրև համազոր բաղադրիչներ և միասին ըմբռնվում որպես մի բառական միութիւն: Դրանք կարող են իրար միացած լինել տարբեր ձևերով՝ ինչպես շղկապով, այնպես էլ առանց շղկապի:

Հարադիր հարաբերութիւններով բարդ գոյականներ կարող են կազմվել տարբեր խոսքի մասերի միակցումից: Այսպես՝

ձ. Երկու գոյականների միակցումով կազմվում

են թանձրացական և վերացական գոյականներ, որոնց ցույց են տալիս յուրաքանչյուր, գործողութեան անուն: Օրինակ՝ تیر و کمان, اب و هوا / բաժանակ, եղանակ, թիր օրբման, նետ ու աղեղ / تیر کمان / թիր օրբման, ռոգատկա, تیر باران / թիր բարան, գնդապահարութիւն, پشت و پناه / փոշթոփանահ,

/ քաղաքաբան - քաղաքաբան, քաղաքաբան / քաղաքաբան - քաղաքաբան
 / քաղաքաբան - քաղաքաբան, քաղաքաբան / քաղաքաբան - քաղաքաբան
 / քաղաքաբան - քաղաքաբան, քաղաքաբան / քաղաքաբան - քաղաքաբան
 / քաղաքաբան - քաղաքաբան, քաղաքաբան / քաղաքաբան - քաղաքաբան

2. Կենդանիների անուններ

շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր
 շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր
 շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր
 շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր, շոթոր / շոթոր - շոթոր

2. Բայի ներկայի հիմքերից կազմվում են գործողությունն ու վիճակ ցույց տվող վերացական գոյականներ

Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել

3. Բայի հրամայական եղանակի ձևերից կազմվում են գործողությունն ու վիճակ ցույց տվող վերացական գոյականներ

Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել

4. Բայի անցյալի հիմքերից կազմվում են վերացական գոյականներ

Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել
 Օրինակ՝ բացվել / բացվել, բացվել / բացվել - բացվել

5. Բայի անցյալի և ներկայի հիմքերից կազմը-

վում են գործողութուն և վիճակ ցույց տվող վերացական գոյականներ։ Օրինակ՝ بست و بند / Բեսթ Օբանդ - , , պնդակցում , ամրացում , նաև՝ պայմանավորվածութուն , , بند و بست / Բանդ Օբեսթ - , , գործարք , դավադրութուն , , اخرید و فروش / խնրիդ Օֆորուզ - , , առուծախ , , بند و زد / զանդ Օբանդ - , , գաղտնի պայմանավորվածութուն , , դավադրութուն , , داد و ستد / Դադ Օսեթանդ - , , տուրևառութուն , առևտուր , , ساخت و ساز / սախթ Օսազ - , , պատրաստվածութուն , , ساخت و ساز / սախթ Օսազ - , , նյութափոխանակութուն , , سخت و سوز / սախթ Օսուզ - , , անհետացում , կորուստ , , رفت و روب / Բեֆթ Օռուբ - , , ավլում , , گفت و گو / Գեֆթ Օգու - , , խոսակցութուն , զրույց , , گفتگو / Գեֆթեգու - , , խոսակցութուն , զրույց , , بخت و پاش / Բիխթ Օփաշ - , , շաշկութուն , , بخت و جو / Բիխթ Օջու - , , հետախուզութուն , փնտր-տուք , , بخت و یز / Բիխթ Օյազ - , , եփում , խհարարութուն , , دخت و دوز / Դոխթ Օդուզ - , , կարուձև , , دست و پا / Դեսթ Օփաշ - , , վերածնունդ , հարութուն , , /

6. Բայի անցյալի հիմքի և գոյականի համակ-

ցումից կազմվում են գոյականներ :

Համադասական հարաբերությամբ են հանդես գալիս կրկնավորները :

Որոշ կրկնավոր ձևեր արդեն մթազնված են , և նրանց եզրերը առանձին գործածական չեն , ինչպես , Օրինակ՝ دلدادل / Դուլդուլ - , , ոգնի , , دل / Բուլ - , , սոխակ , , دستار / Դեսթար - , , մարմար , , دستار / Դեսթար - , , մարմար , muslin / մսլին - , , հոպպ , / և այլն :

Սակայն այդպես չեն ուշ շրջանի կրկնավոր բաղադրութունները , որոնց բաղադրիչները առանձին-առանձին գործածական են . տարբեր խոսքի մասերի կրկնությամբ կազմվում են որակական ածականներ , մակբայներ , բաշխական թվականներ և այլն :

Նշված բարդութունների բաղադրիչները երկուսըն էլ պահում են իրենց նշանակութունը , այսինքն՝ մեկը մյուսի լրացումը չի դառնում , այլ կերպ ասած՝ երկու եզրերը բառակազմական մակարդակում ունեն համադասական հարաբերութուն :

Սակայն նշելի է , որ ինչքան էլ բարդությամբ

մեջ շարահյուսական կապակցութեան և՛ւր իբրև աղ-
պիսին անհետացած լինի, բայց և այնպես բաղադրիչ-
ներին շարահյուսական հարաբերութեան զգացումը որոշ
զափով մնում է :

Օրինակ՝ գոյականը բայի ներկայի հիմքին կցվե-
լով՝ կազմում է գոյական՝ անհի կամ առարկայի ան-
վան նշանակութեամբ : Այն բառաբարդումների ժամա-
նակ այս կամ այն շափով զգալի են բարդութեան եզ-
րերի որոշ ուրույնությունն ու անկախությունը, բար-
դութեան առջին եզրը լինում է բայի լրացում
| Խուղիղ խնդիր | Օրինակ՝ **استند استند** քերաշ-
, **وار**, **وار** քարտաշ, **نان پز**, **وار**, **وار** քացթուխ, **پستان بند**,
وار, **وار** քրահիգ, **شیر فروش**, **وار**, **وار** քրծկալ, **آتش افروز**,
| Կենսական բանաձև | **وار**, **وار** քրծկալ, **وار**, **وار** քրծկալ,
| Քրոնոլոգիկ | **وار**, **وار** քրծկալ, **وار**, **وار** քրծկալ, **وار**, **وار** քրծկալ,
բաղադրիչ մասերի հարաբերությունը սովորաբար ստո-
րադասական է :

Բ. Ստորադասական հարաբերություններով
բաղադրություններ

Տարբեր արմատներից կամ բառերից կազմված, մի
գաղափար արտահայտող բարդութեան բաղադրամասերի
հարաբերությունը ստորադասական է այն ժամանակ,
երբ մասերից առաջինը ըստ իմաստի լինում է երկ-
րորդ մասի լրացում, այսինքն՝ բարդ բառի գլխա-
վոր կամ հիմնական նշանակությունը լինում է երկ-
րորդ մասի մեջ, իսկ առաջին բաղադրիչը միայն որ-
և է կողմից որոշում, լրացնում է երկրորդի իմաս-
տը, կամ էլ հակառակը՝ բարդ բառի գլխավոր կամ
հիմնական նշանակությունը արտահայտվում է առա-
ջին մասի մեջ, իսկ երկրորդը լրացնում է առաջի-
նի իմաստը :

Բառաբարդացման այս եղանակին մասնակցում են
համարյա բոլոր խոսքի մասերը և՛ այսպես՝

ա) Ինքնուրույնություններ, ու տեղ առաջին բաղադրիչը
ըստ իմաստի հանդես է գալիս որպես երկրորդ բա-
ղադրիչի լրացում :

11 Ածականից և Բայի ներկայի հիմքից կազմը-
 ված բառեր: Սրանք գոյականներ են առարկայի, գոր-
 ծիքի անվան նշանակությամբ, Օրինակ՝ بلندگو / Բո-
 լննդգու-, բարձրախոս, / بالرو / Բալառո-, վերե-
 լակ, / :

Բ/ Բարդություններ, որտեղ երկրորդ բաղադրի-
 լը հանդես է գալիս իբրև առաջինի
 լրացում

1. Երկու գոյականի միացումով կազմվում են գո-
 յականներ զանազան նշանակությամբ, այդ թվում՝

ա/ Անձանիշ գոյականներ, որոնք ցույց են տա-
 լիս մի որևէ պարագմունք, պաշտոն, ազգակցական
 հարաբերություն և այլն ունենալը: Օրինակ՝ صاحب
 /սահիբ/ սահբամանսիբ-, պաշտոնյա սպա, / صاحبخانه
 սահեբխանե-, տանտեր, / رئیسجمهور
 , հանրապետության նախագահ, պրեզիդենտ, / دستیار
 /դասիար-, ասիստենտ, / مادرزن
 /մադրազան-, քրոջ ամուսնացու-
 րան, / برادرزن
 /բրադրան-, քրոջ քրոջ ամուսնացու-
 րան, / خواهرزن
 /խահարզան-, քրոջ քրոջ ամուսնացու-
 րան, / پدرزن
 /փեդրազան-, քրոջ քրոջ ամուսնացու-
 րան, / :

բ/ Առարկա ցույց տվող գոյականներ, Օրինակ՝

صورت مجلس / սուրեթմաջլեխ-, արձանագրություն, / و
 / և / راه آهن
 / րահ-ահեն-, շաքարեղեգ, / و
 / և / اسباب بازی
 /սասբաբազի-, անասնաբուհ, / و
 / և / استه كل
 /ստե հոլ-, քաղկեփուկներ, / و
 / և / راه آهن
 /րահ-ահեն-, Երևանցի, / و
 / և / نول سنگ
 /նուլեխսնգ-, շան ձագ, / و
 / և / الوبخارا
 /վուխարա-, ալբուխարա, / و
 / և / زغال سنگ
 /զաղալսնգ-, քարածուխ

2. Գոյականից և ածականից կազմված բառեր, չի-

նում են զանազան նշանակությամբ բարդ գոյականներ,
 Օրինակ՝ جوجه تیغی / յոյոյե ժիգի-, բադ, / و
 / և / مرغابی
 /մուրղաբի-, քաղցր, / و
 / և / سب زمینی
 /սիբզեմինի-, գգետ-
 նախնոր, կարտոֆիլ, / و
 / և / رشته فرنگی
 /րեստե ֆրնգի-, ռեշթրեֆրանգի,

սի-, դեղագիրտություն, / جانور شناسی / Ջաննեվարչե-
նասի-, / կենդանաբանություն, / և այլն:

3/ կազմվում են մասնագիրտությունների անուն-
ներ. / انکت نذاری / անգոռչթեցարի-, / դակտիլոսկոպիա,
մասնագիրտություն, / روزنامه نگاری / ռուզնամենեգարի-,
/ Ժուռնալիստիկա, / درام نویسی / ծրայնուսի-, / թա-
թառերգություն, / ۱/ هنر نگاری / անհնգարի-, / Երգահա-
նություն, / کیهان نوردی / Կիաննիվարդի-, / սիեզերա-
գնացություն, / ۱:

4/ կազմվում են գոյականների՝ գործողութայն արդ-
յունքի, վիճակի նշանակությամբ. / اثرسوزی / Օրինակ՝
/ Լաթեզազի-, / Զրդեհ-, / و افتابزدگی / Լաթթաբզամդեգի-,
/ արևահարություն, / و وقت تلخی / Օուղաթթլիխի-,
/ Կլրր
դովմունք, / ۱/ براد خوردگی / Բարդիրդեգի-,
/ փչացածություն, / ۱/ براد خوردگی / Բարդթար-
դեգի-, / Կուրածություն, / ۱/ رفتگی / Կարդարսագերեթթե-
գի-, / Ժվային հիվանդություն, / ۱:

5/ կազմվում են գոյականներ, որոնք ցույց են
տալիս առարկայացած գործողություններ: / سخن رانی / Օրինակ՝
/ ۱/ سخن رانی / Իմե կուսի
/ սոխնուանի-, / Դասախոսություն, / ۱/ سخن رانی
/ Երեկույթ, / و اساس گذاری / Կասսագոզարի-,
/ Բանաստեղծութիւն, / ۱/ دانش برزوهی / Դաննեշթութուհի-,
/ Գիտա-
հետազոտություն, / ۱/ عقب نشینی / Եպնեշիլի-, / Նա-
հանջ, / ۱:

6/ կցվելով գործող անձին նշող անվանը, կազ-
մում է ընդհանրական վերացական բնույթի գոյական-
ներ. / جهان بینی / Օրինակ՝
/ Երկրային, / ۱/ جهان بینی / Ջեհանբինի-, / Գաղափարախո-
սություն, / ۱:

7/ Նույն կազմությամբ արտահայտում է որևէ
անոթ, աման, / آب و شستخوری / Օրինակ՝
/ Կրատաման, / ۱/ کره خوری / Կրեխորի-, / Կարգաման,
/ Երգաման, / ۱/ مرطوب خوری / Մորթթեխորի-,
/ Կարդյակ, / ۱/ rozетка / Բոզետկա / Բրգաման, / ۱/ և
այլն:

Բ / Նշանականերից կազմվող ևներ

Ե անցնելով դրվելով հատկությամբ բնորոշվող անձ
կանների վրա, կազմում է նախաստիպի արտահայտած հատ

կության անունը՝ ընդհանրական նշանակությամբ,
 Օրինակ՝ ازادخواهی / ազադդիխահի - , ազատասիրություն ,
 / استفاده / էսթեֆադեջուսի - , շահատուղություն ,
 / بلند همتی / բոլանդեմտի - , երկմտություն ,
 / باریک بینی / բարիք-
 բինի - , սրտեսություն , զգուշություն ,
 / بدبندی / բեդբնդի - , խղացկունություն ,
 / بد خواهی / բեդխահի - , շարակամություն ,
 / بد اندیشی / բեդանդիշի - , անբարյացակամություն ,
 / بد گوئی / բեդգուգի - , շարա-
 խոսություն , / انتقام جویی / անթամջուգի - , վրիժա-
 ություն , / یادگامنی / փաթղամնի - , անարտու-
 թյուն , / یادگلی / փաթղեկի - , բացարտություն ,
 / تجاویز کاری / թաջուզ քարի - , հար-
 ձակողականություն , / ترفی خواهی / տրփի խահի - ,
 առաջդիմություն , / تنگ حوصلگی / թանգ հուսելեգի - ,
 անհամբերություն , / حقیقت دوستی / հիգիթտեդուս-
 թի - , ճշմարտասիրություն , / گرم پیشگی / քրմ քիշգի - ,
 մեծահոգություն , / آبله فریبی / ավե ֆրիբի - ,
 խարդախություն , / اخنی پرستی / անի քրեթի - ,
 Օտարամուղություն , / احتیاط کاری / անթիյաթքարի - ,
 շրջահայեցողություն , / آزاد منشی / ազադմանեջի - ,
 ազատասիրություն , / لک و لیس :

Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ

Դարսկերեսնում այս կարգի կազմությունները սահ-
 մանափակ են : Բազմաբարդ գոյականները կազմվում են
 տարբեր խոսքի մասերից : Ինչքան էլ շատ բաղադրիչ-
 ներից կազմված լինի բարդությունը , միշտ ներկա-
 յացնում է երկու բառերի գումար , կամ առաջին եր-
 կուսը միացած են երրորդի հետ , ինչպես , Օրինակ՝
 / ابدوستخوری - / ابدوستخوری / խորի / خوری / աբդուսթուրի - ,
 ապուրաման , / کافر / կամ առաջինը միացած
 է երկրորդի ու երրորդի հետ , ինչպես Օրինակ՝
 / ابا صاف کن - / ابا صاف کن / թո-
 ռիլ , / :

Բազմաբարդ կազմությունների վերջահար եզրը
 սովորաբար լինում է որևէ բայի հիմք , որը վերա-
 ցական , ընդհանրական իմաստ արտահայտելիս՝ ընդու-
 նում է նաև ی / ի / ածանցը :

Նշված կործանությունները սովորաբար արտահայտ-
 տում են գործողի անուհի՝ ենթակայական դերբայի և-
 վով, միաժամանակ, հավասարապես նշանակում են նաև
 գործիք, Օրինակ՝ ابا صاف کن [աբսաֆթոն-,, ջուր թորող,
 /անձ/, ինչպես նաև ,, թորիչ, ,, /գործիք/], اب گرم کن
 /աբգարմթոն-,, ջեռուցող, ,, /անձ/ նաև՝ ,, ճարարն,
 /գործիք/], انتر خاموش کن [աթեշխամուշթոն-,, հրշեջ,
 /անձ/, նաև ,, հրամարիչ, ,, /գործիք/], بشقاب گرم کن
 [բոշղաբգարմթոն-,, փսխ տաքացնող, ,, /անձ/, նաև՝
 ,, ջերմարան, ,, /գործիք/], چوب پنبه کش
 [չոբնեհեթեթեշ-,, խցան հանող, ,, /անձ/ նաև ,, խցանահան, ,, /գոր
 ծիք/], کاغذ خشک کن [քաղնիքխոշթթոն-,, թուղթ չորաց-
 նող, ,, /անձ/, նաև՝ ,, ծծողական, ծծող թուղթ, ,,]
 روغن داغ کن [րուղնդեթեշփաթթոն-,, ծխնելույզ մաքրող,
 /անձ/, նաև՝ ,, ծխամաքրիչ, ,, /գործիք/], روغن داغ کن
 [ռոուղնդեթթոն-,, յուղ հալեցնող, ,, /անձ/, նաև՝
 ,, թավա, տապակ, ,, /աման/]:

Կ ա ծ ա ն ճ Ի հ ա վ Ե լ ու մ ո վ կ ար ող Է ար տ ա հ ա յ տ Կ Ե Լ
 գ ո Ր ծ Ո Ղ ու թ յ ա ն ան ու ն ը ն դ հ ա ն ր ա կ ա ն ն շ ա ն ա կ ու թ յ ա մ Բ ,
 Օ Ր Ի ն ա կ ՝ اب میوه گیری [աբմիվեգիրի-,, մրգահյուսի քա-
 մում, ,, նաև՝ ,, մրգահյուսի քամի, ,, /գործիք/]: Այս
 ձևով ստեղծվում են նաև այլ նշանակություններ
 արտահայտող բառեր, ինչպես նաև شبازی /խեյմե շեբա-
 զի-,, տիկնիկային թատրոն, ,,], پشت کوش اندازی /փոշթե-
 գուշնեդազի-,, ականջի հետևը գցելը, ,,]:

Ա Ծ Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Ն

Ա ճ ա կ ա ն ն ան վ ա ն ող ա կ ա ն գ ո Ր ծ ա ու ու թ և ն յ ու թ ա -
 կ ա ն ի մ ա ս տ ու ն Ե ճ ող խ ո ս ք ի մ ա ս Է : Այ ն ար տ ա հ ա յ -
 տ ու մ Է ա ռ ար կ ա յ ի հ ա տ կ ա ն ի շ ը ք ի ն չ ա Կ Ե Ս ն ա լ ա ռ ար -
 կ ա ն Ե Ր ի մ ի ջ և Ե Ղ ա ճ հ ա տ կ ա ն շ ա յ ի ն կ ա չ ը և հ ար ա Բ Ե Ր ու
 թ յ ու ն ը :

Ա ճ ա կ ա ն ը կ ար ող Է ար տ ա հ ա յ տ Ե Վ ա / ա ռ ար կ ա յ ի ո Ր ա
 կ ա կ ա ն հ ա տ կ ա ն ի շ ը ք , Օ Ր Ի ն ա կ ՝ مراد خوب /մարդե խուբ-,,
 լավ մարդ, ,,] و او را خوبتر /շեքրե գիբա-,, գեղեցիկ
 քաղաք, ,,] و او را خوشتر /դոշմենե նաեգ-,, նեեգ թշնամի
 گیلادر دشت /սիբե թորշ-,, թթու խնձոր, ,,] و او را خوشتر /
 /գիլասե դորոշթ-,, խոշոր կեռաս, ,,] و او را خوشتر /
 գերդ-,, կլոր գեղակ, ,,] و او را خوشتر /گل سرخ /գուլե սորխ-,, կար-

միւր վարդ, / , բ / առարկայի հարաբերական հատկա-
նիշը / Օրիենակ / دری خانہ / խանեյի փեղարի - , հայ-
րական տուն, / , / آه آهین / դարվազեյի անինին - , ,
երկաթյա դարպաս, / , / هوای کوهستانی / հովայի քուհեսթա-
նի - , , / لعل ناهجین / Օղ, / , /

Դարակերենում ածականը հիմնականում դրվում է
գոյականից հետո։ Այդ դեպքում գոյականը և ածա-
կանը գտնվում են որոշյալի ու որոշչի հարաբերու-
թյան մեջ, և նրանց ներքին կապը արտահայտվում է
իզաֆեթով։ Օրիենակ / هوای صاف / հովայի սաֆ - , , պարզ
եղանակ, / , / مرد زورمند / մարդի գուրմանդ - , , զորեղ մարդ, / , /
/ یسر مهربان / փեսարի մհհհհհհհ - , , գորովալից տղա, / , /
Դասական լեզվում բանաստեղծության մեջ նկատ-
վում է նաև հակառակ շարդասություն՝ ածականի նա-
խադաս գործառություն։ Օրիենակ / نیکو سخنی گفتی / իր քու-
ստիանի գոֆթի - , , վայելուչ խոսք ասացիր, / , / خردمند /
բար [խերմնդմանդ մարդոմ - , , խոհեմ / لایحուն / մար-
դիկ, / , /

ժամանակակից լեզվում նման կապակցությունները
կազմված են լինում իզաֆեթի սղմամբ, և ածականը
գոյականի հետ բաղադրվելով՝ ստեղծում է բարդ բառ,
Օրիենակ / دراز دست / դերազմսթ - , , երկայնաբազուկ, / , /
سیاه چشم / բոլանդիլանդամ - , , բարձրահասակ, / , /
/ سحرآمیز / սևալյա, / , /

Ածականները գործածվում են որպես նախադասու-
թյան որևէ անդամի լրացում։

1. Որպես գոյական ենթակայի լրացում։ Օրիենակ /
بیراهن سفیدرود چرک میشد / փիրահանեն սեֆիդ գուղ լեբթ
միշավադ - , , սպիտակ շապիկը շուտ է կեղտոտվում, / , /
کلام از تاریخ میگرد / բրգայի արնչայի անոս քլամսր ատարիկ միկրդ
յի անբուհ քելասրա թարիք միքարդ - , , Նարնջենինե-
րի խիտ տերևները մթնեցնում էին դասարանը, / , /

چهره مصوم همکالی هامثل نگین های خوشگل و عفاف یک انگشتر برمه با ترتیب
սիհաս մեսլե ենգինհայի խոշթեղ շիֆֆաֆի յեթան -
գոշթարի փորբանգ քեթարթիբ քելեշմ միխորդ - , , Դաս
ընկերների անմեղ դեմքերը թանկազին մատանու պայ-
ծառ ակներրի պես շարթով երևում էին, / , /

قیافه میفرمود صورت در شتم بینی گردنکش و دراز و عقابیم هیچکدام با عینک

1/ Դիտաֆեյս յաղուերմ, սու-
 րաթն դորոշթամ բիւնբն գարդանքեչո դերազո Օղա-
 բիյամ հիւթողամ բա էյնաթե բաղամիյն շիշեթուէեթ
 ջուր նաբուդ - ,, Անտաշ հասակս, լայն երեսս, ար-
 ծըվային մեծ ու կեռ քիթս ոչ մեկն էլ չէին հա-
 մապատասխանում մանր ու նշաձև ապակիներով ակ-
 նոցին, ,, /

2/ Որպես անվանական բաղադրյալ ստորոգյալի գո-
 յական վերադրի լրացում, Օրինակ است دانشمندی
 իտարով մարդե դանեշմանդի անթ - ,, խոսրովը գիտուն
 մարդ է ,, / : حافظ شاعری شیرین سخن است
 ռինսոխան անթ - ,, Հաֆեզը քաղցրաբարբառ / քաղցրա-
 բան / բանաստեղծ է ,, / : ابراهيم پسر فقيری بود
 սարե ֆաղիրի բուդ - ,, Էբրահիմը աղքատ տղա է ,, /

3/ Իբրև բաղադրյալ ստորոգյալի մաս՝ վերադիր •
 Օրինակ است اسيا و ترسيا حرده
 ,, Սիյավոշը թուխ է ,, / : سرخرا پایشین انداخت و سرخ شد
 / Սիրաշոբա փային ննդախթո սորխ շող - ,, Գլուխը խո-
 նարհեց ու շիկնեց ,, / : پاره‌ها را
 Դապ, / : : تنگم فکرم پریشان بود و سرخ‌تردم می‌گردد
 / Թաննշ գրմ փեթրնշ փրիշան բուդո սորնշ դարդ
 միթարդ - ,, Մարմինը ջերմացած, միտքը ցրված էր,
 իսկ գլուխը ցավում էր ,, / :

4/ Որպես լրացման լրացում. Օրինակ : داشا گل لیختند
 արտա թանկի արտա թանկի արտա թանկի արտա թանկի
 զար - ,, Դաշ Լեզուր տրտմագին ժպտաց, ,, / : آفریده ای زد
 զանաթո փուլո բիմանի շողե բուդ - ,, Ողջ աշխար-
 հը նրա համար նեղ, դատարկ ու անհեթեթ էր դար-
 ձեղ, / : : داشته‌های باران آسمان تیره را بزمین گل آورد می‌دوخت
 / Ունշթեհայն բարան սանմանե թիրերա բե-
 զմանե. գեղալուդ միդուխթ - ,, Անձրևի թեղերը գորշ
 երկնակամարը միացնում էին ցեխակալած հողին ,, / :

Որակական ածականներ

Որակական ածականները ցույց են տալիս որակ,
 այսինքն՝ առարկայի անմիջականորեն ընկալվող հատ-
 կանիչը, որը կարող է արտահայտված լինել քիչ կամ
 շատ մեծ, կամ փոքր չափերով, չոր կարգի ածականնե-
 րը կարող են արտահայտել մի շարք հատկանիշներ,

այդ թվում՝

ա / Ժամանակային և տարածական որակ և հարաբերու-
թյունն ՝ Երիեակ՝ بئذ / Բռնիդ-,, Բարձր-,, և
քութահ -,, և արճ-,, և արճ / Բարճ-,, և արճ-,, և
/ Բանգ-,, և անդ-,, և անդ / Բանգ-,, և անդ-,, և

Բ / Առարկայի՝ մարդու ցոյախարաններով անմիջապես
ընկալվող ՝ Երիեակ՝ Երիեակ / Բարճ-,, Բարճ-,, և Բարճ-,,
تلخ / Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
/ Բանգ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
شیرین / Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
/ Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,

գ / Մարդկանց և կենդանիների փիզիկական հատ-
կույթյունները ՝ Երիեակ՝ Երիեակ / Բարճ-,, և Բարճ-,,
جوان / Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,

դ / Մարդու բնավորութայն և մտավոր կարողու-
թյան որակը ՝ Երիեակ՝ Երիեակ / Բարճ-,, և Բարճ-,,
դան-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,

ե / Գույներ ՝ Երիեակ՝ Երիեակ / Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,
-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,

զ / Որակական ածականների մի մասը նաև արտա-
հայտում է առարկայացած գործողութայն հատկա-
նիշը ՝ Երիեակ՝ Երիեակ / Բարճ-,, և Բարճ-,,
արտասանությունն ՝ և Բարճ-,, և Բարճ-,,
վարմունք-,, և Բարճ-,, և Բարճ-,,

Զ / Որակական ածականների առանձնահատկու-
թյունները

Առարկայի որակական հատկանիշը արտահայտող ա-

ծականները իրենց բառային-քերականական առանձնահատկություններով մեծապես տարբերվում են առարկայի հարաբերական ու վերաբերական հատկանիշը նշող ածականներից:

Որակական ածականները բնորոշվում են հետևյալով:

- 1/ կազմում են համեմատության աստիճաններ,
- 2/ նախադասության մեջ կարող են հանդես գալ որպես ձևի պարագա:
- 3/ Որակական ածականների մեծ մասից $\text{Կ} / \text{ի} /$ ածանցի հավելումով կարող են կազմվել գոյական անուններ՝ որակի վերացական նշանակութամբ, $\text{ضيد} / \text{սեփդ-}, \text{ساقطاك}, / - \text{ضيدى} / \text{սեփիդի-}, \text{ساقطاكول-}$ $\text{թյուն}, / \text{وان} / \text{սանգին-}, \text{شانر}, / - \text{سنگينى} / \text{սանգին-}, \text{شانرول-}$ $\text{թյուն}, / \text{و}$
- 4/ Որակական ածականների զգալի մասը ունի հականիշ զույգեր՝ $\text{بزرگ} / \text{բոզորգ-}, \text{مبته}, / - \text{كچك} / \text{թու-}$ $\text{լեք-}, \text{فقطر}, / \text{و} / \text{كم} / \text{գարմ-}, \text{تاف}, / - \text{د} / \text{սարդ-}, \text{ساعور}, / \text{و}$
- 5/ Որակական ածականների մեծ մասից $\text{ان} / \text{անն} /$ ածանցի կամ $\text{اي} / \text{բե} /$ նախդրի հավելումով կարող են կազմվել մակբայներ՝ Օրինակ՝ $\text{اعلانا} / \text{աղեկանե-}, \text{تخيلنا} / \text{լոքաբար}, / \text{و} / \text{دليرانه} / \text{ղանձիրանե-}, \text{مخالفه} / \text{քաջաբար}, / \text{و} / \text{بزدلى} / \text{բեզուղի-}, \text{زحمتك} / \text{շուտով}, / \text{و} / \text{براستى} / \text{բերասթի-}, \text{حزنتك} / \text{հուտու-րեն}, / \text{و}$

1. Հարաբերական ածականներ

Հարաբերական ածականներն արտահայտում են առարկայի հարաբերական հատկանիշը: Հարաբերական ածականները զուրկ են որակական ածականների բնորոշ բառային-քերականական հատկանիշներից / լեռնես համեմատության աստիճաններ, հականիշ զույգեր /:

Հարաբերական ածականները իրենց կառուցվածքով Օրինաչափորեն ածանցված են լինում գոյական անուններից:

Հարաբերական ածականները արտահայտում են այլևայլ իմաստներ, այդ թվում՝

- 1/ Առարկայի ինչից լինելը՝ Օրինակ՝ از پلهای نم کثیده

او از کودکی از مهر مادری محروم شده بود

| ու ձգ քու զնքի ձգ մեհրե մաղանի մահրում շողե
բուղ-,, նա մանկությունից զրկվել էր մայրական
սիրուց,, | : است این عمل برخلاف وجدان انسانی است
խնայքե վոչդանե էնտանի նսթ-,, Այս արարքը մարդ-
կային խղճի դեմ է,, | :

Ածականի համեմատության աստիճանները

Ածականի համեմատության աստիճանները հատուկ
են որակական ածականներին :

Որակական ածականներն ունեն երեք աստիճան՝ դը-
րական, համեմատական, գերադրական :

1 | Դրական աստիճան

Դրական աստիճանն ածականի ուղիղ ձևն է : Այն
ցույց է տալիս առարկայի հատկութունն առանց
համեմատելու մի այլ առարկայի նույն հատկության
հետ : **او چشم های درشت سیاه ابروهای قیصانی باریک بینی کوچک**
թե սիյահ ձբրուհայե դեյթանիյե բարիք բինիյե քու
լեք լնթհայե բնրջնսթե 0 գուշթալուդ 0 գունեհայե
թուրնսթե դաշթ -,, նրա աչքերը սև էին ու խոշոր,
ունեեր ժապավենաթելի նման բարակ հոնքեր, փոքրիկ
քիթ, ուռուցիկ մսեղ շրթուքներ և ներս ընկած այ-
տեր,, **دورنمای اطراف بی انداز قشنگ کوه های سبز جلگه های خرم ابرهای**
տեյրնմայ / դուրնմայ **سفيد و خاکستری مثل زیر شکم مرغابی بود**
նթրաք բիննդազե դնշնդ քուհայե սմբզ ջուզեհայե
խորրմմ մթրհայե սեֆիդ 0 խաքեսթնրի մեսլե գիրչե-
քմմե մորդաբի բուղ-,, նրջակա կանաչ արտերն ու
ծաղկավետ դաշտերն անլափ գեղեցիկ էին : Գորշ ու
սպիտակ ամպերը բաղի կրծքի փետուրների էին նման-
վում,, | :

2 | Համեմատական աստիճան

Ածականի համեմատական աստիճանը ցույց է տալիս
առարկայի հատկության առավել կամ պակաս լինելը
ուրիշ առարկայի նույն հատկության համեմատությամբ
Այն կազմվում է դրական աստիճանի վրա տր /թնր/ մաս-
նիկի ավելացմամբ : **زیباتر**՝ զիբաթնր-,, **ավելի**
و آهسته آهسته՝ փոքր-,, **ավելի փոքր**՝ **کوچکتر**՝
مه آهسته آهسته՝ փաղցր-,, **ավելի փաղցր**՝ **شیرین تر**

խոսքի մեջ եթե որոշյալը եզակի թվով է, գերա -
դրական աստիճանով դրված որոշիչը նրան միանում է
առանց իզաֆեթի. Օրինակ՝ *ستین سنت* / Բեհթարին սոն.
նաթ-; , լավագույն ավանդույթ, , / *باکدام ترین شخص*
/ փաթղամանթարին շնիս- , , ամենաողջախոհ մարդը , , /

Հոգեակի որոշյալի դեպքում գերադրական աստիճա-
նով դրված որոշիչը նրա հետ կապակցվում է իզաֆե-
թով. Օրինակ՝ *.....انکم بود که* / Մարդկան-
թարին բ մարդման անթան բովադ քե... , , / Մարդկան-
ցից ամենաերջանիկը նա է , , ով... , , /

Գրական լեզվում երբեմն գերադրական աստիճանը
կազմվում է դրական ձևի վրա *این / Ին / վերջավորու-*
թյան ավելացմամբ. Օրինակ՝ *بیمین* / Բեհ- , , լավ , , /
کمین / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /
کمتر / Կեհ- , , քիչ , , /

Ածականի ձևաբանական կառուցվածքը

1. ածականի բառակազմութունը

Ածականի խոսքի մասային համակարգում նոր բա-
ռերի կազմութունը տեղը է ունենում զանազան մի-
ջոցներով, որոնք բառերի այս դասը անընդհատ հա-
մալրում են նորանոր կազմութուններով, Ածական-
ների բաղադրության եղանակները՝ համարյա նույնն
են, ինչ գոյականների, այսինքն՝ հիմնականում
գործում են ձևաբանական բառակազմության եղանակ-
ները՝ ածանցում, բառաբարդում, Ածական անվան բա-
ռակազմությանը մասնակցում են նաև նախածանցները
և որոշ նախդիրներ, չայն կիրառում ունեն և շարա-
հյուսական-ձևաբանական բառակազմական միջոցները,
այն է՝ բառահիմքերի միակցումը, որոնց համար հա-
ճախ ավելանում է նաև որևէ ածանց, ինչպես *گشاده*

بچه / *اتشین بچه* , , ավարթ , , զվարթ , , /
مخته / *ادامخته* , , անարամիտ , , /
بچه , , կարգապահ , , րաստիարակված , , /
թյունը կարող է լինել նաև ածանցի բացակայու-
թյամբ. Օրինակ՝ *انسان دوست* / Էնսանդուսթ- , , մարդա-
մոտ , , մարդասեր , , / *انکارنا پذیر* / Էնքարնափաջիր - , , ան-
ժխտելի , , / *اسیما چمن* / Եսիմա շեմ- , , սևաչոյ , , /

بارك اعدام / բարիքն զամ- , սլացիկ , նուրբ ,
مختبر كشته / բարիք միշտն - , նրբիբուն ,
فسيح بيديا / քաջաջողակ ,
مشت دست / քաջաջողակ ,
فسيح بيديا / ար-
դասեր ,

Ածականներն իրենց կառուցվածքով բազմազան են .
նրանց զանազան ձևերը արտացոլում են լեզվի բառա-
րանյութն կազմի առանձնահատկությունները :

Հստ կազմության ածականները կարող են լինել .

- 1 / պարզ ,
- 2 / ածանցավոր ,
- 3 / բարդ ,
- 4 / բարդ ածանցավոր ,
- 5 / կայուն բառակապակցություններից ստեղծված .

1 / Պարզ ածականներ

Այն ածականներն են , որոնք կազմված են մեկ հիմ-
նական ձևույթից : Սրանք արմատական բառեր են :
Օրինակ՝ خوب / խուբ - , լավ , یش / լեշ - , տր-
գեղ , گران / գերան - , բանկ , تنك / քանկ - ,
նեղ , كوتاه / կոտահ - , բարձր , بلند / բուլնդ - ,
բարձ - , ակարճ , سیاه / սեփիդ - , սպիտակ ,
سپید / սուրխ - , կարմիր , آبی / ա - , յ , ն :

2. Ածանցավոր ածականներ

Այն ածականներն են , որոնք կազմված են մեկ հիմ-
նական և մեկ կամ մի քանի երկրորդական բառակազմ-
կան ձևույթներից . երկրորդական ձևույթները կարող
են լինել նախածանց կամ վերջածանց . Օրինակ՝

ա / նախածանցով ածականներ .

بیخرد / բե-
խերդ - , քուշիմ , چندان / չենդան - ,
բառբարո , بخرد / քուշիմ ,
چندان / չենդան ,
بسیار / բե-
սիար - , աշխարհիկ ,
زیاد / չիար - ,
بسیار / բե-
սիար ,
بسیار / բե-
սիար ,
بسیار / բե-
սիար ,
بسیار / բե-
սիար ,
بسیار / բե-
սիար ,
بسیار / բե-
սիար ,

ղարված, /, / زومند / արզու մանդ - , , փափագող , տենչա-
 ցող , /, / آتشین / փոփոխիչ - , , կրակոտ , /, / بار / բար-
 վար - , , բարեբեր , /, / دانشور / դանեշվար - , , գիտուն ,
 ուսյալ , /, / آردنان / դարդնաթ - , , վշտահար , ցավալի , /, /
سمنان / սմահնաթ - , , սոսկալի , ահավոր , /, / և այլն :

Ածականակերտ ածանցները ղրվելով ածանցվող բա-
 ռի վրա՝ նրան հաղորդում են առարկայի կամ երևույ-
 թի , նաև ղործողության որևէ հատկության որպիսու-
 թյան կամ վերաբերության իմաստ :

Հստ գործածության և բառակազմության հատկանի-
 շի՝ ածականակերտ բոլոր ածանցները նույնարժեք չեն :

Ածանցների մի մասը արտադրողական և կենսու-
 նակ է՝ մյուսը՝ սակավ արտադրողական ու սակավ կեն-
 սունակ , իսկ մի մասն էլ անարտադրողական կամ ոչ
 կենսունակ . սրանցով այլևս նոր բառեր չեն կազմը-
 վում :

ա/ Ժամանակակից պարսկերենի ածականակերտ
 ածանցները

1/ ի/ - Ասենակենսունակ ածանցներից է : Դրվելով
 տարբեր խոսքի մասերի վրա՝ հիմնականում կերտում
 է հարաբերություն , վերաբերություն ցույց տվող
 ածականներ :

1/ ածանցն արտահայտվում է մի շարք նշանակություն-
 ներով , որոնք են .

1/ նշում է , թե ինչից է պատրաստված առարկան
 /որոշյալ/ : Օրինակ՝ دیوار آجری / դիվարե աջորի - , ,
 աշյուսե պատ , /, / آهینی / ահինի - , , ար-
 կաթե դարպաս , /, / آهنگ / ահանգ - , , ռոտորի - , ,
 արծաթե ծաղկաման , /, / سماز بونجی / սմահվարե բերենջի
 , , պղնձե ինքնաեռ , /, / گوزه گلی / քուզե գելի - , , կավե
 սափոր , /, / لباس پشمی / Լեբասե փշմի - , , բրդե զգեստ , /
دستمال آبریشمی / դստմալե ամբրիշմի - , , մետաքսե թաշկի-
 նակ , /, / قاب چوبی / դաֆե լուբի - , , փայտե շրջանակ , /

2/ նշում է , թե ինչի համար է նախատեսված /հա-
 գուստների և նրանց մասերի մասին : Օրինակ՝ پارچه استری
 / փարչեյե ասթրի - , , աստառացու կտոր , /, / پارچه دامن
 / փարչեյե դամնի - , , փեշացու կտոր , /, / پارچه شلوار
 / փարչեյե շևլարի - , , շավարացու կտոր , /, /

8. կազմում է հարաբերական ածականներ՝ նմանու-
թյան, գույնի, արտաքին հատկանշի նշանակութայամբ
Օրինակ՝ الجودي / լաջբվաճրդի, բրկնագույն, , ,
, , լազվարթի գույն, , اد / نيد زيلوفرى / նիլուֆարի, նու-
նուպարի գույն, , اد / نيد اسمانى / նիսմանի, բրկնա-
գույն, , اد / نيد خاكستري / խաքեսթարի, մոխրագույն, , ,
, , اد / نيد زرشكي / զերեշքի, ծորագույն, | , | ,
, , اد / نيد ارغوانى / արղվանի, ծիրանագույն, կարմրագույն, , ,
, , اد / نيد زلفى / նիլի, շիբոկագույն, կապույտ, , ,

9. Նշում է որևէ գաղափար, ուղղություն, հո-
սանքի կողմնակից, դավանող լինելը՝ بودائى / Երդպես /
| բուդայի, , , اد / نيد عيسى / Եհիսուս
ասկան, , , اد / نيد مزدي / մազդեպական, , ,
, , اد / نيد اللهائى / Ալլահի, , ,
, , اد / نيد نستوري / նեստորական, , ,
, , اد / نيد زلفى / շիբոկ, , ,

10. Չնազան թանձրացական ու վերացական գոյա-
կաններից ածանցվող բաղադրություններն արտահայ-
տում են մի բանի հատուկ՝ վերաբերող լինելը՝ Օրին-
ակ՝ سبکی / սանքի, , , اد / نيد مركزى / մարքաճի, , ,
, , اد / نيد اميرى / ամիրի, , ,
, , اد / نيد اميرى / ամիրի, , ,
, , اد / نيد اميرى / ամիրի, , ,
, , اد / نيد اميرى / ամիրի, , ,

ն - | ին | - իրվելով նյութերի անուններ արտա-
հայտող բառերի վրա, կազմում է ածական անուններ՝
նշելով տվյալ նյութից պատրաստված լինելը, իր
կազմում տվյալ նյութը ունենալը, ինչպես՝
برج آهنيں / Բրճաճահնի, , , اد / نيد پلاستين / Բլաստին, , ,
, , اد / نيد سامين / Սամին, , ,
, , اد / نيد سفالين / Տֆալին, , ,
, , اد / نيد زجفارين / Չճֆարին, , ,
, , اد / نيد بيلورين / Բիլորին, , ,
, , اد / نيد كلفين / Կալֆին, , ,
, , اد / نيد زعفرين / Չֆարին, , ,
, , اد / نيد زعفرين / Չֆարին, , ,

բ | իրվելով նյութի անուններ արտահայտող բա-
ռերի վրա՝ կազմում է ածականներ՝ տվյալ նյութի ինչ
որ հատկանիշով Օժտված լինելու նշանակութայամբ,

ազար / - Դրվելով գոյականների և ածականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանի նման, նրան արժանի լինելու նշանակությամբ ինչպես՝
|շահվար- , արքայազնվար , |արմարդվար- , ստրդամարդու նման, սղամարդուն արժանի , |արմեթեթար- , ստրկային, ստրուկի նման , |արմազար- , վեհանձն, մեծահոգի , |արմարգար- , մեծանձն, մեծահոգի, մեծության արժանի , |արմարաշեղվար- , սիրահարի նման , |

կին |գին / - Դրվելով հիմնականում վերացական գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանից շատ ունեցող, դրանով հարուստ, առատ, լինելու նշանակությամբ, ինչպես՝
|գինգին- , սրտմագին, |սմինգին- , Երկրողալի, ահավոր, սոսկա-
լի , |գինդին- , անդուհուհուհու, սրտմագին , |գինխմին- , զարթագին, բարկացալի , |գինդրդին- , ջավագար, վշտահար , |գինդրդին- , ամոթխած , |

|գին |գին / - Դրվելով ինչպես վերացական, այնպես էլ թանձրացական գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ նախորդի՝
|գին-ի նման նշելով մի բան շատ ունեցող, դրանով հարուստ, առատ լինելու, ինչպես՝
|գինգին- , մշակարույր, մշակային , |գինգին- , սրտմագին- , արժանապատվար , |գինգին- , ոսկեփայլ, ոսկով փայլատակող , |գինգին- , գիտույն , |գինգին- , հեթանոսագին , |գինգին- , բարոյախրատական իմաստութուններով հարուստ , |գինգին- , մարգարտափայլ , |

Նա / -

Դրվելով վերացական գոյականների վրա, կազմում է որակական ածականներ՝ մի բանի հատկանիշ ունենալու նշանակությամբ ինչպես՝
|նանգ- , ահավոր, սոսկալի , |նանգ- , ամոթխած, ամաչկոտ , |նանգ- , կատաղի, բարկացած , |նանգ- , վշտաբեկ , |նանգ- , ջավագար, վշտահար , |նանգ- , սուղ-նաթ- , սարնաթ- , |նանգ- , սարսափելի, Երկրողալի , |նանգ- , նամ, խոնավ , |նանգ- , սարսափելի, Երկրողալի , |նանգ- , նառագայթավոր, լուսափայլ , |

դիշնաթ-,, խոհուեն, խոհական, մտախոհ-,, / عیب ناک
/ Երբնաթ-,, արտասպորո-,, / طریک / Թարթնաթ-,, բերդ-
րալի, հրեվող-,, /

2/ Դրվելով որոշ որակական ածականների վրա,
կազմում է ածականների տվյալ հատկանիշից ինչ-որ
լավիով կամ քիչ ունենալու նշանակութամբ, ինչպես
Դրվելով գոյականների վրա, կազմում է ածականների մի բանի նման լինելու նշանակու-
թյամբ, ինչպես՝ / Զիրսան-,, առյուծի նման,
դառնակուեն-,, / Գեթնաթ-,, տոհպ, կեվոտ-,, /

Գրվելով գոյականների վրա, կազմում է ածականների մի բանի նման լինելու նշանակու-
թյամբ, ինչպես՝ / Զիրսան-,, առյուծի նման,
կորովի, քաջ-,, / Կուրսան-,, արեգակին նը-
ման, լուսավոր պայծառ-,, / Կասան-,, ջրի
նման, ջրի հատկութամբ-,, / Կանդիլան-
,, կանթեղի նման-,, / Կասան-,, դևի նման,
սատանայական, դիվային-,, / Կասան-,, մար-
դու նման-,, / Կասան-,, փիլիսոսան-,, / Կիթ-
խարի, խոշոր-,, /

Լ / ասա / - Դրվելով գոյականների վրա, կազ-
մում է ածականների -ի պես, արտահայտելով մի բանի
նման լինելը, ինչպես՝ / Կասան-,, նոճու
նման, բարեկազմ, սլացիկ-,, / Կասան-,,
կայծակի պես, կայծակնային-,, / Կասան-,, լու-
սանման-,, / Կասան-,, խորամանկ, ճարպիկ-,, /
Կասան-,, առյուծի նման, ուժեղ-,, /

Կոն / գուեն / -

1/ Կցվելով որոշակի գույն ունեցող առարկաներ
արտահայտող գոյականներին, կազմում է ածականներ
գույնի նշանակութամբ, ինչպես՝ / Կոնդու-
գուեն-,, ցորենազույն, թուխ, խառտոշ-,, / Կոն
/ Կոնդուեն-,, կակաշազույն, կարմիր-,, / Կոն
գուեն-,, նուրբ գույն, կարմիր-,, / Կոնդու-
գուեն-,, բաց կանաչ-,, / Կոնդու-
գուեն-,, փրկող գույն, կապույտ-,, / Կոն
/ Կոնդուեն-,, կապույտ-,, / Կոնդու-
գուեն-,, հակինթազույն-,, / Կոնդու-
գուեն-,, կապույտ-,, / Կոնդու-
գուեն-,, արշալույսի գույնի, կարմրանարնջազույն-,, / Կոն
/ Կոնդու-
գուեն-,, թափանցիկ, բաց կապույտ-,, / Կոն
գուեն-,, արծաթազույն, սպիտակ-,, /

شکر گون

Նշանագրի գույնը, կարմիր գույնը, 10

Բ/ Բացի գույնի նշանակութիւններից, **گون** — Ժանցով կազմութիւններն արտահայտում են նաև ձևը, նմանութիւն, նման լինելու նշանակութիւնը: Այսպիսով, նման կազմութիւնները կարող են արտահայտել երկակի նշանակութիւնը: այսպես՝ **ادگون** /ազմագույն/ կարող է նշանակել ոչ միայն, աստիճանագույն, , , , դեղնանարնջագույն, , , , սպիտակ նման, , , , **کگون** /զուգույն/, փարդագույն, , , , **سپاگون** /մզթաբագույն/ , , , լուսնագույն, , , , **سپاگون** /լուսնի նման, լուսնադեմ, , , , **شگون** /շնագույն/, սևագույն, , , , շտոսև, , , , նաև՝ , , , **شنگون** /գիշերվա պես մութ, , , , **شنگون** /շեմշագույն/, բուսագույն, տոսախի գույն, , , , նաև՝ , , , տոսախի նման, սլացիկ, , , :

فام / ֆամ / — Մի շարք գույների անուններից կերտում է նոր ածականներ՝ նման, մոտ իմաստով, ինչպես՝

زرد فام /զարդֆամ—, դեղնագույն, դեղնաշորթ, , , , **سبز فام** /սեբզֆամ—, կանաչ երանգ, կանաչորակ, , , , **سیاه فام** /սիյահֆամ—, սևաթույր, սևավուն, , , , **زنگار فام** /զնգարֆամ—, ժանգոտակուն, , , , **سرخ فام** /սարխֆամ—, աստիճանագույն, , , , **ازر فام** /սորիֆամ—, կարմիր, , , , **نیل فام** /նիլֆամ—, շերտագույն, կապույտ, , , , **مینا فام** /մինաֆամ—, երկնագույն, կապտագույն, , , , **لعل فام** /լալֆամ—, սուտակի գույնի, կարմիր, , , :

سایه / սայե / — Անարտադրողական ածանց է, դրվելով

մի քանի գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանի նման լինելու, նրա ձևն ու նշանակությունը նշանակությամբ, ինչպես՝ **سایه جود** /սայե յուդ—, դրախտի, հավերժահարսի նման, դրախտային, , , , **سایه فراخ** /սայե ֆրախ—, կամարանման, , , , **سایه بزرگ** /սայե Բրեզ—, զարդանման, Օրնամենտանման, , , , նաև՝ , , , **سایه** — Թանոսական տառարի նման, , , :

وش / օշ / — Դրվելով գոյականների վրա, կազմում է ածականներ, ինչպես նախորդը՝ նշելով մի բանի նման լինելը՝ ինչպես՝ **وش** /օշ—, լուսնա-նման, լուսնադեմ, , , , **وش** /օշ—, լուսնադեմ, , , :

1/ նախաօրհան, քաղաքի և համայնքի, քաղաքի և համայնքի / նա-
օրհան, քաղաքի և համայնքի /

բ | Ածականներից, Օրինակ՝ نا بخرد / նա բերանագրվող
- քաղաքի և համայնքի / استوار / նա ունի քաղաքի և համայնքի /
ناموزون / նա հավասարապես քաղաքի և համայնքի /
/ նա մոռոզուն քաղաքի և համայնքի / ناراحت / նա տագնապալի քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا درست / նա ճշմարիտ քաղաքի և համայնքի /
نا بالغ / նա բացահայտ քաղաքի և համայնքի /
نادر / նա անհասկանալի քաղաքի և համայնքի /
نا خوش / նա քաղաքի և համայնքի / نا باک / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա խոշ քաղաքի և համայնքի /

գ | Բայի դերբայական ձևերից, Օրինակ՝ نا آرموده
/ նա ազդու է քաղաքի և համայնքի / نا بخته / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا تراشیده / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա դիրդունի քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا دستوری / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا دستوری / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا خوانده / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا خوانده / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا بینا / նա քաղաքի և համայնքի /

դ | Բայի ներկայի հիմքերից, Օրինակ՝ نا شناس
/ նա շինաս քաղաքի և համայնքի / نا توان / նա թանկ քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا خواه / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա շինաս քաղաքի և համայնքի / نا دار / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա շինաս քաղաքի և համայնքի / نا دار / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا سار / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա շինաս քաղաքի և համայնքի / نا سند / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا اندیش / նա քաղաքի և համայնքի /

ե | Բայի անցյալի հիմքերից, Օրինակ՝ نا زاد
/ նա քաղաքի և համայնքի / نا خواست / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا بود / նա քաղաքի և համայնքի /
/ նա քաղաքի և համայնքի / نا داشت / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի / نا ساخت / նա քաղաքի և համայնքի /

զ | Դերանուններից, Օրինակ՝ نا ناکس
- քաղաքի և համայնքի / نا چیر / նա քաղաքի և համայնքի /
- քաղաքի և համայնքի /

ն | نا شناس / նա քաղաքի և համայնքի /

դերբայական և ևերին, կազմում է ածականներ՝ բացասման, ժխտման իմաստով:

ա / Բայի ներկայի հիմքերից, Օրինակ՝ نادر

| նմոզար-,, և զբավոր,, and, | նմսուզ-,, անկիզբ-
լի,, and, | نهم | նեֆնհամ-,, անհասկացող, բթամիտ,, and,

բ / Բայի դերբայական և ևերից, Օրինակ՝ نديده

| նմփոխթե-,, անեփ,, հում, անփորձ,, and, |
| նմդիրդե-,, և տեսնված,, and,

գ / Բն / - Գոյականներից կազմում է ածական-

ներ՝ մի բան ու նենալու նշանակությամբ: ի նչպես՝
| բենամ-,, անվանի,, and, | بائین | բեաին
,, պարկեշտ, բարեբարո,, and, | بخرد | բեխրադ-,, ու-
շիմ, խորագետ,, and, | بريا | բերիյա-,, կեղծա-
վոր,, and, | بگا | բեգար-,, պիտանի,, and,
| բեջա-,, տեղին,, and, |

դ / Բա / - Գոյականներից կազմում է ածական-

ներ մի բան ու նենալու, նրանով Օժտված լինելու
նշանակությամբ, ի նչպես՝
| բամազդե-,, համեղ,, and, | با مزه | բամազդե-,,
բաղարիհե-,, տաղանդավոր,, and,	با قريحه
բախտ-,, ընդունակ,, and,	با ملاحه
բամալահամ-,, հիասքանչ,, and,	با وفا
բավաթաթ-,, նվիրված,, and,	با فضل
բամասուն,, and,	با كرم
բամաթաթ-,, կատարելագործված, շնորհ-	
քով,, and,	با متانت
բամաթաթ-,, ամուր, դիմաց-	
կուն,, and,	با شجور
բամահամ-,, գորովալի, սիրալի, and,	با محبت
բաշոթուհ-,, շքեղ,, and,	با شگوه
բամալահամ-,, կորովի, քաջ, արի,, and,	با علمت
բամալահամ-,, փառավոր, վեհ,, and,	با عفت
բաթայդե-,, պարկեշտ, ամոթխած,, and,	با فايد
բաշարաթ-,, ազնիվ,, and,	با شرف
բազոտեղ-,, տաղանդավոր, ճաշակով,, and,	با ذوق

է / համ / - Գեներունակ նախածանց է, կազմում

է ածականներ՝ ,, նույն, նույնպես, միևնույն,
համատեղությամբ, միատեղությամբ իմաստով, Օրին-

փուլթ, անտարբեր, / لا قيد / լաղեյդ- , անփուլթ, / لا وارث /
/ لا حاصل / լահասել- , անպտուղ, / لا وارث /
/ لا وارث / լաշահ- , ան-
կասկած, / لا شك / լաշահ- , անդարմանելի, / لا شك /
/ لا مذهب / լամազհեմբ- , անկրոն, անՕրին, / لا مذهب /

___ Զո- / ذی / զի, զու / ذی - Նույնպես արաբերենից փոխ-
առյալ նախամասնիկ է օրվելով արաբերենից փոխ-
առյալ բառերի վրա, կերտում է ածականներ՝ արտա-
հայտելով մի բան ունենալու, տիրելու իմաստ, Օ-
րինակ՝ ذی شکر / զուֆոնուս- , արվեստի տեր, / ذی
شکر / զիհանդ- , իրակացի, / ذی شکر /
/ ذی شکر / զիշահ- , բարձրաստիճան, / ذی شکر /
/ ذی شکر / զիշահ- , շահագրգռված, / ذی شکر /
/ ذی شکر / զիշահ- , թան-
կագին, / ذی شکر / զիշահ- , շնչավոր, / ذی شکر /
/ ذی شکر / զիշահ- , շահագրգռված, / ذی شکر /

___ ֆորու / فرو / - Հիմնականում բայական նախամաս-
նիկ է, սակայն երբեմն միանալով գոյականներին՝
կազմում է ածականներ՝ պահպանելով իր , ցած, ներ-
քե, տկար, իմաստը, Օրինակ՝ فرود / ֆորութան-
, խոնարհ, հլու, / فرود / ֆորուդան- , ստո-
րաղաս, նվաստ, / فرود / ֆորումանդե- , ան-
ճար, անՕգնական, / فرود / ֆորումայե- , վա-
տատոհմիկ, գճուծ, նվաստ, / فرود /

___ Դ / در / - Ներգոյականի նախդիրն է, որ դր-
վելով մի շարք բառերից առաջ, կազմում է ածական-
ներ՝ տարբեր իմաստներով. Օրինակ՝ درخور / դիր-
խոր- , արժանի, համապատասխան, / درخور /
/ درخور / դիր- , թաթնված, / درخور /
/ درخور / դիրհիմ- , ճանաչված, / درخور /
և այլն.

3 | Բարդ ածականներ

Այն ածականներն են, ու. ո. ն. ք կազմված են մեկից
ավելի հիմնական ձևույթներից. Օրինակ՝ اوھام پرست / օհամ-
/ օհամ / օհամ- , սուրտի ապաշտ, / اوھام پرست /
/ اوھام پرست / օհամ- , ծիծաղելի, / اوھام پرست /
/ اوھام پرست / օհամ- , արտենդված, / اوھام پرست /
/ اوھام پرست / օհամ- , վարդագույն, / اوھام پرست /
/ اوھام پرست / օհամ- , և այլն.

Մոշգբույ- , մշկաբույր , անկոյ

Գոլըրոխ- , վարդերես , և այլն :

Իարդ ածականներն ըստ իրենց ձևի և նշանակու-
թյան կարծիքի է բաժանել հետևյալ խմբերի .

1 | Համադասական հարաբերություններով բարդու-
թյուններ :

2 | ստորադասական հարաբերություններով բարդու-
թյուններ :

1 | Համադասական հարաբերություններով բար-
դություններ

Այն բարդություններն են , որոնց երկու բաղադ-
րիչներն ունեն իրար նկատմամբ համադասական հարա-
բերություն , այսինքն՝ բաղադրության եզրերից ոչ
մեկը մյուսի լրացումը չի դառնում , երկու մասերը
միանում են իբրև համազոր եզրեր և միասին ըմբռնե-
լու մի իբրև մի բառական միություն : Վերջիններս
կարող են իրար միանալ ինչպես շաղկապով , այնպես
էլ առանց շաղկապի կամ էլ | հողակապով :

Համադասական հարաբերություններով բարդ ածա-
կաններ կարող են կազմվել տարբեր խոսքի մասերի
կրկնությունից , այսպես՝

ա | Գոյականի կրկնությամբ , Օրինակ՝

- Իրահրահ- , գծավոր , զուլավոր , շերտավոր , և
- խանեխանե- , վանդակավոր , քառյակավոր ,
- Ֆիլիֆիլի- , ուղորապտույտ , և
- Զարզար- , հոնգուր-հոնգուր , և
- Վատառուտված , քայքայված , և
- սուրախսուրախ- , ծակծկված , և

Հողակապով՝

- Իրանգարանգ- , գույ-
նըզգույն , և
- մալամալ- , Լեփլեցունե , և
- Զուրաջուր- , բազմատեսակ , և
- Ֆիլիֆիլի- , ուղորապտույտ , ծուռ , և

Նախդիրների Օգնությամբ՝

- Իրանգարանգ- , գույնըզգույն , և
- Դիվար Բե դիվար- , և

պատկերաց, արձագանք, արձագանք, արձագանք, արձագանք

ԲԱՆԴԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՆՐԱՆԵՐ

Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ
Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ
Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ
Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ
Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ, Բանաստեղծություններ

ԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՆՐԱՆԵՐ

Գրական գործեր, Գրական գործեր, Գրական գործեր
Գրական գործեր, Գրական գործեր, Գրական գործեր
Գրական գործեր, Գրական գործեր, Գրական գործեր
Գրական գործեր, Գրական գործեր, Գրական գործեր
Գրական գործեր, Գրական գործեր, Գրական գործեր

ԴՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՆՐԱՆԵՐ

Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր

Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր
Դնական գործեր, Դնական գործեր, Դնական գործեր

Ե. Ստորագրական հարաբերություններով

Բարդություններ

Ստորագրական հարաբերություններով սովորաբար բաղադրված
նրբագրված և արժանատի լինում է երկրորդ մասի
լրացում, այսինքն՝ բարդ բառի գլխավոր կամ
հիմնական նշանակությունը երկրորդի մեջ է, իսկ
առաջին բաղադրիչը միայն որևէ կողմից որոշում,
լրացնում է երկրորդի հիմաստը. լինում է նաև հակառակը,
երբ բարդ բառի գլխավոր կամ հիմնական հիմաստակիրը
լինում է առաջինը, իսկ երկրորդը լրացնում է նրան:

Բառաբարդման այս եղանակին մասնակցում են հասարակ բոլոր խոսքի մասերը: Այսպես՝

Ա| Բաղադրուձյուններ, որտեղ առաջին բաղադրիչը ըստ իմաստի հանդես է գալիս որպես երկրորդ բաղադրիչի լրացում

ա| Ստացական բարդուձյուններ: Սրանք այնպիսի բարդուձյուններ են, որոնցում երկրորդ եզրը Օժտված է այն հատկութեամբ կամ որակով, որ արտահայտված է առաջին եզրում: Այստեղ երկրորդ բաղադրիչը միշտ գոյական է. այսպես բաղադրվում են՝

1. Գոյականը գոյականի հետ. Օրինակ՝ ما هو [մահու-]

հրու-,, լուսներես, լուսադեմ, լուսնի պես դեմք ունեցող], كبرخ [գոլրոխ-,, վարդերես, վարդի նման երես ունեցող], واكوارمرواթշիկ [սարվազ-,, նոսահասակ], واوراد [փնրիչեհեր-,, հրեշտակադեմ, փերու դեմք ունեցող], واوراد [քման-,, սանգղե-,, քարսիրտ], واوراد [کمان ابرو-,, քարսիրտ-,, աղեղի նման հոնքեր ունեցող], واوراد [کلبو-,, կամար հոնքերով], واوراد [گلو-,, գոլրու-,, վարդերես], واوراد [شششش-,, քման-,, քարսիրտ], واوراد [ماه سينا-,, լուս-,, լուսնաճակատ], واوراد [ماه چهره-,, լուս-,, լուսներես], واوراد [دریا دل-,, ծով սիրտ ունեցող], واوراد [ماه پیکر-,, քման-,, քարսիրտ], واوراد [شششش-,, քման-,, քարսիրտ], واوراد [لاله وح-,, լալերու-,, կակաշայտ-,, կարմրաթշիկ], واوراد [گل اندام-,, դամ-,, վայելահասակ],

2. Ածականը գոյականի հետ, Օրինակ՝ شیرین سخن

խիրի նստխն-,, քաղցրախոս, واوراد [پست فطرت-,, քաղցրախոս], واوراد [تورخرو-,, ստորաբնույթ], واوراد [بلند قامت-,, քաղցրախոս, փանտատեսիլ], واوراد [تیز جنک-,, բարձրահասակ], واوراد [شیرین بیان-,, սրաճանգ, քաղցրաբան], واوراد [تکون بخت-,, քաղցրաբան], واوراد [زلفه نریش-,, արագձեռն, քաղցրախոս], واوراد [چابک دست-,, քաղցրախոս], واوراد [تهدیدت-,, դատարկաձե-

5/ Գոյականը բայի անցյալի հիմքի հետ. Օրինակ՝

باد آورد / սիրամիտդուդ- , արծաթածեփ , արծաթ-
 / բաղաձայնդուդ- , քամու բերած , քամու-
 / ցեփնրձայնդուդ- , փափկասուն , թնթուշ , ցեփն-
 / լղմանդուդ- , վշտահար , ցեփն-
 ալուդ- , լացակումած , ցեփն-
 - , թնաշղախ , ցեփն-
 յունաթաթավ , ցեփն-
 կոր , ամոթահար , ցեփն-
 خونی / խունալուդ- , ար-
 سر افکند / սնրթփթնդ- , գլխի-

Բ/ Բաղադրութիւններ , որտեղ երկրորդ բա-
 ղադրիչը ըստ իմաստի հանդես է գալիս , որպէս առա-
 ջին բաղադրիչի լրացում

1/ Գոյականը ածականի հետ. Օրինակ՝

دل سرد / դելսանդուդ- , սրտնեղված , սրտ-
 , սառնասիրտ , սրտ-
 , հաստավիզ , ցեփն-
 նախոհ , վեհանձն , ցեփն-
 , երկար լեզու ունեցող , շատախոս , ցեփն-
 / թանդորոսթ- , առողջ , ցեփն-
 , հինգզարթ , սր կնիք , սրտ-
 բարձր , վսեմ , ցեփն-
 ռահասակ , ցեփն-
 / դելսարտ- , հոգեզվարթ , սրտ-
 / դելսուշ- , ուրախ- զվարթ , սրտ-
 / դելսաղ- , հոգեզվարթ , սրտ-
 / դելսան- , սիրտը տաք , ոգևորված , սրտ-

2/ Գոյականը անցյալ դերբայի հետ, Օրինակ՝

دلاگرفته / դելգերեփթե- , վշտացած , սրտնեղված , սրտ-
 شراب زده / ինտուկթե- , սրտատուր , սրտ-
 / շիրբզայնդե- , գինուց զզված , սրտ-
 / թնաշղախ , սրտ-
 , աշխարհ տեսած , փորձառու , սրտ-
 سالخورده / խնամախոս , տարակուսած , սրտ-
 / սալխորդե- , ծեր , տարիքոտ , սրտ-
 / գոսնսթե- , սանձարձակ , սրտ-
 ալուդ- , թունաշղախ , սրտ-
 բորիդե- , լուռ , սրտ-
 رنگ بریده / րանգփնրիդե- , րանգ-
 بریده / րանգփնրիդե- , րանգ-

, , գուհառ , , / , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 , , ճաշ , , / , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը

3/ Այս կարգի բաղադրություն մեջ դերբայական պահանջով իր շահարգումը գործառնությունը կարող է հանդես գալ նաև գոյականին նախադաս, Օրինակ՝
 Կոստանդուպոլսի շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը

4/ Բարդ ածանցավոր ածականներ

Այն ածականներն են, որոնք կազմված են մեկից ավելի հիմնական և մեկ կամ ավելի երկրորդական բառակազմական ձևություններից. Օրինակ՝
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը
 / շահարգումը - , , Կոստանդուպոլսի շահարգումը

5/ կայուն բառակապակցութիւն-ածական

Այն կապակցութիւններն են, որոնց մեջ բա-
 ւերի շարահյուսական հարաբերութիւնը այս կամ
 այն շափով մթազնեւ է, որով և ձեռք են բերել
 իմաստային-արտահայտչական բառական ամբողջական
 միավորի նշանակութիւն՝ կապակցութեան բաղադ-
 րիչների առանձին իմաստների մասնակի պահպանու-
 մով: Օրինակ՝ از خود راضی / անգոյրազ-
 գոհ, ինքնահպան, / ان دسترفته / անգոյնսթր-
 քթե-, / از کار افتاده / անգար-
 օֆթադե-, / անպետք, փլացած, / از قلم افتاده
 / անգլմաֆթադե-, / քաղց թողնված, / جانتند که
 / շարժանգոն-, / մեծածավալ, / در ناز و غمزه / փոր-
 նազողմագե-, / ակնկետ, / خوشتر قلب و رو / խոշոր-
 րու - / քեղեցիկ ու բարի, / ատեն և / طول و تفصیل /
 / փորթուլթմաֆսիւ - / մանրամասն, հանգամա-
 նորեն, / بی رودر با ىستى / բիրուդրբայեսթի-, /
 առանց քաշվելու, ամաւելու, / چشم و گوشه باز /
 / ւելմոգուշբազ-, / աւթաբաց, բանիմաց, տեղյակ, /
 և այլն:

Այլ խոսքի մասերի փոխանցումը ածա-
կանի և հակառակը

Խոսքի մեջ հաճախ է լինում, երբ մի բառ կապակ-
 ցութեան մեջ գործածվում է ոչ թե իր հիմնական,
 այլ մի ուրիշ խոսքի մասի իմաստով: Այդ դեպ-
 քում բառը կորցնում է իր հիմնական իմաստը և
 ձեռք է բերում մի այլ նշանակութիւն:

Այս տեսակետից ժամանակակից պարսկերենում
 ածական խոսքի մասը անընդհատ համալրվում է նո-
 րանոր. բառերով՝ ի հաշիվ այլ խոսքի մասերի:

Պարսկերենին բնորոշ է հառկապես բայ խոսքի
 մասի կրավորական ու ներգործական սեռի, ներ-
 կայի և անցյալի բայահիմքերի, դերբայների, որն-
 պես նաև գոյականների փոխանցումը ածականի:

Տարբեր սեռի բայերը, բայահիմքերը փոխանց-
 վելով ածականի՝ զրկվում են իրենց ժամանակային,

սեռայրն քերականական իմաստներին, քայի խնդրա-
ռության ընդունակութունից և ձեռք բերում զուտ
ածականական իմաստներ:

بهار آينه / բնհարե այնդե - , գալիք գարուն ,
چشم درختان / լեշմանե դերախշան - , փայլող աւ-
թեր ,
موفقيت های درختان / մովպիտի դիւնթհայե -
դերախշան - , փայլուն հաջողութուններ ,
دکتر دانا / դոքթորե դանա - , բանիմաց բժիշկ ,
عذاب دهنده / Էսսսե ազաբդիհանդե - , տանջող զգա -
ցում ,
مهمان نا خوانده / մեհմանե նախանդե - ,
անկուհ հյուեր ,
شجر تحصیل کرده / սիւրթիւրդե - , կրթված մարդ ,
اب روان / աբե
حيوان درنده / հյուանդընդե - , հոտող ջուեր ,
آب روان / սեյվանե - ,
آب روان / հոշոտող կենդանի ,

Նշված փոխանցվող բառերը հասախ հանդես են գա-
լիս որպես բարդ ածականների եզրերից մեկը۔
آختر سوخته / ասիւրե -
| անխթիւրսուխթե - , ղոժբախտ ,
آسوده حال / ասուդե հալ -
դիրդե - , վնասված ,
آفتاب خورده / աֆթաբխորդե -
ապահոճված ,
آفتاب پذیر / աֆթաբիւմպիւր - ,
արևահար ,
افسانه / անֆասարգոսիւթե - ,
ապաքրնվող ,
افسانه / անֆասարգոսիւթե - ,
սանձարձակ ,
| և այլն :

Գոյականները փոխանցվելով ածականի , ձեռք են
բերում ածական խոսքի մասի քերականական իմաստ ,
հանդես գալով մի այլ գոյականի որոշչի գործառույ-
թով :

Ածականը իր հերթին փոխանցվելով գոյականի ,
ձեռք է բերում առարկայական իմաստ , զրկվելով իր
հիմնական հատկանշային իմաստից :

Գոյականացած ածականների այս ընդհանուր քե-
րականական իմաստի փոփոխութիւնը անդրադառնում է
նախադասության մեջ նրանց ունեցած դերի վրա : Ան-
վանելով աւտոկա , նրանք կատարում են գոյականե-
րին բնորոշ բոլոր շարահյուսական գործառությունե-
ները , այսինքն՝ նախադասության մեջ հանդես են
գալիս որպես ենթակա կամ լրացում՝ ձեռք բերելով
մի այլ ածականի որոշյալը լրենելու ունակութուն ,
Օրինակ՝
آشنای مهربان / աշնայե մեհրիւմբան - , գորո-

վալից ծանոթ,, /,
ծանոթ մարդ,, /:

شخص آشنا / շնիսս սշնա-,,

Պարսկերենում կան նաև մի շարք բառեր, որոնք թե՛ գոյական են, թե՛ ածական, սրանց խոսքի մասս-
յին մասնավոր արտահայտութունը որոշվում է մի-
այն դիրքով, կապակցության ու խոսքի մեջ:

Թ վ ա կ ա ն ա ն ու ն

Թվական անունը նյութական ինքնուրույն իմաստ արտահայտող խոսքի մաս է: Այն ցույց է տալիս ա-
ռարկաների քանակային հատկանիշը խառակաների տար-
բեր թվեր, թվական կարգ, ըստ քանակի բաշխում և
այլն/:

Թվականները, հանդես գալով որպես քանակային բացարձակ մեծություններ, նախ և առաջ առանձին, վերացական թվերի անուններ են, սակայն կապակց-
վելով գոյականների հետ՝ ցույց են տալիս որոշակի քանակութամբ առարկա:

Թվականների ձևաբանական առանձնահատկու-

թյուններից են. 1/ Թվի քերականական կարգ ըու-
նենալը /եզակի, հոգնակի/: Այն թվականները, որ-
ոնք ընդունում են հոգնակերտ վերջավորութուն, ինչպես՝
هزارها /հազարհա-,, հարյուրներ,, /, هزارها /հազարհա-,, հազարներ,, /, կիրառվում կամ առեր-
վում են գոյականաբար: 2/ Ընդունում են դասանիշ-
ներ, որոնք դրվում են թվականի ու նրա գոյականի
միջև. 0րինակ՝
شتر نقره میاں [շեշ նիֆաթր սնյոյադ-
-,, պեց /հոգի/ որսորդ,,],
دو قالمیابون [հոգի /հոգի/ որսորդ,,],
رنب'و անսբ-,, յոթ /գլուխ/ ձի,,],
[դո դալբ սաբուն-,, երկու /կտոր/ օճառ,,], և այլն:
3/ Կանակական թվականները՝
ام /0մ/ և امین /0մին/
վերջավորութուններով կազմում են դասական թվա-
կաններ. پنج /փնջոմ-,, հինգերորդ,, /,
نهمین /փնջոմին-,, հինգերորդ,, /:

Թվականների շարահյուսակազմ առանձնահատկու-
թյուններից են. 1/ նախդասութայն մեջ հանդես են
գալիս որպես որոշիչ: 2/ Հանդես գալով որպես ո-
րոշիչ, նախորդում են իրենց որոշյալին: 3/ կոտո-
րակային թվականները հանդես են գալիս նույն գոր-
ծառույթով, սակայն իրենց որոշյալին միանում են

Քանակական թվականներ

Քանակական թվականները ժույց են տալիս առարկաների թիվը, քանակը։ Այն թվականները, որոնք առարկաների քանակը ժույց են տալիս ամբողջ թվերով, կոչվում են բացարձակ թվականներ։

Պարսկերենի բացարձակ թվականներն են՝

- يك / 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
- دو / 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
- سیزده / 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30
- چهارده / 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40
- پنجاه / 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50
- شصت / 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60
- هفتاد / 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70
- صصا / 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80
- هشتاد / 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90
- نود / 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

Տասնմեկից տասնինը թվականները կազմվում են միավորի և 10, տասը, 100 թվականի միակցումով, ըստ որում միավորը լինում է նախադասօ այսպես՝

- 11 - یازده / 12 - دوازده / 13 - سیزده / 14 - چهارده / 15 - پانزده
- 16 - شانزده / 17 - هجده / 18 - هیجده / 19 - نوزده / 20 - بیست
- 21 - بیست و یک / 22 - بیست و دو / 23 - بیست و سه / 24 - بیست و چهار / 25 - بیست و پنج
- 26 - بیست و شش / 27 - بیست و هفت / 28 - بیست و هشت / 29 - بیست و نه / 30 - سی
- 31 - سی و یک / 32 - سی و دو / 33 - سی و سه / 34 - سی و چهار / 35 - سی و پنج
- 36 - سی و شش / 37 - سی و هفت / 38 - سی و هشت / 39 - سی و نه / 40 - چهل
- 41 - چهل و یک / 42 - چهل و دو / 43 - چهل و سه / 44 - چهل و چهار / 45 - چهل و پنج
- 46 - چهل و شش / 47 - چهل و هفت / 48 - چهل و هشت / 49 - چهل و نه / 50 - پنجاه
- 51 - پنجاه و یک / 52 - پنجاه و دو / 53 - پنجاه و سه / 54 - پنجاه و چهار / 55 - پنجاه و پنج
- 56 - پنجاه و شش / 57 - پنجاه و هفت / 58 - پنجاه و هشت / 59 - پنجاه و نه / 60 - شصت
- 61 - شصت و یک / 62 - شصت و دو / 63 - شصت و سه / 64 - شصت و چهار / 65 - شصت و پنج
- 66 - شصت و شش / 67 - شصت و هفت / 68 - شصت و هشت / 69 - شصت و نه / 70 - هفتاد
- 71 - هفتاد و یک / 72 - هفتاد و دو / 73 - هفتاد و سه / 74 - هفتاد و چهار / 75 - هفتاد و پنج
- 76 - هفتاد و شش / 77 - هفتاد و هفت / 78 - هفتاد و هشت / 79 - هفتاد و نه / 80 - هشتاد
- 81 - هشتاد و یک / 82 - هشتاد و دو / 83 - هشتاد و سه / 84 - هشتاد و چهار / 85 - هشتاد و پنج
- 86 - هشتاد و شش / 87 - هشتاد و هفت / 88 - هشتاد و هشت / 89 - هشتاد و نه / 90 - نود
- 91 - نود و یک / 92 - نود و دو / 93 - نود و سه / 94 - نود و چهار / 95 - نود و پنج
- 96 - نود و شش / 97 - نود و هفت / 98 - نود و هشت / 99 - نود و نه / 100 - صد

Թիւք թիւք | Թիւք թիւք

Քսանմեկից մինչև իննսուները թվականները կազմվում են տասնավորների և միավորների միացումով, 9, 10 շաղկապի Օգնութումը, ըստ որում նախ լինում է տասնավորը, արտ միավորը այսպես՝

- 11 - یازده / 12 - دوازده / 13 - سیزده / 14 - چهارده / 15 - پانزده
- 16 - شانزده / 17 - هجده / 18 - هیجده / 19 - نوزده / 20 - بیست
- 21 - بیست و یک / 22 - بیست و دو / 23 - بیست و سه / 24 - بیست و چهار / 25 - بیست و پنج
- 26 - بیست و شش / 27 - بیست و هفت / 28 - بیست و هشت / 29 - بیست و نه / 30 - سی
- 31 - سی و یک / 32 - سی و دو / 33 - سی و سه / 34 - سی و چهار / 35 - سی و پنج
- 36 - سی و شش / 37 - سی و هفت / 38 - سی و هشت / 39 - سی و نه / 40 - چهل
- 41 - چهل و یک / 42 - چهل و دو / 43 - چهل و سه / 44 - چهل و چهار / 45 - چهل و پنج
- 46 - چهل و شش / 47 - چهل و هفت / 48 - چهل و هشت / 49 - چهل و نه / 50 - پنجاه
- 51 - پنجاه و یک / 52 - پنجاه و دو / 53 - پنجاه و سه / 54 - پنجاه و چهار / 55 - پنجاه و پنج
- 56 - پنجاه و شش / 57 - پنجاه و هفت / 58 - پنجاه و هشت / 59 - پنجاه و نه / 60 - شصت
- 61 - شصت و یک / 62 - شصت و دو / 63 - شصت و سه / 64 - شصت و چهار / 65 - شصت و پنج
- 66 - شصت و شش / 67 - شصت و هفت / 68 - شصت و هشت / 69 - شصت و نه / 70 - هفتاد
- 71 - هفتاد و یک / 72 - هفتاد و دو / 73 - هفتاد و سه / 74 - هفتاد و چهار / 75 - هفتاد و پنج
- 76 - هفتاد و شش / 77 - هفتاد و هفت / 78 - هفتاد و هشت / 79 - هفتاد و نه / 80 - هشتاد
- 81 - هشتاد و یک / 82 - هشتاد و دو / 83 - هشتاد و سه / 84 - هشتاد و چهار / 85 - هشتاد و پنج
- 86 - هشتاد و شش / 87 - هشتاد و هفت / 88 - هشتاد و هشت / 89 - هشتاد و نه / 90 - نود
- 91 - نود و یک / 92 - نود و دو / 93 - نود و سه / 94 - نود و چهار / 95 - نود و پنج
- 96 - نود و شش / 97 - نود و هفت / 98 - نود و هشت / 99 - نود و نه / 100 - صد

Երկու հարյուրը, 10 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 100 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 500 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 1 000 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝

Դարակներնում գործածվում են հունական ծագմամբ
 10 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 100 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 500 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝

Միավորները տասնավորների, հարյուրավորների,
 հազարավորների հետ միանում են 10 շաղկապով,
 ընդ որում նախ զրվում է մեծ թվականը,
 իսկ հետո հաջորդաբար գալիս են ավելի փոքր
 թվականները ինչպես՝ 10 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 100 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 500 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝

Բանական թվականները իրենց լրացյալի համեմատ
 միշտ լինում են նախադաս 0րինակ՝ 10 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 100 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 500 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝

Բանական թվականներից հետո նրանց հարաբերվող
 գոյականները միշտ զրվում են եզակի թվով 0րինակ՝
 10 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 100 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝
 500 000 Բրիտանացի Բարձր թվերն են՝

Դասանիշները թվականների հետ

Գոյականների դասերին համապատասխան համախ

մի շարք դասանիշներ գործածվում են քանակական
Բվականների հետ՝ դրվելով Բվականի որոշելի և ո-
րոշյալի միջև։ Օժամանակակից պարսկերենում կը-
րաւվող դասանիշներից են՝ 1/թա-,, կտոր, հատ, ,,
որը գործածվում է զանազան իրերի համար։ Օրինակ՝
- / هفت تا مداد / հօթթ Բա մեդադ-,, յոթ հատ մատիտ
- / تا مداد يك كفن / սեթա-,, մեդադիկաֆոոն-,, երեք
հատ սետին-,,
/

نفر / նիֆար-,, աճ, հոգի, ,, մարդու համար, Օ-
րինակ՝ / دو نفر دانجو / դո նիֆար դանեջլու-,, երկու
ուսանող, ,, / يك نفر دانشمند / Եթ նիֆար դա-
նեջմանդ-,, մեկ գիտնական, ,,
/

չորքոտանիների
دوراس گوسفند / Դորաս Գոսֆոնդ / Դորաս Գոսֆոնդ
- / դո սար գոսֆանդ, դո դոս-,, ս գոսֆանդ-,, երկու ու-
խար, ,, / هفت راس اسب / հօթթ Դաս սեթ-,, յոթ
գլուխ սեթ, ,, / چهار سر گاو / Չհար սար գավ-,,
չորս գլուխ կով, ,,
/

قطعه / զիթե-,, հատիկ, ,, / դանեթ-,, հատիկ, ,,
կտոր, ,, / զանազան իրեր նշելու համար։ Օրինակ՝
- / يک قطعه زمين / Եթ զիթե-,, մեկ կտոր
հող, ,, / دو جلد کتاب / Դո չեղդ քեթաֆ-
համար, Օրինակ՝ / دو جلد کتاب / Դո չեղդ քեթաֆ-
,, երկու հատոր գիրք, ,, / عدد / թիվ
հատ, ,, / զանազան իրերի համար, Օրինակ՝
/

دو عدد بشقاب / Դո թիվ երկու փսեթ, ,,
/ عدد لیوان / սեթ թիվ լիվան-,, երեք բաժակ, ,,
/ یک دسته گاغذ / Բուդթ նշելու համար,
Օրինակ՝ / یک دسته گاغذ / Եթ թիվ քաղթի-,, մեկ
կապ թուղթ, ,, / دو / Բուֆ-,, կտոր, ,, կտորի,
կտավի կապուկ՝ թոֆ նշելու համար։ Օրինակ՝
- / پنج توپ بارجه / Բանջ թուֆ փարլեթ-,, հինգ թոֆ կը-
տոր, ,, / / توپ / Դաթաթե-,, երախակալ, ,, հրա-
ցան, զենք, դանակ նշելու համար; Օրինակ՝
- / دو قبضه تفنگ / Դո դաթաթե թոֆանդ-,, երկու հրացան, ,,
/ / یک قبضه کارد / Եթ դաթաթե քարդ-,, մեկ դանակ, ,,
/ / چهار قبضه شمشیر / Լեթար դաթաթե շամշիր-,, չորս թուղթ,
/ / / چهار / փարլեթ-,, կտոր, ,, տուն, գյուղ նշելու
/

համար, Օրինակ՝ /սե փարէն դեհ-
,,երեք գոռղա՝, /դո փարէն խանե
,,երկու տուն, /

մար. Օրինակ՝ /դաւեհ-,,կաղապար, / Օճառ նշելու հա-
լեք սաբուն խորհրդամ-,,երկու կտոր Օճառ գնեցի, /
մանեղեն, գրալ, պատառաքաղ նշելու համար. Օրի-
նակ՝ /դաւեհ-,,կաղապար, / հագուստներ, նաև ար-
մանեղեն, գրալ, պատառաքաղ նշելու համար. Օրի-
նակ՝ /դաւեհ-,,կաղապար, /

դոստ կարիք Կան /սեք դաւեհ քոթոշկաւար-
/դո դաւեհ լեբաս բլեզաւանե-,,երկու ձեռք մանկա-
կան հագուստ, /սեք դաւեհ քոթոշկաւար-
դաբե նհարխորի-,,մեկ ձեռք ճաշի ախսե, /

Օղանակի համար, Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
Ֆիրմանդ քեշթի-,,երեք նաւ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Օրինակ՝ /սեք դաւեհ գրալ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /
/շեշ ֆիրմանդ հաւաքման, /սեք Օղանակ, /

Տառերի թվական արժեքը

Պարսկերենում թվականները գրավոր խոսքում արտահայտվում են նաև այբուբենի միջոցով, որը կոչվում է «հեսաբե անբանի», حسابی، هجری

ا	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ی	ك	ل	م	ن
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50
س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ط	ظ
60	70	80	90	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000

Տառերի թվական արժեքները հիշելու համար արաբ գիտնականներն այդ տառերը կապակցել և կազմել են ութ իմաստ չարտահայտող, պայմանական բառ, որոնք ներկայացնում են տառերի թվական արժեքը՝ հերթով:

Այդ բառերն են.

١٢٣١	٧٦٥	١٠٩٨	٥٠ ٤٠ ٣٠ ٢٠
أبجد	هوز	حلی	کلین
անբանի	հանգանգ	հոթթի	պայմանական
٩٠ ٨٠ ٧٠ ٦٠ ٥٠ ٤٠ ٣٠ ٢٠ ١٠	٧٠ ٦٠ ٥٠ ٤٠ ٣٠ ٢٠ ١٠	٧٠ ٦٠ ٥٠ ٤٠ ٣٠ ٢٠ ١٠	١٠٠٠ ٩٠٠ ٨٠٠
حفض	قرئت	فخذ	ضغ
սահֆահ	դերանշահ	սահֆահ	զանգան

Թվականների տեսակները

Առարկաների քանակը ամբողջ թվերով արտահայտող բացարձակ թվականներից բառակազմական զանազան միջոցներով կազմվում են մի շարք այլ տեսակի թվականներ:

1. Դասական թվական

Դասական թվականը ջուրջ է տալիս առարկայի թվային կարգը: Այն կազմվում է բացարձակ թվականների վրա ավելացնելով ١٥٨/٥ ١٥٨

Օրինակ՝ /դովզում/ , دومين /դովզում-
 արև- , Երկրորդ , /շահարում/ , چهارمین
 /շահարում- , Լորրորդ , /դահում/ , دهم
 /սանդում/ , /սանդում- , Գարյուրերորդ ,
 و احدین :

, Առաջին , դասականը կարող է արտահայտվել տար-
 քեր ձևերով : اول /առաջին/ , نخستین /նախորդ/
 /առաջին/ : Այսպիսով , բացի առաջին բառից , մյուս-
 ները չեն կազմված اول թվականից , այլ یک
 نخستین բառերից : /-ին/ ածանցով :

Այդպիսի կազմութուն ունի նաև آخرین /ա-
 խորին- , վերջին , / բառը , որը նույնպես դասակա-
 ների կարգն է դասվում : آخر /ախոր- , վերջ ,
 բար- /ին/ , /ին/ , Օրինակ՝ /բար- , վերջին-
 նի , / բառն էլ ունի դասական ձև , այն է՝
 /չախոր- , քանիբերորդ : /

Պատական թվականները իրենց լրացյալի հանդեպ
 կարող են լինել ինչպես նախդաս , այնպես էլ ետա-
 դաս :

Նախդաս լինելու դեպքում գործածվում է امين
 ածանցով կազմված ձևը , որը իր որոշյալին միանում
 է առանց իզաֆեթի : Օրինակ՝ پنجمین کنگره نویسنندگان
 /փանջոմին քոնգերեյե նեվիսանդեգան- , գրողների
 հինգերորդ համագումարը , / دهمین جلسه
 /դահումին ջնջանս- , տասներորդ նիստը , /

Ետդաս լինելու դեպքում գործածվում է ا-
 ծանցով կազմված ձևը , որը որոշյալին միանում է
 իզաֆեթով , Օրինակ՝ روز دوم /րուզե դովզում-
 , Երկրորդ օրը , / و چهارمین شماره /չաբարեյե փան-
 ջոմ- , հինգերորդ համարը , / و دهمین سال جشنواره
 /դահումին ջնջանս / շուշնգ դանբջջոյե սալե փան-
 ջոմե դանբջջահ անս- , շուշնգը համալսարանի հին-
 գերորդ կուրսի ուսանող է , /

Բաղադրյալ թվականների դասականները կազմ-
 վում են համապատասխան բացարձակ թվականի

վերջին բաղադրիչի վրա դնելով դասական կազմող ա-
ծանցը՝ Օրինակ՝ هزار و پانصد و پنجاه و نهم
| հեզար 0 փնսնի 0 փնսնի 0 նոհոմ - , հազար հինգ
հարյուր հիսունիններորդ , | :

2. Բաշխական թվական

Բաշխական թվականը ցույց է տալիս առարկաների
բաշխումը հավասար թվային քանակով :

Բաշխական թվականները կազմվում են բացարձակ
թվականների կրկնությամբ, Օրինակ՝ یک / 1 և 2
2 և 2 / սե սե - , երեքական , 3 3 3 / փնսնի
փնսնի - , հինգական , 5 5 5 / ղնհ ղնհ - , տա-
սական , 10 10 10 / սնի սնի - , հարյուրական , 100 100 100

հար / հեզար հեզար - , հազարական , 1000 1000 1000
Բացի կրկնավորից, բաշխականը կազմվում է նաև
كان / քան / ածանցով, որը կարելի է նաև կրկ-
նաբար գործածել, ինչպես ان / ան - , մեկա-
կան , 1 1 1 / ղնհգան - , տասական , 10 10 10
/ սնիգան - , հարյուրական , 100 100 100 / հեզարգան-
- , հազարական , 1000 1000 1000 / քան քան - ,
գան - , երկուական , 2 2 2 / հեքան հեքան - ,
հեքանական , 3 3 3 և այլն :

Հազարավորների բաշխականը կարող է կազմվել՝
ինչպես ամբողջ թվի կրկնությամբ [Օրինակ՝
سه هزار و پنجاه و نهم / փնսնի հեզար փնսնի հեզար - , հինգ-
հազարական , 5 5 5 / ղնհ հեզար
ղնհ հեզար - , տասհազարական , 10 10 10 / ալսե սե էլ միայն
առաջին բաղադրիչի կրկնությամբ [Օրինակ՝

سه هزار و پنجاه و نهم / փնսնի հեզար - , հինգ - հինգ հազար , 5 5 5
3 3 3 / ղնհ ղնհ հեզար - , տասը - տասը հազար , 10 10 10

Բաշխականը կարող է կազմվել բացարձակ քանակա-
կանի կրկնությամբ՝ համապատասխան դասանիշով, Օ-
րինակ՝ دو تا دو تا / ղոթա ղոթա - , երկուական , 2 2 2
2 2 2 / սեթա սեթա - , երեքական , 3 3 3

چند / լննի - , քանի , 1 հարցականը , համապատաս-
խան դասանիշների հետ գործածվելիս , կարող է ստա-
նալ բաշխական ձև , Օրինակ՝ چند تا چند تا حساب کنم
[լննիթա լննիթա հեսաբ քոնեմ - , քանիսկան , քանիս-
կան հաշվեմ , 1 / քանի հատ - քանի հատ հաշվեմ /] ,

نفر چند نفر داخل شدند / Զանգը նախքան լսելու նախ
 ֆանդը դախեւ շողանդը, քանիպէս մարդ ներս մտան, /
 կարող է կրկնվել միայն / Զանգը / Օրինակ
 Զանգը / Զանգը նախքան / Զանգը նախքան
 մարդ, /

Բաշխականը կարելի է արտահայտել նաև սովորա-
 կան բացարձակ թվականով, ինչպես և անգործ / Զանգը
 / նախքան / Զանգը նախքան / Զանգը նախքան /
 որ մեկ կիւղ խաղող կերակ, / Զանգը / Զանգը
 Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /

Բաշխական թվականները կարող են կազմվել նաև
 բացարձակ քանակական թվականի կրկնութեամբ, / Զանգը
 նախքան, Օրինակ / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 Ես մեկ տասը-տասը Օրով լեմ տեսնում, / Զանգը
 Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 միսը մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /

3 | Կոտորակային թվական

Կոտորակային թվականները ջուլց են տալիս առար-
 կաների քանակը ամբողջից փոքր մասերով :

Կոտորակային թվականը կազմվում է / Զանգը
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /

Պարսկերենում այս մեծ զուգընթաց կոտորակա-
 յին թվականը կազմվում է բացարձակ թվականից, / Զանգը
 / նախքան Օգնութեամբ. Օրինակ / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 , մեկ, / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /
 / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը / Զանգը /

ան փնջը-, ,հինգից երեքը-, , | և այլն:

Փամանակակից պարսկերենում այժմ ավելի տարածված է կոտորակային թվականի կազմութունը հարադիր բարդությամբ, որտեղ կոտորակային թվականի առջին տարրը բացարձակ քանակականն է, իսկ երկրորդը՝ դասական թվական: Այլ կերպ ասած՝ կոտորակային թվականի համարիչը բացարձակ քանակական թվական է, իսկ հայտարարը՝ դասական թվական: այսպես՝

جہاں ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵
 | ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵

բացարձակ քանակական թվական ۱ / ۵ / ۵
դասական թվական جہاں | ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵ ۱ / ۵

յեթ փնջում $\frac{1}{0}$ يك-پنج $\frac{1}{5}$

$\frac{1}{10}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$

կոտորակային թվականները բացարձակ թվականներին միանում են 9 | 0 - ով, Օրինակ՝ ۱۰ و یک سوم
 | ۵ 0 ۵ ۵ սեվվում-, , երեք ու մեկ երրորդ, , |

$\frac{1}{2} = \frac{3}{3}$, پنج و دو سوم | փնջ 0 ղո սեվվում-, ,

հինգ ու երկու երրորդ, , | 0 $\frac{2}{3}$ 5 $\frac{2}{3}$ և այլն:

Բացի նշված կոտորակային մեծրից, պարսկերենում շատ կիրառութուն ունեն արաբերենից փոխառված կոտորակային թվականները:

Այդ կոտորակային թվականներն են՝ نصف

۱/۳ - , , 1/3 , ,	ثلث	۱/۳ - , , 1/3 , ,	سوم
۱/۴ - , , 1/4 , ,	چهارم	۱/۵ - , , 1/5 , ,	پنجم
۱/۶ - , , 1/6 , ,	ششم	۱/۷ - , , 1/7 , ,	هفتم
۱/۸ - , , 1/8 , ,	هشتم	۱/۹ - , , 1/9 , ,	نهم
۱/۱۰ - , , 1/10 , ,	دهم		

Ավելի շատ գործածական են , , 1/3 , , -ից մինչև , , 1/10 , , մեծրը:

4 | Տոկոսային թվական

Տոկոսային թվականը ցույց է տալիս տոկոսի շա-

վը հարյուրի համեմատութեամբ:

Տոկոսային թվականը կազմվում է տոկոսի չափը
ցույց տվող և صد |, հարյուր, | բացարձակ
թվականներից: Ընդ որում՝ նախ դրվում է այն թիվը,
որ ցույց է տալիս տոկոսի չափը, ապա صد թվա-
կանը در դիր նախդրով ինչպես՝
| փանջ դիր սնդ- , հինգ տոկոս, |, بیست و پنج درصد
| բիս 0 փանջ դիր սնդ- , քսանհինգ տոկոս, |, بیست و پنج درصد

Գոյություն ունի տոկոսային թվական կազմելու
մի այլ միջոց, ըստ որի նախ դրվում է صد -ը,
որն իր վրա ընդունում է 5 | ի| անանցը, ապա
տոկոսի չափը ցույց տվող թվականը ինչպես՝
مدى هفت | սնդի հեֆթ- , յոթ տոկոս, |, هفت درصد
| սնդի փանզղնհ- , տասնհինգ տոկոս, |, صد و پانزده درصد
Տոկոսային թվականների թվաքանական արտահայտու-
թյունն է՝

٪ ٣٣ ٪ ٥ ١٥ ٪ | , ٪ ٢٠ ١٢٠ ٪ | ,
| 33 ٪ | ,

5 | Մերձավորական թվական ,

Մերձավորական թվականը ցույց է տալիս առարկա-
յի ոչ ստույգ, այլ մերձավոր քանակը, թիվը:

Պարսկերենում մերձավորական թվականներն արտա-
հայտվում են զանազան ձևերով:

ա | Բացարձակ թվականի հարադրութեամբ կապակց-
վում է մոտավորություն նշող հաջորդ թիվը, ինչպես
بسیار طول است | մոմքեն ասթ դո սե ոուզ թուէ
բեքեշադ- , նարավոր է՝ երկու-երեք օր տևի, | ,
| ին զնրֆ | این ظرف بیتر از هفت هفت لیتر است |
բիշ ան հեֆթ հեշթ լիթր գոնջայեշ նադարանդ- , Այս
ամանը յոթ-ութ լիտրից ավելի տարողություն չու-
նի, | , ده بیست نفر بودند | ղնհ բիսթ նեֆթր բուղանդ-
 , նրանք տասը քսան հոգի էին, | ,

Հարյուրավորների, հազարավորների դեպքում կր-
կընվող թիվը լինում է միավորը կամ տասնավորը:
ինչպես՝
ده بیست هزار نفر در میدان جمع شده بودند |
| ղնհ բիսթ հեզար նեֆթր դիր մեյդան ջնհ՝ շողե բու-

հոգի և /դիմ համբ-,, տա անգամ,, /, հոգի
 /դիմ համբ-,, անգամ,, / բառը գործածվում է նաև դասա-
 կանի հետ նրան նախադաս դիրքով միանալով իզաֆե-
 քի օգնությամբ, ինչպես՝
 սեվվում-,, երրորդ անգամ,, /, հոգի /դիմ համբ-
 դովվում-,, երկրորդ անգամ,, /, հոգի /դիմ համբ-
 Պարսկերենում սովորական է նաև բազմապատկա-
 նի նկարագրական ձևը. ինչպես՝
 լանդ-,, երեք այնքան,, /, հոգի /ս-
 ,, երկու այնքան,, /, հոգի /դու լանդան-

Պարսկերենում բազմապատկականի համար գործած-
 վում է նաև ֆրանսերենից փոխառյալ /դու-
 բը / բառը՝ ,, կրկին,, նշանակությամբ. Օրինակ՝
 /դու [փնջողութ-,, հինգ անգամ /կրկին,, /],

7 / Բաղկացական թվական

Բաղկացական թվականը ցույց է տալիս ոչ թե ըս-
 տույզ թվականը, այլ կը որ թվից մի փոքր ավելի,
 Պարսկերենում բաղկացականը կազմվում է ձև /անդ
 Օժանդակ բառով, որը միանում է բացարձակ թվականին
 ,, /0 / շաղկապով. Օրինակ՝ هفتاد و اند سال در جهان میست
 /համբար Օ անդ սալ դիմ ջման բեզիպ-,, ,, նա ապրեց
 յոթանասուն ու մի քանի տարի ավել,, /,

Սովորաբար ձև բառը արտահայտում է երեքից
 մինչև ինը թվերը,

Բաղկացական թվականները իրենց նշանակությամբ
 մոտ են մերձավորական թվականներին, սակայն չեն
 նույնանում նրանց հետ:

8 / Մակբայական թվական

Պարսկերենում թվական մակբայներն արտահայտվում
 են /բար /, հոգի /դիմ համբ- /, հոգի /մար-
 քմբ-,, անգամ,, / բառերի միջոցով, որոնք գործած-
 վում են նաև դասականների հետ. Օրինակ՝ يك بار
 /սեք բար-,, մեկ անգամ,, /, հոգի /դու բար-,, եր-
 կու անգամ,, /, հոգի /دو مرتبه /, հոգի /մարքմբ-
 /սեք համբ-,, մեկ անգամ,, /, հոգի /دو مرتبه /, հոգի /դու մարքմ-
 բ-,, /, հոգի /دو بار /, հոգի /դու բար /, հոգի /دو دفعه /, հոգի /դու դիմ համբ-

,,երկու անգամ,, / بار اول / Բարե ձվված / կամ
 اول مرتبه / ձվված / Բարե ձվված / կամ
 بار دوم / Բարե զովվում / կամ
 Բար-,,երկրորդ անգամ,, / بارى / Բարի-,,օրինե-
 որ մեկ անգամ,, / :

,,Մի քանի անգամ,, ,, շարունակ,, ,, հաճախ
 բառերի իմաստն արտահայտելու համար գործածվում է
 بارها / Բարհա / բառակերպ :

Դ - Ե Ր Ա Ն ՈՒ Ն

Իր իմաստային և գործառական առանձնահատկու-
 թյուններով դերանունը առանձնացվում է որպես ինք-
 նուրույն խոսքի մաս :

Դերանունները լեզվի բառապաշարի այն բառերն
 են, որոնք խոսքի, նախադասութայն մեջ դրվում են
 անվան փոխարեն՝ մատնանշելով առարկա, առարկայի
 քանակային, որակային կամ այլ հատկանիշ՝ իբրև
 դրանց ընդհանուր անուն :

Այսպիսով, դերանուններն արտահայտում են ոչ -
 թե որևէ առարկայի կամ հատկանիշի հասկացութայն,
 այլ առարկա, հատկանիշ կամ հատկանիշի հատկանիշ՝
 ընդհանուր՝ չտարբերակված կերպով :

Դերանունները, առանձին վերջրած, ամբողջապես
 վերացական են : Նրանց իմաստը կոնկրետանում է մի-
 այն կապակցութայն մեջ : Այսպես՝

بدم پدر خشن و تند خویم آقای معلم نفسش از جای گرمی بلند میشود او
 نمیداند من در چه جهنمی نام خانہ زندگی میکنم او از تند خوئی و خشونت
 شما از بدبختی و نکبت من خبر ندارد او بدون توجه بزندگی تیره و تار ما
 دستور داده است نامه ای بشما بنویسم و از شما خواهش کنم در تابستان
 بیایای بمرید

/ փեղարամ փեղարե խշշեոթ թանդխույնմ աղայե մոնջ -
 լեմ ննֆնսնշ ձղ ջայե գարմի բոլննդ միշնվնդ ու
 նեմիդաննդ ման դար լե ջնհանննմի բեմամե խանե
 գենդեգի միքոննմ ու նղ թոնդխուի վն խոշունն -

թե շումա անգ Բանդախիտի Նեքթիթե Դան խնամքը նախարար
 ու Բեդուեն Թանգաչոն Բեգենդեգիյե: Թիրեո Թարե Դա
 դանսուր դադե անթ նամեի Բեշումա Բենեվիսան վա անգ
 շումա խահեշ քոնան դար Թաքեսթան մարա Բեյեիլադ
 Բեքթիրիդ - , , իմ կոպիտ ու դաժան հայր, Պարոն
 ուսուցչի ձայնը տաք տեղից է դուրս գալիս, նա չգի-
 տե, թե ես տան անվան տակ ինչպիսի դժոխքի մեջ եմ
 ապրում: Նա ձեր կոպտութան, դաժանութան ու իմ
 տառապանքների մասին լուր չունի: Նա տեղյակ չէի-
 նելով մեր ողորմելի վիճակին, կարգադրել է Ձեզ
 նամակ գրել և Ձեզ խնդրել, որպեսզի առհասարակ
 տանեք առատանոց, , /:

مرا با این دکانداران مودی و مکار و دود و برو نکنید آنان مرا تحقیر میکنند

Դմարա Բա ին դոքանդարանե մուզիո մաքար րու Բեթուե
 նաքոնիդ անան մարա Թանգիդ միքոնանդ - , , ինչ չար
 ու խորամանկ այս խանութպաններին մի հանդիպեց-
 նեք, նրանք անարգում են ինձ, , /:

در این حال وضع من تماشائی بود قیافه یغورم صورت دوشتم بینی گردنکتر
 و دراز و عقابیم هیچکدام با عینک بادامی شیشه کوچک جور نبود .

Դար ին հալ վազ է ման Թամաչաի Բուդո դիյաֆե-
 յե յարուրան սուրթե դորոշթամ Բինիյե գարդան-
 քեշո դերագո Օղաբիյան հիլքոդա՛մ Բա էյնթե Բադամի
 յե շիշեթուէթ. ջուր նաբուդ - , , Այս միջոցին իմ
 տեսքը շատ ուշագրավ էր, էրկար ու անտաշ հասակս,
 լայն երեսս, արծվային մեծ քիթս՝ ոչ մեկն էլ չէ-
 ին համապատասխանում փոքր ու նշանակալի ներու
 պլնոցին, , /:

ابراهيم پسر فقیری بود اما خیلی در کلاس عزیز بود عزت او یکی
 بدلت گردنکشی وی بود .

Էբրահիմ փեսարե ֆարիդի Բուդո մամա խեյլի դար
 քեշան անգիլ Բուդո. էզգթե ու յեթի Բեէլլթե գար-
 դանքեշիյե վեյ Բուդ - , , Էբրահիմը չար սիրով էր,
 սակայն դասարանում շատ սիրված էր: Նրա սիրված
 լինելու պատճառներից մեկը նրա համարձակութունն
 ու ինքնուրույնութունն էր, , /:

Բանի որ դերանունները փոխարինում են այլ խոսքի մասերի պատկանող բառերին, ուստի և ունենում են նույն հատկանիշները, ինչ որ ունի տրվյալ խոսքի մասը:

Շլեկեղով դերանունները՝ այլ խոսքի մասերի հետ ունեցած հարաբերակցություններից, նրանց քերականական-ձևաբանական ու իմաստաբանական հատկանիշներից, դրանք նույնպես ենթարկվում են բազմաստիճան դասակարգման:

1. Առարկայական դերանուններ, որոնք արտահայտում են տարկայի |գոյականի| ընդհանուր հասկացություն

ما | և | ۱۰, ۲۰, ۳۰, ۴۰, ۵۰, ۶۰, ۷۰, ۸۰, ۹۰, ۱۰۰, ۱۱۰, ۱۲۰, ۱۳۰, ۱۴۰, ۱۵۰, ۱۶۰, ۱۷۰, ۱۸۰, ۱۹۰, ۲۰۰, ۲۱۰, ۲۲۰, ۲۳۰, ۲۴۰, ۲۵۰, ۲۶۰, ۲۷۰, ۲۸۰, ۲۹۰, ۳۰۰, ۳۱۰, ۳۲۰, ۳۳۰, ۳۴۰, ۳۵۰, ۳۶۰, ۳۷۰, ۳۸۰, ۳۹۰, ۴۰۰, ۴۱۰, ۴۲۰, ۴۳۰, ۴۴۰, ۴۵۰, ۴۶۰, ۴۷۰, ۴۸۰, ۴۹۰, ۵۰۰, ۵۱۰, ۵۲۰, ۵۳۰, ۵۴۰, ۵۵۰, ۵۶۰, ۵۷۰, ۵۸۰, ۵۹۰, ۶۰۰, ۶۱۰, ۶۲۰, ۶۳۰, ۶۴۰, ۶۵۰, ۶۶۰, ۶۷۰, ۶۸۰, ۶۹۰, ۷۰۰, ۷۱۰, ۷۲۰, ۷۳۰, ۷۴۰, ۷۵۰, ۷۶۰, ۷۷۰, ۷۸۰, ۷۹۰, ۸۰۰, ۸۱۰, ۸۲۰, ۸۳۰, ۸۴۰, ۸۵۰, ۸۶۰, ۸۷۰, ۸۸۰, ۸۹۰, ۹۰۰, ۹۱۰, ۹۲۰, ۹۳۰, ۹۴۰, ۹۵۰, ۹۶۰, ۹۷۰, ۹۸۰, ۹۹۰, ۱۰۰۰, ۱۰۱۰, ۱۰۲۰, ۱۰۳۰, ۱۰۴۰, ۱۰۵۰, ۱۰۶۰, ۱۰۷۰, ۱۰۸۰, ۱۰۹۰, ۱۱۰۰, ۱۱۱۰, ۱۱۲۰, ۱۱۳۰, ۱۱۴۰, ۱۱۵۰, ۱۱۶۰, ۱۱۷۰, ۱۱۸۰, ۱۱۹۰, ۱۲۰۰, ۱۲۱۰, ۱۲۲۰, ۱۲۳۰, ۱۲۴۰, ۱۲۵۰, ۱۲۶۰, ۱۲۷۰, ۱۲۸۰, ۱۲۹۰, ۱۳۰۰, ۱۳۱۰, ۱۳۲۰, ۱۳۳۰, ۱۳۴۰, ۱۳۵۰, ۱۳۶۰, ۱۳۷۰, ۱۳۸۰, ۱۳۹۰, ۱۴۰۰, ۱۴۱۰, ۱۴۲۰, ۱۴۳۰, ۱۴۴۰, ۱۴۵۰, ۱۴۶۰, ۱۴۷۰, ۱۴۸۰, ۱۴۹۰, ۱۵۰۰, ۱۵۱۰, ۱۵۲۰, ۱۵۳۰, ۱۵۴۰, ۱۵۵۰, ۱۵۶۰, ۱۵۷۰, ۱۵۸۰, ۱۵۹۰, ۱۶۰۰, ۱۶۱۰, ۱۶۲۰, ۱۶۳۰, ۱۶۴۰, ۱۶۵۰, ۱۶۶۰, 1670, 1680, 1690, 1700, 1710, 1720, 1730, 1740, 1750, 1760, 1770, 1780, 1790, 1800, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1860, 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000

2. Հատկանշային դերանուններ, որոնք արտահայտում են ընդհանրացած հատկանշի |ածականի| հասկացություն

اینگونه | 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120, 130, 140, 150, 160, 170, 180, 190, 200, 210, 220, 230, 240, 250, 260, 270, 280, 290, 300, 310, 320, 330, 340, 350, 360, 370, 380, 390, 400, 410, 420, 430, 440, 450, 460, 470, 480, 490, 500, 510, 520, 530, 540, 550, 560, 570, 580, 590, 600, 610, 620, 630, 640, 650, 660, 670, 680, 690, 700, 710, 720, 730, 740, 750, 760, 770, 780, 790, 800, 810, 820, 830, 840, 850, 860, 870, 880, 890, 900, 910, 920, 930, 940, 950, 960, 970, 980, 990, 1000, 1010, 1020, 1030, 1040, 1050, 1060, 1070, 1080, 1090, 1100, 1110, 1120, 1130, 1140, 1150, 1160, 1170, 1180, 1190, 1200, 1210, 1220, 1230, 1240, 1250, 1260, 1270, 1280, 1290, 1300, 1310, 1320, 1330, 1340, 1350, 1360, 1370, 1380, 1390, 1400, 1410, 1420, 1430, 1440, 1450, 1460, 1470, 1480, 1490, 1500, 1510, 1520, 1530, 1540, 1550, 1560, 1570, 1580, 1590, 1600, 1610, 1620, 1630, 1640, 1650, 1660, 1670, 1680, 1690, 1700, 1710, 1720, 1730, 1740, 1750, 1760, 1770, 1780, 1790, 1800, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1860, 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000

3. Բանական դերանուններ, որոնք արտահայտում են ընդհանուր քանակական հասկացություն

چندان | 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120, 130, 140, 150, 160, 170, 180, 190, 200, 210, 220, 230, 240, 250, 260, 270, 280, 290, 300, 310, 320, 330, 340, 350, 360, 370, 380, 390, 400, 410, 420, 430, 440, 450, 460, 470, 480, 490, 500, 510, 520, 530, 540, 550, 560, 570, 580, 590, 600, 610, 620, 630, 640, 650, 660, 670, 680, 690, 700, 710, 720, 730, 740, 750, 760, 770, 780, 790, 800, 810, 820, 830, 840, 850, 860, 870, 880, 890, 900, 910, 920, 930, 940, 950, 960, 970, 980, 990, 1000, 1010, 1020, 1030, 1040, 1050, 1060, 1070, 1080, 1090, 1100, 1110, 1120, 1130, 1140, 1150, 1160, 1170, 1180, 1190, 1200, 1210, 1220, 1230, 1240, 1250, 1260, 1270, 1280, 1290, 1300, 1310, 1320, 1330, 1340, 1350, 1360, 1370, 1380, 1390, 1400, 1410, 1420, 1430, 1440, 1450, 1460, 1470, 1480, 1490, 1500, 1510, 1520, 1530, 1540, 1550, 1560, 1570, 1580, 1590, 1600, 1610, 1620, 1630, 1640, 1650, 1660, 1670, 1680, 1690, 1700, 1710, 1720, 1730, 1740, 1750, 1760, 1770, 1780, 1790, 1800, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1860, 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000

چندین / Էնդին - մի քանի, այսքան, /
 چند / Էնդոմ - քանի երրորդ, /
 / Էնդոր - ինչքան, /
 / Էնդոր - այնքան, /
 / Էնդոր - հենց այնքան, /

4. Մակբայական դերանուններ, որոնք արտահայտում են գործողության ընդհանուր հատկանշի հասկացություն, և
 / Էնդոր - այնպես, /
 / Էնդոր - այնպես, /
 / Էնդոր - հենց այնպես, /

Դերանունների տեսակները

Դերանունները իրենց նշանակությամբ և կիրառական-շարահյուսական առանձնահատկություններով լիտում են.

1. Անձնական. من / մեն - և, / او / օ - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /

2. Անդրադարձ, սաստկական. خود / խոդ - ինքը, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /

3. Փոխադարձ. یکدیگر / Էնդիգեր - միմյանց, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /

4. Ծուցական. این / Էն - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /

5. Հարցական. کی / Էն - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /
 / Էնդոր - և, /

Վարձարձի մասին և արձակուրդի մասին
Վարձարձի մասին և արձակուրդի մասին

6. Որոշում և արձակուրդի մասին
Վարձարձի մասին և արձակուրդի մասին
Վարձարձի մասին և արձակուրդի մասին

7. Անորոշ և արձակուրդի մասին
Անորոշ և արձակուրդի մասին
Անորոշ և արձակուրդի մասին

8. Ժխտական և արձակուրդի մասին
Ժխտական և արձակուրդի մասին
Ժխտական և արձակուրդի մասին

1. Անձնական դերանուն

Անձնական դերանունները գործածվում են անձի
անվան փոխարեն և խոսքի մեջ նշանակում են՝
ա) խոսող անձ կամ խոսող անձինք, ինչպես՝
մենք, ես, մենք, ես, մենք, ես, մենք, ես, մենք,
բ) խոսակից կամ խոսակիցներ, ինչպես՝
դու, դու, դու, դու, դու, դու, դու, դու,
գ) այն անձը կամ անձինք, որոնց մասին խոս-
վում է, ինչպես՝ ու, ու, ու, ու, ու, ու, ու, ու,
դ) խոսքի առարկան, ինչպես՝ ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ

Անձնական դերանվան առարկան և երկրորդ դերանունների
ինչպես եզակի, այնպես էլ հոգնակներն ունեն մե-
կական ձև, մինչդեռ երրորդ դերանունի եզակին եր-
կու, իսկ հոգնակին՝ երեք ձև:
ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ, ինչ
ձևեր են, որոնք գործածվում են ինչպես անձ, այն-
պես էլ առարկա արտահայտելու համար:

Եզակի	Հոգեակի
1 դ. ման-ես	ما մա-մենք
2 դ. թո-դու	شما շոմա-դուք
3 դ. ւո, ւո, ւո	انها անհա-նան, նրանք

من هرگز ان قابلیت را نداشتم که بتوانم خدمت او را انجام بدهم
 [ման հարգեզ ան դաբելիթթրա նաղաշթամ քե բեթն-
 վաննամ ինդմթե ուրա անջամ բեղմհամ, ևս երբեք
 այն ընդունակութունը չունեի, որ կարողանայի
 նրա ծառայութունը /աշխատանքը/ կատարելը.]

همین جا بود که برای او اولاً و ثانیاً به او پیشنهاد کردم
 որ اگر در این زمینه بتواند به من کمک کند، من بسیار
 ممنونم. او قبول کرد و ما با هم شروع کردیم.
 اگر در سبب صحبت با من ترسیدی یا خجالتی، خواهی دید
 که من هیچوقت از تو انتظاری ندارم. فقط دوست
 دارم که با من صحبت کنی و من به تو کمک کنم.

اگر در سبب صحبت با من ترسیدی یا خجالتی، خواهی دید
 که من هیچوقت از تو انتظاری ندارم. فقط دوست
 دارم که با من صحبت کنی و من به تو کمک کنم.
 من تصور نمیکنم چنین موقعی را برای شوخی شایسته
 است. من فقط دوست دارم که با تو صحبت کنم و
 از تو کمک بگیرم. من هیچوقت از تو انتظاری
 ندارم. فقط دوست دارم که با من صحبت کنی
 و من به تو کمک کنم.

من تصور نمیکنم چنین موقعی را برای شوخی شایسته
 است. من فقط دوست دارم که با تو صحبت کنم و
 از تو کمک بگیرم. من هیچوقت از تو انتظاری
 ندارم. فقط دوست دارم که با من صحبت کنی
 و من به تو کمک کنم.

من تصور نمیکنم چنین موقعی را برای شوخی شایسته
 است. من فقط دوست دارم که با تو صحبت کنم و
 از تو کمک بگیرم. من هیچوقت از تو انتظاری
 ندارم. فقط دوست دارم که با من صحبت کنی
 و من به تو کمک کنم.

հալ ազ է՝ թեղալ: Բիրուներ վն հաղաշոյղրա դորոսթ
նեմիբիրնր-,, Թու այս վիճակում հալսարակչուութուն-
նից դուրս ես և ճշմարտութունները ճիշտ չես ըն-
կալում,, / ۱. اعتنا است / ۱. او خیلی بی اعتنا است /
این خیال و عقیده تو موافقی و گذرنده است. / ۱. /
این خیال و عقیده تو موافقی و گذرنده است.

իւն խոյալ վն աղիդեյն թո մովաղաթի վն գողաթննդե
սսթ-,, Բո այս միտքն ու գաղափարը ժամանակավոր և
անցողիկ են,, / ۱. این فکر و عقیده شما موقوت و گذرنده است. /
խանյան վն,, / ۱. این فکر و عقیده شما موقوت و گذرنده است. /
նրանց սուլեյն,, / ۱. این فکر و عقیده شما موقوت و گذرنده است. /
քե բա շո՛ւմ ուրեքրու միշտ զմե՛ս վն ջնալե շո՛ւմ
միգնաթնմ-,, Եւսն անգամ, երբ հանդիպում էի ձեզ,
տարվում էի ձեր գեղեցկությամբ,, / ۱.

از تن جویرفتجان پاک من و تو خشتی دو نهند بر معاک من و تو
وانگار برای خشت گور دیگران در کالبدی کشند خاک من و تو
/ ۱. این فکر و عقیده شما موقوت و گذرنده است. /
խնայան ըո բերաթք ջանե փաթե ման ո թու
խնայան ըո նմանդ բար մաղաթե ման ո թու
վն ենգար բարայն խնայան գուրե դեգարան
դար քալբոդի քեշննդ խաթե ման ո թու-

,, Իմ ու քո մարմուր հոգին հենց որ մեր մարմինը
թողին,
կ'ընեն՝ երկու աղյուսս իմ ու քո գերեզմանի հողին,
հետո երբ ուզեն ուրիշներին շիրմին աղյուսս դնել,
կաղապարի մեջ ընկնելու հերթը կգա իմ ու քո հո-
ղին,, / ۱.

می خور که فلک بهر هاتک من و تو قصدی دارد بجان پاک من و تو
در سبزه نشین و می روشن میخور کاین سبزه بسی دمدرخاک من و تو

/ ۱. این فکر و عقیده شما موقوت و گذرنده است. /
դեմ խոր քե ֆանաթ բանդրե հալաթե ման 0 թո
դանդի դարադ բեջանե փաթե ման 0 թո
դար սաբզե նեշին 0 մայն ուրուշնն միխոր
քին սաբզե բասի դամադ զե խաթե ման 0 թո-

,, Գինի՛ խմիր, քանզի ֆալաթը ինձ ու քեզ մորմոթե-
լու համար
մեր ջինջ հոգիներին դեմ ունի ետին մտքեր.
նստիր դալար խոտի վրա ու խմիր՝ անարատ գինին,
քանի որ շուտով իմ ու քո հողից պիտի ծլի նոր
դալար խոտ,, / ۱.

معاف است

3. گویا روز پنجشنبه بوی ایلاغ شد که از خدمت سربازان گورکها
 ۳۰. این کاغذ همیشه با من است تا روزی اورا ببینم. و
 ۳۱. این کاغذ همیشه با من است تا روزی اورا ببینم. و
 ۳۲. این کاغذ همیشه با من است تا روزی اورا ببینم. و
 ۳۳. این کاغذ همیشه با من است تا روزی اورا ببینم. و
 ۳۴. این کاغذ همیشه با من است تا روزی اورا ببینم. و

4. این خبر مرا ناگوار دارد. اول بار بود که
 ۴۱. این خبر مرا ناگوار دارد. اول بار بود که
 ۴۲. این خبر مرا ناگوار دارد. اول بار بود که
 ۴۳. این خبر مرا ناگوار دارد. اول بار بود که
 ۴۴. این خبر مرا ناگوار دارد. اول بار بود که

۳۰. افسوسگسار

وین عجب ترکه من از وی دووم

۱. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است

۴. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۵. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۶. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۷. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۸. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۹. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۰. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۱. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۲. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۳. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۴. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۵. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۶. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۷. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۸. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۱۹. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۰. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است

۲۱. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۲. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۳. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۴. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۵. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۶. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۷. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۸. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۲۹. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۰. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است

۳۱. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۲. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۳. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۴. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۵. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۶. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۷. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۸. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۳۹. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است
 ۴۰. افسوسگسار همیشه از من بیخبر است

6. Գործիական՝ **اگرماں بود و سال پیش این کار انجام میدادم**

اگرماں بود و سال پیش این کار انجام میدادم
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /

7. Երգիական՝

اگر صد سال گبر آتش فروزد : اگر یکدم در او افتد بسوزد

اگر صد سال گبر آتش فروزد : اگر یکدم در او افتد بسوزد
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /

اگر مرکه پرکنند از گلاب : جو سگ در وی افتد کند منجلب

اگر مرکه پرکنند از گلاب : جو سگ در وی افتد کند منجلب
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /
/ ۱. / ۲. / ۳. / ۴. / ۵. / ۶. / ۷. / ۸. / ۹. / ۱۰. /

Անձնական դերանուններին հոլովման աղյուսակ

Ե զ ա կ ի Բ ի վ

առաջին դեմք երկրորդ դեմք երրորդ դեմք

անդր	անդր	անդր	անդր	անդր	անդր
անդր	անդր	անդր	անդր	անդր	անդր
անդր	անդր	անդր	անդր	անդր	անդր
անդր	անդր	անդր	անդր	անդր	անդր

Մանե քաղաքը դիզար թաղաք նախապարզամ- , , Ես՝ զրծ-
բարտս , այլևս չհամբերեցի , , :

Անձնական դերանունները իրենց նախորդող իզակն-
թի հետ հարաբերվելիս՝ տալիս են ստացական դերա-
նունների իմաստ . Ծրիւնակ՝ [ընտրեց թո- , , ան-
թրդ , , թո անթրդ] , خانه من [խանեյե մնես , տունս , ,
իմ տունը] :

من ان անձնական դերանունները և րա ետադրու-
թյան հետ միանալիս՝ հնչյունափոխվում են . տեղի է
ունենում դերանվան վերջահար հնչյունի սղում . Ինչ-
պես րա |մարա|փոխանակ |մն|մն րա| , ترا |թորա
|փոխանակ |تورا| :

که مرا عاقبت نشان نکردم

|ման նախամուխթ էլմե թիր ան մն
թե մարա աղեքթ նեջանե նեքթրդ-

, , Ում վարժեցրի ես գործածել եստ ու աղեղ ,
Վերջը ինձ է ընդունել նա թիրախի տեղ , , :

مرا می بینی و هر دم زیادت میکنی دودم ترا می بینم و میلم زیادت میشود هر دم

|մարա միբիբի 0 հար ղամ զիյաղաթ միբոնի ղարդամ
թորա միբիբենմո մեյլամ զիյաղաթ միշանվող հար ղամ-

, , ինձ հանդիպում ես՝ խորացնում վիշտս ամեն պահ ,
թեզ հանդիպում եմ՝ սաստկանում է տենչանքս ամեն
պահ , , :

Ա բե նախորին միանալիս րա , , անձնական դե-
րանվան նախատու الف-ը փոխվում է րա /դ-ի . Ծրիւնակ՝
رأيت باه و دفت متشكى يا عميري , , |բեդու- |փոխանակ |բա-
դու գոթթամ մոշթի-յա անբիրի- , , Նրան հարցրի . -մուչ
ես , թե համբար , , :

Նայած խոսակիցների միջև եղած հարաբերության
բնույթին՝ |տարիքային , մտերմական , պաշտոնական և
այլն| սովորաբար րա |թ- , , դու , , | եզակի երկրորդ .
رأيت باه و دفت متشكى يا عميري , , |թեդու- |փոխարեն գործ է ածվում նույն դեմքի
|շում- , , դու , , | հոգնակին , որը կոչվում է հար-
գական հոգնակի . او نمیتوانست روی زمینهای یخ بسته بدود با و گفتم
من میروم و شما خودتان تنها میاید

|ու նեմրթնականեթրույե զնմին հայե ղնթնսթե բե-
ղավող . բեու գոթթամ , , ման միրանվամ վն շումա խո-
ղեթան թննհա բիյաիդ , , , նա չեր կարող սառցապատ

փողոցով վազել, նրան ասացի.— «Տո՛ւ կգնամ, իսկ
Աقای دکترو من مریض نیستم: / Դուք ինքներդ մենակ եկե՛ք, /
դո՞քթոր ման մարիդ նրսթան. միխահանմ զանամթ դա-
դե վն շումարա բեսարե մարիզեի դար յոյլաղ բեբն-
րամ.— «Պարոն բժիշկ, ես հիվանդ չեմ. ուզում եմ
նեղություն տալ և ջուղ ամառանոցում մի հիվանդ
կնոջ մոտ տանել, / »

Այդպես նաև وی کلام او, եզակի եր-
րորդ դեպքի փոխարեն գործ են ածում երրորդ դեմ-
քի ایشان / իշան / հոգնակին, որը նույնպես հարգա-
կան և և اوراندیا ام و من او / և որոշում և
معلم است در این روز اما معلم از آن طرف کوه را می شنیده و من او را ندیدم / Մյուս շուրջ գիրուզ
աղա մանլւել մա անթարնթե քուչե ռադ միշոդե վն
ման ուրա նադիդե մա սալամ նաթարդե մա իշան համ
ամանլարա համլ բարթաթաբոր վն գարդանթե շի քարդե .

— «Պարզվեց, որ երեկ պարոն ուսուցիչը փողոցի մյուս
մայթով անցնելիս է եղել, և ես չեմ նկատել նրան
ու չեմ բարեկերպ / նրա նա / էլ իմ այդ արարքը վե-
րագրել է գողողոթյան ու անհնազանդություն, / »
ای بیدر خود بنویسید و از ایشان تقاضا کنید که
բենեվիսիդ վն ան իշան թադաթա քոնիդ քե / Ես-
մակ գրեցեք ձեր հորը և խնդրեցեք նրան / նրանց /,
որ »

Բացի հոգնակի ձևերից, որոշ գոյական ու ած-
կան անուններ, դադարելով առարկաներ և նրանց հատ-
կանիշները նշելուց, ձեռք են բերում ցուցական նը-
շանակություն և կտարում են դերանվան դեր։ Այս
ձևով որոշ գոյականներ և ածականներ կարող են հան-
դես գալ որպես անձնական դերանունների այսպես կոչ-
ված, , հարգանքի, քաղաքավարության, խոնարհության
համեստության, , պրտահայտման համարժեքներ։

Անձնական դերանվան ն / ման / եզակի առջին դեմ-
քի փոխարեն գործածվող քաղաքավարական ձևերը, որ
նշում են խոնարհություն կամ համեստություն, հե-
տևյալներն են / բանդե — , ծառաս, ստրուկս, /
حلیو / հաբեր — , ծառաս, / և / նվաստս, / և /

مقدم / بنده سالها با این مرض مبتلا بودم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مخلص شما چندان امدت شریف / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم
مشتد / بنده عرض می دارم

برادر محترم / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم

مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم

مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم
مرفوعه / بنده عرض می دارم

Երրորդ դեմքի անձնական դերանվանը կարող են
 փոխարինել հետևյալ նրա քաղաքալարական համար-
 ժեքները, օրինակ՝ نامبرده / նամբորդե- ք, հիշա-
 տակվածը, վերը նշվածը, / مناراله / մոշարոն էլեյք
 ք, վերը նշվածը, / معظماله / մոշազշամլաշք ք, վերը
 հիշատակվածը, / ք:

Պարսկերենում բուն անձնական դերանվան ձևերին
 / من / ման, / تو / տու, / او / օու, / / զուզահեռ լայն
 կիրառություն ունեն նաև կցական անձնական դե-
 րանունները, որոնք սակայն արտահայտում են անձ-
 նական դերանունների միայն թեք հոլովների իմաստ-
 ները:

Պարսկերենի կցական անձնական դերանուններն են՝

م	یا	ام	یا	مان	-	مان	-	مان	, էման /
ت	یا	ات	یا	تان	-	تان	-	تان	, էթան /
ش	یا	اش	یا	شان	-	شان	-	شان	, էշան /

կցական անձնական դերանուններն ինչպես եզակի,
 այնպես էլ հոգեակի թվում ունեն երկուական ձև
 / م / ք, / ام / ք, / اما / ք, / امان / ք, / امان / ք, / امان / ք:

Այս դերանունները գործ են ածվում էնկլիտիկայի
 ձևով, այսինքն՝ կցվում են համապատասխան բառին
 և շեշտ չեն ընդունում:

Երբ կցական անձնական դերանունները իբրև վեր-
 ջահար կցվում են գոյականներին, ստանալով հատ-
 կացուցչային իմաստ, դրանք արտահայտում են պատ-
 կանելություն և դառնում են ստացական հոդ, Այս-
 պես՝

تو که نامت نهند آدمی / تو که نامت نهند آدمی

թո քաղ մեհնթթե դիգադան էիդամի
 նաշայադ քե նամաթ նահանդ ադամի

ք, ինչ, որ ուրիշների տանջանքներին ես անտարբեր,
 شایده اسم بی / شایده اسم بی / شایده اسم بی
 • جو بود و نمود زینم در گرو / جو بود و نمود زینم در گرو
 բուդո նամադե զինամ դադ գերոու-ք, Գուցե ձիս ա-
 ռանց գարի էր, իսկ թամբիս ծածկոցը գրավ դրվածք,
 ما که نامت نهند آدمی / ما که نامت نهند آدمی / ما که نامت نهند آدمی
 էման զադին ամթո էհահֆեման ասեման-ք, Աեր՝

գյուղացիներին ներքնակը հատակն է, իսկ վերմակ- ներս՝ երկինքը, / 1:

Որպես որոշիւ գործածվող ածականները նույն- պես ընդունելով վերջահար հողը, արտահայտոււմ են պատկանելութան իմաստ: Օրինակ՝

بخت بلندت یاوری کرد و اقبال رهبری تا گلت از خار و خارت از بای

در آمد و بدین پایه رسیدی

Բնութե բոլանդնթ յավարի քարդ վն էղբաւ ըահքարի
Թա գոլնթ անլ խար ո խարնթ անլ վայ դար ամդ վն
Բեդին վայս բեսիդի- ւ, Երջանիկ բախող քազ Օգնեց,
ճակատագիրդ ուղեթույց եղավ, որ վարդդ վշից և
փուշն էլ ոտքիթդ դուրս եկավ ու այս աստիճանին
հասար, ւ, Եւան արեմ արեմ արեմ արեմ արեմ

همه را کشیده / Բարանե

Ղահմթե բիհեսարն շմե ջար բեսիդե վն խանե նե՞
մթե բիդնիդն շմեթա քեշիդե- ւ, Երա անդրես
անսահման գթառտութան հասել է բոլորին, և
ամենուրեք փուլել է նրա լիառատ բարիքների քփո-
թը, ւ, Երբ արեւ մերձեցնում է հեռու մարտերը

بروم قریبان دستهای مفیدت برم

դնր գնվարե շբխանդ միզննդ, մահմթն շմբո-
յնդ ւ, դորբանե մուհայս սիյահմթ բերնվմն դորբա-
նե ղնսթհայս սեֆիդնթ բերնվմն- ւ, Երեսն Օրորո-
թում ժպտում է, մայրն ասում է ւ, Եւատաղ լինեմ
սև մազերիդ, մատաղ լինեմ սպիտակ ձեռքերիդ, / 1:

Քնկ լիտիկները՝ դրվելով բայերի վրա, գործած-
վում են նաև ուղիղ և անուղղակի խնդրի գործա-
նույթով և ստանում անձնական դերանվան իմաստ:
Այս դեպքում հողերը հարաբերակցվում են զանա-
զան նախդիրներին, կցվում են բայերի դիմային ձե-
վերին: Օրինակ՝
بامدادان دیدم ترا منی کل و در میان و سنبل فراهم
/ բարդազան դիդնմ շմա մնի գոլո բոյսան Օ սոնբո-
լո գմմիրան ֆարահմա վարդդ- ւ, Եւատաղ լիտ
տեսա նրան, քղանցքը լի բը վարդդ շահասպարան հ-
կինթ լթրատ, / 1: դի-
դննմ շմ գործան Օ Օֆթան Օ խիզան- ւ, Երան տեսան
գլխակորույս փախելիս, / 1: ասում է ւ, Եւատաղ լիտ

Թո բեհքնր անլ քե փենդարննդնթ- ւ, Երու ավելի
լավն ես, քան թո մասին կարծում ես, / 1: ասում է ւ, Եւատաղ լիտ
դե արեմ արեմ արեմ արեմ արեմ արեմ արեմ արեմ

ԲԵՏՄԱՆ ԴԵՆ-՝, Հաջորդ Օրը հայրս նրան տարավ
հենց այն գյուղը, میدهمت اگرخواهی
թամ թափանչե զարմ անոր Բելահի միդհեմեթ-
Ասացի-՝ ատրճանակ ունեմ, թե ուզես՝ կտամ քեզ, և՛

Հողերը բարդ բայերի հետ գործածվելիս՝ կըց-

վում են ինչպես անվանական բառին, այնպես էլ Օ-
ժանդակ բային, Օրինակ՝ مصطفیٰ بنیست پلذنی اوهارا نشا نمازاد
Սոսթմֆա փուսթե փնլնեզ Օ ահուհարա նեչանեման
դադ-՝, Սոսթուխան մեզ ցուց տվեց վագրի ու եղնիկ-
ները մորթիլ, և՛ بلی مرد آنکرامست از روز تحفیق

• که چون ختم ایدش باطل نکوید

[բնլի մորդ անքնս մսթ մզ ըուսթ թմհղիդ
քե չուն խնչմ այնղնչ բաթել նմգուսղ-

և՛, իրավացի կերպով նա է մարդ լարժանի, և՛
Ով չի ասի իր զայրուսթի ժամին խոսուեր վայրենի, և՛
Բնլ- این کار یکنه بد که بد به برتر دانید
քե Բե դե՛ս բնրնչ գնրդանիդ, և՛ پس آنرا ք
գուցե նրան վերադարձնենք գյուղը, և՛

Հողերը իբրև վերջահար միանում են նաև մակ-
کنونت که امکان گفتار هست
բայներին, Օրինակ՝

یگو ای برادر بملطف و خوشی

Իթոնունթ քե էմքանե գոթթար հնթթ
Բեգու էյ բնրաղմր բելոթթ Օ խոչի՝

և՛, Այժմ քեզ որ կարելի ունի ուն խոսելու կա,
խոսիր, եղբայր իմ, գովիր բարիք ու լավությունը, և՛

امشیم طالی میمون وبخت همایون بدین بقمعه رهبری کرد.

Կամ շնթմթ թալե է մեյմուն վնթ թնթթե հոմայուն,
Բեղին բող՝ է լմհեմրի քնրդ, և՛ گویشم
ինս առաջնորդեց այնտեղ, և՛ پس آنرا ք
մթթ մղհգու բաշնմ, և՛ پس آنرا ք

Հողերը կարող են կցվել նաև զանազան դերա-

نوعیներին, Օրինակ՝ یکی از متعلقان منتر بر حصه واقعه مطلع گردانید

Ինքի մզ մոթեմլլեղանե մննչ բնր հնթե վաղե է
մոթթնլե՝ գնրդանիդ, և՛ پس آنرا ք բարեկամներին ցու-
րան գործի որպիսության մասին տեղեկացրեց, և՛

بترسد آنکه بر افتادگان نبختانید که گوزبای در اید کسن نگورد دست

քանի սերմ դեռ չես ցանել, ինչպես կարող է այն աճել, / 1:

Իրոսակցական ընդվուժ և ժողովրդական բանահյուսության մեջ և դրանց ազդեցութեամբ նաև գեղարվեստական գրականութեան մեջ դերանվանական հոգեբույժները գործածվում են նաև զանազան նախդիրների, կապական բառերի ու շաղկապների հետ: Այսպես՝
دستواروی شایسته کشتو و گداشت و گفتخیلوارت متشکر
- արթն առնիք, - արթն առնիք, - արթն առնիք, - արթն առնիք, - արթն առնիք
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզանից շատ շնորհակալ եմ, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:

Այսպես նրա համար տղի դուրս գալը [դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:

منتخدا یراعزوجل که طاعتش موجب فرست و بشکر اندرش: / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:

بهت گفته بودم: / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:
դրեց նրա ուսին ու ասաց. - Բեզ կարող ես, / 1:
[դեշմ. քննարկը բացահայտելով, / 1:

Անդրադարձ-սաստկական դերանունը ընդգծում է, որ գործողութայն տեղը նա է, որը արտահայտված է անձնական դերանվամբ:

Պարսկերենում անդրադարձ դերանուններն են՝
 خود /խոդ/ | خویشتن /խիշթեն/ - ինքը, յուր
 որոնցից خود -ը կարելի է գործածել անձնական դե-
 րանվան հետ միացած կամ առանձին, իսկ خویشتن և خویشتن
 բառերը՝ միայն առանձին:

خود դերանունը իրապես նշանակում է յուր, ինքն, և գործածվում է անփոփոխ ձևով բոլոր դեմ-
 քերի և թվերի համար: Օրինակ՝ هر یکی بر وفق دآنش خود /հաթի մի Բր վուֆ Դանշ Խոդ/ - յուր
 դարձ յուր մեկը զիտցածին համապատասխան յուր
 կարծիքն էր հայտնում, և:

یا وفا خود نبود در عالم یا مگر که در این زمان نکر
 /յա վաֆա խոդ նեբուդ Դր Եալմ /յա մգր Կե Դր Էյն Յան Զման Կեր
 յա մաֆաթ քան դար ին զմամեն նեբարդ:

և, կամ աշխարհում հավատարմությունն ինքը էի ե-
 րևում, և կարող էի կիրառել և:

عالم آنکه بود که بد نکند نه بگوید بخلق و خود نکند
 /Եալմ Էն Կե Բոդ Կե Բե Կե Կոնդ Կե Բոյոդ Բ Խոլկ Ե Խոդ Կե Կոնդ
 /ալեմ անքան բոլոր քե բարդ նեբոնեդ
 նե բեգոյադ բեխալղո խոդ նեբոնեդ-

և, Բարեպաշտը նա է, ով վատությունն էի անում,
 եվ ոչ թե, որ ինքը վատ ուրիշին է քարոզում, և:

Ա Ղ յ ու ս ա կ

خود - ի՛ անձնական դերանվան հետ գործածություն

դեմք	եզակի	հոգնակի
1-ին	من خود گفتم /ս/ ինք/ս/ ասացի/	ما خود گفتیم /մ/ ինք/նեք/ս/ ասացինք
2-րդ	تو خود گفتی /դ/ ինք/դ/ ասացիր/	شما خود گفتید /դ/ ինք/նեք/դ/ ասացրեք
3-րդ	او خود گفت /ո/ ինք/ն/ ասաց/	انها خود/انها /ն/ ինք/նեք/ն/ ասացին/

Պերանունն ավելի շեշտելու, սաստկացնելու նպատակով չո՛ղ -ին կցվում են դերանվանական հո- դեր: Այսպես՝ من خودم دیدم / Ես ինքս տեսա, او خودت فریدی / Դու ինքդ խաբեցիր, او خودشرا خسته کرد / Դու ինքդ խորեցիր, او خودت را میدانم / Ես քեզ գիտեմ, او خودتان پرسیدید / Դուք ինքներդ հարցրեցիք, او خود چه آرزوی / Դու ինքդ ինչ ցանկանում ես, او خودت را میبخشوی / Դու ինքդ ինքդ կարգադրում ես, او خودت را میبخشوی / Դու ինքդ ինքդ կարգադրում ես, او خودت را میبخشوی / Դու ինքդ ինքդ կարգադրում ես

دانی چه گفت مرا آرزوی / Դու ինքդ ինչ ցանկանում ես, او خودت را میبخشوی / Դու ինքդ ինքդ կարգադրում ես, او خودت را میبخشوی / Դու ինքդ ինքդ կարգադրում ես

դ, գիտե՞ս, թե ինչ ասաց սովակն ինձ այս առակոտ, -ի՞նչ մարդ ես դու, որ անտեղյակ ես սիրուց, / Անդրադարձ դերանվան աղյուսակը դերանվա- նական հոդերով

դեմք	եզակի	հոգնակի
1-ին	من خودم گفتم / ասացի /	ما خودمان گفتیم / Ինքներս ասացինք /
2-րդ	تو خودت گفتی / ասացիր /	شما خودتان گفتید / Ինքներդ ասացիք /
3-րդ	او خودش گفت / ասաց /	آنها خودشان گفتند / Ինքներ ասացին /

خوبش / խիշ / خوبستن / խիշթեն / դերանունները գործածվում են առանձին և դերանվանական հոդ չեն ընդունում:

خوبش / խիշ / خوبستن / խիշթեն / դերանունները գործածվում են առանձին և դերանվանական հոդ չեն ընդունում: او را بنفروند آری که مستغلق / Ես քեզ բացեցի, او را بنفروند آری که مستغلق / Ես քեզ բացեցի, او را بنفروند آری که مستغلق / Ես քեզ բացեցի

|թառևոր բենաշոր նեգարի քե հանթ խաղը
թահսին քոնանդ վա՛ն ու խա՛նել ան փայե զեշթե խիշ-

Սիրամարգի շքեղութունը գովում են բովանդակ,
 Սակայն ինքն ամառում է իր ոտքերից ալանդակավոր,
 مشوغه بر حسن گفتمار خويش . بتصين نادان و پندار خويش

Լիսաբոնի դրոշմի քարտի հոսնի գոֆթարի խիշ
 բեթմահարնի նաղան 0 փենդարի խիշ-

Սիր պարծենար քո խոսեղու գեղեցկությամբ / բալա
 դար /

Որ արդյունք է քո կարծիքի, կամ գովել է մի հի-
 մար, քո

Մեր զեղքերու զործածվում է նույն իմաստով,
 ինչ - خويش

ترك دنيا بمردم آموزند . خويشتن سيم و غله اندوزند

Թեթև քո զոնյա բեմարդում ամուսնացնող
 խիշթան սիմո զիլլե անդուզանդ-

Պատվիրում են ճգնապարհի կյանքով ապրել խեղճ
 մարդուն,

իրենք ունեն մեծ պահեստների՝ արծաթ, ցորեն լեփ-
 լիցուն, /

تو بر سر قدر خزينه باش و وار . بازي و ظرافت بنديمان بگذار

Թո բար անրե ղարե խիշ բաշո վարդար
 բազիո ղարաֆիթ բենադիման բողգար-

Ֆրանսիայի արժանիքը, պահիր առանց արատի,
 Ին խեղկատակ բարքերը թող ծառաներին պալատի, /

3 | Փոխադարձ դերանուն

Փոխադարձ դերանունները ցույց են տալիս փո-
 խադարձ գործողությամբ կապված առարկաներ կամ ան-
 ճեր :

Դարսկերենում փոխադարձ դերանուններն են՝

و آتشکده / بهم ، و آتشکده / همدیگر . و آتشکده / یکدیگر .
 - آتشکده ای هم ، / آتشکده ای که / آتشکده ای که / آتشکده ای که /
 - և և համար , / և և համար , / և և համար , / և և համար , /
 - հանդես զալ զանազան նախդիրների և / և / և / և /
 - հանդես հետ : 0 : / և / և / և / և / և /
 - րոսթրի ղարաֆիթ քոնիմ , / և / և / և / և / և /
 - վորենք : / և / և / և / և / և /
 ما که یکدیگر را دوست میداریم چرا باهم مهربان نیستیم /
 چرا یکدیگر را نوازش نمیکنیم .

/մաքս յեքդիգար ըա ոուսթ միդարիմ չերա բահամ
 մեհրաբան նիսթիմ չերա յեքդիգարրա նավազեշ նեմիթ
 նիմ, մեք, որ սիրուամ ենք իրար, ինչո՞ւ միմյանց
 հետ զորովալից չենք, ինչո՞ւ իրար չենք փայփա-
 յուամ, / Կարոնիան քիտ արհամարհան /
 նրյան սնիթ բնրայն համ թննսոբ դարմնդ, հազե-
 ղուենցի ենը իրար նկատմամբ խիստ նախանձախնդիր
 են, /

که در آفرینش زیك جوهرند بنی آدم اعضای یکدیگرند

/բնի աղամ մ'զայն յեքդիգարնդ
 քե դնր աֆրինենեշ զե յեք շուոհարնդ-

, մղամորդիք մասնիկներն են միմյանց ,
 քանզի բուղորը մեկ նախանյութից են ստեղծված , /

4 / Յուցական դերանուն

Յուցական դերանունը մատնանշում է այն անձը
 կամ առարկան, որի մասին խոսվում է։ Շատ առար-
 կայի՝ խոսողի հանդեպ ունեցած հեռավորության՝
 յուցական դերանունը պարսկերենում ունի երկու
 շարք, մոտ առարկա մատնանշող՝ این /ին-/, այն, ۱/
 և հեռու առարկա մատնանշող՝ آن /ան-/, այն, ۲/
 որոնք ունեն նաև իրենց اینها /ինհա/, ۱/
 /անհա/ հոգնակի ձևերը, և انها /անհա-
 ները զործածվում են ինչպես անձի, այնպես էլ
 իրի անվան փոխարեն։

بر دوستی پادشاهان اعتماد ننشاید کرد و بر آواز خوش کودکان غره نباید
 شد که آن بخیالی مبدل شود و این بخواهی متغیر گردد .

/բնր դուսթիյն փաղեշահան է՞թեմադ ննշայնդ քնրդ
 վն բնր ավազե խոշե քուդնքան դորրե ննբայնդ շոդ
 քե ան բեխիյալի մոբնդղն շնվնդ վն ին բեխաբի
 մոթեղնյեթ գնրդնդ, Գի կարելի վստահել ո՞չ թա-
 գավորի բարեկամությանը, ո՞չ էլ մանկան քաղցր
 ձայնին. այն /առաջինը/ անհարստ է, իսկ այս /երկ-
 րորդը՝ մի քնով կարող է փոխվել, /

մասնիկին՝ կազմում են համարները, հենց
այսպես, և համարները, հենց այսպես, սաստկա-
կան բարդ ցուցակները: Օրինակ՝ همان بود که گفتم
/համարները քեզ գոհացրեմ- / հենց այս էր, ինչ ասա-
ցի, և / համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ

այն և այն ցուցակները սովորաբար գործածվում
են որպես որոշիչ, իրենց որոշյալին միանալով ա-
ռանց իզաֆթի: Օրինակ՝ این کتاب / այս գիրքը
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ

այն և այն կազմությամբ պարզ ցուցակներին բաղա-
դրվում են բարդ ցուցակները: ինչպես,
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ

Այնպես, որպես մատնանշում են՝
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ

آنکه خواهم بهتر از بیدار است آنجان بد زندگانی مردم به

/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ
/ համարները քեզ շնորհակա- / հենց այս էր, որ

شتن
شماره ۱۰
نیا نشتی نگاهدا
۰ شرفیاد نیا نشتی نگاهدا
۰ شرفیاد نیا نشتی نگاهدا
۰ شرفیاد نیا نشتی نگاهدا

۴ / گوربوتولون پوان کبریا کما آلا . ۰ ۰ ۰ ورینا کی

سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .
/ سرتیپان گوربوتولون پوان کبریا کما آلا .

۵ / گوربوتولون پوان تبهه . ۰ ۰ ۰ ورینا کی

باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب
/ باغچه جای خوب

۶ / گوربوتولون پوان کبریا کما آلا . ۰ ۰ ۰ ورینا کی

شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .
/ شیدم ببخل چنان معروف بود که حاتم طلائی بکرم .

« - ն հարաբերական Ը / Բ / - ր հետ գործածվելիս, նշանակում է՝ , որ ի՞նչ, Օրինակ՝ քիմիկոսը ասաց ինչ-որ բան, որի նշանակությունը ասացիր, թե անհետ է անցել »

« Բ / Բ / և Բ / Ը / - ն միանալով և՛ որտեղ օժանդակ բառին, տեղի է ունենում հնչյունափոխություն: Այսպես կոչված՝ Հնչյունային ճեղքում է փոխվում է Բ - ի Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « Բ / Ը / ասել »

Երբ Ը և Բ դերանուններին հաջորդում է ր, ն, տեղի է ունենում հ - ի սղում, իսկ բառը գրվում է միայնակ. Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

Սակայն թանի որ քիմիկոսը սովորաբար գործածվում է հնչյունային, իմաստով, այդ իսկ պատճառով հաճախ այդ կապակցությունը փոխարինվում է քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը և Ը / Բ / թառախի, ի՞նչ, բառով, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Բ / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

Ըր Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

« Ը / Ը / և Ը / Ը / թոշակ, կամ թոշակ, Օրինակ՝ քիմիկոսը / Ը / ասել է՝ « քիմիկոսը / Ը / ասել է »

موزه ایران باستان کی تأسیس یافت
 1952-1953 - موزه ایران باستان کی تأسیس یافت
 1952-1953 - موزه ایران باستان کی تأسیس یافت

آن مرغ طرب که نام او بود شباب

فریادندانم که کی آمد کی شد
 /آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

وز تا رامید عمر ما بودی کو

از آمدن و رفتن ما سودی کو

میسوزد رخا که میشوود و دی کو

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

و در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت
 / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت / آن موزی که در آن وقت

խան ո՞ր / քանի՞ բրդով / դասարանում է սովորում ,
- Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
Ռեզյունդում անթ քե սորադե իշանրա միգիրիդ-
քանի՞ բրդով / ո՞ր բրդով / մարդն է , որ հարցնում
է նրան , Բարձրագույն արտադրության հարց

լղողրիթ վն ղովվեյե թուղլիդեյե ին մաշինհայե
րահսազի էեղըդը անթ - , Ինչպե՞ս ճանապարհաշինական
մեքենաների հզորությունն ու արտադրողականու-
թյունը ինչպե՞ս է , Բարձրագույն արտադրության հարց

է / խոսելու / Բարձրագույն / Բարձրագույն / Բարձրագույն /
պես , Ինչպե՞ս ղերանուններն արտահայտում են հարցում
գործողության ձևի և կերպի մասին : Օրինակ՝
خواهر میکنم بگوئید آثاری که مورد نمایش قرار گرفته جلوه بدست

Իդ ասարի քե մոուրեդե նմայեղ ղիթար գերեթթե
էեթուր բեղիթ ամըդե անթ - , Ինչպե՞ս եմ՝ ասեթ ,
ցուցադրվող հուշարձանները ինչպե՞ս են ձևաք բեր-
վել , Բարձրագույն արտադրության հարց

լփորսիդե քե անթ քոջաի վն բեղին ճայգահ էեթու-
նե Օթթարի - , Ինչպե՞ս ղարցրեց՝ որտեղից՝ ես և ինչպե՞ս
ես ընկել այստեղ , Բարձրագույն արտադրության հարց
անթ է արտասանվում , Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

ը / խոսելու / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
տահայտում է հարցում առարկայի հատկության մա-
սին : Օրինակ՝ در این مورد جنوع آثار نقاشی بمعرض نمایش گذارده

Հի բնմն՝ ղնթե նմայեղ գողարդե շողե անթ - ,
Ինչպե՞ս նկարչական կտավներ են ցուցադրվում
ձր Կոթոր Իրան յոյոց րեշեթի ահե , Բարձրագույն արտադրության հարց

ը / խոսելու / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
վնթըդե բիշ անթ հմմե ջնեբեյե Օմուլի դարնդ -
 , Ինչպե՞ս սպորտի որ ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս է ավելի
մասսայական բնույթ կրում , Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

6 / Որ ո շ յ ա լ ղ ե թ ա ն ու ն
Որ ո շ յ ա լ ղ ե թ ա ն ու ն եր բաբեր են , որ ո ն ք ա ր -

ب ۱۷۵ / هرچه در دل فرو آید در دیده نکو نماید .

شهرت در دنیا بسیار است و در آخرت نیست .

۱۰ / در دنیا و آخرت ، هر چه در دل فرو آید در دیده نکو نماید .

برادران تو را خوانند پس هر یک را از اطراف بلاد همه مرثیه معین کرد .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

• کند شود مگر قاضی را که بشیرینی .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

• در میان آید و میگوید هرچه در دهان آید .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

هر کس که جمالی دارد هر کجا پای نهد دستندارندش پیشتر .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

و بمن تعظیم و احترام کردند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

نزدی که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .
پس هر که از او بگریخت ، آنرا کشتند و از او بگریختند ، آنرا کشتند .

ب ۱۷۶ / هر که در دنیا...

اینکه هر که در دنیا...

նըշի ընդհանուր ամբողջութունը. Օրինակ՝ هرچه

یا در این راه / هیچ چیز و او را / در این راه
و او را در این راه / هیچ / در این راه / هیچ
هیچ کدام / در این راه / هیچ / در این راه / هیچ
هر چه / در این راه / هیچ / در این راه / هیچ
ای فدایت توانگرم گردان / که وای تو هیچ نعمت نیست

Ես դանտաթ թա՛վանգա՛րն զա՛րդան
քե վա՛րայք թո հիւ նե՛մա՛թ նիսթ -

ը, չարստացրու ինչ, ով դու խնայողութունս,
քեզանից բացի, չկա ոչ մի հարստութունս, /

• رنجوری را گفتند دلته میخواد گفت آنکه دلم هیچ نخواهد

Մենք ուրիշ գոթա՛նդ դեղձի չե միխահա՛ղ գոթ
անքե դեղձա՛հ հիւ նախահա՛ղ - / մի հիվանդի հարցը -
րին, սիրող ի՞նչ է ուզում. - / Այն, որ սիրտս
ուրին է չուզի, - պատասխանեց նա, /

رازى كه خواهى نهان مانده با هيچكم در ميان منه اگر چه معتد باشد كه

• هیچکس بر سر تو از تو متفق تر نباشد .

Իրազի քե խահի նահան մանա՛ղ բա հիւքա՛ս դա՛ր մի-
սն մանեհ ա՛գա՛ր չե մո՛թամեղ բաշա՛ղ քե հիւքա՛ս
ա՛ր սերրեթ թո ա՛ղ թո մոչֆեղթա՛ր նաբաշա՛ղ - / Նեթ
որևէ գաղտնիք ուզում ես՝ թագուն մա, ոչ ոքի մի
ասա, թեկուզ վատահելի լինի, որովհետև ոչ ոք քո
գաղտնիքին քեզանից ալելի կարեկից չէ, /

ترا حمله اشال ما ببايد کرد که هیچکس نرزد بر درخت بی بر سنگ

Թորք թա՛համուղ չե մասալե մա բեբայա՛ղ ա՛ր
քե հիւքա՛ս նազա՛նա՛ղ ա՛ր դերա՛թե բիբար սանգ -

ը, ինչ պիտի հանդուրժես մեզ պեսներին,
չե՞ս որ ոչ ոք քար չի գցում անպտուղ ծառերին, /
• اما هیچکدام نمیتوانستند با او کنند که فاطمه از شدت گرسنگی بیپوش

Մամա հիւքողամ նեմիթա՛նեթա՛նա՛ր բա՛լա՛ր քոնա՛նդ
քե ֆաթմե ա՛ղ շեղա՛թ գորոսեթի բիհու՛շ շոդե
բաշա՛ղ - / Սակայն ոչ մեկը չէր կարող հավատալ,
որ ֆաթման սաստիկ անոթութունից է ուշագնաց ե-
ղելու. /

بهر مرد هیچ چیز دوستی نداشت / Կիրումարդ

նեսեթ բեհիւ չիզ դուսթի ննդա՛թ - / Օրուկը
հիւքա՛ս քոնայա՛ղ սեր չուներ, / ու մի բանի հաշտեպ սեր չուներ,
նազա՛նա՛ղ հիւքող վեթոքա՛ր գիթի փաբասթ

նեմիդարանդ—, Աշխարհում ու մի բան նրան չի պահում,
 هیچگونه مانعی نیست / հիչգոնե մանեի նիսթ—
 , هیچ يك از ما ملتفت / ու մի տեսակ խղճընդոտ չկա,
 . است . کار از کار گذشته است .
 քեթ նաշողե բուղ քե քար անգ քար գողանջթե անթ—
 , Անգանից ու մեկը չէր կասկածեւ, որ բանը բանից
 անցեւ է,
 باکمال خونسردی و بی هیچگونه اسف / բա քամաւե խուսարդի վն քի հիչգոնե անսնթ—
 , կատարյալ սառնասրտությամբ և առանց որևէ հուզմունքի, :

Բ Ա Յ

Բայը ինքնուրույն խոսքի մաս է, որին պատկանող բառերը արտահայտում են գործողություն կամ վիճակ որպես ընթացք / եղելություն / : Բայը բնութագրվում է մեքանորեն որոշակի արտահայտված հատկանիշներով : Ժամանակակից պարսկերենի բային բնորոշ են հետևյալ ֆերականական կարգերը՝ սեռ, խնդրառուցյուն, եղանակ, ժամանակ, դեմք, թիվ :

Բայի եղանակային մեքանոր զործածվում են որպես պարզ ստորոգյալ : Բայական մյուս մեքանոր՝ դերբայները, ինչպես նաև բոլոր ինքնուրույն նյութական իմաստ արտահայտող բառերը կարող են լինել բաղադրյալ ստորոգյալի անվանական մասը : 'Իրանով իսկ բայերը տարբերվում են մյուս բոլոր խոսքի մասերից :

'Արսկերենում առկա է ընդհանուր խոնարհում, որով խոնարհվում են բոլոր բայերը :

Բայերը ունենում են դիմավոր և անդեմ մեքանոր : Բայի անդեմ մեքանոր են դերբայները :

Ժամանակակից պարսկերեն գրական լեզուն ունի չորս դերբայ՝ անորոշ, ապառնի, անցյալ, ենթակայական :

Ա. Ա ն ո ռ ո շ դ ե ռ Բ ա յ

Անորոշ դերբայը ունի تن /թն/, دن /դն/,

Իճերված բոլոր Օրինակներում անորոշ դերբայը գործ է ածվել գոյականաբար, Հանդիպում են դեպքեր, երբ որպես ենթակա գործածված անորոշ դերբայը իր վրա ընդունած է լինում հոգնակերտ հա/սա/ վերջավորութունը, Օրինակ՝ این میشود آنکسین ها
 • |ս| վերջավորութունը, Օրինակ՝ سوذا نداد
 նազարանը, |,| և հոգնակներն անՕգուտ են, |, |

Անորոշ դերբայը, սրանով հանդերձ, չի դադարում բայ լինելուց և ունի բայի քերականական հատկանիշներ։ Օրինակ՝ նախադասության մեջ կարող է կապակցվել պարագայական անդամներով, ունենում է խնդրառություն և նախդիրների ու |,| ետադրութայն միջոցով որոշում է գոյականաբար գործածվող անդամների ձևերը։ այսպես՝
 մա | ما از موزه دیدن کردیم
 անդ մուզե դիդան քարդիմ, |,| մենք այցելեցինք թանգարանը, |, |

Մի շարք բայերի անորոշ դերբայները կարող են ունենալ թե՛ ներգործական և թե՛ կրավորական իմաստ։
 Ինչպես, Օրինակ՝ سوختن |սուտիթան-|, վառել, |, |
 նա, |, | վառվել, |, |, | ریختن |րիիթան-|, թափել, |, |
 |, |, |, | թափվել, |, |, | شکستن |շեքսթան-|, կտրել, |, |
 նաև՝ |, |, |, | կտրվել, |, |, | և այլն։

Անորոշ դերբայի հատած ձևը, որը հաճախակցում է բայի անցյալի հիմքին, գործածվում է նաև որոշ անդամ դարձվածքներում։ Օրինակ՝ این را در باره او
 ասրա դար իմային գոյ ան յեմիթան գոթթ
 |գոթթն,|, |, |, | գրքի մասին այդ ասել չի կարելի, |, |
 |գրքիթան-|, |, |, | նրա մասին այդ ասել չի կարելի (ոչինչ)
 գոթթն, |, |, |, | սուխրանի սուխրանի ուրա բա
 այդ շենիդ - |, |, | նրա դասախոսութունը պետք է լսել, |, |

Բ. Ա Կ ա ռ ն Ի ղ ե Ր Բ ա յ

Ապառնի դերբայը ցույց է տալիս կատարվելիք գործողութայուն։ Ապառնի դերբայը կազմվում է անորոշ դերբայից՝ շեշտակիր |ի/| ածանցի կըցմամբ։ Օրինակ՝
,	,	,	լսելու,	,	,	շենիդանի -	,	,
,	,	,	փորփոր -	,	,	արձանի -	,	,
,	,	,	արձանի -	,	,	արձանի -	,	,
,	,	,	լսելու,	,	,	արձանի -	,	,
,	,	,	արձանի -	,	,	արձանի -	,	,

բաներ ինչ ասաց,],
/ին քար քարդանի նմբուդ քե քարդի- , ին անելու
բան էեր, որ պոցիր,],
این کار که کردی کردنی نبود

Բագի լրացական կիրառությունից, ապառի դեր-
բայը նախադասության մեջ գործ է ածվում նաև որ-
պես ստորոգյալ կազմող բառ, Օրինակ՝ این است
[նախադասությունը ին քար շողանի անթ- , ին անթ-
կե, այս լինելիք գործ է, , բառացի, , գործը, , լի-
նելիք է, ,] : این کار کردنی است [ին քար քարդանի
անթ- , այս անելու գործ է /այս գործը պետք է ար-
վի/], من رفتنی ام [մեն րաքանի ամ /հասնամ/-
 , նա գնալու եմ, , /ես պետք է գնամ], որը համապա-
տասխանում է հայերեն բարբառային, , ես գնալակն
եմ, , և ին/ :

Որոշ ապառի դերբայներ կորցնելով իրենց բայ-
իմաստը՝ ձեռք են բերել առարկայի անվանողական նը-
շանակութուն և վերածվել են գոյականի կամ էլ
սծականի, Օրինակ՝ خورده [խորդանի- , ուտելիք, ,
ուտելու ենթակա/], نوشیدنی [նուշիդանի- , իմե-
լիք կամ իմելու, , ջր] , بستنی [բեստանի-
 , պաղպաղակ, ,] :

4. Ա ն ց յ ա լ ղ Ե ր Բ ա յ

Անորոշ դերբայի վերջին - /ն/ -ի փոխարեն
դրվելով /ե/ ածանցը, կազմվում է անցյալ դեր-
բայը, Օրինակ՝ خورده [խորդե], آفته [աֆթե] :

Անցյալ դերբայի հիմնական գործառությունը վեր-
լուծական բայերի կազմումն է /վաղակատար, անց-
յալի վաղակատար, անցյալի ենթադրական/ :

Իրմավոր բայերի նման, անցողական բայերի անց-
յալ դերբայը կարող է կազմել կրավորական ձևեր :
Օրինակ՝ آید [այդե], آید [այդե], آید [այդե],
آید [այդե], آید [այդե], آید [այդե], آید [այդե] :

Հարկ է առանձնացնել եղելություն, վիճակ ար-
տահայտող բայերի անցյալ դերբայի ձևերը, որոնք,
հանդես գալով որպես որոշիչ, սովորաբար ունե-
նում են ներկա ժամանակի նշանակութուն : Օրինակ՝

آدم نشسته / արդամս նեշնսթե- , նստած մարդ , , /

Այդ դերբայը նախադասության մեջ կարող է հան-
դես գալ որոշելի պաշտոնում. Օրինակ՝ برگهای افتاده
/ բարգհայե օֆթադե- , թափված տերևներ , , /
نامہ فرستاده / նամեյե ֆերեսթադե շողե- , ուղարկված նա-
մակ , , /

Բայի դերբայական այս ձևերը նախադաս գտնվելով
բայ-ստորոգյալներին՝ արտահայտում են ուղեկցող
գործողություն, այլ կերպ ասած՝ կազմում են դեր-
բայական դարձվածներ. Օրինակ՝ وارد اطاق شده گفتم
/ վարեդե օթաղ շողե գոֆթ- , մտնելով սենյակ՝ ասաց ,
/ րույե սննդաղի նեշնսթե , , /
Հորթ միզանդ- , անթուրն նստած՝ նշջում եր , , /

Որոշ բայերի անցյալ դերբայը գործածվում է որ-
պես գոյական. Օրինակ՝ کوفته / դիդե- , ալֆ , , /
/ փուֆթե- , փուֆթա , / կոկոլակ / /

ի . է ն թ ա կ ա յ ա կ ա ն , դ ե ռ բ ա յ

Այս դերբայը նշում է մի բան անողին կամ լինողին ,
էնթակայական դերբայը կազմվում է բայի ներկա-
յի հիմքից՝ اند / անդե / , ان / ան / վեր-
ջավորություններով , Օրինակ՝ نماينده / նեմայնդե- ,
ներկայացուցիչ , , / و / և , /
ներկայացուցիչ , , / و / և , /
ներկայացուցիչ , , / و / և , /
ներկայացուցիչ , , / و / և , /
ներկայացուցիչ , , / و / և , /
ներկայացուցիչ , , / و / և , /

Ըստ էության ենթակայական դերբայը կորցրել է
բայական հատկանիշները , հիմնականում գործածվում
է որպես գոյական և ածական ,

اند / անդե / ածանցը գործածվում է բայերից
գոյականներ կազմելու համար : ان / ան /
ածանցները գործածվում են գոյականների և ածական-
ների կազմության համար : Այստեղ պետք է առանձնաց-
նել ان / ան / ածանցը , որը մի շարք պարզ և բարդ
բայերից կարող է կազմել ձևեր , որոնք նախադասու-
թյան մեջ հանդես են գալիս որպես դերբայական դարձ-
վածներ . վերջիններս , հարելով բայ-ստորոգյալին՝

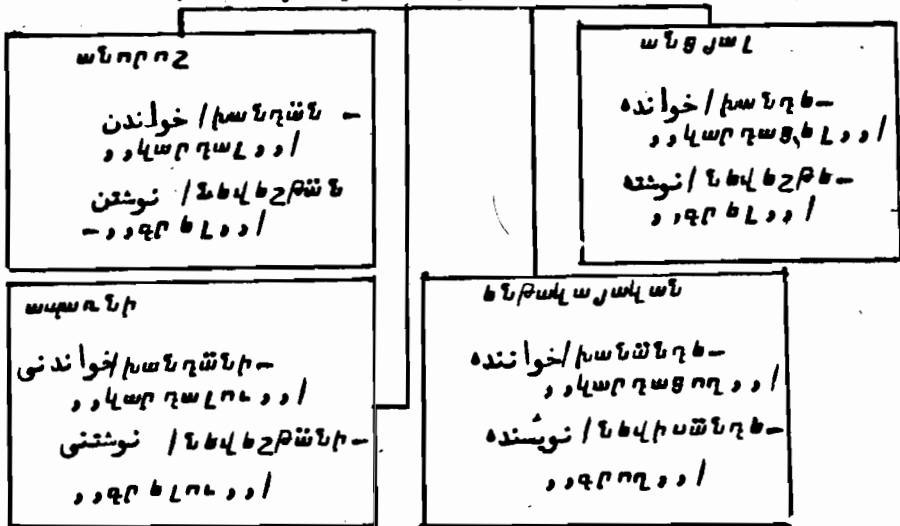
արտահայտում են ուղեկցող գործողութուն, նախդասու-
սու-թյան մեջ հանդես են գալիս որպես ձևի պարագա:
Օրինակ՝ . فاطمه كريمة كنان و ارد اطلاق شد .
նաև դախելի Օթաղ շող- , ֆաթման լացելով սենյակ
մտավ , / :

Իր այս կիրառությամբ այդ կազմութունն ունե-
ցող նշված դերբայը թերևս կարող է առանձնացվել և
տրոհվելով կազմել երկու առանձին բուն ենթակայա-
կան և ընթացակցական դերբայեր . / Կերջինս արտահայտում
է հարակից՝ զուգահեռ գործողութուն :

Ենթակայական դերբայը նախդասու-թյան մեջ լի-
նում է ենթակա , լրացում , ստորոգյալ կազմող բառ .
Օրինակ՝ رفيق من نوبنده است / րաֆիգից մին նեվիսանդե
մաս - , ընկերս գրող է , / աստորոգյալ կազ-
մող բառ է : . كتاب نوبنده منتشر شد .
սանդե մոնթաշեր շող - , գրողի գիրքը հրատարակվեց , /
յոյնդե յանդե است .
յոյնդե / ջոյնդե , Փետրողը կգտնի , /
- ենթակա , - ստորոգյալ կազմող բառ :
- յանդե

Դերբայների գծապատկերը

Դ Ե ր Բ ա յ ն Ե ր

Բայի քերականական ձևերի կազմութունը

Այս կազմության տիպի՝ բայի քերականական ձևերը բաժանվում են երկու խմբի, պարզ կամ համադրական, նկարագրական կամ վերլուծական:

Բայի պարզ ձևերը կազմվում են բայական հիմքերից՝ դիմային վերջավորութունների, յ /մի/ և և /բե/ նախամասնիկների Օգնությամբ, կամ էլ առանց այդ նախամասնիկների:

Բայի վերլուծական ձևերը սովորաբար բաղկացած են երկու կամ մի քանի բառից, որոնցից մեկը միշտ Օժանդակ բայն է:

Իրոք բայերն ունեն մեկ ընդհանուր խոնարհում:

Բայաձևերի կազմությանը մասնակցում են հետևյալ տարրերը՝ հիմքեր, դիմային վերջավորութուններ, նախամասնիկներ:

Բայահիմքեր

Յուրաքանչյուր պարզ բայ ունի երկու հիմք՝ ներկայի և անցյալի-հիմքեր:

Անցյալի հիմքը ստացվում է անորոշ դերբայից՝ ان /ան/ վերջավորության հատմամբ, Օրինակ՝ گفتن /գոֆթան-/, պսեւ, / անորոշ դերբայի անցյալի հիմքըն է گفت /գոֆթ/ دان /դադան-/, տաւ, / բայի անցյալի հիմքը՝ دان /դադ/ և այլն:

Անցյալի հիմքը իր ձևով համընկնում է բայի սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ ժամանակի եզակի 3-րդ դեմքին. گفت /գոֆթ/ անցյալի հիմք է, նաև՝ /նա/, ,ասաց, , گفت /գոֆթ/ անցյալի հիմք է, նաև՝ , /նա/ գնաց, ,:

Անցյալի հիմքը խուլ բաղաձայններից հետո ունենում է ت /թ/, իսկ ձայնավորներից կամ ձայնեղ բաղաձայններից հետո՝ د /դ/ վերջավորութունը:

Ներկայի հիմք

Նկենելով ներկայի հիմքի ստացման եղանակից,

պարսկերենի բայերը բաժանել են այսպես կոչված՝
կանոնավոր և անկանոն խմբերի:

Կանոնավոր բայերի ներկայի հիմքը կազմվում է
անորոշ դերբայի վերջավորութայն | یدن / իդան /,
|դեն / ան /, |թեն / ան /, |սթեն / ան / հատմամբ:
Օրինակ՝ |رسان / րեսահան-, |հասնել, |անորոշ
դերբայի ներկայի հիմքն է՝ |رسان / րեսահան
|բաթթան-, |հյուսել, |բայի ներկայի հիմքն է՝ |رسان
|բաթ /, |խորդան-, |ուտել, |-ի ներկայի
հիմքը՝ |خور / քոր /, |خندان / խանդահան-, |ծրծա-
ղել, |-ի ներկայի հիմքը՝ |خند / խանդ / և այլն:

Այսպես կոչված անկանոն բայերի ներկայի հիմքե-
րը չեն կարող կազմվել անորոշ դերբայի վերջավոր-
ութայնների հատմամբ: Այդ կարգի բայերի ներկա-
յի հիմքի կազմութայն եղանակները բազմազան են:
Օրինակ՝ |کردن / քարդան-, |աշնել, |բայի ներկա-
յի հիմքն է՝ |کردن / քարդան /, |ազմութան-
|, |ափործել, |բայի ներկայի հիմքն է՝ |ازما
|մա /, |դաշթան-, |ունենալ, |բայի ներկայի
հիմքը՝ |دار / դար / և այլն:

Սակայն այս կարգի բայերի ներկայի հիմքի կազ-
մութայն եղանակները թեև բազմազան են, սակայն առ-
կա են որոշակի Օրինաչափութայններ: Այսպես՝ որոշ
անկանոն բայերի ներկայի հիմքի մեջ նկատվում է
ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունների Օրինաչափ հըն-
չյունափոխութայն, որը հնարավորութայն է տալիս
այդ հիմքերը միավորելու որոշակի խմբերի մեջ, Օ-
րինակ՝ |ساختن / սախթան-, |կառուցել, |չինել, |բա-
յի ներկայի հիմքն է՝ |ساز / սազ /, |انداختن /
|անդախթան-, |գոցել, |բայի ներկայի հիմքն է՝ |انداختن /
|անդախթան /, |سوزن / սուզան-, |այրել, |բայի ներ-
կայի հիմքն է՝ |سوز / սուզ / և այլն, որտեղ անոր-
ոշ դերբայի |تن / փան / վերջավորութայն հատմամբ՝
վերջահար |خ-ն Օրինաչափորեն փոխվում է |ز-ի:
Այն բայերը, որոնց անորոշ դերբայի |دن / դան /
վերջավորութայն հատմամբ, վերջահար |, |ու /-ն հըն-
չյունափոխվում է | |ա /-ի, կարող են առանձնաց-
վել առանձին խմբի մեջ, Օրինակ՝ |فرمودن / ֆարմու-

فرما - , հրամայել , Բայի ներկայի հիմքն է՝
 /ֆիրմա , , / Գոշուղան - , Բա-
 ցել , Ի ներկայի հիմքն է՝ / Գոշա / Կա

Ներկայի հիմքը իր ձևով համընկնում է Բայի
 հրամայական եղանակի եզակի երրորդ դեմքին , Օրինակ՝
 /ֆիրմաղան - , հրամայել , Բայի ներկայի
 հիմքն է՝ / ֆիրմա / , որ նշանակում է նաև՝
 , հրամայիր , ,

ճարելի է առանձնացնել ներկայի հիմքի կազմու-
 թյան Օրինակափ հելյուսնափոխության հետևյալ խմբե-
 րը՝

خ-ز

/ ֆիրուզ / ֆիրուզ - , Կառել , Բայի
 / ամուզ / ամուզ - , սովորել , Բայի
 / ամր / ամր - , խառնել , Բայի
 / անդազ / անդազ - , զգեսել , Բայի
 / անգիզ / անգիզ - , զբզբել , Բայի
 / ավիզ / ավիզ - , Կատել , Բայի
 / Թազ / Թազ - , Կազել , Բայի
 / անուզ / անուզ - , նվազել , Բայի
 փայտայել , Բայի
 / Գրիզ / Գրիզ - , փախել , Բայի
 / Դրիզ / Դրիզ - , Թափել , Բայի
 / Կարիզ / Կարիզ - , սարքել , Կառու-
 ցել , Բայի
 / Բազ / Բազ - , տարվել , Բայի
 / Կանդիզ / Կանդիզ - , Կուտակել , Բայի
 և այլն :

ف ب

/ Զեթաբ / Զեթաբ - , Զտակել , Բայի
 / Եթաբ / Եթաբ - , զտնել , Բայի
 / Թաթաբ / Թաթաբ - , Կառել , Բայի
 / Գրիբ / Գրիբ - , խաբել , Բայի
 / Կոթաբ / Կոթաբ - , Եծել , Բայի
 / Կարթաբ / Կարթաբ - , Կալել , Բայի
 / Զեթաբ / Զեթաբ
 / Եթաբ / Եթաբ
 / Թաթաբ / Թաթաբ
 / Գրիբ / Գրիբ
 / Կոթաբ / Կոթաբ
 / Կարթաբ / Կարթաբ

ش - و

پنداشتن	پند / ښه پند / ښه پند / ښه پند	پندار	پندار / ښه پندار
داختن	داختن / ډاځ / ډاځ	ډاځ	ډاځ / ډاځ
گذاشتن	گذاشتن / ځوړ / ځوړ	ځوړ	ځوړ / ځوړ
انباختن	انباختن / ښه پند / ښه پند	ښه پند	ښه پند / ښه پند
گماشتن	گماشتن / ډاځ / ډاځ	ډاځ	ډاځ / ډاځ
گذاشتن	گذاشتن / ځوړ / ځوړ	ځوړ	ځوړ / ځوړ

و - ا

پريمودن	پريمودن / ښه پند / ښه پند	پريما	پريما / ښه پريما
ستودن	ستودن / ډاځ / ډاځ	ستا	ستا / ډاځ
الودن	الودن / ځوړ / ځوړ	الا	الا / ځوړ
نمودن	نمودن / ښه پند / ښه پند	نما	نما / ښه نما
سودن	سودن / ډاځ / ډاځ	سای	سای / ډاځ

س - ه

کاستن	کاستن / ځوړ / ځوړ	کاه	کاه / ځوړ
خواستن	خواستن / ځوا / ځوا	خواه	خواه / ځوا
رستن	رستن / ډاځ / ډاځ	رڼه	رڼه / ډاځ
جستن	جستن / ځوړ / ځوړ	ججه	ججه / ځوړ

کاسه

ډارونکي بهرنولي کسان نه بلکې له خپلې پلرني هېواد نه راغلي دي، دې کار د خپلې هېواد په ښه پند کې ډېر پام وړ دی. دې کار د خپلې هېواد په ښه پند کې ډېر پام وړ دی. دې کار د خپلې هېواد په ښه پند کې ډېر پام وړ دی. دې کار د خپلې هېواد په ښه پند کې ډېر پام وړ دی.

له لاندې کاره به پام وړ وي

تازيدن	تازيدن / ځوړ / ځوړ	تاختن	تاختن / ځوړ / ځوړ
سودن	سودن / ډاځ / ډاځ	ساختن	ساختن / ځوړ / ځوړ
ريسيدن	ريسيدن / ځوړ / ځوړ	رستن	رستن / ډاځ / ډاځ
رهيدن	رهيدن / ځوړ / ځوړ	رستن	رستن / ډاځ / ډاځ
شتايدن	شتايدن / ځوړ / ځوړ	شتافتن	شتافتن / ځوړ / ځوړ
گشادن	گشادن / ځوړ / ځوړ	گشودن	گشودن / ځوړ / ځوړ

Անորոշ դերբայի երեք մե ունեցող բայերից են՝

خبيد /խոսբիդան/ خوابیدن /խաբիդան/ خفتن /խոֆ:

թան- , փնեււ , օ

شنیدن /շենիդան/ شنفتن /շենֆիդան/ شنفتن

/շենոֆթան- , օւսեււ , օ

Դիմային վերջավորություններ

Դիմային վերջավորություններն արտահայտում են դեմքի և թվի քերականական կարգերը: Դրանք են.

եզակի թիվ

հոգնակի թիվ

առաջին դ. ۱ - /ամ/
 երկրորդ դ. ۲ /ի/
 երրորդ դ. ۳ - /ան/

۴ կամ ۴ /իմ/
 ۵ կամ ۵ /իդ/
 ۶ կամ ۶ - /անդ/

Բայերի դիմային վերջավորությունները բոլոր ժամանակների համար նույնն են, բացառությամբ անցյալ կատարյալ ժամանակի եզակի 3-րդ դեմքի, որը վերջավորությունն էի ընդունում և համընկնում է բայի անցյալի հիմքի հետ. 0րինակ՝ گفت /գոֆթ- , օսաց , օ , օ / Կفتن /գոֆթան- , օսսեււ , օ / անորոշ դերբայից

گفتم /գոֆթամ- , օսացի , օ , օ / گفتم /գոֆթիմ- , օսացինք , օ , օ /
 گفتی /գոֆթի- , օսացիր , օ , օ / گفتم /գոֆթիդ- , օսացիք , օ , օ /
 گفت /գոֆթ- , օսաց , օ , օ / گفتند /գոֆթանդ- , օսացին , օ , օ /

Նախամասնիկներ

Ջանազան ժամանակային և եղանակային մեերի կազմությամբ համար կիրառվում են երկու շեշտակիր նախամասնիկ. դրանք են՝

می /մի/ նախամասնիկը, որը բայական մեին տալիս է տևողության և բազմապատիկության իմաստ.

له /լե/ նախամասնիկը, որը միանում է բային

հրամայական եղանակում և աորիստում:

Բայի ժխտական ձևը

Բայի ժխտական ձևերը կազմվում են **ն** / **նա** / **նա-**
խամասնիկի Օգնությամբ, որը գրվում է բային միա-
թաթ և ընդունում է շեշտ: Օրինակ՝ **نستغث** / **նա-**
նեվեշթան - , , չեմ գրեւոյ, / **نفت** / **նարնֆթ** - , , նա
չգնաց, / :

Սակայն աւորոշ դերբային միանալիս՝ շեշտը ընկ-
նում է ոչ թե ժխտական նախամասնիկի, այլ աւորոշ
դերբայի վերջավորության վրա:

می / **մի** / **նախամասնիկի վրա դրվելիս՝** **ن** / **նա** /
ժխտական նախամասնիկը արտասանվում է , , **նեթ** , :

Հրամայական եղանակի ձևերի դեպքում հաճախ գոր-
ծածվում է **ا** / **մա** / ժխտական նախամասնիկը, ինչ-
պես, Օրինակ՝ **مکو** / **մազու** - , , մի՛ ասա, / **مر** / **մա-**
րու - , , մի՛ գնա, / և այլն:

Բայերի կազմութունը

Ըստ ձևի բայերը լինում են պարզ, նախդրավոր և
բարդ կամ բաղադրյալ:

Պարզ բայեր

Ձևով պարզ են այն բայերը, որոնք բաղկացած են
մեկ արմատից: Օրինակ՝ **خواندن** / **խանդան** - , , կարդալ, /
خریدن / **խրիդան** - , , գնեւոյ, / **آوردن** / **աորդան** -
, , ուտեւոյ, / :

Նախդրավոր բայեր

Նախդրավոր են այն բայերը, որոնք կազմված են
որպես նախածանց հանդես եկող նախդիրների Օգնու-
թյամբ: Օրինակ՝ **برداشتن** / **բարդաշթան** - , , վերցնեւոյ, /
برگشتن / **բարգաշթան** - , , վերադառնալ, /
/ **آوردن** / **աորդան** - , , ներս մտնեւոյ, / **آوردن** / **աոր**
դան - , , դուրս գալ, / :

Նշված նախդիրները կամ բային հաղորդում են նոր
իմաստ, ինչպես, Օրինակ՝ **داشتن** / **դաշթան** - , , ունե-

ճահ Օգտագործվում է առանց որևէ իմաստ արտահայտե-

լում: Ինչպես, Օրինակ՝ **فرایوشانیدن** փուշանի-
դան-, ծածկեց, **اندوختن** և, ինչ՝ **بوشانیدن** փու-
շանիդան/, **فرایوشانیدن** անդոختն- և
կուտա- **اندوختن** անդոختն/ և
կեց, **اندوختن** և, ինչ՝ **اندوختن** և
այլն:

بودن բուդան, **լինել** և **բայ-հանգույցի**

խոնարհումը

بودن բուդան բայ-հանգույցը, ի տարբերություն
است/սասթ-ի, կարող է ունենալ նաև անցյալ ժ-
մանակ: **بودن** /բուդան/ բայի ներկայի հիմքն է **باش**
խաշ/: Ներկա ժամանակը կազմվում է ներկայի հիմ-
քից, **می** /մի/ նախամասնիկով, դիմային վերջավորու-
թյունների կցմամբ:

Ժխտական ձևը կազմվում է **ند** /նն/ նախամասնիկի
Օգնությամբ, որը դրվելով **می** /մի/ նախամասնիկի
վրա, արտասանվում է **نب**:

Ներկա ժամանակ

դեմք	եզակի թիվ			հոգնակի թիվ		
	հաստա- տական	կՐՐ- ճատ	ժխտական	հաստա- տական	կՐՐ- ճատ	ժխտական
1	میباشم /միբաշմ/	ام /ամ/	نمیباشم /նեմիբա- շմ/	میباشید /միբաշիմ/	ایم /իմ/	نمیباشید /նեմիբա- շիմ/
2	میشی /միբաշի/	ای /ի/	نمیباشی /նեմիբա- շի/	میباشید /միբաշիդ/	اید /իդ/	نمیباشید /նեմիբաշիդ/
3	میشند /միբա- շանդ/	است /ստ/	نمیباشند /նեմիբա- շանդ/	میشند /միբաշանդ/	اند /անդ/	نمیباشند /նեմիբա- շանդ/

Որպես ժխտական և ավելի շատ գործածական է **است** /**ասթ-՝, է՝, ՝** /**բայ-հանգույցի ժխտական նյութ** /**նիսթ** /**ևևր** :

نيسث **նիսթ-ի** **նոնարհման աղյուսակ**

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ	نيسث / նիսթն -՝, էեմ , էկամ , ՝ /	نيسث / նիսթն -՝, էենթ , էկանթ , ՝ /
2 դ	نيسثي / նիսթի -՝, էես , էկաս , ՝ /	نيسثي / նիսթին -՝, էեթ , էկաթ , ՝ /
3 դ	نيسث / նիսթ -՝, էէ , էկա , ՝ /	نيسث / նիսթն -՝, էեն , էկան , ՝ /

Սպասարկու բայեր

Նախադասության մեջ որպես սպասարկու բայեր հանդես են գալիս ստորոգող հանգույցները, որոնց հատուկ են եղանակի, ժամանակի և դեմքի քերականական կարգերը :

Այդ գործառույթով ավելի հաճախ կարող են հանդիպել **هست** /**հեսթ-՝, կա՝, ՝** /**բայ-հանգույցը**, նրա կարճ և երկար և **يكون** /**բուդն-՝, էինեկ՝, ՝** - **բայը** :

هست /**հեսթ** /-ը պակասավոր բայ է, այն գործածվում է միայն ներկա ժամանակով :

Հայ-հանգուլթի խոնարհումը

ԴՆՏ	Եզակի թիվ			հոգնակի թիվ		
	հաստատական	կըրճատ	ժխտական	հաստատական	կըրճատ	ժխտական
1	هستم համթամ եմ, կամ	ام ամ կամ	نیستم նիսթամ չեմ	هستیم հեսթիմ ենք	ایم իմ կանք	نیستیم նիսթիմ չկանք
2	هستی հեսթի ես	ای ի կես	نیستی նիսթի չես	هستید հեսթիդ եք	اید իդ կաք	نیستید նիսթիդ չեք, չկաք
3	هست հեսթ ե	است ասթ կա-	نیست նիսթ չկա	هستند հեսթանդ են	اند անդ կան	نیستند նիսթանդ չեն, չկան

Համթ բայը հազվադեպ է գործածվում որպես հանգուլթ, սովորաբար եզակի թվի 3-րդ դեմքում գործածվում է նրա կրճատ՝ است |ասթ| մեք: 3-րդ դեմքում հեսթ |հեսթ| նշանակում է, օրինակ, |ասթ| նշանակում է օրինակ:

կրճատ հանգուլթները գործ են ածվում կցական սկզբունքով, այսինքն՝ կցվում են իրենց նախորդող բառին:

Որպես հանգուլթ կարող են գործածվել նաև այլ

գործածվել ինչպես պարզ, այնպես էլ բարդ ու բաղա-
դրյալ բայերի հետ:

Անցողական և անանցողական բայեր

Անցողական բայեր: Անցողական են այն բայերը,

որոնց արտահայտած գործողությունը անցնում է կրող
առարկային և որը կարող է ունենալ 1) թա/ Ետադ-
րությամբ արտահայտված ուղիղ խնդիր: Օրինակ՝ خواندن
|խանդան-,, Կարդալ,, ۱) کتاب را خواندن | Գրքաբար խան-
դան-,, գիրքը կարդացի,, ۱) نوشتن | Նսվեշթան-,, գը-
րել,, ۱) جزوه را نوشتم | Ջոզոզեթամ Նսվեշթամ-,, դասախո-
սությունը գրեցի,, ۱) گرفتن | Գերեթթան-,, Կերթ-
նել,, ստանալ,, ۱) نامه را گرفتم | Նամերա գերեթթամ-,,
նամակը ստացա,, 1) :

Անցողական բայերը բնութագրվում են հետևյալ թե-
րակառուցման հատկանիշներով:

ա/ նրանցից կարող են կազմվել կրավորական ձե-
վեր:

բ/ այդ բայերի ուղիղ խնդիրը հաճախ ունենում է
1) Ետադրությունը:

Անանցողական բայեր: Անանցողական են այն բա-
յերը, որոնց արտահայտած գործողությունը չի պա-
հանջում կրող առարկա, ուստի և 1) Ետադրությամբ
արտահայտված ուղիղ խնդիր ունենալ չեն կարող: Օ-
րինակ՝ رفتن | Թեթթան-,, գնալ,, ۱) خواندند | Խաբան-
դան-,, փնեւել,, ۱) ترسیدن | Թեթթան-,, վախենալ,, 1) :

Անանցողական բայերից հատուկ խումբ են կազմում
վիճակի, եղելության բայերը, ինչպես, Օրինակ՝
۱) خواندند | Խաբանդան-,, փնեւել,, ۱) ایستادن | Իսթա-
դան-,, կանգնել,, 1) ۱) نشستن | Նեշթան-,, նստել,, 1) :

Այս էմբի բայերի ժամանակային ձևերն ունեն նը-
րանց այլ բայերից տարբերող առանձնահատուկ իմաստ-
ներ: Այսպես, Օրինակ՝ այս բայերից կազմված վաղա-
կատարի ձևը ցույց է տալիս գործողություն, որը
տեղի է ունենում ներկա պահին: ۱) من نشستم | Ման Նե-
շթսթեմ-,, ես նստել եմ,, 1) :

Անցյալ վաղակատարի ձևը գործածվում է անցյալում որոշակի ժամանակահատվածում կատարված գործողության իմաստ արտահայտելու համար: Օրինակ՝
خوابیده بود / Իսբիդե բուդ-,, նա քնել էր,, /:

Որոշ բայեր, համաձայն իրենց բառային իմաստի, կարող են լինել միաժամանակ ինչպես անցողական, այնպես էլ անանցողական: Այսպես, Օրինակ՝ خواندن / իսնդան / բայը, ,կարդալ,, իմաստով անցողական է, իսկ ,սովորել,, իմաստով անանցողական է: آموزختن / ամուխտն / ,սովորեցնել,, իմաստով անցողական է, իսկ ,սովորել,, իմաստով՝ անանցողական:

Պակասավոր բայեր

Պարսկերենում անդամ կամ դիմավոր բոլոր ձևերը չունենցող բայերն են՝ شایستن / շայստան-,, արժանի լինել,, , , شایستن / բայստան-,, պիտի լինել,, , , բացերը:

شایستن բայից պահպանվել են միայն մի քանի քարացած ձևեր, այն է՝ میبایستی / միբայսթի / , , میباید / միբայդ / , , باید / բայդ / , , شایسته / բայսթե / , , պիտի, պետք է, անհրաժեշտ է, , , / Նշանակությամբ, որոնք գործածվում են բոլոր դեմքերի համար և իմաստով իրարից չեն տարբերվում:

شایستن / շայստան / բայից պահպանվել են միայն մի քանի քարացած ձևեր, այն է՝ شاید / շայդ-,, գուցե, թերևս, կարող է պատահել,, , , شایان / շայան-,, արժանի, վայել,, , , شایسته / բայսթե-,, արժանի,, , , / شایستن / բայստան / բայը հիմնականում հանդես է գալիս միայն باید / բայդ-,, պիտի, պետք է,, , / աորիստի եզակի 3-րդ դեմք / և میبایستی / միբայսթի / անցյալ ժամանակի 3-րդ դեմքի եզակի թվի ձևերով:

Նշված պակասավոր բայերը, կապակցվելով ստորադասական եղանակի բայական ձևերի հետ, արտահայտում են ներկա-սպառնի ժամանակի իմաստ: Օրինակ՝
او باید بیاید / օու բայդ ֆիայդ-,, նա պիտի գա,, , , իսկ կապակցվելով բայերի անցյալ անկատար ժամանակաձևի

սահմանական, ստորադասական-պայմանական և հրամայական:

Արանցից բացի, հանդիպում են նաև ըղձական եղանակի որոշ քարացած ձևեր, ինչպես, Օրինակ՝ كان / քոնադ-, որ անի, 1: ըղձական եղանակը հանդիպում է դասական գրականության մեջ՝ 3-րդ դեմքի եզակի թվի ձևով:

Ժամանակակից լեզվում պահպանվել է بود / բուդան-, լինել, 1/ բայից باشد / բադ-, որ լինի, թող լինի, 1/ ըղձական եղանակի ձևը, որը հանդիպում է հիմնականում կոչերում, որպես ստորագյալի բաղադրիչ մաս: Օրինակ՝ باشد / զենդե բադ-, 4 եզր 1/ باشد / նաբուդ բադ-, 4 որչի, 1/ باشد / մորդե բադ-, մահ, 1/ այլև որոշ կայուն բառակապակցություններում՝ باشد / հարլե բադա բադ-, ինչ լինում է լինի, 1/:

Սահմանական եղանակ

Սահմանական եղանակը ջույց է տալիս գործողության իրապես լինելը ըստ խոսողի: Սահմանական եղանակը հաստատում կամ մերժում է ներկա, անցյալ և ապառնի որևէ գործողության իրական լինելը: Այն ուներ երեք ժամանակ՝ ներկա, անցյալ, ապառնի:

Սահմանական եղանակի ներկա ժամանակն ունի երկու բայական, որոնք ըստ արտահայտած իմաստի՝ անվանվում են՝ ներկա ապառնի և ներկա շարունակական:

1/ ներկա ապառնի - Այս ժամանակաձևը ջույց է տալիս՝

ա/ առարկայի գործողությունը, որ կատարվում է ներկայում, խոսելու պահին: Օրինակ՝ حالا ما لم نبدأ / հալա մալալե միխանմ-, չիմա հողվածեմ կարդումս/

բ/ առարկայի գործողությունը կատարվում է ոչ թե հիմա, տվյալ պահին, այլ ընդհանրապես, սովորաբար: Օրինակ՝ هر وقت نبدأ / հարրուզ քեթա միխանմ-, 1/ هنا / ժր գիրքեմ կարդումս, 1/

գ/ առարկայի հետագայում կատարվելիք գործողու-

թյուռնրօ Օրինակ՝ فردا پیش تو می آیم / ֆրժաթրդա փիչի թո-
 ւրդա քսմ-՝, վաղը քեզ մոտ կգամ, / اودر هفته آینده به تو می آید
 / ուղա դաթր Գաթթթթթթ թալմնդե Բեչաքար միալադր-՝, Լա գա-
 լիթ շաբաթ գալու է քաղաք, /

Նշված բայաձևի բուն իմաստը, ինչպես ասվեց,
 ներկան է, ինչ վերաբերում է մյուս իմաստներին,
 ապա դրանք կարող են արտահայտվել միայն որոշակի
 բնագրում՝ լրացական համապատասխան բառերի (فردا, هر روز)
 և այլն / Օգնությամբ:

Ներկա-ապառնի ժամանակը կազմվում է ներկայի հիմ-
 քից, որին կցվում են /մի/ նախաճանաչիկը և դիմա-
 յին վերջավորությունները: /քսմ-՝ / քսմը քսմ- /
 Բայի ներկայի հիմքն է / քն / որից / քն- /
 /միթոնի-՝, /անում եմ, / քն- / քն- /
 /միթոնի-՝, /անում ես, / քն- / քն- /
 /միթոնի-՝, /անում եք, / քն- / քն- /
 /միթոնի-՝, /անում ենք, / քն- / քն- /
 /միթոնի-՝, /անում եք, / քն- / քն- /

ժխտական խոնարհումը կազմվում է և /նե/ նախա-
 մասնիկի կցմամբ՝ Օրինակ,

նեմի / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /

նեմի / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /

2) Ներկա շարունակական. - Ներկա շարունակական ժա-

մանակաձևը բոլոր է տալիս գործողություն, որը կա-
 տարվում է այժմ, ներկա պահին:

Ներկա շարունակական ժամանակաձևը կազմվում է խո-
 նարհվող բուն բայի ներկա-ապառնի ժամանակի և / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /
 / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- / քն- /

/դարձմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ /
 /դարձմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ /
 /դարձմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ / արմ միջոցնամ /

Ներկա շարունակական ժխտական խոնարհում չունի:
 /որոշ բայերից, ինչպիսիք են եղանակավորող բայե-
 րը, ներկա շարունակական ժամանակ կազմվել է ի կա-
 ռող :

Ներկա շարունակականի Օրինակներ՝ دارم نامیده

[դարձմ նամ մինեպիսամ-, նամակ ամ գրում, /հիմա,
 այս պահին, /] , دارم میگردم [դարձմ միմիգրմ- , ամեռնոմ
 է, /հիմա, այս պահին, / , ամեռնեռու վրա է, /]
 /دارم نامیده / արմ միմիգրմ-, ակենդանանում է, /:

Անցյալ ժամանակը - Սահմանական եղանակի անցյալ

ժամանակի բայերը ցույց են տալիս առարկայի կատար-
 վող, կատարված գործող ությունը մի անցյալ ժամանա-
 կում, խոսելու պահից առաջ :

Անցյալ ժամանակն ունի հինգ բայաձևեր, որոնք
 ըստ արտահայտած իմաստի անվանվում են՝ անցյալ կա-
 տարյալ, անցյալ անկատար, անցյալ շարունակական,
 վաղակատար, անցյալ վաղակատար :

1 / Անցյալ կատարյալ - Անցյալ կատարյալ ժամա-

նակաձևը ցույց է տալիս անցյալում մեկ անգամ կա-
 տարված, ավարտված գործող ություն :

Այս ժամանակաձևը կազմվում է բայի անցյալի հիմ-
 քից՝ դիմային վերջավորությունների ավելացմամբ
 /եզակի 3-րդ դեմքը գործածվում է առանց դիմային
 վերջավորության/ :

کردن	ֆորման-, արեցի, /	کردم	ֆորման-, արեցի-
کرد	ֆորման-, արեցի-	کردی	ֆորման-, արեցի-
کرد	ֆորման-, արեցի-	کرد	ֆորման-, արեցի-

ժխտական խոնարհումը կազմվում է 6/156/ ժխտական նախամասնիկի կցմամբ՝ Օրինակ՝
 քննարկում/، نمیکردی / 156/ քննարկում/، نمیکرد / 156/ քննարկում/،
 և այլն։

Անցյալ անկատար ժամանակակեր Օրինակներ՝ دوسال
 քննարկում/، درمکتوبتصمیم نمیکردم / 70 սալ դիր Մոսկոու թահսիլ մի-
 քննարկում/، Երկու տարի սովորում էի Մոսկվայում/،
 և արդեն 3 ամիս քննարկում/، هرروزبیتراومیامدم / 71 րուզ փիշե ու միամտում-
 քննարկում/، آنهاروزی ده ساعت / 72 րուզ քննարկում/، Թր գալիս էի նրա մոտ/،
 և արդեն 3 ամիս քննարկում/، کارمیکردند / 73 րուզ քննարկում/،
 և արդեն 3 ամիս քննարկում/، Երանք Օրը տասը ժամ էին աշխատում/،

3. Անցյալ շարունակական - Անցյալ շարունակա-
 կան ժամանակակեր ցույց է տալիս անցյալում որո-
 շակի պահին կատարված գործողություն։

Այս կազմվում է խոնարհվող բայի անցյալ անկա-
 տար ժամանակակեր և داشتن / դաշթիմ / բայի անցյալ
 կատարյալի ձևերի հարադրմամբ։

Անցյալ շարունակական ժամանակակեր խոնարհ-
 ման աղյուսակ

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

Դեմք	Եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1-րդ.	մի- քննարկում/، داشتممیکردم / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،	մի- քննարկում/، داشتممیکردیم / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،
2-րդ.	մի- քննարկում/، داشتیممیکردی / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،	մի- քննարկում/، داشتیدمیکردید / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،
3-րդ.	մի- քննարկում/، داشتیدمیکرد / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،	մի- քննարկում/، داشتندمیکردند / և արդեն 3 ամիս քննարկում/،

Անցյալ շարունակական ժամանակակեր ու նի միայն
 հաստատական խոնարհում։ Օրինակներ՝

• وقتیکه من برگشتم داشت نامه مینوشت .

վանդութիքի ման բնագանջթամ դաշթ նամե մինեկեշթ--,,
 Երբ որ ես վերադարձա, նա նամակ էր գրում,,
 [դաշթամ միթնթթամ ուրա դի-
 դամ--,,Երբ գնում էի /գնալիս/ նրան տեսա,,],

4. Վաղակատար ժամանակաձև.-Վաղակատար ժամա-

նակաձևը ուշադրությունը սևեռում է ոչ միայն գոր-
 ժողության կատարման փաստի, այլ նաև խոսելու պա-
 հի նկատմամբ ունեցած նրա հարաբերության վրա,
 ցույց տալով մի գործողություն, որն իր արդյուն-
 քով կապված է ներկա պահի հետ:

Այն կազմվում է անցյալ շերքայի և բայ-հան-
 գույցների կրճատ ձևերի հարադրմամբ:

Վաղակատար ժամանակաձևի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ	արեւ /քնորդե ամ--,, արեւ /քնորդե ամ--,, արեւ /քնորդե ամ--,,	արեւ /քնորդե իմ-- արեւ /քնորդե իմ-- արեւ /քնորդե իմ--
2 դ	արեւ /քնորդե ի--,, արեւ /քնորդե ի--,, արեւ /քնորդե ի--,,	արեւ /քնորդե իդ-- արեւ /քնորդե իդ-- արեւ /քնորդե իդ--
3 դ	արեւ /քնորդե անթ--,, արեւ /քնորդե անթ--,, արեւ /քնորդե անթ--,,	արեւ /քնորդե արեւ /քնորդե արեւ /քնորդե

Վաղակատար ժամանակի ժխտական ձևը կազմվում է
 և /նա/ ժխտական նախամասնիկով, որը կցվում է
 շերքային: Օրինակ՝ /նաքնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե ի--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,

Վաղակատար ժամանակաձևի Օրինակներ՝

բացիք /քնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,
 արեւ /քնորդե անթ--,,

5. Անցյալ վաղակատար.-Անցյալ վաղակատար

Ժամանակաձևը ցույց է տալիս անցյալում կատարված գործողություն, ինչպես նաև մի գործողություն, որն ավարտվել է մինչև մի ուրիշ անցյալ ժամանակի գործողության վրա հասնելը:

Անցյալ վաղակատարը կազմվում է խոնարհվող բայի անցյալ դերբայից և **بودن** / բուղան / բայի անցյալ կատարյալի ձևերի հարադրմամբ:

Անցյալ վաղակատար ժամանակաձևի խոնարհման աղյուսակ

Դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	بودم / քարդե բու- ղան-,, արեւ էի,, /	بودیم / քարդե բու- ղիմ-,, արեւ էինք,, /
2 դ.	بودی / քարդե բու- ղի-,, արեւ էիր,, /	بودید / քարդե բու- ղիդ-,, արեւ էիք,, /
3 դ.	بود / քարդե բուղ- ,, արեւ էր,, /	بودند / քարդե բուղանդ-,, արեւ էին,, /

Ժխտական ձևը կազմվում է **ان** / ան / նախամասնիկի Օգնությամբ, որը կցվում է դերբային, Օրինակ՝
 نکرده بودم / անքարդե բուղան-,, է էի արեւ,,
 / անքարդե բուղիդ-,, է էիր արեւ,,
 քարդե բուղ-,, է էր արեւ,, և այլն:

Անցյալ վաղակատար ժամանակաձևի Օրինակներ՝

بودم و اما نهانها را خورد بودم
 քարդե բուղիմ-,, և, ևս եկավ մեզ քաշել էիրք,,
 • نگاهی به من کردی که دیدم او را و زبان بود در دهان بودم
 ամրա բենաղղաշիյե բողղղիթե բողղվար ավիզան բողղ
 դուխթե բուղան-,, հայտնացս հառեւ էի մեծ նկարին,
 որը կախված էր պատին,,
 برتقال روی میز چیده بودند
 / փորթողալ ռույն միզ էիր բուղանդ-,,
 همه دارایی او را دیدم بود حاجی
 նարինջ էին դարսել,,
 / անմեյե դարսիյե ու ռեսիդե բուղե բե-
 ողը կարողությունը հասել էր ձաքիին,,

Ապառնի ժամանակ

Ապառնի ժամանակը ցույց է տալիս մի գործողութիւն, որը հետագայում ստուգապէս պիտի կատարվի:

ՍահմանակաՆ եղանակի ապառնի ժամանակն ունի միայն մեկ բայաձև: Այն կազմվում է հիմք բայի անցյալի հիմքի և خواستن /խասթան-/, ուղեկ, ցանկանալով բայի ներկայի հիմքի հարադրութայամբ, որտեղ դիմային վերջավորութիւնները կցվում են ուղեկ հիմք բային, այլ خواستن /խասթան/ բային: Հիմք բայը խոնարհման մեջ բոլոր դեմքերում և թվերում մնում է անփոփոխ:

Ապառնի ժամանակի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	خواهم کرد /խասթամ քարդ- ա, անելու եմ, 1/	خواهيم کرد /խահիմ քարդ-/, անելու ենք
2 դ.	خواهي کرد /խահի քարդ- 2, անելու ես, 1/	خواهيد کرد /խահիդ քարդ-/, անելու եք
3 դ.	خواهد کرد /խասթահդ քարդ- 3, անելու է, 1/	خواهند کرد /խասթանդ քարդ-/, անելու ենք

ՕրտակաՆ ձևը կազմվում է և /նի/ նախամասնիկի Օգնութայամբ, որը կցվում է خواستن /խասթան/ բային: Այսպէս՝ خواهيم کرد /նիխասթամ քարդ-/, անելու ենք, خواهيد کرد /նիխահիդ քարդ-/, անելու եք, خواهي کرد /նիխահի քարդ-/, անելու ես, 1/ և خواهند کرد /նիխասթանդ քարդ-/, անելու ենք:

Ապառնի ժամանակի Օրիշակներ՝ بنظر این گروه

بنظر این گروه /բեննազնրամ ին գերեհ ֆադաթ
բեդաթ ի խողաթ գոշուդե խասթանդ շորդ-/, կարծում եմ,
այս հանգրվածը միայն թո՛ւ ձեռքով է արձակվելու, 1/,
فردا من بدانجا خواهم رفت /ֆարդա ման բեդանեջգահ խ-
սթամ րաֆթ-/, կադր ես գնալու եմ համալսարան, 1/,
از دانشجویان خوب تمهید خواهيم کرد /ազանշոյան խոբ

թանջիդ խահիմ քանդ- , Լալ ու սանողներին գովելու
ենք, , ,

بدہ ساقی می باقی کادر جنت نخواهی یافت
کنار آرزو رکن آباد و گلگشت ملا را
/ բեդեհ սաղի մեյե քաղի քե դան ջաննանթ նմխահի
յաֆթ

քենարե աբե Ռոքնաբադ ո գովզանթե մոսանլա րա-
 , , Տոնր , մատվանկ , մնացորդը գինու , դի դրախտում
լես գտնելու
Ռոքնաբադի ափն ու Մոսանլայի պարտեզը , , :

Պայմանական - ստորադասական եղանակ

Պայմանական - ստորադասական եղանակը մյուս եղա-
նակներից տարբերվում է հատկապես իր արտահայտած
եղանակային նշանակությունների ընդարձակությամբ
ու բազմազանությամբ :

Ի տարբերություն սահմանական եղանակի , պայման-
ական - ստորադասական եղանակը գործածվում է այն ժա-
մանակ , երբ գործողության կատարումը կապվում է
ցանկության , հնարավորության , սպասումի , պայմանի
և այլնի հետ , այսինքն՝ այն անպայման կամ աներկ-
բա չէ :

Պայմանական - ստորադասական եղանակը նախ և առաջ
արտահայտում է գործողություն , որն իրապես չի կա-
տարվում , սակայն կարող էր կատարվել իրականում
ի նչպես հնարավոր , այնպես էլ անհնարին հայտնի պայ-
մանների առկայությամբ :

Բանի որ նշված ձևը կարող է արտահայտել գործո-
ղություն , որը հնարավոր է հայտնի պայմանների առ-
կայությամբ , ուստի այն անվանում են ավելի չեզոք
տերմինով՝ ստորադասական :

Ստորադասական եղանակն ունի երկու ժամանակաձև՝
1/ ներկա-ապառնի |տորիստ| և 2/ անցյալ ենթադրա-
կան :

1/ Ներկա - ապառնի

| ա ո Ր ի ս տ |

Աորիստը կազմվում է բայի ներկայի հիմքից՝ և

/բԵ/ նախամասնիկով, դիմային վերջավորությունների կցմամբ:

Աորիստի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1դ.	بکتم /բեքոնամ-, անեմ-, անենք-, անեմք-, /	بکنیم /բեքոնիմ-, անենք-, անենք-, /
2դ.	بکنی /բեքոնի-, անես-, անես-, /	بکنید /բեքոնիդ-, անեսք-, անեսք-, /
3դ.	بکنند /բեքոնանդ-, անի-, անի-, /	بکنند /բեքոնանդ-, անենք-, անենք-, /

Ժխտական ձևերում է /բԵ/ նախամասնիկը սղվում է:

1 դ.	نکنم /նեքոնամ/	نکنیم /նեքոնիմ/
2 դ.	نکنی /նեքոնի/	نکنید /նեքոնիդ/
3 դ.	نکنند /նեքոնանդ/	نکنند /նեքոնանդ/

Բարդ և ածանցավոր բայերի հաստատական ձևերում ևս է /բԵ/ նախամասնիկը սղվում է:

1	پیداکنم /փեյդա քոնեմ-, գտնեմ-, անեմ-, /	پیداکنیم /փեյդա քոնիմ-, գտնենք-, անենք-, /
2	پیداکنی /փեյդա քոնի-, գտնես-, անես-, /	پیداکنید /փեյդա քոնիդ-, գտնեսք-, անեսք-, /
3	پیداکنند /փեյդա քոնենդ-, գտնի-, անի-, /	پیداکنند /փեյդա քոնենդ-, գտնենք-, անենք-, /

بودن /բուդն/ բայի աորիստի ձևը գործածվում է առանց է /բԵ/ նախամասնիկի:

1	باشم /բաշիմ-, Լինեմ-, անեմ-, /	باشیم /բաշիմ-, Լինենք-, անենք-, /
2	باشی /բաշի-, Լինես-, անես-, /	باشید /բաշիդ-, Լինեսք-, անեսք-, /
3	باشند /բաշանդ-, Լինի-, անի-, /	باشند /բաշանդ-, Լինենք-, անենք-, /

داشتن /դաշտն/ բայի համար աորիստի փոխարեն գործածվում է անցյալ ենթացողականի ժամանակաձևը:

1	داشته باشم /դաշեբե բաշիմ/	داشته باشیم /դաշեբե բաշիմ/
2	داشته باشی /դաշեբե բաշի/	داشته باشید /դաշեբե բաշիդ/
3	داشته باشند /դաշեբե բաշանդ/	داشته باشند /դաշեբե բաշանդ/

Աորիստը իր եղանակային նշանակութայն տեսակետից հակադիր է սահմանական եղանակի ներկա-ապառնի ժամանակաձևին:

Ըթե սահմանական եղանակի ներկա-ապառնի ժամանակաձևը ցույց է տալիս, որ գործողությունը անառարկելիորեն, առանց պայմանի հաստատորեն կատարվում կամ կատարվելու է, Կա աորիստը, շնչհակառակը, գործածվում է այն բոլոր դեպքերում, երբ գործողություն կատարումը աներկբա է, այլ կապված է որոշ պայմանների հետ:

Ահե նի որոշակի պայմանում աորիստի նշանակությունը ճշգրտվում է լրացուցիչ միջոցներով /նախադասության կառուցվածքով, եղանակավորող բառերով ու մասնիկներով, շաղկապով, հնչերանգով և այլն/:

Աորիստը կիրառվում է ինչպես պարզ, այնպես էլ երկրորդական նախադասություններում:

Պարզ նախադասություններում աորիստը գործածվում է՝

ա/ գործողության կատարման ցանկալիության դեպքում /միշտ հարցական հնչերանգով, Օրինակ՝
Կենցաղը բերրաբեր է,	Կենցաղը բերրաբեր է,	Կենցաղը բերրաբեր է,
کتاب را بدم خد متان,	با صدای بلند بخوانم,	
Գիրքը ձեզ տամ,	Բարձր ձայնով կարդամ,	

բ/ կասկածի, հարկադրված լինելու, ցանկալիության որոշ երանգ ունեցող հարցմունքներում /հարցական-բացականչական հնչերանգով/

Եթե Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,
Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,
Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,
Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,
Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,	Կարգում,

գ/ հրամանը մեղմելու, կողմնակի հրամանի դեպքում, Օրինակ՝ | Կարգում, | Կարգում, | Կարգում, | Կարգում, |

از او برسم که این چون است و آن چون
یکی را نان جو آغشته در خون

اگر دسمم رسد بچرخ گردون
یکی را میدهد چگونه نعمت

անգոր դասթամ րեսանդ Բթ շարխս գանդողուն
անդուն փորսամ քե ին չուն անս վան ան չուն
յեքիրա միդանհի սանդ գունես նե՛մթ,
յեքիրա նանես ջոուն աղեքթե դանդ խուն-

Բթ հասնամ ես տն Օրենին մեր բարտիր,
կհարցնեմ, թե ի՞նչն է պատճառն այն բանի՝
մեկին շոյում ես հարյուր տեսակ բարիքով,
մյուսին տալիս սոսկ գարե-հաց, որ շաղախված է
արյունով, օ/

բ/ զիջական երկրորդական նախադասությունները,
երբ գործողությունը վերաբերում է ապագային, Օրի-
նակ՝

گرچه بر آسمان نهد گردن
نشوم خاضع و هوگز

չնշանվամ խազե՛ք է անդուն հանգեզ գանդէք անդ ասեման նա-
հանդ անդան-,, Զեմ խոնարհվի թշնամուն երբեք, թե-
կուզ ինձ գլխատեղուն լինի,,
դիգանդ ֆայդե նանդանդ-,, թեկուզ նա գա, այլևս ան-
Օգուտ է օ/

گرچه با آدمی بزرگ شود
عاقبت گرگ زاده گرگ شود

աղեքթե գորգզադե գորգ շանվանդ
գարէք բա աղանի բողորգ շանվանդ.

Բ, վերջապես, գայլի ձագը գայլ կդառնա,
թեկուզ մարդուն հետ մեծանա նա, ք/

գ/ նպատակի երկրորդական նախադասությունները.
Օրինակ՝ . յոյսն ու յոյսն զմեզ զմեզ զմեզ զմեզ զմեզ զմեզ
| Էնչանամրա բեհան գողարդանք բարե դիգանդ ին
նանմեյե դեքշարա բեշանվան-,, Ելեքս փակեքի, որ-
պեսզի մեկ անգամ ևս այդ սրտացալ եղանակը չսեմ,,
գفته بودم که بیاشی غم دل با تو بگویم چه بگویم که غم از دل برود چون تو بیاشی

գոթթե բուղանք բիայի դանե դեք բա թո բեգունանդ
էք բեգունանք անդ անդ դեք բեքանվանդ չուն թո բի-
յայի-

որում՝ նրա կատարումը հաստատ է, այլ հնարավոր է համարվում, Օրինակ՝ بهرمان شودجا یزید بهند / قرار است بکسی که
/դիրար անթ բեքեսի քե ղհհրեման շնվիղ ջայեզե բե-
ղհհնդ-,, / րոշված է՝ նրան, ով էնպիոն դառնա, մըր-
ցանակ շնորհեն,, / 0 . با کسی معاشرت کن که شایسته باشد .
քսի մոաշերթ քոն քե շայեսթե բաշնդ-,, նրա հետ
մտերմություն արա, ով արժանի է դրան,, / 0

• Գնիր և արժեք ցուցի՝ անվանում անհրաժեշտ անրա ղիր գեհեն խող թնս-
վիր քոնրդ-,, / Ինչպես էլ նկարագրեմ, դուք էք կա-
րող այն ձեր երևակայությամբ պատկերացնել,, / 0
میرا بیابغا بیری داتار کنار حویلیا بازی کنم شادی کنم گلچینم ۱۰۰۰ از درخت بالاروم
آب روی همبازیها بریزم سنبله گندم را چیده در ساقه اش سوت بزنم ۱۰۰۰ از کوه بالاروم
با بچه ها بدم و شبخسته و خوردر کنار مادرم زرنگ نشسته و همه گوثر کنم .

|մնրա բեբաղհա բեբնրիղ թա ղիր քենարե ջույհա բա-
զի քոնմա շաղի քոնմա գոլ բեչիենմա մզ դերնիթ
բալա ընվմա աբ թույե հմբազիհա, բերիզմա
սոնբոլեյե գանդոմրա չիղե ղիր սաղեմա սութ բեզմ-
նմա մզ քուհ բալա ընվմա բա բալլեհա բեղնվմա վն-
շմբ խնսթե ո խող ղիր քենարե մաղնրբողորգ նեշմսթե
դեսսե գուշ քոնմա-,, / Ինչ այգիները տարեք, որ
խաղամ առվակների փերին, զվարճանամ, ծաղիկներ
հավաքեմ, բարձրանամ ծառը, ջուր ցանեմ ընկերնե-
րիս վրա, ցորենի հասկից չվի պատրաստեմ, բարձրա-
նամ սարերը, երեխաների հետ վազվզեմ, իսկ երեկո-
յան՝ հոգնած ու ջարդված, տատիկիս կողքին նստած
ականջ դնեմ նրա հեքիաթներին,, / 0

2. Անցյալ ենթադրական

Անցյալ ենթադրական ժամանակակեր ունի կիրառու-
թյան համեմատաբար ավելի նեղ շրջանակ։ Այնուու-
հանդերձ, եղանակային նշանակութայն տեսակետից
ճիշտ հակադիր է սահմանակալն եղանակի անցյալ կա-
տարյալին։ Եթե սա ցույց է տալիս, որ գործողու-
թյունը անառարկելիորեն, առանց պայմանի հաստատո-
րեն կատարվել է, ապա ստորադասական եղանակի անց-
յալ ենթադրականը, ընդհակառակը, գործածվում է այն
բոլոր դեպքերում, երբ գործողութայն կատարումը

անցյալում հաստատ է, այլ կապված է որոշ պայմանի, ենթադրութան, հարավորութան և այլնի հետ:

Ժամանակային դրութան տեսակետից անցյալ ենթադրականը հակադրվում է աորիստին և զուգահեռաբար գործածվում է նրա հետ հենց նրա եղանակային երանգներն արտահայտելու համար, սակայն միայն այն դեպքում, երբ գործողությունը վերաբերում է անցյալին, մինչդեռ աորիստի ժամանակ գործողությունը վերաբերում է ներկային, ավելի հաճախ՝ ապագային:

Անցյալ ենթադրականը կազմվում է անցյալ դերբայի և **بود** / բայի / աորիստի հարաբերությամբ:

Ստորադասակն եղանակի անցյալ ենթադրական ժամանակակեր խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	کردم / քորդե բաշմ /	کردیم / քորդե բաշիմ /
2 դ.	کردی / քորդե բաշի /	کردید / քորդե բաշիդ /
3 դ.	کرد / քորդե բաշմդ /	کردند / քորդե բաշենդ /

Ժխտական ձևը կազմվում է **ه / նի / նախաճանիկով**, որը միանում է դերբային. **այսպես՝**

نکردم / նիքորդե բաշմ /	نکردیم / նիքորդե բաշիմ /
نکردی / նիքորդե բաշի /	نکردید / նիքորդե բաշիդ /
نکرد / նիքորդե բաշմդ /	نکردند / նիքորդե բաշենդ /

Դարզ անկախ նախադասութան մեջ անցյալ ենթադրականը գործածվում է կասկածի, տարակուսանքի, կրոնահման, ենթադրութան ժամանակ, երբ գործողությունը վերաբերում է անցյալին / միայն բացակասչական - հարցական հնչերանգով / **چند خوانده باشد / Օրինակ՝ 1. چقدر خوانده باشد / 1. Էնդ քանի խոնդե բաշմդ, 2. کی آمده باشد / 2. Կի աճե՞ղե բաշմդ, 3. چقدر خوانده کرده باشد / 3. Է՞նչքան քան կարող եր եկած լինե՞ղ, 4. چقدر خوانده شده باشد / 4. Է՞նչքան քան սխալված լինի՞ղ:**

Ավելի հաճախ անցյալ ենթադրականը հանդիպում է

երկրորդական նախադասութիւններում, ինչպիսիք են.

ա/ Դիւյմանի երկրորդական նախադասութիւնները, երբ գործողութիւնը վերաբերում է անցյալին, Օրինակ՝
• اگر بوسیده باشد دور بیندازید / Եթե փսած լինի, այն դէն գցեք, /
• اورا نمی بینم / Եթե գնացած լինի, նրան չեմ տեսնի, /
• اگر آمده باشد خواهش کنید منتظرشود / Եթե եկած լինի, խնդրեք սպասի, /

բ/ Զիջական երկրորդական նախադասութիւնները, Օրինակ՝
• هر چند ریخته باشد باز مقدارى مانده / Եթե շրտած լինի, բաշար բազ մեղդարի մանդե, /
• با آنکه آمده, / Եթե արեւած է, /
• باشنده هنوز هم دیرتر اندیده اند / Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /

գ/ Նպատակի երկրորդական նախադասութիւնները, Օրինակ՝
• با اینجا آمده بودند تا از آنشکده باستانی زیارت کرده باشند / Երբ արեւած է, /
• میخندید که بمن چیزی / Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /

դ/ Փամանակի երկրորդական նախադասութիւնները, Օրինակ՝
• هر وقت آمده باشد عیبى ندارد / Եթե արեւած է, /
• نمی دانید چه شیرین است وقتی آدم میتواند گذشت / Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /
• Եթե արեւած է, /

ե/ Անցյալ ենթադրականի մէջ հատկապէս հաճախ է

Պարսկերենում հրամայական եղանակն ունի միայն երկրորդ դեմք և երկու թիվ՝ եզակի և հոգնակի։

Եզակին կազմվում է բայի ներկայի հիմքից՝ և /բո/ և /բե/ նախամասնիկով։ Օրինակ՝ بخوان بايست /բեխան-ձևարդան, ար, /բորո-ձագնան, ար, /բեխսթ-ձևանգնիր, ար, /

Հրամայականի հոգնակին կազմվում է բայի ներկայի հիմքից՝ և նախամասնիկով, դիմային վերջավորութայամբ։ Օրինակ՝ بکنید /բեքոնիր-ձարե-թեթ, ար, ար, /բեքանվիր-ձագնացեթ, ար, ար, /բեխանիր-ձևարդացեթ, ար, ար, /

Հրամայական եղանակի հոգնակին ձևով համընկնում է աորիստի երկրորդ դեմքի հոգնակի թվին։

Բարդ, ինչպես նաև նախդրավոր բայերի հրամայականում և նախամասնիկը սղվում է, Օրինակ՝ برگرد /բեքոն-ձարե-թեթ, ար, ար, /استراحت کن /բարգանիր-ձևերադարձիր, ար, ար, /یا که /բարեթոն-ձարե-թոն, ար, ար, և այլն։

Հրամայական եղանակի ժխտական ձևերի ինչպես եզակին, այնպես էլ հոգնակին կազմվում են և /նե/ նախամասնիկով, որը ղրվում է և նախամասնիկի փոխարեն։ Օրինակ՝ نروید /նեթոն-ձարե-թոն, ար, ար, /نماینده /նեմանիր-ձարե-թեթ, ար, ար, /نماینده /նեմանիր-ձարե-թեթ, ար, ար, /حرف نزن /հարֆ նեզան-ձարե-թոն, ար, ար, /

Ժխտականի համար, և -ից բացի, գործածական է նաև /մե/ նախամասնիկը։ Օրինակ՝ مگوئید /մեգուիր-ձարե-թեթ, ար, ար, /

خانه دوستان بروم Հրամայական եղանակի Օրինակներ

ببینم /բեբինմ-ձարե-թեթ, ար, ար, /در دستانم /դրե-ձեստանմ-ձարե-թեթ, ար, ար, /

جو فرومانی بسختی تن بهجز اندر منده دشمنانم پوست برکن دوستان را پوستین

/լո ֆորու մանի բեսսիթի թան բեջլզ անդար մանդե հոջմանանրա փուսթ ֆարթան դուսթանրա փուսթին-

, ար, ար, /նեդուսթան մեջ կլինես, մի՛ եղիր անճարակ, թշնամուղ մաշկը քերթիր, բարեկամիդ՝ մուշտակը, ար, ար, /

Խոնարհման աղյուսակ
 Դ Ր Ա Կ Ա Ն Խ Ո Ն Ա Մ Գ Ո Ւ Մ

1. Ահհմանական եղանակ
 نشستن / ԵԵՀՄԱԹՄՆ - , ՆստեԼ , , Բայի Խոնար-

հոուր

Թիվ դեմք	Ներկա - ապառնի
Եզ. 1	նստուամ եմ / Դի ԵԵՀիՆ ՄՄ /
2	նստուամ ես / Դի ԵԵՀիՆ ի /
3	նստուամ է / Դի ԵԵՀիՆ ՄՂ /
հոգ. 1	նստուամ եՆք / Դի ԵԵՀիՆ իՄ /
2	նստուամ եք / Դի ԵԵՀիՆ իՂ /
3	նստուամ են / Դի ԵԵՀիՆ ՄՆՂ /

Ներկա շարունակական

Եզ. 1	նստուամ եմ / ԴարՄՄ Դի ԵԵ- / ՀիՆ ՄՄ /
2	նստուամ ես / Դարի Դի ԵԵ- / Հինի /
3	նստուամ է / Դար ՄՂ Դի ԵԵ- / Հին ՄՂ /
հոգ. 1	նստուամ եՆք / Դար իՄ Դի ԵԵ- / Հին իՄ /
2	նստուամ եք / Դար իՂ Դի ԵԵ- / Հին իՂ /
3	նստուամ են / Դար ՄՆՂ Դի ԵԵ- / Հին ՄՆՂ /

անցյալ կատարյալ

Եզ. 1	նստեցի / ԵԵՀՄԱԹ ՄՄ /
2	նստեցիր / ԵԵՀՄԱԹ ի /
3	նստեց / ԵԵՀՄԱԹ /

թիվ դեմք

անցյալ կատարյալ

հոգ.	1	نشتم	/նեչաթ իմ/	նստեցինք
	2	نشتيد	/նեչաթ իդ/	նստեցիք
	3	نشتند	/նեչաթ անդ/	նստեցին

անցյալ անկատար

եզ.	1	می نشتم	/մի նեչաթ ան/	նստում էի
	2	می نشتيد	/մի նեչաթ ի/	նստում էիր
	3	می نشتند	/մի նեչաթ/	նստում էր
հոգ.	1	می نشتم	/մի նեչաթ իմ/	նստում էինք
	2	می نشتيد	/մի նեչաթ իդ/	նստում էիք
	3	می نشتند	/մի նեչաթ անդ/	նստում էին

անցյալ շարունակաբան

եզ.	1	داشتم می نشتم	դաշթ մի մի նե- չաթ ան/	նստում էի /որոշակի պահին/
	2	داشتی می نشتيد	ի դաշթ ի մի նե- չաթ ի/	նստում էիր որոշակի պահին/
	3	داشت می نشتند	մի դաշթ մի նե- չաթ/	նստում էր որոշակի պահին/
հոգ.	1	داشتم می نشتم	իմ դաշթ իմ մի նե- չաթ իմ/	նստում էինք /որոշակի պահին/
	2	داشتيد می نشتيد	իդ դաշթ իդ մի նե- չաթ իդ/	նստում էիք /որոշակի պահին/
	3	داشتند می نشتند	անդ դաշթ անդ մի նե չաթ անդ/	նստում էին /որոշակի պահին/

Թիվ դեմք

վաղակատար

Եզ.	1	نشسته	/նեշնսթ Ե նն/	նստեւ Եմ
	2	نشسته ای	/նեշնսթ Ե ի/	նստեւ Ես
	3	نشسته است	/նեշնսթ Ե նսթ/	նստեւ Ե
Հոգ.	1	نشسته ایم	/նեշնսթ Ե իմ/	նստեւ Ենք
	2	نشسته اید	/նեշնսթ Ե իդ/	նստեւ Եք
	3	نشسته اند	/նեշնսթ Ե նդ/	նստեւ Են

անցյալ վաղակատար

Եզ.	1	نشسته بودم	/նեշնսթ Ե բուդ ամ/	նստեւ Եի
	2	نشسته بودی	/նեշնսթ Ե բուդ ի/	նստեւ Եիր
	3	نشسته بود	/նեշնսթ Ե բուդ/	նստեւ Եր
Հոգ.	1	نشسته بودیم	/նեշնսթ Ե բուդ իմ/	նստեւ Եինք
	2	نشسته بودید	/նեշնսթ Ե բուդ իդ/	նստեւ Եիք
	3	نشسته بودند	/նեշնսթ Ե բուդ նդ/	նստեւ Եին

ապառնի

Եզ.	1	خواهم نشست	/խահ նն նեշնսթ/	նստելու Եմ
	2	خواهی نشست	/խահ ի նեշնսթ/	նստելու Ես
	3	خواهد نشست	/խահ նդ նեշնսթ/	նստելու Ե
Հոգ.	1	خواهیم نشست	/խահ իմ նեշնսթ/	նստելու Ենք
	2	خواهید نشست	/խահ իդ նեշնսթ/	նստելու Եք
		خواهند نشست	/խահ նդ նեշնսթ/	նստելու Են

2. Դասական և ստորադասական եղանակ

Ներկա-ապառնի /աորիտ/

Եզ.	1	بنشینم	/բե նեշին նն/	նստեմ
	2	بنشینی	/բե նեշին ի/	նստես
	3	بنشیند	/բե նեշին նդ/	նստի

Թիվ դեմք

Ներկա-ապառնի /աորիստ/

Գոգ.	1	بانشينيم /ԲԵ ՆԵԶԻՆ ԻՄ/	ՆստեՆք
	2	بانشينيد /ԲԵ ՆԵԶԻՆ ԻՂ/	Նստեք
	3	بانشينند /ԲԵ ՆԵԶԻՆ ԱՆՂ/	Նստեն

անցյալ ենթադրական

Եզ.	1	نستہ باشم /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇՄ/	Նստած էինեմ
	2	نستہ باشي /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇ Ի/	Նստած էինես
	3	نستہ باشند /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇ ԱՂ/	Նստած էինի

Գոգ.	1	نستہ باشيم /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇ ԻՄ/	Նստած էինեմք
	2	نستہ باشيد /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇ ԻՂ/	Նստած էինեք
	3	نستہ باشند /ՆԵԶԱՍԹԵ ԲԱՇ ԱՆՂ/	Նստած էինեն

3. Հրամայական եղանակ

Եզ. 2 بانشين /ԲԵՆԵԶԻՆ/ Նստի՛ր

Գոգ. 2 بانشينيد /ԲԵՆԵԶԻՆ ԻՂ/ Նստեցե՛ք

Ժ խ տ ա կ ա ն խ ո ն ա թ Գ ու մ

1. Սահմանական եղանակ

Ներկա - ապառնի

Եզ.	1	نمی نشينم /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ ԱՄ/	էմ չստու՛մ
	2	نمی نشيني /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ Ի/	էս չստու՛մ
	3	نمی نشيند /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ ԱՂ/	էի չստու՛մ

Գոգ.	1	نمی نشينيم /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ ԻՄ/	էնք չստու՛մ
	2	نمی نشينيد /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ ԻՂ/	էք չստու՛մ
	3	نمی نشينند /ՆԵ ԱԻ ՆԵԶԻՆ ԱՆՂ/	էն չստու՛մ

Թիվ դեմք

Ներկա շարունակական

- Եզ. 1
- 2
- 3

Ժխտական խոնարհում չունի

- հոգ. 1
- 2
- 3

անցյալ կատարյալ

- Եզ. 1
- 2
- 3

աննշտ/նն նեշտսթ ան/ |
 աննշտ/նն նեշտսթ ի/ |
 աննշտ/նն նեշտսթ/ |

չեստեցի
 չեստեցիր
 չեստեց

- հոգ. 1
- 2
- 3

աննշտիմ/նն նեշտսթ իմ/ |
 աննշտիմ/նն նեշտսթ իդ/ |
 աննշտիմ/նն նեշտսթ անդ/ |

չեստեցինք
 չեստեցիք
 չեստեցին

անցյալ անկատար

- Եզ. 1
- 2
- 3

աննշտ/նն նեշտսթ ան/ |
 աննշտ/նն նեշտսթ ի/ |
 աննշտ/նն նեշտսթ/ |

չեի նստում
 չեիր նստում
 չեր նստում

- հոգ. 1
- 2
- 3

աննշտիմ/նն նեշտսթ իմ/ |
 աննշտիմ/նն նեշտսթ իդ/ |
 աննշտիմ/նն նեշտսթ անդ/ |

չեինք նստում
 չեիք նստում
 չեին նստում

անցյալ շարունակական

- Եզ. 1
- 2
- 3

Ժխտական խոնարհում չունի

- հոգ. 1
- 2
- 3

Թիվ դեմք

վաղակատար

Եզ.	1	ام	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	աՄ	լեՄ	նստե՛լ
	2	ای	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	ի	լեՍ	նստե՛լ
	3	است	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	ասթ	լի	նստե՛լ
Գոգ.	1	ایم	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	իՄ	լեՆք	նստե՛լ
	2	اید	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	իդ	լեք	նստե՛լ
	3	اند	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշարթե	անդ	լեն	նստե՛լ

անցյալ վաղակատար

Եզ.	1	بودم	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդ	լեի	նստե՛լ
	2	بودی	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդի	լեիր	նստե՛լ
	3	بود	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդ	լեր	նստե՛լ
Գոգ.	1	بودیم	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդիմ	լեիրք	նրս- տե՛լ
	2	بودید	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդիդ	լեիրք	նրս- տե՛լ
	3	بودند	ننشسته	/ Ե՞ն	եճշմսթե	բուդնդ	լեիրն	նստե՛լ

ապառնի

Եզ.	1	نشستم	نخواهم	/ Ե՞ն	խահ	մա՛	եճ-	լեՄ	նստե՛լու
	2	نشستی	نخواهی	/ Ե՞ն	խահ	ի	եճ-	լեՍ	նստե՛լու
	3	نشستند	نخواهند	/ Ե՞ն	խահ	մդ	եճ-	լի	նստե՛լու
Գոգ.	1	نشستم	نخواهیم	/ Ե՞ն	խահ	իՄ	եճ-	լեՆք	նրս- տե՛լու
	2	نشستید	نخواهید	/ Ե՞ն	խահ	իդ	եճ-	լեք	նստե՛լու
	3	نشستند	نخواهند	/ Ե՞ն	խահ	մնդ	եճ-	լեն	նստե՛լու

2. Պայմանական-ստորագրական եղանակ

Թիվ դեմք		Ներկա-ապառնի		ասորիստ/	
Եզ.	1	ننشینم	/	նն նեչին ան/	է նստեմ
	2	ننشینتی	/	նն նեչին ի/	է նստես
	3	ننشیند	/	նն նեչին անդ/	է նստի
Գոգ.	1	ننشینیم	/	նն նեչին իմ/	է նստենք
	2	ننشینید	/	նն նեչին իդ/	է նստեք
	3	ننشینند	/	նն նեչին անդ/	է նստեն

անցյալ ե կթադրական

Եզ.	1	نشسته نباشم	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի-
			/	ան/	նեմ
	2	نشسته نباشی	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի-
		/	ի/	նես	
	3	نشسته نباشد	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի/նի
			/	անդ/	
Գոգ.	1	نشسته نباشیم	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի-
			/	իմ/	նենք
	2	نشسته نباشید	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի-
		/	իդ/	նեք	
	3	نشسته نباشند	/	նեչսթե նն բաշ	նստած է լի-
			/	անդ/	նեն

3. Հրահայական եղանակ

Եզ.	1	ننشین	/	նն նեչին/	մի՛ նստիր
Գոգ.	2	ننشینید	/	նն նեչին իդ/	մի՛ նստեք

Նախադասուության մեջ կրավորական սեռի բայերը, ինչպես ասվեց, պահանջում են ներգործման անուղղակի ինդիք լրացում, որնարտահայտվում է նկարագրական ձևով:

معابد مجلل ما بدستدشمنان ویران میزند
 /Մոտեփոխ մոռնալը լինում է մա բեղմնաթիղ ղոշման վերան միշտ ղանդ-Մեր հոյակապ տաճարներն ավերվում էին թշնամիներով, թշնամիներով, թշնամիներով, թշնամիներով
 /Թնորհ ին սախթեման ազ Թնորհ մա փշնեհադ շոդե-
 , , , չենք ին սախթեման առաջարկվել է մեր կողմից, , ,
 , , , չենք ին սախթեման առաջարկվել է մա շեքսթ խորդ-
 , , , չենք ին սախթեման առաջարկվել է մա շեքսթ խորդ-
 , , , չենք ին սախթեման առաջարկվել է մա շեքսթ խորդ-

դան- / քան- / անցողական բայերից կրավորական սեռի ձևեր չեն կազմվում:

Կրավորական բայերի խոնարհման աղյուսակ

1. Սահմանական եղանակ

		Վնգիրոֆթն- , ընդունել , բայի խոնարհումը	
Թիվ դեմք	Ներկա-սպառնի		
եզա- 1-ին կր	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ան /	, , , ընդունվում են,	
2-րդ	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ի /	, , , ընդունվում են,	
3-րդ	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ան /	, , , ընդունվում են,	
հոգ- 1-ին նակի	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ի /	, , , ընդունվում են,	
2-րդ	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ի /	, , , ընդունվում են,	
3-րդ	բնական / փնգիր- րոֆթն մի շնվ ան /	, , , ընդունվում են,	

Թիվ դեմք

Ներկա շարունակական

եզակ	1-ին	արմ/դարմ փազիրոֆթե Մի շնվ ամ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում եմ, ք, /ներկա պա- հին/
	2-րդ	արմ/դարմ /դարմ փազիրոֆթե Մի շնվ ի/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում ես, ք, /-ք, -/
	3-րդ	արմ/դարմ /դարմ փազիրոֆթե Մի շնվ ան/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում ե / - ք, - /
հոգե- նակ	1-ին	արմ/դարմ ոմ փազիրոֆթե Մի շնվ իմ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում եմ, ք, /ներկա պահին/
	2-րդ	արմ/դարմ իդ փազիրոֆթե Մի շնվ իդ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում եմ, ք, /-ք, -/
	3-րդ	արմ/դարմ անդ փազիրոֆթե Մի շնվ անդ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, ում եմ, ք, /-ք, -/

անցյալ կատարյալ

եզակ	1-ին	արմ/դարմ /փազիրոֆթե շող ամ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եցի, ք, ք
	2-րդ	արմ/դարմ /փազիրոֆթե շող ի/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եցիր, ք, ք
	3-րդ	արմ/դարմ /փազիրոֆթե շող/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եց, ք, ք
հոգե- նակ	1-ին	արմ/դարմ ոմ փազիրոֆթե շող իմ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եցին, ք, ք
	2-րդ	արմ/դարմ իդ փազիրոֆթե շող իդ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եցիր, ք, ք
	3-րդ	արմ/դարմ անդ փազիրոֆթե շող անդ/	ո, ո, ը, ղ, ու, նվ, եցին, ք, ք

թիվ դեմք

անցյալ անկատար

եզա- կր	1-ին բնութիւն բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	2-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	3-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
հոգ- նակր	1-ին բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	2-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	3-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն

անցյալ շարունակական

եզա- կր	1-ին բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	2-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	3-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
հոգ- նակր	1-ին բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	2-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
	3-րդ բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն

վաղակատար

եզա- կր	1-ին բնութիւն	բնութիւն / փնտր- ման համար	բնութիւն
------------	------------------	-------------------------------	----------

թիվ	դեմք	վաղակատար	
	2-րդ	پذیرفته شده ای / փնդիր- րոճթե շող և ի /	ճ, ը նդունվել ես, ճ
	3-րդ	پذیرفته شده است / փնդիր- րոճթե շող և անթ /	ճ, ը նդունվել է»
հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته شده ایم / փն- դիրոճթե շող և իմ /	ճ, ը նդունվել ենք, ճ
	2-րդ	پذیرفته شده اید / փն- դիրոճթե շող և իդ /	ճ, ը նդունվել և թ»
	3-րդ	پذیرفته شده اند / փն- դիրոճթե շող և անդ /	ճ, ը նդունվել և ն»

անցյալ վաղակատար

եզա- կի	1-ին	پذیرفته شده بودم / փն- դիրոճթե շող և բուդ ամ /	ճ, ը նդունվել է ի»
	2-րդ	پذیرفته شده بودی / փն- դիրոճթե շող և բուդ ի /	ճ, ը նդունվել է ի թ»
	3-րդ	پذیرفته شده بودند / փն- դիրոճթե շող և բուդ /	ճ, ը նդունվել է ի»
հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته شده بودیم / փն- դիրոճթե շող և բուդ իմ /	ճ, ը նդունվել է- նք»
	2-րդ	پذیرفته شده بودید / փն- դիրոճթե շող և բուդ իդ /	ճ, ը նդունվել է ի թ»
	3-րդ	پذیرفته شده بودند / փն- դիրոճթե շող և բուդ անդ /	ճ, ը նդունվել է ի ն»

ապառնի

եզա- կի	1-ին	پذیرفته خواهید / փն- դիրոճթե խահ ան շող /	ճ, ը նդունվելու եմ»
	2-րդ	پذیرفته خواهید / փն- դիրոճթե խահ ի շող	ճ, ը նդունվելու ես»
	3-րդ	پذیرفته خواهید / փն- դիրոճթե խահ ան շող /	ճ, ը նդունվելու է»

Թիվ դեմք

ա պ ա ո ն ի

հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته خواهیم شد	,,ընդունվելու ենք,,
	2-րդ	پذیرفته خواهید شد / փնդիրոֆթե խահ իմ շող /	,,ընդունվելու ենք,,
	3-րդ	پذیرفته خواهند شد / փնդիրոֆթե խահ անդ շող /	,,ընդունվելու ենք,,

2. Պայմանական-ստորադասական եղանակ

ներկա ապառնի /աորիստ/

եզա- կի	1-ին	پذیرفته شوم (شوم) ամ /բե շնվ ամ /	,,ընդունվեմ,,
	2-րդ	پذیرفته شوی (شوی) /բե շնվ ի /	,,ընդունվես,,
	3-րդ	پذیرفته شود (شود) /բե շնվ ան /	,,ընդունվի,,

հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته شوم (شوم) [փնդիրոֆթե շնվ իմ /բե շնվ իմ /]	,,ընդունվեմք,,
	2-րդ	پذیرفته شوید (شوید) [փնդիրոֆթե շնվ իդ /բե շնվ իդ /]	,,ընդունվեք,,
	3-րդ	پذیرفته شوند (شوند) [փնդիրոֆթե շնվ անդ /բե շնվ անդ /]	,,ընդունվենք,,

անցյալ ենթադրական

եզա- կի	1-ին	پذیرفته شده باشم զիրոֆթե շող և բաշ ամ /	,,ընդունված լինեմ,,
	2-րդ	پذیرفته شده باشی զիրոֆթե շող և բաշ ի /	,,ընդունված լինես,,
	3-րդ	پذیرفته شده باشند զիրոֆթե շող և բաշ անդ /	,,ընդունված լինին,,

հոգ- 1-րդ	پذیرفته شده باشیم	/ փձ-	ճշդողուևված
նակր	զիրոֆթե շող Ե բաշ իմ/		Լինենք,,
Ք-րդ	پذیرفته شده باشید	/ փձ-	ճշդողուևված
	զիրոֆթե շող Ե բաշ իդ/		Լինենք
Յ-րդ	پذیرفته شده باشند	/ փձ-	ճշդողուևված
	զիրոֆթե շող Ե բաշ անդ/		Լինենք,,

3. Հրամայական եղանակ

եզա- Ք-րդ	پذیرفته شو		ճշդողուևվիր,,
կր	/ փձզիրոֆթե շողև /		
հոգ- Ք-րդ	پذیرفته شوید		ճշդողուևվե-
նակր	/ փձզիրոֆթե շնվ իդ /		ցենք,,

Յ ու ց ա կ

հաճախ գործածվող անկանոն բայերի

Անորոշ դերբայ ներկայի հիմք

احسن	/ աջեսթեն /	آ	/ աջ /	տնկել
اراستن	/ արասթեն /	آر	/ արա /	և - արայ / - զարդա-
آزمودن	/ ազմուդեն /	آزما	/ ազմա /	և - آزماي / - զարդա-
آسودن	/ ասուդեն /	آسا	/ ասա /	և - آساي / - հան-
آشناختن	/ աշոֆթեն /	آشوب	/ աշոբ /	- հուզել, խելա-
افراختن	/ ֆրախթեն /	افراز	/ ֆրազ /	- բարձրացնել,
افروختن	/ ֆրուխթեն /	افروز	/ ֆրուզ /	- բարձրանալ
				լուսավորել,
				վառել

آفریدن	/اڤریدن/	آفرین	/اڤرین/	- ստեղծել
افزودن	/اڤزودن/	افزای	/اڤزای/	աճեցնել, շատացնել
افشردن	/اڤڤشردن/	افشار	/اڤڤشար/	- քարտեզ, սեղմել
الودن	/اڤلودن/		/اڤلار/	- ապակենել, արատավորել
آمدن	/اڤամդան/	آ	/ا/	գալ, ժամանել
اموختن	/اڤամուխտան/	آموز	/اڤامուզ/	- սովորել, սովորեցնել
آمیختن	/اڤամիխտան/	آمیز	/اڤամիզ/	- խառնել, բաղադրել
انباشتن	/انباشتن/	انبار	/انبار/	- լցնել, կուտակել
انداختن	/انداختن/	انداز	/انداژ/	- չափել, նետել
اندوختن	/اندوختن/	اندوز	/اندوز/	- հավաքել, ժողովել
انگاشتن	/انگاشتن/	انگار	/انگار/	- կարծել
انگيختن	/انگيختن/	انگيز	/انگيز/	- գրգռել
اويختن	/اويختن/	اويز	/اويز/	- կախել
ایستادن	/ایستادن/	ایست	/ایست/	- կանգնել, սպասել
باختن	/باختن/	باز	/باز/	- տարվել
بستن	/بستن/	بند	/بند/	- կապել
بولدن	/بولدن/	بای	/بای/	- ընել
بختن	/بختن/	بز	/بز/	- եփել, խաշել
پذیرفتن	/پذیرفتن/	پذیر	/پذیر/	- ընդունել
پرداختن	/پرداختن/	پرداز	/پرداز/	- վճարել, հղկել
پنداشتن	/پنداشتن/	پندار	/پندار/	- կարծել, ենթադրել
پیمودن	/پیمودن/	پیمای	/پیمای/	աճեցնել, քարշակել
پیوستن	/پیوستن/	پیوند	/پیوند/	- կապակցել, պատվաստել
فاختن	/فاختن/	تاز	/تاز/	- շտապել, սրբորշակել
فافتن	/فافتن/	تاب	/تاب/	- նյդել, ճտաճալքել
جستن	/جستن/	جه	/جه/	- ջատակել, թռչել
جستن	/جستن/	جو	/جو/	جوی, փոխադրել

چیدن	/ Էիդան /	چین	/ Էին /	- հավաքել, քաղել
خاستن	/ Խասթան /	خیز	/ Խիզ /	- ելնել, բարձրանալ
خواستن	/ Խասթան /	خواه	/ Խահ /	- ուզել, կամենալ, հայցել
دان	/ դադան /	ده	/ դեհ /	- տալ
داشتن	/ դաշթան /	دار	/ դար /	- ունենալ
دانستن	/ դանեսթան /	دان	/ դան /	- դիմանալ, գիտենալ
دوختن	/ դուխթան /	دوخت	/ դուխտ /	- կարել
دیدن	/ դիդան /	بین	/ բին /	- տեսնել, դիտել
رسیدن	/ ռոսթոդան /	رما	/ ռոբա /	և - րոբայ / - հափշտակել, խելել
رستن	/ ռոսթան /	رو	/ ռու, ռավ /	- ածել
رفتن	/ ռոֆթան /	رو	/ ռոու, ռավ /	- գնալ, մեկնել
ریختن	/ ռիխթան /	ریز	/ ռիզ /	- թափել, սփռել, ձուլել
زادن	/ զադան /	زا	/ զա, /	زای / զայ / - ծնել
زایشدن	/ զաիդան /	زا	/ զա, /	زای / զայ / - ծնել
زدن	/ զիդան /	زن	/ զն /	- խփել, ծեծել
زیستن	/ զիսթան /	زی	/ զի /	- սպրել
ساختن	/ սախթան /	ساز	/ սազ /	- շինել, կառուցել
سپردن	/ սեփոթդան /	سپر	/ սեփոթ /	- հանձնել, հանձնարարել
ستودن	/ սոթոդան, սեթոդան /	ستا	/ սեթա, /	ستای / սեթայ / - գովել
ساختن	/ սոսթան /	سوز	/ սուզ /	- այրել, կիզել
شکافتن	/ շեֆթան /	شکاب	/ շեֆաթ /	- շտապել
شدن	/ շոդան /	شو	/ շու /	- լինել, դառնալ
شدن	/ շոսթան /	شو	/ շու /	شوی / շույ / - լվանալ
شکستن	/ շեֆթան /	شکن	/ շեֆթ /	- կոտրել
شمردن	/ շոմոթդան, շոմոթդան /	شمار	/ շմար /	շոմար, շոմար / - հաշվել
شناختن	/ շենախթան /	شناس	/ շենաս /	- ճանաչել
شنیدن	/ շենիդան /	شنو	/ շենու /	- լսել
فرستادن	/ ֆերեսթադան /	فرست	/ ֆերեսթ /	- ուղարկել
فرمودن	/ ֆերոմոդան /	فرما	/ ֆերմա /	և - ֆերմայ / - հրամայել
فروختن	/ ֆորոխթան /	فروش	/ ֆորուշ /	- վաճառել
فرو رفتن	/ ֆոֆթան /	فرب	/ ֆոբ /	- խաբել
فزودن	/ ֆոզոդան /	فزای	/ ֆզայ /	և - ֆզայ / - հավելել, ածել

فشدن	/ ֆեշորդան /	فشار	/ ֆեշար / - սեղմել
کاستن	/ քասթան /	گاه	/ քահ / - պակասեցնել
کاشتن	/ քաշթան /	کار	/ քար / - ցանել
کردن	/ քարդան /	کن	/ քոն / - առնել
کداختن	/ քոդախթան /	گداز	/ քոդազ / - հալել, հալեց- նել
گذاشتن	/ քոզաշթան /	گذار	/ քոզար / - դնել, ձգել, թողնել
گذشتن	/ քոզշթան /	گذر	/ քոզր / - անցնել, ընթանալ
گرفتن	/ քերեֆթան /	گیر	/ քիր / - վերցնել, բռնել
گریختن	/ քորիխթան /	گریز	/ քորիզ / - փախչել
گریستن	/ քերիսթան /	گری	/ քերյ / - լացել
گسیختن	/ քոսիխթան /	گسیل	/ քոսիլ / - խզել, կտրել, բա- ժանել
گشادن	گشودن / քոշադան	گشا	/ քոշա /
گشتن	/ քշթան /	گشای	/ քոշայ / - բացել
گفتن	/ քոֆթան /	گو	/ քո / - դառնալ, մեկնել, շրջապալել
گماشتن	/ քոմաշթան /	گمار	/ քոմար / - նշանակել
مردن	/ մորդան /	میر	/ միր / - մեռնել
نویستن	/ նեշթան /	نوین	/ նեշին / - նստել
نگاشتن	/ նեգաշթան /	نگار	/ նեգար / - նկարել
نگریستن	/ նեգարիսթան /	نگر	/ նեգար / - նայել
نمودن	/ նեմոդան /	نما	/ նեմա, نما / - նեմայ / - ցույց տալ, ցուցադրել
نواختن	/ նավախթան /	نواز	/ նավազ / - նվագել
نوشتن	/ նեվեշթան /	نویس	/ նեվիս / - գրել
نهادن	/ նեհադան /	نه	/ նեհ / - դնել, կարգել
یافتن	/ յաֆթան /	یاب	/ յաբ / - գտնել

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

Պարսկերենում մակբային հատուկ բառա-քերական-
նական հատկանիշներ ունեցող բառերը մեծ թիվ չեն
կազմում, ուստի և այստեղ մակբայները որպես ինք-
նուրույն խոսքի մաս առանձնանում են մերթ ևս-
բանական հատկանիշների, մերթ շարժյուսական գոր-
ծառույթի և մերթ իմաստի հիման վրա:

Պարսկերենում մակբայները իրենց շարահյուսակա-
կան գործառությամբ տարբերվում են մյուս խոսքի
մասերից: Նախադասության մեջ հանդես գալով որ-
պես պարագաներ, հարակից բառերին միանում են ա-
ռանց իզաֆթի, երբեք հոգնակերտ մասնիկ, ինչպես
նաև որոշյալ առման նշան /հոդ/ է են ընդունում:

Մակբայը ընդհանուր առմամբ արտահայտում է հատ-
կանիշի հատկանիշ, ուստի և կարող է կապակցվել թե՛
բայի, թե՛ ածականի և թե՛ մակբայի հետ՝ դառնալով
պարագա: Այսպես, Օրինակ՝ آدم کا روی پرستہ کار میکند
/ադամն քարի փեյվանթե քար միքոննդ- , կորովի մաը
ըը մշտապես աշխատում է , , , որտեղ փեյվանթե-ն
/ , , մշտապես , , մակբայը ցույց է տալիս کار میکند
/ քար միքոննդ- , , աշխատում է , , բայի գործողության
հատկանիշ, شهر مسکون بسیار زیبا است ,
յար զիբա անթ- , , Մոսկվան շատ գեղեցիկ է , , , որ-
տեղ بسیار / բեսյար- , , շատ , , մակբայը ցույց է
տալիս زیبا / զիբա- , , , , գեղեցիկ , , , ածականի հատկա-
նիշը: خودش خیلی تندمیدود / խնրգուշ իսյլի թոնդ մի-
դնվանդ- , , , նապաստակը շատ արագ է վազում , , , որ-
տեղ خیلی / իսյլի- , , , շատ , , , ցույց է տալիս تند
/ թոնդ- , , , արագ , , , մակբայի հատկանիշը:

Մակբայը առավելապես որոշում է գործողության
որակը կամ աստիճանը: Օրինակ՝

معدن نخواهند که هم ز خالصی دریا نکویمت که سراسر جواهری
/ մա՛դան նախանամթ քե համե զարե խալեսի ,
դարյա նսգուշմամթ քե սարասար ջնվահերի -

, , Հանք է կոչում քեզ , քանզի ամբողջությամբ
անաղարտ ոսկի ես ,
ծով է կամ անվանում քեզ , քանզի ծայրից-ծայր գո-
հար: ես , , , /

Մակբայը արտահայտում է առարկայի որակի աս-
տիճանը: Օրինակ՝ از کار افتاد [բե-
դնդրի ֆարսուղե շող քե բեթոլլի ան քար Օֆթադ-
 , , Այսօր: հոգնեց /մաշվեց/ , որ Լրիվ շարքից
դուրս եկավ , ,]:

Մակբայն արտահայտում է պարագայական զանազան
իմաստներ /ժամանակի, տեղի և այլն/ , որոնց պայ-

մաներում կատարվում է գործողութայունը, Օրինակ՝
 همینه که شاگردان بمقرب نگرستاند / համարեք շագերդան բեանք
 նեգարիսթանը, չենց որ աշակերտները դեպի ետ նա-
 յեցին... / ناگهان چون پلنگی خستناک راه افتاد .
 / նագան չուն փախնդի խնշնաք ռահ Օֆթադ, չ,
 Հանկարծ կատաղած վագրի պես ճամփա ընկավ, /
 برادرمن عافلا نه رفتا، ميکنند مسلما دروغ نميگويد .
 ման աղեկանե րնթթար մի փունդ մոթլնան ղորուղ
 նեմիգույնը, չեղբայրս խելամտորեն է վարվում, նա
 բացարձակապես սուտ է խոսում, /

Ըստ արտահայտած իմաստի՝ մակբայները սովորաբար բաժանվում են երկու հիմնական խմբի.

1| Մակբայների մի խումբ են կազմում այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս գործողութայն որակը, ձևը կամ էլ գործողութայն քանակային երանգները:

Այս կարգի մակբայները կարող են կոչվել որոշ-
 շային մակբայներ:

2| Մակբայների երկրորդ խմբին են պատկանում այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս գործողութայն հետ կապած ժամանակային և տարածական հարաբերու-
 թյուններ, ինչպես նաև գործողութայն նպատակն ու պատճառը:

Այս խմբի մակբայները կարող են կոչվել պարա-
 զայական մակբայներ:

1| Որոշչային մակբայներ

ա| Որոշչային քանակական մակբայներ, որոնք

ցույց են տալիս գործողութայն քանակը, գործողութայն լարվածութայն կամ սաստկութայն աստիճանը, ինչպես նաև ածականների ու մակբայների որակի չափը: Այդ կարգի մակբայներին են՝ خلیلی / խելի /
 بسیار / բեսայր / زیاد / շադ, չատ, խիստ, սաստիկ, / Օրինակ՝
 وقت زیادیر نیودولی شهر در خواب بود .
 / վնդթ գիյադ դիր նեբուղ վնլի շննր դնր խաբ բուղ-
 , ժամը շատ ուշ էր, սակայն քաղաքը քնի մեջ էր,
 خلیلی تاریک بود تقریباً در تمام خانه ها چراغها را خاموش کرده بودند .

խելի թարիք բուղ թնդրիբնն դնր թմամե խանեհա
 շերաղհարա խամուշ փնրդե բուղննը, / Սաստիկ մութ

[Օֆթանուխիդան ընֆթան թա քուս ղուսթ-ը, լենկ-
նեւով - արարանաւով /կաղաւով/ գնաթի մինչև բա-
րեկամիս փողոցը,]:

نانان /նալան/ Արտահայտում է հարակից գործողու-
թյուն, այսինքն՝ մի բան անելով. Օրինակ՝ نالان
افتاد روی زمین /նալան օֆթադ ղուս զաթին-
բաւով ընկավ գետնին,]:

باب- Նշանակում է՝ ձևով, նման. Օրինակ՝
/համվարե-ը, ճշտապես, շարունակ,] بکلیه /բի-
գահե-ը, ուշ, անազան,] بپیوسته /փեյվսթե-
անընդհատորեն,] بدر /սնվարե-ը, ձի նստած,
հեծած,] بیاد /փիյադե-ը, հետիոտն, ոտքով,]:

Պարսկերենում լայն կիրառություն ունեն մի-
ածամանակ ب /բ/ նախդրով և ی /ի/ վերջածանցով
կազմված մակբայները, ինչպես, Օրինակ՝ بخوبی
/բեխուբի-ը, լավ կերպով, լավությամբ,] بکلی
/բեսալանի-ը, հեշտությամբ, հեշտորեն,]
/բեբոլլի-ը, ամբողջությամբ,] بدرستی /բեդդո-
րոսթի-ը, ճշտորեն,] بمزودی /բեզուդի-
տով,] بخوشی /բեխուշի-ը, ուրախությամբ,]
/բերկրանքով,] ببراحتی /բերահտի-ը, հանգիստ կեր-
պով, հեշտությամբ,] بارامی /բարամի-ը, հան-
դարությամբ,]:

3/ Ձանազան նախդիրներով կազմված մակբայներ.

Օրինակ՝ بمزود /բեզուր-ը, բռնու-
թյամբ, բռնի կերպով,] بشتاب /բեշեթաբ-ը,
/բաշեթաբ-ը, շտապ կերպով, աճապարանքով,] بشتاب
بتفریب /բեթրիբ-ը, աստիճանաբար,] بتدریج
/բեթրիբի-ը, մոտավորապես,] بمتفصیل /բեթեֆ-
սիլ-ը, մտերամասնորեն,] از قضا /ազզա-ը, պա-
տահաբար,] از قدم /ազզեմ-ը, վայելչեանաբար,]
/ազզեմ-ը, իրականում, իրապես,] از حقیقت
/ազզիգիտ-ը, և այլն:

4/ կազմությամբ բարդ մակբայներ. Բարդ մակ-

բայները կազմվում են տարբեր խոսքի մասերից՝ ար-
մատներ ընդհանրապես, կամ էլ նույն խոսքի մասի

կրկնությամբ: Բարդ մակբայների բաղադրիչները հաճախ միանում են **الف** ձայնավորով կամ էլ որևէ նախդրով:

Բարդ մակբայները կարող են կազմված լինել ա/ տարբեր խոսքի մասերից, բ/ արմատի կրկնությամբ:

ա/ Տարբեր խոսքի մասերից կազմված մակբայներ:

Օրինակ **سبيده دموا** / դնսթեջնմ³ օր-՝, խմբով, **دسته جمع** / սեփիդեդձման-՝, արշալուսին, **دیر باز** / դիրբազ-՝, վաղուց ր վեր, **هیچگاه** / հիլգահ-՝, բերնավ, **سورگاهان** / սահարգահան-՝, վաղ առավոտյան, **اشک ریزان** / ասիք ռիզան-՝, բարեբախտաբար, **خوشبختانه** / խոշբեխթանե-՝, արցունք թափելով, **جان سپاران** / չանսեփարան-՝, անձնազոհորեն, **انسانها** / անձնազոհությամբ, **دامن کتان** / դամնեքեշան-՝, դողողությամբ, փքվածությամբ, **همه جانبه** / համեջանեբե-՝, համակողմանիորեն, **همه ساله** / հեմսալե-՝, ամենամյա, **یک تنه** / յեքեթարե-՝, անակնկալ, հանկարծ, **یکباره** / յեքեթանե-՝, մեկը մեկը դեմ / մեկ / մեկ / կռվել / քաշել և այլն:

բ/ Նույն խոսքի մասի կրկնությամբ - կրկնավոր բարդության բաղադրիչները կարող են կապակցվել ինքնին, առանց հատուկ որևէ միջոցի: Օրինակ **دسته دسته** / դնսթե դնսթե-՝, քիչ-քիչ, **کم کم** / քեմքեմ-՝, փունջ-փունջ, **یک یک** / յեքեք-՝, մեկ-մեկ, **یکان یکان** / յեքան յեքան-՝, մի առ մի, **فوق فوق** / ֆոուկ ֆոուկ-՝, դուռնդ-գուռնդ, վաշտ-վաշտ, խմբերով, խումբ-խումբ, **جوجو** / չոուլ չոուլ-՝, հատիկ-հատիկ, քիչ-քիչ, **لحظه لحظه** / ևիլե ևիլե-՝, վայրկյան առ վայրկյան, **گروه گروه** / գուրու ցուրու-՝, խումբ-խումբ, **خردک خردک** / չուրդեք չուրդեք-՝, մանր-մանր, **تکه تکه** / տեքեք թեքեք-՝, կտոր-կտոր, պատառ-պատառ, **گاه گاه** / գահգահ-՝, մերթ-մերթ, **تک تک** / տեքեք թեքեք-՝, կենտ-կենտ, **جوده جوده** / չուդիդե չուդիդե-՝, ծամծմելով, անպարզալուր կերպով, **لانه لانه** / ևանե ևանե-՝, դանդաղորեն, **جود جود** / չուդուր չուդուր-՝, կերպ-կերպ, **گونه گونه** / գուռնե գուռնե-՝, տեսակ-տեսակ, **قطره قطره** / քուրեք քուրեք-՝, արագ-արագ, **تند تند**

1/ զանթրե զանթրե, և կաթիլ-կաթիլ և օ՛ր :

գ/ Գարող են կապակցվել الف / ا / آ և այլն -

վորի միջոցով՝ Օրինակ՝ سراسر / սնրաշատ, և Թաշ-
րից-Թաշրից, և داماد / զանադամ, և Գաճախակիր, և
և Գաճախակիր, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
گردا گرد / Գաճախակիր, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- اشتباست / փոխադրվել, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- سراسر / սնրաշատ, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- کما بیش / քան շատ, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,

դ/ Գարող են կապակցվել որևէ նախդրի Օգնու-

թյամբ՝ Օրինակ՝ روبرو / ընդ ընդ, և Գաճախակիր,
- روبرو / ընդ ընդ, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,
- و اما / և այլն, և Գաճախակիր, և Գաճախակիր,

5/ Կայուն բառակապակցությունները որպես

մակբայակերպ դարձվածներ՝ Երևա խմբին են պատկանում
զգալի թվով կայուն միավորներ, որոնք առանձին
բառերի նման՝ շարահյուսական հարաբերություն կամ
կապի մեջ են մտնում նախադասություն այլ բառերի
հետ որպես մակբային հատուկ բառաբանական
հատկանիշներ ունեցող բառեր :

Սրանց մեջ կան այնպիսի դարձվածային միավոր-
ներ, որոնք հանդիսանում են առանձին, հասկացու-
թյունների միակ արտահայտիչը, կամ էլ ավելի գոր-
ծածական են, քան մեկ բառով արտահայտված նրանց
համանիշները : 'երանցից' են 'از آن' / ինչ թանկ
դեղ- և հոգու խոսքից և 'روز در میان' / ընդ ընդ դարձ-
մի-

Նշված Օրինականերում خوب /խուբ- , արագ , արագ , արագ /
|զիյադ- , շատ , | ածականները կիրառված են իբրև
մակբայ :

Պարսկերենում ածականը երբեմն կարելի է դարձ-
նել մակբայ՝ համապատասխան ածանցի հավելումով ,
Օրինակ՝ عاقل /աղեղ- , խելոք , | وادع /ադա-
լան- , խոհեմաբար , | وادع /դաշտ- , քաջաբար ,
| وادع /ադա- , քաջաբար , արիաբար , | وادع /
ածականները , որոնք արդեն ունեն ան | /ան- | ածանցը ,
մակբայ դառնալու համար լրացուցիչ ստանում են
-վար ածանցը , Օրինակ՝ وادع /դիվանեվար- , մո-
լեզնաբար , | وادع /مردان- /մարդանեվար- , արիաբար ,
անվեհորեն , | :

Այն մակբայները , որոնք կազմված են որակական
ածականներից , ածականի նման , ստանում են համապա-
տասխան աստիճաններ , Ածականների և մակբայների
այս ֆերականական նույնական կարգերը չեն խանգա-
րում , որ նրանք իրարից զանազանվեն իրենց շարա-
հյուսական գործառույթով ու իմաստով :

Մակբայի համեմատական աստիճանը վերաբերում է
բային , մինչդեռ ածականի նույն աստիճանը վերաբե-
րում է գոյականին : Օրինակ՝ خوب چیدان و دتر بهتر برسيم
|խուբ միշտ զուգըթիւր բեշնար բերեսում- , | արագ կլի-
ներ՝ ավելի շուտ քաղաք հասնեինք , | وادع /
اگر وقت داشتم / անգամ վաղից դաշնամ. բիշնար նազ
դե շումա միմանդում- , | Եթե ժամանակ ունենայի , ձեզ
մոտ ավելի երկար կմնայի , | :

Պարսկերենը մակբայի համար չունի բոլոր երեք
աստիճանները , ուստի գերադրականը կազմելու համար
դիմում է վերլուծական ձևին : Օրինակ՝ و بهتر از همه
| և բոլորից արագ , | وادع /
خوب میخوانم تو بهتر میخوانی و اما او بهتر از همه میخواند
| / արագ կարդում եմ , | وادع /
| / արագ կարդում եմ , | وادع /
| / արագ կարդում եմ , | وادع /
| / արագ կարդում եմ , | وادع /
| / արագ կարդում եմ , | وادع /

Մակբայի համեմատական աստիճաններ կազմելու հա-
մար կարելի է համեմատական և գերադրական ածականի
վրա դնել մակբայական նշաններ , այն է՝ نحو /նահվ /

و/ ۱۳۰۲ / تو / ۱۳۰۱ / جلو / ۱۳۰۲ / پیش / و/ ۱۳۰۲ / میان /
- ۱۳۰۲ / بهلو / ۱۳۰۱ / سر / و/ ۱۳۰۲ / درون / و/ ۱۳۰۲ / جا /
۱۳۰۲ / بهر / و/ ۱۳۰۲ / نزدیک / و/ ۱۳۰۲ / نزد / و/ ۱۳۰۲ /
و/ ۱۳۰۲ / برابر / و/ ۱۳۰۲ / بیرون / و/ ۱۳۰۲ / با /
۱۳۰۲ / بی / و/ ۱۳۰۲ / پشت /

Նախդիրները դրվելով կապվող բառից առաջ, այն կապում են ստորագրաչին, և այդ նախդրավոր բառերը դառնում են ստորագրաչի լրացում:

Նախդիրների գործառույթյունները բազմազան են. Պրանք գերազանցապես բխում են իրենց հետ կապվող բառի իմաստից, ինչպես նաև ամբողջական խոսքից ու բնագրից:

1. Իսկական նախդիրներ

1 / ան / անգ / նախդիրը

ա / Պարսկերենում բացառական հոլովի իմաստը արտահայտվում է ան / անգ / նախդրի Օգնությամբ: Օրինակ՝ گرفتیم نامه امروز از دوستم / Էմրուզ անգ դուստթամ նամե գերեթթամ - Երեսօր բարեկամիցս նամակ ստացա՞մ, / او دانشجوی خود را دوست دارد / Օսթադ անգ դանեջու ինդ րազի անսթ - Պրոֆեսորը գոհ է իր ուսանողից, / باغ نغمه بلبل شنیده شد / Բաղ անգ ֆաղ նեղամբ ֆուլբուլ շենիդե շոդ - Երգուց սոխակի գեղգեղանք լսվեց, /

բ / Որպես տարածական - տեղական նախդիր ցույց է տալիս ելման կետը՝ տեղը և այլն, թե որտեղից և որտեղ. مردان دلاور از دستان گورتنگاه بدرجستند / Բեդար ջենթնդ - Բաջ ռազմիկները դուրս ենտվեցին դարաններից, / از دانشگاه بیرون آمدم / Բանգահ ֆիրուն ամմ - Երևուս եկա համալսարանից, /

գ / Որպես տարածական նախդիր արտահայտում է նաև որևէ բանի անցման տեղը, անցման հարաբերությունը, որը համապատասխանում է հայերեն, ավերայով, ամիջից, ամիջով, բառաձևերին: Օրինակ՝ او را دیدم از خیابان میدانم / Բանգ արգո - Գնջթամ ուրա դիդամ - Երևցանում էի փողոցով, նը-

این سکه مخلوطی از مس و نقره است
- ۱/۱۰۰۰ نقره و ۹۹۰/۱۰۰۰ مس
- ۱/۱۰۰۰ نقره و ۹۹۰/۱۰۰۰ مس

۲/ Արտահայտում է պարունակություն հարաբերու-
թյունն: Օրինակ՝

چاله‌ها از سنگ و سفته انباشته شد
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

کوزه‌ها را پر از آب کردند
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

Մտածելով իմանալով, որ իմ հարսը
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

جو سنگدروی افتد کند متحلب
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

Մտածելով իմանալով, որ իմ հարսը
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

جو سنگدروی افتد کند متحلب
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

۳/ Արտահայտում է հատկացման հարաբերությունը,
Օրինակ՝

معزی در قصیده سرائی و مدیحه گوئی از شاعران نامی خراسان
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

սիդեսմրաի վիմադրի հեղուկի նման շաքարի խո-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

բանաստեղծներից, որոնք հետևել են խորասանի անվա-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

բանաստեղծներից, որոնք հետևել են խորասանի անվա-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

բանաստեղծներից, որոնք հետևել են խորասանի անվա-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

բանաստեղծներից, որոնք հետևել են խորասանի անվա-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

բանաստեղծներից, որոնք հետևել են խորասանի անվա-
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

۴/ Օրինակ է տալիս առարկան, անձը կամ երևույթը,
որի մասին խոսվում է, Օրինակ՝

نظامی گنجوی در لیلی و
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

مجنون از مرگ پدر و مادر خود یاد کرده است
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

مورخین از قالی معروف بهارستان [] یاد کرده است
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره
- ۱/۱۰۰۰ مس و ۹۹۰/۱۰۰۰ نقره

Զվշտացնել մեկի սիրտը, կարող եմ այդ ապահով,
 բայց ի՞նչ անեմ ես նախանձին, որ հիվանդ է այդ
 ախտով, /, /

Ժք/ Արտահայտում է որևէ գործողութայն կամ
 վիճակի պատճառի հարաբերութայն: Օրինակ՝ از عدت
 از خوشحالی بی اختیار گونه اورا بیه زد
 Դե բուդ, /, / Սաստիկ սովածությունից ուշագնաց եր
 եղել, /, /

Լիտվա խոշակի բիելիթիյար գունենյե ուրա բուսե զադ-
 , /, / և րախությունից ինքնաբերաբար հաճութեց նրա
 ախտը, /, /

دیدار دنیای جدید بعد از رفتن
 /, / Դուքի հանձնարար էր նախորդ շրջի գողաշրջան վա
 մասնով մանկ սարիտի ան ղիդարե դուշայե ջանդի
 բեմադրանս րաճիթան, /, / Թիթեղյաակ նոցատուվր դրե-
 ցի գրպանս և արբեցած կյանքի նոր տեսքով՝ ուրախ-
 ուրախ գնացի դարոց, /, /

عمر وقتی بخانه میادم چهره ام
 Երբ անցավ մի քանի ամիս, /, / Երբ արդեն երբ տուն
 եի գալիս, դեմքս կապտած էր լինում ցրտից, /, /
 • Երբ անցավ շաբաթից և արդեն ստիճանս
 , /, /

Ժք/ Արտահայտում է մասնական, այսինքն՝ ամբող-
 ջի և մասի հարաբերություն: Օրինակ՝ یکی از صفات
 • Երբ անցավ սեփարե փնս-
 անդրիդե վա խեսալե հանգիստ սեղանի անս-
 վելի հատկություններից և ազնիվ սովորություն-
 ներից մեկը ճշմարտախոսությունն է, /, /
 • Երբ անցավ շաբաթից և արդեն ստիճանս
 , /, /

مردان واقع دید و جنگ از موده رأ بفرستاد
 Երբ անցավ մարդանս վաղեմե դիդե վա ջանգազմուդե րա
 բեֆերեսթանդ, /, / և մուտ և վարժ ռազմիկներից մի
 քանիսին ուղարկեցին, /, /
 برخی از این طوایف مشرکین ندین
 Երբ անցավ շաբաթից և արդեն ստիճանս
 , /, /

Ժք/ Արտահայտում է համեմատութայն հարաբերու-
 րյուն: Օրինակ՝ دروغ صحت آمیز به از راست فتنه انگیز
 [դրուդե մասլեհանքամիզ բեհ ան րասթե ֆեթնե ան-
 գիզ, /, / և վա է սուտն այն, որ բարի գործ է անում

Բ/ Արտահայտում է բաշխման հարաբերությունը՝
կրկնավորների կազմությամբ՝ Օրինակ՝ $\frac{1}{2} = \frac{2}{4} = \frac{3}{6} = \frac{4}{8} = \frac{5}{10}$
Սերբ ընդ մերթ մտնում էր խոհանոցում,
عمره عمره ميا يند خانه باغچه كوكچلوی خانه شان را آب میدهند

| Կար է Կար համա միայն նրա թանկ քաղցր քուլե-
ք Զեչոյն խանեշան րա ար միդաննդ-,, Երեկոնե-
րը բոլորը գալիս են տուն և իրենց տնամերթի փոք-
րիկ այգին ջրում,, Խանե Խանե Խանե բե Խանե-,,
տուն-տուն,, Կար Կար | շահր բե շահր-,, քաղաք-
քաղաք,, Կար Կար | Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար | Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար | Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար | Կար Կար Կար Կար Կար Կար

Ժ/ Յուրս է տալիս առարկան, որի միջոցով կամ
որի Օգնությամբ, որի հետ միասին կատարվում է
գործողությունը, համապատասխանում է հայերենի
գործիական հոլովին, Օրինակ՝ $\frac{1}{2}$ Կար Կար
| բեհոսնե Զիվանիս խիշ միդրուր Կար Կար-,, Կար Կար
է, իր երիտասարդական գեղեցկությամբ,, Կար Կար

توانی که بیلی بموشی کشی بشیرین زبانی و لطف و خوشی

| բեշիրին Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

| Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

آنکه جنگ آرد بخون خویش بازی میکند روز میدان و آنکه بگریزد بخون لشکری

| Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար
Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար Կար

ظاهر حالش بنعمت دنیا اراسته

մաթե դոնյա արասթե-,, Նրա արտաքինը շարված էր
իր հարստութեամբ,, /,

مالدارى و اشنيديم ببخل چنان معروف بود كه حاتم طائى بكرم

Մալդարիւրիւր շենիդամ բե բխլէ շենան մա'րուֆ
բուղ քե հաթմմե թաի բե քարմմ-,, Մի հարուստ մարդ,
լսել եմ, նույնքան հայտնի էր իր ժլատութեամբ,
որքան Հաթամ թայիւն իր աւատաձեռնութեամբ,, /,

ժա/ Գործածվում է ցույց տալու համար լեզունը
որով խոսում, գրում կամ կարդում են, Օրինակ՝

بجزباني حرف ميزند / բե լե զաթանի հաթֆ մի զաթնադ-
,, ի՞նչ լեզվով է խոսում,, /,,
بجزباني حرف ميزند / բե զաթանե ֆարսի հաթֆ մի զաթնադ-,,
Կարսկերեն

بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
լեզվով է խոսում,, /,,
بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
թաիւրի բերուսի բենեվիսի-,,
Կարդող ես

بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
ուսուսերեն գրել,, /,,
بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
բե զաթանե ֆարսի մաթ-,,
Նրա հողվածը պարսկերեն

بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
լեզվով է,, /,,
بجزباني حرف ميزند / ای میتوانی بروسی بنویسی /
Վիրի բե զաթանե զաթնադի լիզի մի գուղադ վաթմաթ-
հումե մա նե մի զաթնադ-,,
Մի տերունի պարսկերեն
ինչ-որ բան է ասում, որ մենք լենք հասկանում,, /;

ժբ/ Արտահայտում է չափի և քանակի հարաբերու
թյուն, Օրինակ՝
حجم تجارت به دو برابر افزایش یافته است
Գնաթե թե ջարաթ բե դո բարաթաթ ֆաթաթ շաթթ
մաթ-,,
Առևտրի ծախսը աճել է երկու անգամ,, /,

به پنج بیضه که سلطان ستم روادارد /
زندان لشکریان شهرها را مرغ سیخ
Լե փնջ բե յգե քե սոլթան սեթմաթ ռաթվա դարադ
զանանդ լաթաթիյանաթ ճե ճար մորդ բեսիւ-

,, Թագավորը ապօրինի հինգ ձու թե տարավ,
զորքը շամփուր պիտի քաշի հազար հավ,, /,

,, Թագավորը ապօրինի հինգ ձու թե տարավ,
զորքը շամփուր պիտի քաշի հազար հավ,, /,

,, Թագավորը ապօրինի հինգ ձու թե տարավ,
զորքը շամփուր պիտի քաշի հազար հավ,, /,

ժգ/ Յուլյո է տալիս գործողութեան նպատակը,
պատճառը, Օրինակ՝
بما شای مسایقه فوتبال رفته بودم
Լեթմաթաթաթ մոսաթեդեյե ֆուլթաթ ռաթթե
բուղաթմ-,,
Ֆուլթաթի մրցողութունը դիտելու էի գնացել,, /,,

بما شای مسایقه فوتبال رفته بودم / استاد ادیب بتر میتش نصب کرد
նաթ քարդ-,, Նրա դաստիարակութեան համար գիտուն
ուսուցիչը նշանակեց,, /,,

بما شای مسایقه فوتبال رفته بودم / بجزباني حرف ميزند
Լեթմաթաթաթ մոսաթեդեյե ֆուլթաթ ռաթթե
բուղաթմ-,,
Ֆուլթաթի մրցողութունը դիտելու էի գնացել,, /,,

„Բո թարթիւների նետի դեմ, սակայն,
լին կարող լինել արգելք զրահ ու վահան, / :

نامہ را بوسیله (بیتوسط) قاصد فرستادم
| Բեթվանսոսոթե | ղասեդ ֆերեսթաղամ - „Նամակը սուր-
հանդակի միջոցով ուղարկեց, / اورفت منہم بدنیال /
- Բանդակի միջոցով ուղարկեց, / اورفت
բալե ու րնֆթան - „Հենց որ նա գնաց, ես էլ նրա
ետևից գնացի, / :

Ժե | Օգտագործվում է բարդ մակբայներ կազմ-
լու համար, Օրինակ՝ بزرگ | Բեզուր - „բռնությամբ,
| Բեշեթաբ - „աճապարանքով, / اورفت منہم بدنیال /
| Բեթիլ - „աստիճանաբար, / اورفت منہم بدنیال /
| Բեթիլ - „ալվ կեր-
պով, / اورفت منہم بدنیال /
| Բեսոհուլթ - „հեշտությամբ,
| Բեդոշվարի - „ղեկարուսթյամբ,
| Բեթոնդի - „արագորեն, / :

Ժզ | Արտահայտում է տեղի հարաբերություն,
Օրինակ՝
بدریا درمنافع بیشمار است
| Բեդարյա դար մոնաֆե՝ քիչումար անթ
ագար խահի սլամթթ դար քենար անթ -

„Թեև ծովերի անդունդներում գանձեր կան անհա-
մար,
դու ցամաքը գերադասիր քո սպահով կյանքի հա-
մար, / :

که فلان انبارم بترکستان است وفلان بضاعت بپندوستان

| Թե ֆոլան անբարամ Բե թորթեսթան անթ վան ֆոլան
Բեզանթ Բե հենդուսթան - „Թե այսինչ պահեստս թուր-
թեստանում է, այսքան ունեցվածքս չնդկաստանում
է, / :

هر روز بشهری و هر شب بمقامی و هر دم بتفریحگاهی از نعم دنیا متمتع
| Կար թուզ Բեշահրի ու հար շաբ Բե մաղամի վան
հար դամ Բե Բեթիլորոջահի ան նանիմ ղոնյա մո-
թեսթեթե՝ „Օր, մամեն գիշեր մի քաղաքում
կամ այլ տեղում կարող են վայելել աշխարհի
բարիքները, / :

ա/ Անշունը տարկաներ արտահայտող գոյական-
 ների հետ գործածվելիս՝ ջույց է տալիս գործիք
 որով մի բան կատարվում է, Օրինակ՝ با کونچه چاقو
 քաշիք զուշեյե շարղաղ շեշմհայաշչրա փաթ-
 քարղ-,, շխաշորի անկյունով աչքերը սրբեց,,
 میخ را با گاز انبر کشیدم, / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 ,, էղունգները կտրեց մկրատով,,
 / միտրա քա գազնեբոր քեշիղանմ-,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով,,
 اکبر اقا با چاقو اسفند را روی دیوار مجاور میکند
 / Աքբար աղա քա շաղուն էսմաշչրա ղույե ղիվարե մո-
 ջավեր միթանղ-,,
 / Աքբար աղան ղանակով իր անունն
 էր փորագրում կողքի պատի վրա,,

բ/ Գործածվում է ջույց տալու մի բանի՝ իբրև
 փոխադրական միջոց ծառայելը, Օրինակ՝ بمیدان اسب
 քա թերեհնե գիրղանի ղեթթանմ-,,
 քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,

գ/ Արտահայտում է միասնության, ուղեկցու-
 թյան, ընկերակցության հարաբերություն, Օրինակ՝
 با هم قرار گذاشتند, / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,

դ/ Ելթեմաս կոնդ տալա օդոստեշոյ
 քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,

هردرد ضمیرم وعشق تودردلم
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,
 / քա ղեյէի նախոնհայաշչրա գեղեթթ-
 քանով գնացիղ,,

لځلځښت ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته

،، ښه ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،

چې د اندامونو په درجه کېست نو سینه د اندام په درجه کېست

[ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته]

،، ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،

اگر یکدم در او افتد بسوزد اگر یکدم در او افتد بسوزد

[ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته]

،، ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،

ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته

ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته

يا وفا خود نبود در عالم يا مگر کس در اين زمانه نکرد

ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته

،، ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ،،
شيء در بيابان مکه از غایت بيخوابی پای رفتنم نماند

[ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته
ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته]

ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته ځان ته

ընթացքում կատարվում է գործողութայունը: Օրի-
նակ՝ در طفلی از دست و تا زیانه خورد بود
/ դարձր թեֆլի ազ դանթե ու թազյանե խորդե բուղամ-
,,Մանուկ հասակում մտրակի հարվածներ եմ ստա-
ցել նրանից,,

خاقانی در عهد صباوت از وجود پدر و در بیست و نه سالگی از سرپرستی و نوازش عم
خود محروم گردید و در سال ۵۷۱ هجری بمریست ساله او این جهان را بدرود گفت.

խաղանի դարձ հոգե սմբավթթ ազ վոջուդե փեղար վթ
դարձր բիսթո փանջ սալեգի ազ սարփարնասթի վթ նմվազ
եշե ամմե խող մանրում շող վթ դարձր սալե 571
հեջրի փեսարե բիսթ սալեյե ու ին չեհանրա բեդ-
րուդ գոթթ-,, խաղանին մանկութայան շրջանում
զրկվեց հորից, իսկ քսանհինգ տարեկան հասակում՝
իր հորեղբոր խնամակալութայունից, իսկ հիջրեթի
571 թվականին նրա քսանամյա որդին հրածեշտ տը-
վեց աշխարհին,,

գ/ Յուլյց է տալիս անձ, առարկա կամ իրադար-
ձութայուն, ուրի մասին խոսվում է /հատուկ է
باب اول در سیرت پادشاهان باب دوم
դասական շրջանի լեզվին/, բաբե ամվալ դար
սիրնթե փադեշահան բաբե դովվում դարձր անլադե
դարվիշան-,, Գլուխ առաջին- թագավորների բարքե-
րից, գլուխ երկրորդ - Դերվիշների բարքերից,,
جدال حدی بامدعی در میان توانگری و درویشی

Դեղալ Սանդի բա մողդաի դարձր բայանե թնվանգարի
վթ դարվիշի-,, Սադդիի վեճն իր հակառակորդի հետ
հարստութայան և աղքատութայան մասին,,
در ولادت
,,Հաջի Բաբա- /դարձր: ամլադանթե Հաջի Բաբա-
յի ծննդի վերաբերյալ,,

դ/ Յուլյց է տալիս գործունեութայան ուղորտը,
աշխատանքի, զբաղմունքի բնագավառը: Օրինակ՝
متخصص در ذوب فلز
,,Մասնագիտացել է
բանշենասի թնխնոս փեյդա քարդե-
,, մեջ,,

լու ահանգի ընթացքն քունդ շանն փաթ
է բար թախի մորդան է բար ընդ խաթ-

ճերբ ջինջ հոգիդ պատրաստ լինի այս աշխարհից
մեկնեցու,
միևնույն է՝ գահի վրա, թե գետնին. ես մեռնեցուցի

• طایفه دزدان عرب بر سر کوهی نشسته بودند
դողդանն անթաք բար սարե քունդի նեշնաթե բուղանդ-
ճարաբական ցեղի մի ավազակախումբ էր լեռնակա-
տարին նստեց, /
كله خود را بر سر داشت

Թուղան խողրա բար սար դաշթ, / Գլխարկը գլխին
էր, / Երբ սար սնվար բուղ- / Երբ սար սնվար բուղ- / Երբ սար սնվար
տած էր ճիւղ վրա, / Երբ սար սնվար բուղ- / Երբ սար սնվար
وقتی در بیابان مانده بودم

դաշթի վրա բար բիւթի ղար բիւթի վրա մանդի բուղան
մարա բար ժողով: նեշնաթ- / Երբ սար սնվար բուղ- / Երբ սար սնվար
անապատում էի մնացել, / Ինչ ուղտի վրա նստեցրեցի,
թ / Թուղան է տալիս անձը կամ առարկան, որին
ուղղված է որևէ գործողություն, Օրինակ՝

تویا که با او مدارای برادر از کسب باک زنجارمه تا پاک گازان برسنگ
Թու փաթ բաշ ժ մարդար է բարադար ան քան բաթ
զանանդ շամայն նափաթ գազերան բար սանգ-

Մաքուր եղիր, / ո՛վ իմ եղբայր, / մի՛ վախեցիր ու
ոքից,

աղտոտված հագուստն են լվացարարները խփում քա-
րի, /

• هیچکس نزنند بر درخت می برسنگ
դերախթ: բիբար սանգ, / Երբ քաթ լի գոռմ
اورا از زمین برداشت و برماللی /
անպտուղ ծառին, /

• سر برده بر زمین زد / ուրա անգ զանին բար
դաշթ վն բար բալայն սար բորդե բար զանին զանդ-
ճարճարացրեց նրան գլխից վերև և գետնին նստեցի

թ / Թուղան է տալիս անձը, որն անհրաժեշտաբար

بر شاست که / Երբ քաթ լի գոռմ
• این کار را انجام دهید / Երբ շոմասթ քե ին քար քաթ
ճամ դահիդ, / Երբ քե, որ պարտալոր եթ կատարել
այս գործը, / Երբ սար սնվար բուղ- / Երբ սար սնվար
վաջեթ սնթ, / Կարգալը նրան անհրաժեշտ է, /

فشار واجب است که بکشید / Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,

դ / Յուսթ է տալիս որևէ անձ , որի մտով են
անցնում .
ای درویش یا د شاه روی زمین بر تو گذر کرد چرا
خدمت نکردی .

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

Ե Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / Բ Ե / նախդրի փոխարեն , ինչպես՝ նաև ,
համար , իմաստով : Օրինակ՝ Երևան
Բարձր շումս վաջբ Կսթ Թ Բ Բ-
թուշիդ- , Կնհրածնշտ է , որ դուք ջանաք , Ե ,
այդպես իմաստով , Ե , Երևան , որ մեր մտով են անցնում , Ե ,

զ / կազմուճ է մի շարք բարդ մակբայներ • Օրի-
նակ՝ تاكنون / թա քոնուճ, / تا حال / թա բեհալ,
/ او, / մինչև այժմ, / او, / ակի / թա քեյ, / او, / մինչև երբ •

تاکی زجراغ محدود و دکنشت / تاکی ززیان دوزخ و سود بهشت
روبر سر لوح همین که استاد قضا / روز ازل آنجه بودنی بود نوشت

/ թա քեյ զե է քերաղե մասջեղո դուղե քոնեջթ
թա քեյ զե զիյանե դուղաթ 0 սուղե բեհեջթ
րոու բար սարե լոուհ բին քե Օսթաղե դաղա
րուղե աղալ աճե բուղաթի բուղ նեվեջթ-

„Մինչև երբ մզկիթի լապտերից ու մեհյանի ճիւղ
դատեք - դժոխքի վնասից, արքայության Օգտից,
հայացքի ուղղիր տախտակին, ուր ճակատագրի վար-
պետը,

ինչ որ պետք է լիներ, գրեւ է սկզբից •

جز / Զոզ / նախդիրը

Արտահայտում է բացառում և համապատասխանում
է հայերեն „բացի,“ կապին: Այն գործածվում է
ինչպես և / բ / նախդիրի հետ, այնպես էլ առան-
ձին:

بمیرتا برهی ای حودکین ونجی است / که از مشقت آن جز میمرگ نتوان رست
/ բեմիր թա բերաճի էյ հասուղ քին րաճի աճթ
քե աղ մաշեղաթե աճ ջոզ բեմարգ նաթալան րաճթ-

„Մեռիր, նախանձ, որ այդ ցավից լինես դու ազատ,
և կ ուրիշ օլք փրկության այդ ախտի դեմ՝ մահից
զատ,“

مدای دیگری را بجز مدای گل بمونمی شنید و چیزی دیگری جز صورت گل بمبو

جلو چشمش نبود / սեղայե դիգարի րա բեջոզ սե-
ղայե Գոլբեբու նեմիշենիդ վա չիգե դիգարի ջոզ
սուերաթե Գոլբեբու ջեւո չեջմաշ նաբուղ-„բացի
Գոլբեբուի ձայնից, ուրիշ ուրիճ էր լսում, նրա
դեմքից բացի, ուրիշ ուրիճ էր տեսնում,“

بی / բ / նախդիրը

Թույլ է աւելիս որևէ բանի, որևէ երևույթի, որ
և է մեկի չլինելը, չունենալը / „առանց,“

Ասանդ-Օլլահ րա զանազան վանազեմ բարայե անարի
թե բա փեղանաշ միտորդ-,, Ես իմ պատվի համար
խփեցի Ասադոլլային, իսկ վերադառնալը՝ նրա հոր
հետ խմած Օղու համար,, /:

II Իզաֆեթային նախդիրներ

Իզաֆեթային նախդիրներն այն անուններն են,
որոնք գործածվում են իբրև սպասարկու բառեր:
Իզաֆեթային նախդիրները որպես կանոն իրենց պատ-
կանող բառին միանում են իզաֆեթով և այդ բառի
հետ կազմում բառաժերականական մի ամբողջու-
թյուն:

Ի տարբերություն իսկական նախդիրների, որոնք
զուրկ են նյութական իմաստից, իզաֆեթային նախ-
դիրները ավել կամ պակաս չափով պահպանում են
իրենց հիմնական բառային իմաստը, շնորհիվ որի
ավելի որոշակի նշանակութային ունեն, ուստի և,
ի տարբերություն իսկական նախդիրների, այնքան
էլ բազմագործառական չեն:

Իզաֆեթային նախդիրները պահպանում են ինք-
նուրույն իմաստ արտահայտող բառերի բոլոր ա-
ռանձնահատկութայինները, կարող են ածանցվել,
ընդունել հոգեր, դրսևորել այլ թերականական
կարգեր:

Հաճախ իզաֆեթային նախդիրները հանդես են
գալիս իսկական նախդիրների հետ կապակցութային
մեջ, կազմելով բաղադրյալ մեծեր:

Նման կազմութայիններում իսկական նախդիր թե-
րականական իմաստը սերտորեն կապվում է իզաֆե-
թային նախդիր բառային իմաստին, որը որոշակի-
ացնում, ճշգրտում է իսկական նախդիր արտահայ-
տած իմաստը: Այսպես՝ և /բե/ նախդիրը, որն
արտահայտում է շարժման ուղղութային, կապակց-
վելով իզաֆեթային նախդիրների հետ, ճշգրտում,
թանձրացնում է նրանց իմաստը:

Նույն դերն են կատարում նաև իզաֆեթային
նախդիրները իսկական նախդիրների նկատմամբ:
Օրինակ՝ من سویه /բե սույե ման -,, դեպի իմ
կողմը,, /: منتهیه /բե փոշե միզ-,, սեղանի

ցողական բայերով կազմված նախադասութուններում ուղիղ խնդրի ձևավորումն է :

Սակայն 1) - ն գործածվում է այն ժամանակ, երբ ուղիղ խնդիրն արտահայտում է արդեն ծանոթ առարկա կամ երևույթ, այսինքն՝ այն ըստ էության կատարում է նաև որոշիչ հոդի դեր: Օրինակ՝
درد آید / ցուշնեզ քեթաբրա ավանդ - , շուշան-
զը բերեց գիրքը , / , دان / ցուշնեջը
դիւշմարա բեման դադ - , / Բուսանողը գրիչը տվեց ինձ ,
/ նկատի է առնվում արդեն հայտնի գրիչ / :

1) - ն սղվում է, երբ խոսքը գնում է ոչ թե ինչ-որ ծանոթ և որոշակի առարկայի մասին, այլ առարկայի մասին ընդհանրապես, որպես ամբողջութայամբ առած կարգի մասին: Օրինակ՝
کتابمفروض
- , Գր-
րավաճառը գիրք է վաճառում , / նկատի է առնվում
ոչ թե ինչ-որ որոշակի՝ արդեն ծանոթ գիրք , այլ
գիրք ընդհանրապես /] , من روزنامه میخوانم / մեն րուզ-
նամե միխանմ - , ըս լրագիր . եմ կարդում , / :

1) ետադրութայունը պատկանում է ենկլիտիկաների թվին, այսինքն՝ այնպիսի մասնիկների, որոնք շեշտակիր չեն և միշտ միակցվելով իրենց նախորդող բառին՝ արտասանվում են նրա հետ միասնաբար, որպես մեկ բառ :

1) - ն կարող է վերաբերել ինչպես մեկ, այնպես էլ մի շարք բառերի կապակցութայունը, այդ թվում՝ նաև իզաֆեթային կապակցութայուն կամ իզաֆեթային շղթային: Այդ դեպքում այն դրվում է կապակցութայան վերջում: Օրինակ՝
من بدرومادروبرادروخواهرخودرا /
խահմրե խող րա դուսթ դարմ - , ըս սիրում եմ իմ
հորը , մորը , եղբորը , քրոջը , / , دان / ցուշնեջը
դիւշմարա դիւշմարա ցիւթթթթ
- , րո քեթաբրա քաղաք հարա ցը րուսյե միզ բանդաշթ -
 , / Բուսանողը սեղանի վրայից վերցրեց գրիչը , տես-
րը , գիրքը , թղթերը , / , من اسب عربی خوب رفیقم را دیدم /
- , / մեն ասբե արմբիյե խուբե ցիւթթիւշմարա դիդմար - ,
ըս տեսա իմ ընկերոջ լազ , արաբական ձին , / :

Ուղիղ խնդիրն անհրաժեշտորեն 1) - ով է ձև-
վորվում, եթե այն արտահայտված է որպես

ա/ հատուկ անուն.

Օրինակ՝ արջ արջի արջի / իրական հուշանգրա դի-
րանք - Երեկ ես տեսա ձուլանգրի, / فردي شاهد کردم
- / ցերդողուսի / ցահանմերա մանգում սախթ
- / ցերդողուսին, / ցահանմեն, / չափածոյի վերածնցիլ

բ/ ենկւիտիկա.

Օրինակ՝ արջ արջի / հուշանգր դարձնալու
հազար արջի - / ձուլանգր իր դասը պատրաստեց, /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /

գ/ անձնական դերանուն.

Օրինակ՝ արջ արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /

դ/ Յուցական, հարցական, որոշյալ և այլ դե-
րանուններ.

Օրինակ՝ արջ արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /

Պոեզիայում է բանահյուսության մեջ, ինչպես
նաև դասական շրջանի լեզվում 1) ետադրութուն-
ներ ունի ավելի ընդարձակ գործառնություններ.

Ուղիղ խնդրից բացի այն կարող է արտահայտել
նաև՝

ա/ անուղղակի խնդիր՝ նշելով այն անձը կամ
իրը, որին ուղղված է գործողութունը. Օրինակ՝
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /

բ/ պատկանելութան, գաղափար. Օրինակ՝
- / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի / արջի արջի /

Եվ այն էլ, ինչ ասացիր, ինչ լսեցիր՝ ուղիղ է,

Մայրից-ծայր աշխարհն անցար՝ ուղիղ է,

Եվ այն էլ, որ տանը սողացիր՝ ուղիղ է,,,

هم... هم / ستم... ستم - , ل... ل , م... م , ت... ت , و... و /

շողկապը կրկնադիր գործածությամբ ունի հա-
վելման իմաստ: Օրինակ՝ هم توهم و تصیرا یدولی من هم ترا
որիդ վշղի ամեն ամեն քորա վն համ ուրա մի բնի ք-
,, Եվ դու, և նա մեղք ունեթ, սակայն ես թե՛ քեզ
և թե՛ նրան ներում եմ,, /

ما شیم نهاده سر فرمان شراب جان کرده فدای لبخندان شراب

هم سالی ما خلق صراحی در دست هم بر لب ساغر آمد جان شراب

մարմն նեհադե սնր բեֆարմանե շրթաբ
ջան քնրդե ֆնդայե լնբե խնդանե շրթաբ
համ սաղիյե մա հնլղե սորահի դնր դնսթ
համ բնր լնբե սաղեր ամնդե ջանե շրթաբ-

,, Գլուխս ենթարկել եմ՝ գինու կամքին,
հոգիս մատաղ արել նրա ժպտուն շրթունքին,
թե մատուվակն է ձեռքը առել վզիկը կժի,
թե գինու հոգին է հասել թասի շրթունքին,, /

چه... چه / لب... لب - , , این... این , , این... این

Օրինակ՝ چه بخت مودن چه بر روی خاک
,, Ինչ հեծած, ինչ հետիոտն,, /
/ Էբ դնր խաբ էբ դնր րոյա- , , Ինչպես երազում, այնպե
պես էլ իրականության մեջ,, /

چو آهنگ رفتن کنجان پاک چه بر تخت مودن چه بر روی خاک

լու հանգե բնֆթն քոննդ ջանե փաթ
էբ բնր թնիթ մորդան էբ բնր րույե խաբ-

,, Երբ ջինջ հոգիդ պատրաստ լինի այս աշխարհից
մեկնելու,,

Միևնույն է՝ գահի վրա, թե գետնին ես մեռնելու,,

خواه... خواه / کاس... کاس - , , این... این , , ن... ن

... ուզում է,, / համանիշ է նախորդ՝ կրկնադիր

դար գարդանն ու բեմանդ 0 բար մա բողզնշթ.

՝,Րունակալը կարծեց, թե մեզ չարիք պատճառեց,
չարիքը անցավ մեզնից, իսկ նրա վզին փաթաթվեցքք,

وليکن / واپس / ولي / وليکن / ولي / وليکن / ولي

و / وليکن / وليکن / وليکن / وليکن / وليکن / وليکن

սակայն, մինչդեռ, իսկ, / Արտահայտում են սահ-

մանափակման, երբեմն էլ հակադրուած չեն հարաբե-
րուածքուն. Օրինակ՝

پایم را بلند میکردم نشانه میرفتم که
նեշանն միրթիթիթ քե բեթուփ բեզնննն նմամ փա-
յնմ բեթուփ նեմիրիորդ. - / Ոտքս բարձրացնում, նը-
շան առած՝ ուզում էի գնդակին հարվածել, բայց
ոտքս գնդակին չէր դիպելում, /
اشباهی بچشم میخورد اما /
շեշննն միրիորդ նմամ թնշիին նեմիրդդնն քե չիսթ
0 քրսթ 0 չե միթոննդ. - / ինչ-որ ստվերներ էին
երևում աչքիս, բայց թե ո՞վ է, ի՞նչ է և ի՞նչ է

շեշննն միրիորդ նմամ թնշիին նեմիրդդնն քե չիսթ

0 քրսթ 0 չե միթոննդ. - / ինչ-որ ստվերներ էին

երևում աչքիս, բայց թե ո՞վ է, ի՞նչ է և ի՞նչ է

առում, / էի զանազանում, / /

شاهدم من ولی نه در گنجان نخلیندم ولی نه درستان

խնայում միսթոնն վնշի նն դար բոսթան

շահնեղնմ մնն վնշի նն դար քննննն-

և, Արգեգործ եմ, բայց ոչ պարտեզում,

գեղեցիկ եմ, բայց ոչ հանառակում, /

ولیکن مدتی با گل نشستم بگفتم من گلی ناجیز بودم

բեգոֆթա մնն գելի նաչիզ բուղնմ,

վնշիթնն մողդննթի բա գուլ նեշնննն-

և, Արտասխանեց, թե անարժեք հող եմ եղել,

կտոր ցեխ,

բայց եղել եմ մի ժամանակ վարդենու հետ միա-

هزار بار چراگامخوشترازمیدان ولیکن اسب نداردم دستخویشرعنان

հեզար բար չե բրազահ: խոշթնր նն մեյդան

վնշիթնն նսբ ննդարնդ բեղնսթի իր շննն-

և, Հազար անգամ արոտն է լավ, քան ասպարեզը

ճիարչակի,

բայց ճին չունի իր ձեռքին իրավունքը իր սան

|قورفب زիր یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
لخه یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو-

و، یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو، /

بلکه | یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

بلکه جویان برای خدمت است گوسفند از برای جویان نیست

|قورفب یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو-

و، یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو، /

ق | یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو
یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

و، یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو یشو

կամ էությանդ վրա կապուլտ ներկ քսիրօ
կամ բարեկամություն մի՛ անիր փրկապանների հետ,
կամ էլ շինիր տունդ փղին հարմար մեծությանդ՝

Լ / յա / շաղկապը կապակցում է նաև այնպիսի միա-
վորներ, որոնք նշանակութամբ նույնանում են
կամ նույն առարկայի տարբեր անուններն են և
կարող են փոխարինել միմյանցօ 0րինակ՝ دریاچه و دریاچه ایران است
Սրումսրե բողորգաճարն դարձան ռեզաբե իրան անթ-
Ռեզաբե կամ Ռեզմիա լիճը իրանի ամենամեծ լիճն
է, / 0 : اردشیر اول یا دراز دست از پادشاهان هخامنشی است .
| Արդեշիրոն անվանված յա դերազդանթ անգ փաղեշահանե
հանամանեշի անթ- , Արդաշիր Արաշիրը կամ Երկայ-
նաբազուկը Արեմենյան թագավորներից է, / 0 :

դ / Բացահայտան՝

յաճի՛նի - , , այսինքն, այն է, / շաղկապը կա-
պակցում է այնպիսի միավորներ, որոնցից երկրորդը
այս կամ այն կողմով մեկնում է բացահայտում է
առաջին բաղադրիչի որևէ հատկանիշ :

امروز هم طبق معمول یعنی سر ساعت هشتصد بیادار شد
| Եմրուզ համ թեբդե մի՛ մուլ յաճի՛նի սնրե սանթե
հանթե սոբհ բիդար շող- , Այս 0ր էլ ըստ սովորա-
կանի, այսինքն՝ առավոտյան ճիշտ ժամը յաթին
զարթենց, / 0 : بالآخره از جنگال مصیبت یعنی بردگی رهائی یافت .
| Բելաթարե անգ չանգալե մոսիբանթ, յաճի՛նի բարդեգի
րեհաի յաթթ- , Վերջապես, տառապանքի ճիրաններից,
այսինքն՝ ստրկությունից ազատագրվեց, / 0 :

ե / Մեկնական՝

Ճ / քե - , որ, թե, / 0 - Արդի պարսկերենի ամենա-
զործածական ստորադասական շաղկապն է : Ճ շաղկա-
պով կապակցվող երկրորդական նախադասություններ
ը բազմաբնութ են : Այն հիմնականում հանդես է
գալիս բացատրական, մեկնական իմաստով և ենթակա,
ուղիղ, անուղղակի ինդիր, որոշիչ ու հատկացու-
ցիչ, պարագայական զանազան երկրորդական նախ-
դասություններ կապակցում է գլխավոր նախադասու-
թյուններին հետ :

ա / ինդիր երկրորդական նախադասությունօ 0րի-

ք Զաի նմբուդնշ ղնրար և նշնսթ-

„Եկավ անպատ՝ կրքից արբած,
քանզի հանգստանալու համար որևէ տեղ էեր
գտած,,/:

գ/ Հետևանքի երանգով որոշիչ, մևի և չափի
պարագա երկրորդական նախադասությունն:

چنان قطه سالی عدا ندر دمنق که یاران فراموش کردند عتیق

Նշանն ղնհթսալի շող ննդր ղնմծշը
ք արան ֆնրամուշ ֆնրդննդ էշը-

„Ռամասկոսում եղավ այնպիսի երաշտ տարի,
որ /բարեկամները/ սիրահարները մոռացան սե-
րը բարի,,/:

موی گلم چنان مست کرد که دام منم از دست برفت
Հենան մասթ ֆնրդ ք համանման ձղ ղնսթ բերնֆթ-
„Վարդի բուրմուշքը այնպես ինձ հարբեցրեց, որ
քղանցքը մեքիցս բաց ընկավ,,/:

آنقدر با زبردستان خود بد رفتاری کرد که آنها بر علیه او پیام کردند

Վանդը բազիրդնսթանն խող ֆնդրնֆթարի ֆնրդ ք
անհա բնր ննշհհ ու ղիյամ ֆնրդննդ-„Նա այնքան
վատ վարվեց իր հպատակների հանդեպ, որ նրանք
ըմբոստացան նրա դեմ,,/:

դ/ Ժամանակի պարագա իրկրորդական նախադասու-
թյունն: او که آمد من رفتم بیو دم / ու ք ամաղ ման
րնֆթբ բուղնմ-„Նա որ եկավ, ես գնացել էի,,/:

وقت دیر بود همه خواب بودند
վնդթ ղիր բուղ հնմն խաբ բուղննդ-„Երբ ես հա-
սա, արդեն ուշ էր, բոլորը քնած էին,,/:

Ուրիշի ուղղակի և անուղղակի խոսք

Պարսկերենում անուղղակի խոսք քիչ է գործած-
վում: Այստեղ ուրիշի խոսքը սովորաբար մեջ է
բերվում ոչ թե պատմողաբար, այլ հաղորդվում է
հենց խոսողի անունից:

Ուրիշի խոսքը հանդես գալով բարդ ստորադասա-
կան նախադասության կազմի մեջ, կապակցվում է
նրան < /ք / ստորադասական շաղկապով և, այս-

իսկ թե մեկը որպես ստախոս է ճանաչված,
թե որ ճիշտ էլ ասի, չեն հավատա անկասկածով,
وگر بینم که نابینا و جاهل است اگر خاموش بنشینم گناه است

վաճառքի բիշմա քե նաբիւնա վաճաճ ասթ
աճառքի խամուշ բենեշինեմ գոնահ ասթ-

,, թե կույր տեսեմ մի հորի դեմ - հանդիման,
եթե լուռ մնամ, դա հանցանք է անպայման,,
وگر عمری نوازی سفله را بکمتر چیز آید با تودر جنگ

վաճառքի Օմրի ննվազի սոֆլերա
բեքամթաթը չիզ այնդ բա թո դար ջանգ-

,, թե ողջ կյանքում փայփայես մի ստոր անգետի,
անշահն մի պատահառով կռիվ կանի նա քեզ հետ,,
هرگاه فردا باران نیارد دیگر دستها هم رفت
էրադ բեգադդեշ խահամ ընթթ-,, եթե վաղը անձրև
չգա, գնալու եմ զբոսանքի,,

ولیکن مدت ما گل نشستم بگفتا من گلی ناچیز بودم

و ترونه من همان خاکم که هستم کمال هم نشینی بر من اثر کرد

վեգոթթա ման գելի նաչիզ բուշտեմ

վաչիքան մոդդթի բա գուլ նեշսթթամ

թամալե համեշինի բար ման անար քարդ

վաճառքի նա ման համան խաթամ քե հասթթամ-

,, Դատասխանեց,, Նս եղեւ եմ անարժեք մի կը-
տոր ցելս,

սակայն որոշ ժամանակ ապրել եմ վարդենու հետ
համատեղ.

հարևանիս արժանիքն է, որ ազդել է իմ վրա,

իսկ եթե ոչ, ես նույն հողն եմ, ինչ որ կամ,,

թ | Ժամանակային |

و / دود برف در / چون / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

و / دود برف در / و / دود برف در / و / دود برف در /

խորհրդի սահմանները բնականորեն փակված են
և ունենում են բնականորեն փակված դռներ

„Հիսուսի էջը, եթե նույնիսկ Մեքսիկոյի
երբևեռներում, նորից էջ կանա՞ն,“

Եւ ժամանակը մեզ համար անցնում է անտեսելի
արագությամբ և մենք միայն կարող ենք դառնալ
ուրիշ մարդիկ և անտեսելի անցնող ժամանակը
համարել մեր կյանքի արագ անցնող ժամանակը

Ինչպե՞ս կարող ենք մեր կյանքը փոխել
և անտեսելի անցնող ժամանակը դարձնել
մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

• Անցնող ժամանակը մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակն է

Ինչպե՞ս կարող ենք մեր կյանքը փոխել
և անտեսելի անցնող ժամանակը դարձնել
մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

Եւ ժամանակը մեզ համար անցնում է անտեսելի
արագությամբ և մենք միայն կարող ենք դառնալ
ուրիշ մարդիկ և անտեսելի անցնող ժամանակը
համարել մեր կյանքի արագ անցնող ժամանակը

Ինչպե՞ս կարող ենք մեր կյանքը փոխել
և անտեսելի անցնող ժամանակը դարձնել
մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

Եւ ժամանակը մեզ համար անցնում է անտեսելի
արագությամբ և մենք միայն կարող ենք դառնալ
ուրիշ մարդիկ և անտեսելի անցնող ժամանակը
համարել մեր կյանքի արագ անցնող ժամանակը

Ինչպե՞ս կարող ենք մեր կյանքը փոխել
և անտեսելի անցնող ժամանակը դարձնել
մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

„Հիսուսի դուռը մեր կյանքի անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

Եւ ժամանակը մեզ համար անցնում է անտեսելի
արագությամբ և մենք միայն կարող ենք դառնալ
ուրիշ մարդիկ և անտեսելի անցնող ժամանակը
համարել մեր կյանքի արագ անցնող ժամանակը

Ինչպե՞ս կարող ենք մեր կյանքը փոխել
և անտեսելի անցնող ժամանակը դարձնել
մեր կյանքի անտեսելի անցնող ժամանակը
և մենք կարող ենք դառնալ անտեսելի
անցնող ժամանակը և մենք կարող ենք
դառնալ անտեսելի անցնող ժամանակը

پرتونیکان نگیرد هر که بنیادش بد است

تر میت نا اهل را چون گردگان بر کنید است

پشتی پشیمان و نیکوکاران را که در راه حق میروند

پشتی پشیمان و نیکوکاران را که در راه حق میروند

و لایق است که در راه حق میروند

دی کوزه گری بدیدم اندر بازار
وان گل بزبان حال با او میگفت

از آن کوزه گری بدیدم اندر بازار
وان گل بزبان حال با او میگفت

و لایق است که در راه حق میروند

این جمله آخر از زمین کلاه با اطمینان کامل گفت مثل اینکه تصمیم او قطعی بود

روی کوزه ها میگردم و میگردم
از شما کلاه دار و کویا که کم نامه مینویسد

و لایق است که در راه حق میروند

۴۴ / زبانه نویسی

۴۴ / زبانه نویسی

« ուստի, հետևապես, շաղկապները արտահայտում են եզրակացութիւններ հետևութիւններ, որի համար իբրև հիմունք ծառայում է նախորդ նախնադասութիւնը արտահայտված միտքը: 0րիւնակ՝ هر نفسی که فرومیرود معدیهاست و چون برمیآید مفرح ذات پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و هر نعمتی شکرى واجب

Ֆորուս միրնվանդ մոմեղդե հայթ անթ վն լուսն բար- միայնդ մոֆարրահե զաթ փնս դար հար նաֆանսի դո նեմանթ մոուջուդ անթ վն բար հար նե, մանթի շոթրի վաջեբ—, «Ամեն մի շունչ, որ ներս է գնում, երկարացնողն է կայսքի, և երբ արտաշնչվում է, զըվարթացնում է էութիւնը: Ուրեմն ամեն մի շնչի մեջ երկու շնորհ կա, և ամեն մի շնորհին անհրաժեշտ է շնորհակալութիւնը, »:

در شهر یکی چون من و آنها کافر پس در همه شهر یک مسلمان نبود

Ղար շահր յեթի լուսն ման 0 անհամ քաֆար փնս դար համե շահր յեթ մոսանլման նեբուդ—

« Բաղաթում մի հատ եմ ես միայն և այն էլ անհալատ, ուստի ողջ քաղաքում մի մուսուլման չի եղև, »:

• « Կա խուբ նաբուդ լեզա Բեգարդե շ նարնֆթան—, « Եղանակը վատ էր, ուստի զբոսանքի չգնացի, »:

Հիմունքի և պատճառի հարաբերութիւնն արտահայտող յոն լուսն—, « Բանի որ, » շաղկապի հետ բաղադրվելով կազմվում են՝ լուսն... յոն... լեզա... / գուզարդիւր շաղկապները, 0րիւնակ՝ « Երբ ինչպէս յոն բիգոնահ բուդ լեզա թանթրե շոդ—, « Բանի որ նա նման էր, ուստի արդարացվեց, »:

Հիմնականում սրանք են ժամանակակից պարսկերենի շաղկապների 7 լիակոր իմաստներն ու կիրառութիւնները:

Ինչպես տեսանք, որոշ շաղկապներ բազմիմաստ են և արտահայտում են տարբեր հարաբերութիւններ ինչպես, 0րիւնակ՝ « /թ/ և /թա/ յոն լուսն /վն/ և այլ շաղկապները, ուստի և բերված են

մի քանի խմբերի մեջ:

Շաղկապների իմաստների ու կիրառութունների առաջել մանրամասն ուսումնասիրութունը վերաբերում է շարահյուսութեանը:

Եղանակավորող բառեր

Եղանակավորող բառերը արտահայտելով խոսողի կամ մային վերաբերմունքը ասածի հանդեպ, խոսքի մեջ Օգտագործվում են նախադասության որևէ անդամի կամ ամբողջ նախադասության իմաստային այս կամ այն երանգը շեշտելու, թուլացնելու կամ ճշգրտելու և այլ նպատակներով: Որպես այդպիսիք, եղանակավորող բառերը հանդես են գալիս իբրև միջանկյալ բառեր՝ ամբողջ նախադասությանը կամ որևէ անդամի հաղորդելով խոսողի դատողական վերաբերմունքի այս կամ այն երանգը: Ուստի նրանք շարահյուսական հարաբերութունների մեջ չեն մտնում որոշակի բառերի հետ և այդ պատճառով էլ նախադասության անդամի պաշտոն չեն կատարում: Եղանակավորող բառերը որպես ինքնուրույն խոսքի մաս առանձնացնելիս, ելնում ենք խոսքի մասերի որոշման ինչպես իմաստաբանական, այնպես էլ կիրառա-շարահյուսական հիմունքներից:

Եղանակավորող բառերը առաջանում են զանազան խոսքի մասերի պատկանող բառերից՝ մակբայներից, բայերից, ածականներից և գոյականներից: Հաճախ մի շարք բառեր ըստ կիրառութեան՝ մի դեպքում եղանակավորող բառեր են, այլ դեպքում այլ խոսքի մասեր: Օրինակ՝ گوی /գուի-, ասես, ոնց որ, اے /եյ- /բնթե-, գուցե, թերևս, այլև, اے /եյ- /ուստի, ապա, / բառերը կարող են դիտվել թե՛ որպես շաղկապ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր:

اول /աւալ- /գոնե, اعلما /վաղեմն-, իրոք, اے /եյ- /հնդդն-, իրավամբ, / կարող են դիտվել թե՛ որպես մակբայ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր: نجانا /նաբաշադ-, լլինի, اے /եյ- /բոգաբ- /թող, / կարող են դիտվել թե՛ որպես բայ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր և այլն: Այդ

6120 ٤٠٠٠ արդյոք հետարավոր ٤٠٠٠ արդյոք ակ-
քերի փայլը, նրա ձայնի երանգը լրիվ մարեցին, և
ایا خودا وهم تغییر نکرده ایمان همامون مهومان فرما نبرد ار و خوشگل

• سابقست /այս խոդե ու համ թաղոր նաքար-
դե, այս համան չոմայունե մեհրաքան, ֆարմանբոր-
դար ո խոզգեւե սաբեղաթ-, Արդյոք ինքն էլ չէ՞ր
փոխվել, արդյոք առաջվա բարեղեմ, հնազանդ ու
գորովաւիր չոմայունե է, 10

المتة /նաշուշտ, իհարկե, 10- Հավաս-

տում է ասվածի ստույգ, հաստատ լինելը • Orինակ

• المتة عينك كهنة بود يقدري كهنة بود كه فرامتر شكسته بود
/նաքարե էյնաք քոհնե բուդ բեղաթորի քոհնե բուդ
քե ֆերամաշ շեքեթե բուդ-, իհարկե, ակնոցը հին
էր, այնքան հին, որ շրջանակը կտորված էր, 10

• روزانه نداشتم اگر داشتم ناجيز بود البتة از تنگ و تانمي افتادم
/րուզանե նաղաշթամ ագար դաշթամ նաչիգ բուդ նա-
քեթե ագ թանգոթա նեմի 0ֆթաղամ-, Օրպահիկ չու-
նեի, եղածն էլ չնչին բան էր, իհարկե, ես երբեք
ստույգ չէի տալիս, 10

القصة /նախաք, ինչևէ, ինչևիցե, 10, կիրառ-

վում է՝ ցույց տալու համար, որ խոսողը նախորդ
մտքից կամ մտքերից եզրակացություն է անում
القصة در اين باره وانها انما كانت مغلبي داستانه اند
• القصة در اين باره وانها انما كانت مغلبي داستانه اند
հետե մոֆաթաւի դաշթե անդ-, ինչևէ, նրանք այդ
մասին մանրամասն զրույցներ են ունեցել, 10
القصة در اين باره وانها انما كانت مغلبي داستانه اند
խթոր ըհհաի յաթթ-, ինչևիցե, մեծ վտանգից մի
կերպ ազատվեց, 10

اقلا /նախաք, 10- Արտա-

հայտում է սահմանափակման իմաստ՝ ցույց տալով,
որ տվյալ գործողություն կամ երևույթի կամ հատ-
կանչի նվազագույն քանակությունը որոշ չափով
از پنج بليط بخت آزمائي که
• خريدم اقلا يکيش برنده بشود
ազմայի քե խթորից նախաք յաթթ բեղիթե քեթե
չնվանդ-, հետե վիճակախաղի հինգ, տոմսերից գոնե
մեկը շահեց, 10 امروز خسته عدم اقلا يك ساعت استراحت بکنم

Լեմբուգ սնիթ խնսթ շողամ անլլան յ յ ք սանթ էս
թերահանթ բոթոնամ,—, Այս Օր խիստ հոգնել եմ, գոնե
մեկ ժամ հանգստանամ, /

انفاقا / Եթթեֆաղան,—, ի դեպ, /— Յուլյո է տալիս,

որ միտքն արտահայտվում է դիպածաբար, Օրինակ՝
• انفاقا / Եթթեֆաղան—
ֆաղան ին աղայ յ մանլլամ լիջջեյն դալիզե շիրա-
զի դաշթ,—, ի դեպ, պարոն ուսուցիչը խոսում էր
Շիրազի թուևդ բարբառով, / خيلي حراف و فضول بود
انفاقا شيرين زبان و نقال هم بود / խելի հարթաֆոֆո
զուլ բուդ Եթթեֆաղան շիրինզաբանո նաղղալ համ
բուդ,—, Շատ բամբասկոտ ու շատախոս էր, ի դեպ՝
նաև սրամիտ էր ու պերճախոս, /

بألاخرة / Բելախրե,—, վերջապես, /— Արտահայտում

է մտքերի շարքում վերջին բաղադրիչի՝ իբրև եզրա-
կացուցիչ կամ ամփոփում հանդես գալու, Օրինակ՝
بألاخرة ميدانم که روزی ما بهم میرسیم
թե ռուզի մա բեհամ միրեսիմ,—, վերջապես, գիտեմ,
որ մենք միմյանց կարծանանք, / بمندهم یکی یکی
انفاقا / Բելախրե—, انفاقا / Բելախրե—
յեթի յեթի էյնեթհա ռա էմթհան քարդեմ բելախրե
յեթ էյնեթ բեջեջամ խորդ,—, էս էլ մեկ-մեկ փոր-
ձեցի ակնոցները, վերջապես, մի ակնոց հարմար-
վեց, /

بله / Բելե,—, այո, /— Արտահայտում է հաստատական

իմաստ, որ գործածվում է թե՛ նախադասությունների
կազմում, որտեղ հավաստում է տվյալ նախադասու-
թյամբ արտահայտված միտքը, թե՛ առանձին, որպես
պատասխանական բառ, փոխարինելով մի ամբողջ նախա-
դասության, բառի կամ բառակապակցության, Օրինակ՝
بله / Բելե—, انفاقا / Բելե—, انفاقا / Բելե—
րուզ խահանգ ամաղ,—, Ասացի,—, Այո, նա այս Օր գալու
է, / بله / Բելե—, انفاقا / Բելե—, انفاقا / Բելե—
աղ ղոուլե։ շոմա բեգույամ,— Բելե,—, Արդոք կարող
եմ ձեր անոյնից ասել,—, Այո,—, Այո, բարհաղեմ
بله / Բելե—, انفاقا / Բելե—, انفاقا / Բելե—
շեյնվա նեբուդ,—, Այո, այո, բազմիցս ասել եմ,
սակայն լսող չի եղել, /

بلی، /արի/ آری /բառին համանիշ են/ |բառին/ և բարբառային խոսակցական արե /արե/ բա-
ռերը:

• Արի /արի/ آری من اینطور معذیر مهانخانه گفتم
բե մողիորդ մեհմանխանե գոֆթմմ-,, Այո՛, ես այսպես
մե ասեչ հյուրանոցի ղիրեկտորին,, /, / ډيگر چيزی نداری /,
• Հիգիշ /հիգիշ/ جز يك چيز - آره جز يك چيز
յեթ չիգ- արե ջոգ յեթ չիգ-,, Այլևս ոչինչ չու-
նես, բացի մեկ բանից,, - այո՛, բացի մեկ բանից,,

• Արտահայտում է խո-
սողի կամքը, կուր՝ գործողութայն կատարման մա-
սին, Օրինակ՝ میخواستند بیایند بگذارم یا ایند
բիյաշնդ- բոզար բիյաշնդ-,, /, / ډيگر ازمایا دنکنند بگذارم افراموش کنند
|բոզար ազ մա յաղ նմքոննդ, բոզար մարա ֆարա
մուշ քոննդ-,, թող մեզ հիշեն, թող մեզ մուս-
նան,, /, / بگذار کارش را تمام بکنند |բոզար քարաշրա թա-
մամ բոքոննդ-,, թող գործը վերջացնի,, /, /

• Արտա-
հայտում է խոսողի ղժգոհությունը ասվածի, մտքի
վերաբերյալ: Օրինակ՝ بدیختانه خودم هم نمیدانستم که نیم کورم
|բնդանիթանե խողմմ հմմ նեմհոդանեսթմ քե նիմ-
քուրամ-,, /, / Իժբախտաբար, ինքս էլ չգիտեի, թե կարճա-
տես եմ,, /, / بدیختانه يك بار هم کسی بدردم نرسید
յեթ բար հմմ քմսի բեղարղմմ նարեսիղ-,, /, / Իժբախ-
տաբար, որևէ մեկը ինձ չհասկացալ,, /, /

• Արտա-
հայտում է մտքի հաստատական բնույթը, ցույց տա-
լով խոսողի համոզմունքը ասվածի ստույգ լինելու
վերաբերյալ: Օրինակ՝ بی شک پیروزی با ماست
|բիշք փիրուզի բա մասթ-,, Անկասկած հաղթանակը
մերն է,, /, / بيشك او یکی از برجسته ترین دانشمندان ماست
|բիշք քու յեթի ազ բարջեսթեթարրն դանեշմանդանե
մասթ-,, Անշուշտ, նա մեր ամենաշնչանավոր գիտնական-
ներին է,, /, /
• Արտա-
հայտում է բառին համանիշ է بی شبه
հե /բառը:

Արտա- / 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

հայտում է սահմանափակման իմաստ. Օրինակ՝
مثل معلمان سیرک شلاقی بدست داشت و فقط ما فقیران را میرز

/ մեսլե մոնլլեմանե սիրթ շնլլադի բեղնսթ դաշթ վն ֆնդնթ մա ֆնդիրոն րա միզնդ- , կրկեսի կենդա- նրենր վարժեցնողների պես ձեռքին մի մտրակ ու- ներ և մոյն մեզ խեղճերիս էր թեթում, /

نمیدانم چقدر طول کشید فقط احساس کردم فراشها مرا بلند کردند

/ նեմիդանմ շեղնդր թուլ քեշիդ ֆնդնթ էհասս քնր- դնմ ֆնրրաշհա մնրա բոլննդ քնրդննդ- , Զգրտմ՝ որքան տեսց այդ, միայն զգացի, որ դպրոցի ծառա- ները բարձրացրին ինձ, /

— / հա և հա / հնդդն, հնդդա, իրաւամբ, /

Ծույց է տալիս մտքի արդարացի, իրաւացի լինելը. Օրինակ՝

در مسجد اگرچه با نیا ز آمده ایم حقا که نه از بهر نماز آمده ایم
ز اینجا روزی سجاده ای دزدیدیم آن کهنه شده است باز با ز آمده ایم

/ դնր մնսջեղ նգնր չե բա նիյազ ամնդե իմ հնդդա քե նն նգ բնհրե նմազ ամնդե իմ զինջա րուզի սնջջադեի դողդիդիմ աճ քոհե շողե նսթ բազ բազ ամնդե իմ- , թեև կարիքն է ինձ բերել մզկիթը, իրավամբ աղոթքը չէ գալուս առիթը, այստեղ մի Օր մի սաջջադե գողացա, այն մաշվել է, նորը տանելն է գալուս առիթը: /

բողորգաշթ նսթ- , իրավամբ նա արժանի է մեծար- ման, /

— / հա / հնթմն, աճպայման, աճպատճառ, /

اوجتاً / Ծույց է տալիս մտքի աճարկելի ությունը. Օրինակ՝
با استقبال ما خواهد آمد / ու հնթմն բեէսթեղբալե մա խահնդ ամնդ- , նա աճպայման մեզ դիմավորելու կը- գա, /
فردا حتماً باید او را ببینم / հնթմն ֆա- մնդ ուրա բեբննմ- , վաղը աճպայման պետք է նրան տեսնեմ, /

— / հա / հնդիրդնթն, արդարև, իրոք, հիրավի: /

Հաստատում է ասվածի ճշտությունը, իրական լինե-

ՀԸ: Օրինակ՝ حقیقتاً رفتار او نایسته تمجید است / հանդիպածն
րնֆթարե ու շայնսթեյն թնմջիդ անթ- , Արդարև, նրա
վարմուկը արժանի է գովեստի, / این نوع اشیا ,
հանդիպածն արժեք ին նո՞ւն շայնսթեյն
հանդիպածն արժեք ին նո՞ւն շայնսթեյն , /
իրերը իրոք արժեք ունեն, / :

խոսքի արժեք / խոսքի արժեք , , - Ար-

տահայտում է խոսքի գոհունակութունը ասվածի
վերաբերյալ: Օրինակ بویاد مخصوصه اشخاص مهربان ,
| խոսքի արժեք մա դար է հարեյն անշխատ մեհ-
րնքան բուդիմ- , , Բարեբախտաբար, մենք չըջապատված
եինք գորովալիւ մարդկանցով, / اورادرخانه ,
| խոսքի արժեք ուրա դար խանե յարթնմ / یا فتم ,
Բարեբախտաբար, նրան տանը գտա, / باران ,
| խոսքի արժեք բարան զուդ բննդ ամադ- ,
Բարեբախտաբար, անձրևը շուտ կտրվեց, / :

զույգ / շայնդ , , գուցե, երևի, հավանաբար, կա-

րող է, / - Արտահայտում է երկբայական իմաստ,
ցույց տալով գործողության կատարման հնարավոր
լինելը: Օրինակ՝ شاید من از هم ترا می شناسم ,
համե շումա շողանմ- , , Գուցե նեղութուն պատճառե-
թի ձեզ, / شاید این کیفیت نداشت که دوباره بخونم آمدم ,
յնդ յեթ ղնդիդ նեգողանթ քե դոբարե բխողանմ ա-
մանմ - , , Երևի մեկ րոպե էանցալ, որ նորից
սթափվեցի, / شاید همان زبانی بود که بخط میخی روی سنگها کند ,
| շայնդ համան զթրանի բուդ քե բխթթթ միխի բու-
յն սանգահ քանդե բուղանդ- , , Կարող է՝ հենց այն
լեզուն էր, որ սեպագրերով ժայռերի վրա փորագ-
րել էին, / :

արասթի / արասթի , , - Գիշտ որ, / اراسی , ,

միտքը, եզրակացությունը ճշմարիտ ու հավաստի է:
Օրինակ՝ اراسی است که آدم را سنگ میکند ,
խողա աղանրա անգ բոթոննդ 0 բարդարե քուլեքե
խանե նեթոննդ- , , Իսկապես, մարդս շուտ լինի, տան
փոթը ԼԼինի, / اراسی یک روز بیشتر برادرت بودم حرف از تو شنیدم ,
| արասթի յեթ բուդ փիշե բարդարեթ բուղանմ հարթ
անգ քո շող- , , Իսկապես, մի Օր եղբորդ մոտ էի, քո
մասին խոսք եղալ, / :

نه من هرگز نزد او نخواهم رفت
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم

من هرگز نزد او نخواهم رفت
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم

من هرگز نزد او نخواهم رفت
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم

من هرگز نزد او نخواهم رفت
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم

من هرگز نزد او نخواهم رفت
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم
و او را دوست ندارم / و او را دوست ندارم

Տ Ա Յ Ն Ա Ր Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Այս նարկոթիկները նյութական և քերականական
իմաստներից զուրկ խոսքի մաս է: Այն առաջիկ
սեղմ մեով արտահայտում է խոսողի զգացմունքները
որն ու կրթերը՝ առանց անվանելու զբանք:

Ձայնարկություններ կիրառական-չարահյուսական առանձնահատկություններն արտահայտվում են այն բանում, որ նրանք եղանակավորող բառերի նման, նախադասության անդամ չեն դառնում, վերաբերում են ոչ թե նախադասության որևէ անդամի, այլ ամբողջ նախադասությանը, հաղորդելով նրան այս կամ այն զգացական կամ կամային երանգ:

Ըստ ունեցած իմաստի և գործառութայն՝ պարսկերենում ձայնարկությունները կարելի է բաժանել երկու խմբի՝

1. զգացական կամ բացականչական ձայնարկություններ, որոնք արտահայտում են զանազան զգացմունքներ՝ ուրախություն, տրտմություն, վախ, զարմանք, զայրույթ և այլն:

2. կամային կամ կոչական ձայնարկություններ, որոնք գործածվում են խոսակցի կամ մեկ ուրիշի ուշադրությունը գրավելու, նրան կանչելու, զգուշացնելու, Օգնություն, ներում խնդրելու և այլնի համար:

Չզգացական կամ բացականչական ձայնարկություններ

ա/ Ափսոսանք, տրտմություն, զղջում արտահայտող բառերն են՝

آه/ահ-,, ախ,,/ , دروغ /դճրիդ-,, օհ,, պվաղ,,/ ,
افسوس /աֆսոս-,, ափսոս,,/ , آه [օֆֆ-,, վալոս
նաև՝ , , օֆֆ,,/ ցավի արտահայտություն/], آخ /ա-
վախ-,, ապաղ,,/ , واویل /վավեյլա-,, ապաղ,, եղողեկ/ ,
ای /վայ-,, վայ,, մեղք,, ափսոս,,/ :

Գոյականների վրա կոչական ալեֆ/ա/ դրվելով՝ կազմվում են տրտմություն, զղջում, ափսոսանք, նաև ուրախություն արտահայտող ձայնարկություններ, ինչպես, Օրինակ՝ دردا /դճրդա-,, ապաղ,,/ ,
خوشا /խոշա-,, լավ,, երանի,, երջանիկ,,/ , حسرت
/հսսրտթա- կարոտի, տենչանքի, տխրության արտահայտություն/ , حسرت /դարիդա-,, օհ,, եղողեկ,, ա-
վաղ,,/ :

բ/ Ուրախություն, հրճվանք, հրացմունք, խրախուսանք արտահայտող բառերն են՝ :; /զեհ-,, կեց-

գ/ Զգուշացում, վտանգ արտահայտող ձայնարկու-
թյուններն են՝ **ایا** / Կոչում, զգուշացիր, **او** Օրի-
նական կոչում, **ایا شاه محمود کشتور گشاد** / Կոչում շահ Մահմուդ քեչվարգո-
շայ, **او** Զգուշացիր, **ایا شاه محمود** շահ Մահմուդ աշխարհակալ Քազալոր, **او**
ایا / Կոչում, **او** / Կոչում, **او** / Կոչում, զգուշացիր,
գրեցիր, **او** Օրինակ՝

بلرزد هسی چون بگرید یتیم **او** Կոչում Երեմյանի Երեմյանի

1/ Կոչում Քա Նեգերյանի քե Կոչում Կոչում
Բեկերյանի Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

2, Զգուշացիր, որպեսզի որբը լաց չլինի,
Բե Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

هان / Կոչում, **او** Զգուշացիր, **او** Օրինակ՝

هر سیزه که برکتا خوشی رسته است **او** Կոչում Կոչում Կոչում
هان برسیزه یا بخواری نهنی **او** Կոչում Կոչում Կոչում
گویا زلب فرشته خوشی رسته است
كان سیزه زخاك له روشی رسته است
/ Կոչում սաբա քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում
գուշաց քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում
հան Կոչում սաբա քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում
քան սաբա քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում

3, Կոչում Կոչում, որ առկա Կոչում Կոչում Կոչում
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում
Զգուշաց, արհամարհանքով Կոչում Կոչում Կոչում,
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

1/ Կոչում Կոչում, **او** Զգուշացիր, **او** Օրինակ՝

می خور که بزیر گل بسی خواهی خفت **او** Կոչում Կոչում Կոչում
ز نهار مکن مکتو این را ز نهفت **او** Կոչում Կոչում Կոչում
بی مونس و بی حریف و بی همدم و حفت
هر لاله پر مرده نخواهد شکفت
/ Կոչում Կոչում քե Կոչում քե Կոչում քե Կոչում
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

4, Կոչում Կոչում, Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում
Զգուշաց, Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում,
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

գ/ Օգուշացում, ներման խնդրանք արտահայտող
ձայնարկություններն են՝ **امان** / Կոչում, **او** Կոչում Կոչում,
اهای / Կոչում, **او** Կոչում Կոչում,
Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում Կոչում

Ձայնարկությունների առանձին խումբ են կազմում և բնաձայնական բառերը:

Սակայն ի տարբերություն մյուսն ձայնարկությունների՝ սրանք զգացմունք ու կիրք չեն արտահայտում, այլ նմանողությամբ վերարտադրում են զանազան ձայներ, աղմուկներ, կենդանիների ճիւղեր և այլն: Օրինակ՝ جیو جیو | Ջիո Ջիո-,, Թիվ-Թիվ,, و ا مع مع [բիբի-,, մը-կը-կը,, | ալթի, ուխարի ձայն |]:

Պարսկերենում բնաձայնական բառերի մեծ մասը միաժամանակ կարող են գործածվել որպես գոյականներ: Օրինակ՝ چلیچلیب | Շիլիփ Շիլիփ-,, ԼԸԼԿ | ԼԸԼԿ,, , նաև ,, 222 միոց,, و ا میومیو | միյոյ միյոյ-,, մյաու-մյաու,, , նաև՝ ,, մլավոց,, و ا:

Կարող են հանդես գալ որպես բարդ բայի բաղադրիչ, Օրինակ՝ میومیو کردن | միյոյ միյոյ փարղան-,, մլա-վել,, و ا , میومیو کردن | բիբի փարղան-,, բա՛ անել,, , մկկալ,, و ا:

ա) Բնության երևութների, առարկաների ձայներ արտահայտող բառերն են՝ شلپ شلپ | Շիլիփ Շիլիփ |, غلبلوب [Շիլիփ Շիլիփ-,, ԼԸԼԿ- ԼԸԼԿ,, | Ջրի թափվելու ձայնը |], فرفش [ֆ2 ֆ2 | Ջրի խշշոցի ձայնը |], چلیچلیب [չափ չչափ-,, Կպկպոց,, | Բերանի ձայնը ուտելու, խմելու ժամանակ |], [չզ բզ-,, Կթթոց,, | մսի ձայնը կրակի վրա խորովելու ժամանակ |], فرفش ֆ2 ֆ2, خرفش | խ22 ֆ2 | غز غز [ղաժ ղաժ-,, խշխշոց,, մետաքսե կտորի ձայնը |], طاق طاق | թաղ թաղ, و ا طاق طاق | թաղ թաղ,, و ا طاق طاق [թարաղ թորուղ-,, թրխկոց,, | առարկաները, իրերը իրար կպչելիս կամ գետնին ընկնելիս առաջացած ձայնը |], ع ع [ժղժղ-,, Կրճտոց,, | խտամների սեղմումից առաջացած ձայնը |], غلغل [ղղղղ-,, Կկկկոց,, | հեղուկ նյութի, ջրի եռման ձայնը,, و ا], فر فر | ֆերֆեր-,, ղղղղոց,, | Բերանի, կոկորդի վիզման ժամանակ առաջացած ձայնը |],

قلقل | ղղղղ-,, Կկկկոց,, | հեղուկի, ջրի՝ սափորից կամ նեղ բերան ունեցող անոթից թափվելիս կամ ԼԸԳ վելիս առաջացած ձայնը | |:

բ) Կենդանիների և թռչունների ձայներ արտահայտող բառերն են՝ و ا هو هو | հավ հավ |,

Համառոտ մատենագրութիւն

ա/ Հայերեն

- Ս. Էնդլան, Հայոց լեզվի տեսութիւն, Երևան, 1965:
- Է. Աղայան, Լեզվաբանութեան ներածութիւն, Երևան, 1959,
- Է. Աղայան, Հ. Բարսեղյան, Հայոց լեզուի Դավազիր Թ միջնակարգ դպրոցի 7-րդ դաս. համար, Երևան, 1971,
- Հ. Աճառյան, Լիակատար քերականութեան հայոց լեզվի, ներածութիւն, հատոր 1, 2, 3, 4^բ, 5, 6, Երևան, 1955-1971,
- Բառարան պարսկերեն ըստ կարգի հայկական այբուբենից, Գեորգեայ դպրէ Թովհանէսեան. Պալատոցոյ աշխատութեամբ եւ ուղղագրելով եւ համառոտ քերականութեամբ Թակոբայ Տիւզեան, Պոլիս, 1826,
- Բառարան պարսկերեն-հայերեն, կազմեց Գարեգին քահ. Թ. Կիրակոսյան, Թեհրան, 1955,
- Ա. Ղարիբյան, Հայոց լեզվի դասագիրք, միջնակարգ դպրոցի 5-6-րդ դաս. համար, Երևան, 1952,
- Հ. Զ. Պետրոսյան, Ս. Ա. Գալստյան, Թ. Ա. Ղարաբաղյան, Լեզվաբանական բառարան, Հայկ. ԳԱ իրատարակչութիւն, Երևան, 1975,
- Նմուշներ ժամանակակից պարսկերեն արձակի, կազմեց Գ. Ս. Նալբանդյան, Երևանի պետական համալսարանի հրատարակչութիւն, Երևան, 1964,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, իրանական լեզուներն ու բարբառները, Երևան, 1960,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Ուրվագծեր արդի պարսկերենի հընչութեան բանութեան, Երևան, 1961,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Պարսկերենի մթագնված և կորած բառերի վերականգնումը հայերենի Օգնութեամբ, Հայկ. ԳԱ տեղեկագիր, հասարակ. գիտ., 1962, նո. 1,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Հին պարսկերեն, Երևան, 1963,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Միջին պարսկերեն /պահլավերեն/, Երևան, 1962,

Գ. Սևակ, ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթաց, Երևան, 1955:

Գ. Սևակ, ժամանակակից հայոց լեզվի համառոտ պատմություն, Երևան, 1948:

Բ / Ա Ն Ա Ս Ե Ր Ե Ն

Белгородский Н.А., Современная персидская лексика ("Труды ИЯМ им. Н.Я.Марра", т.УП, М.—Л., 1936).

Березин И.Н., Грамматика персидского языка, Казань, 1853.

Бертельс Е.Э., Грамматика персидского языка, Л., 1926.

Виноградов В.В., Русский язык, М.—Л., 1947.

Ворно Е. Ф., Кашеева М.А., Малишевская Е.В., Потапова И. А., Лексикология английского языка, Л., 1955.

Галунов Р., Краткая грамматика персидского языка, М., 1922.

Головин Б.Н., Введение в языкознание, изд. 3—е, М., 1977.

Жирков Л.И., Персидский язык. Элементарная грамматика, М. 1927.

Залеман К.Г., Жуковский В.А., Краткая грамматика новоперсидского языка с приложением метрики и библиографии, СПб, 1890.

Галунов Р.А., О двух суффиксах в персидской живой речи (сб. "Иран", П.Л., 1928, ст. 93—94).

Зиндер Р.Л., Вопросы фонетики, Л., 1947.

Иванов М.С.; Очерк истории Ирана, М., 1952.

Матусевич М.И., Введение в общую фонетику, Л., 1948.

Мирза Джафар, Краткая грамматика персидского языка, М., 1884.

Овчинникова И.К., Мамед—Заде А.К., Учебник персидского языка, часть I, Изд—во Московского университета, 1966.

Овчинникова И.К., Функции послелога "ра" в современном литературном персидском языке ("Труды ИЯЗ", т.У1, М., 1956, стр. 356—391).

Оранский И.М., Иранские языки, Изд—во восточной литературы, М., 1963.

Оранский И.М., Введение в иранскую филологию, М., 1960.

Пейсииков Л.С., Очерки по словообразованию персидского языка, Изд—во Московского университета, 1973.

Пейсииков Л.С., К характеристике основного словарного фонда персидского языка ("Труды ВИИЯ", № 1, М., 1952, стр. 50—59).

- Поспелов Н.С., Учение о частях речи в русской грамматической традиции, Изд-во Московского университета, 1954.
- Расторгуева В.С., Краткий очерк грамматики персидского языка (приложение к персидско-русскому словарю Б.В.Миллера). М., 1953.
- Ромаскевич А.А., Современная персидская пресса в образцах, вып. 1-2, Изд-во ЛВИ, Л., 1924-1931.
- Розенфельд А.З., Вспомогательная функция глагола в современном персидском языке (сб. "Советское востоковедение", т.У, 1948, стр.305-310).
- Рубинчик Ю А., Грамматический очерк персидского языка (приложение к персидско-русскому словарю авторского коллектива под редакцией Ю А.Рубинчика)
- Русско-персидский словарь, составили И.К. Овчинникова, Г.А. Фуругян, Ш.М.Бади, М., 1965.
- Рубинчик Ю А., Современный персидский язык, Изд-во Восточной литературы, М., 1960.
- Современный русский язык, морфология (курс лекций) под редакцией акад. В.В.Виноградова, Изд-во Московского университета, 1952.
- Шерба П.В., Фонетика французского языка, М., 1948.

ق / د م ن ر ل ه ز س ح ط ي ك غ ف ج ح ذ

- دکتر پرویز ناتل خانلری - زبان شناسی و زبان فارسی خرداد ماه ۱۳۴۳
- دکتر محمد معین - اسم جنس (معرفة نكرة) چاپ دوم تهران اسفند ماه ۱۳۴۱
- دکتر محمد معین - مفرد و جمع چاپ دوم دی ماه ۱۳۴۰
- دکتر زهرا ی خانلری (کیا) راهنمای ادبیات فارسی (فرهنگ اعلام و اصطلاحات) دستور زبان فارسی برای سال اول و دوم و سوم و چهارم دبیرستانها تألیف آقایان :
- عبدالعظیم قریب ملک الشعرا بهار بدیع الزمان فروزانفر جلال همایش رشید یاسمی استادان دانشگاه جلد ۱ ۲
- علی هرناک - تست فارسی مختصری از دستور زبان فارسی تهران ۱۹۷۰
- عبدالصین سعیدیان - دستور زبان فارسی و فنون ادبی چاپ دوم آذر ماه ۱۳۴۳
- دکتر محمد جواد مشکور - دستور نامه در صرف و نحو زبان فارسی تهران آذر ماه ۱۳۳۸
- سید مصن خلیق رضوی - دانش افزا شامل دستور زبان و نکات مفید املائی و انشائی و تجزیه و ترکیب مقداری عبارات فارسی چاپ اول مرداد ماه ۱۳۴۱

عبدالمعظم فریب - دستور زبان فارسی دوره دوم جدید چاپ بیست و دوم ۱۳۳۵
عبدالرحیم هما یونفرخ - دستور جامع زبان فارسی هفت جلد در یک جلد چاپ دوم
ملك الشعرا بهار - سبک شناسی یا تاریخ تطور نثر فارسی جلد ۱ ۲ ۳
دین محمد - دستور پهلوی قواعد دستور زبان پهلوی و مقایسه آن با قواعد صرف
و نحو فارسی بمبئی •

فرهنگ نفیسی در پنج جلد •

فرهنگ عمید در دو جلد •

فرهنگستان ایران انجمن علمی تهران واژه های نو به تا پایان سال ۱۳۱۸ در

فرهنگستان ایران پذیرفته شده است تهران دبیرخانه فرهنگستان ۱۳۱۹ •

محمدعلی جمال زاده فرهنگ لغات عامیانه

فردوسی شاهنامه در پنج جلد موسسه خاور

محدی کلیات بمبئی

رباعیات حکیم عمر خیام چاپ موسسه مطبوعاتی علی اکبر علمی

غزلیات زیبای حافظ بکوشش یوسف جمشیدی پور ۱۳۴۲

محمدعلی جمال زاده یکی بود یکی نبود تهران آذر ۱۳۳۳

صادق هدایت سه قطره خون (مجموعه داستان) تهران ۱۳۱۱

صادق هدایت سنگ و لگد (مجموعه داستان) تهران ۱۳۶۱

صادق هدایت زنده بگور (مجموعه داستان) چاپ چهارم تهران ۱۳۳۶

صادق هدایت بوف کور چاپ ششم تهران ۱۳۳۶

سفینه غزل - با اهتمام سید ابوالقاسم انجوی شیرازی بهنگاه مطبوعاتی صفیعلیشاه

شاهکارهای نثر فارسی معاصر - شامل برگزیده آثار عبدالرحیم طالب افعلی اکبر

به خدا سید محمدعلی جمال زاده صادق هدایت و تالیف استاد سعید نفیسی ۱۳۳۰

دریای گوهر - جلد اول شامل گزیده مقالات و داستانهای کوتاه از نویسندگان

معاصر تالیف دکتر مهدی حمیدی چاپ ششم مرداد ماه ۱۳۳۶

دریای گوهر - جلد سوم شامل گزیده اشعار شعرا و گویندگان معاصر تالیف دکتر

مهدی حمیدی استاد دانشگاه تهران چاپ دوم آبان ماه ۱۳۴۱

شعله های جاوید - با انتخاب فریدون کار

A. Chodzko, Grammaire de la langue persane, Paris, 1883.

Phillott D.C. Higher Persian grammar, Kalcutta, 1919.

Lambton Arn K.S. Persian Grammaire, Cambridge, 1853.

Lazard G., Grammaire du persan contemporain, Paris, 1957.

ԲՈՎԱՆԴԱԿ ՈՒՔՅՈՒՆ

Երկու խոսք	3
Ներածութիւն	6

Գ Լ ու խ ա ո ա ջ ի ն

Հնէյունաբանութիւն

1. Արտասանական գործարաններ	26
2. Զայնավորները և նրանց արտաբերութիւնը	31
3. Բաղաձայններ	39
4. Զայնորդ հնէյուններ /սոնոր/	49
5. Բաղաձայն հնէյունների փոփոխութիւնները խոսքի մեջ	52
ա/ բաղաձայնների փոփոխութիւնը բառավերջում	53
բ/ բաղաձայն հնէյունների կորուստը բառի մեջ	53
գ/ զրափոխութիւն /մետաթեզիս/	55
դ/ առնմանութիւն /ասիմիլյացիա	55
ե/ տարնմանում /դիսիմիլյացիա/	57
6. Պարսկերենի հնէյունների հերթազայութիւնը	59
ա/ բաղաձայնների հնէյունափոխութիւն	59
բ/ ձայնավորների հնէյունափոխութիւն	60
գ/ զուգահեռ մեք	61
7. Վանկ	62
8. Շեշտ	65
9. Պարսկերենի գրութիւնը	67

Գ Լ ու խ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Ղ

Բառագիտութիւն

1. Բառերի նշանակութիւնը /իմաստաբանութիւն/	72
2. Բառը և նրա իմաստը	73
3. Բառի իմաստը և հասկացութիւնը	73
4. Բառի ուղղակի և փոխաբերական նշանակութիւնը	74

5. Բառի մաստի փոփոխութիւն	75
6. Համանուն կամ նույնանուն բառեր	77
ա/ միևնույն գրութիւն և միևնույն արտասանութիւն ունեցող համանուններ	79
բ/ տարբեր գրութիւն, միևնույն արտասանութիւն ունեցող համանուններ	80
7. Նույնանիշ կամ հոմանիշ բառեր	82
8. Նույնանիշ բառերի առաջացման աղբյուրները	85
9. Հականիշ բառեր	90

Պարսկերեն լեզվի բառային կազմը և բառային հիմնական ֆոնդը 93

10. Պարսկերեն լեզվի հիմնական բառային ֆոնդը 93

11. Պարսկերեն լեզվի բառային կազմը 100

 ա/ պարսկերենի արաբական փոխառութիւնները . 101

 բ/ թուրք-մոնղոլական փոխառութիւնները . 111

 գ/ պարսկերենի եվրոպական փոխառութիւնները . 115

 դ/ պարսկերենի ռուսական փոխառութիւնները . 119

 ե/ պարսկերենի հնդկական փոխառութիւնները . 120

 զ/ պարսկերենից փոխառյալ բառեր 120

 է/ սող շիբրենից փոխառյալ բառեր 121

 ը/ հունա-հռոմեական փոխառութիւններ . . . 122

 թ/ արամերենի փոխառութիւնները պարսկերենում 124

12. Պատմական կամ մեծած բառեր 124

13. Նորաբանութիւններ և նորաբանութիւններ 128

 Գ Լ Ո Ն Խ Ե Ր Ր Ո Ր Ղ

Զեբանութիւն

1. Խոսքի մասերը ընդհանուր բնութագիրը	131
2. Գոյական անուն	133
3. Հատուկ և հասարակ անուններ	135
4. Գոյականի սեռի արտահայտութիւնը	137
5. Գոյականի թիվը	140
6. Գոյականի որոշյալ և անորոշ առումները	147
7. Հոլովական կարգը պարսկերենում	147
ա/ ուղղական հոլովի իմաստ	153

բ/ սեռական հոլովի իմաստ	154
գ/ տրական հոլովի իմաստ	154
դ/ հայցական հոլովի իմաստ	155
ե/ բացառական հոլովի իմաստ	156
զ/ գործիական հոլովի իմաստ	157
է/ ներգոյական հոլովի իմաստ	158
8. Գոյականի բառակազմութունը	161
9. Գոյականակերտ ածանցներ	162
10. Բարդ գոյականներ	178
ա/ հարադրական հարաբերութուններով բարդութուններ	179
բ/ ստորադասական հարաբերութուններով բարդութուններ	183
11. Բարդ ածանցավոր գոյականներ	190
12. Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ	192

Ածական անուն

1. Շնդհանուր գիտելիքներ	193
2. Որակական ածականներ	195
3. Հարաբերական ածականներ	197
4. Ածականի համեմատության աստիճանները	199
5. Ածականի ձևաբանական կառուցվածքը / ածականի բառակազմութուն /	202
ա/ պարսկերենի ածականակերտ ածանցները	204
բ/ ածականակերտ նախաձանցներ	212
գ/ բարդ ածականներ	217
ա/ հարադրական հարաբերութուններով բարդութուններ	218
բ/ ստորադասական հարաբերութուններով բարդութուններ	219
6. Բարդ ածանցավոր ածականներ	224
7. կայուն բառակապակցութուն-ածական	225
8. Այլ խոսքի մասերի փոխանցումը ածականի և հակառակը	225

Թվական անուն

1. Թվականների ձևաբանական և շարահյուսական առանձնահատկութունները	227
--	-----

2. Բանակական թվական	228
3. Պատանիչները թվականների հետ	229
4. Տառերի թվական արժեքը	233
5. Պատական թվական	233
6. Բաշխական թվական	235
7. Կոտորակային թվական	236
8. Տոկոսային թվական	237
9. Սերձավորական թվական	238
10. Բազմապատկական թվական	239
11. Բաղկացական թվական	240
12. Սակբայական թվական	240

Դերանուն

1. Ընդհանուր գիտելիքներ	241
2. Անձնական դերանուններ	245
ա/ ինքնուրույն անձնական դերանուններ	246
բ/ կցական անձնական դերանուններ	255
3. Անդրադարձ-սաստկական դերանուն	260
4. Փոխադարձ դերանուն	262
5. Նուցական դերանուն	263
6. Հարցական դերանուն	267
7. Որոշյալ դերանուն	271
8. Անորոշ դերանուն	273
9. Ժխտական դերանուն	274

Բ ա ղ

1. Ընդհանուր գիտելիքներ	276
2. Պարսկերենի դերբայները	276
ա/ անորոշ դերբայ	276
բ/ ապառնի դերբայ	278
գ/ անցյալի դերբայ	279
դ/ ենթակայական դերբայ	280
3. Բայի քերականական ձևերի կազմութունը	282
ա/ բայահիմքերը անցյալի և ներկայի 	282
բ/ նախամասնիկներ	286
գ/ բայի ժխտական ձևը	287
4. Բայի կազմութունը	287
ա/ պարզ բայեր	287
բ/ նախդրավոր բայեր	287
գ/ բարդ կամ բաղադրյալ բայեր	288

5. Ծնդ: Բուզան-, չլինել, քայ-հանգույցի խոնարհումը	290
6. Սպասարկու քայեր	291
7. Ծն հասթ քայ-հանգույցի խոնարհումը	292
8. Օժանդակ քայ	293
9. Լնցողական և աննցողական քայեր	294
10. Գակասավոր քայեր	295
11. Բայր եղանակային և երր	296
12. Սահմանական եղանակ	297

Ա. Ներկա ժամանակ

ա/ ներկա ապառնի ժամանակ	297
բ/ ներկա շարունակական ժամանակ	298

Բ. Անցյալ ժամանակ

ա/ անցյալ կատարյալ	299
բ/ անցյալ անկատար	300
գ/ անցյալ շարունակական	301
դ/ վաղակատար ժամանակաձև	302
ե/ անցյալ վաղակատար	302

Գ. Սպառնի ժամանակ

13. Գայմանական-ստորադասական եղանակ	304
ա/ ներկա ապառնի / արրիստ/	305
բ/ անցյալ ենթադրական	312
14. Հրամայական եղանակ	316
15. Խոնարհման աղյուսակ	318
ա/ դրական խոնարհում	318
բ/ ժխտական խոնարհում	321
16. Բայի սեռը	325
ա/ ներգործական սեռ	325
բ/ կրավորական սեռ	328
17. կրավորական քայերի խոնարհման աղյուսակ	331
18. Ցուցակ հանաք գործածվող անկանոն քայերի	336

Մակբայ

Ընդհանուր գիտելիքներ	339
1. Մակբայների դասակարգումը ըստ իմաստի	341

16. Որոշչւային մակբայներ

ա/ որոշչւային քանակական մակբայներ	341
բ/ որոշչւային որակական մակբայներ	342
գ/ գործողութեան ձևի կամ եղանակի որոշչւային մակբայներ	343
Բ. Պարագայական մակբայներ	

ա/ պարագայական ժամանակի մակբայներ	344
բ/ պարագայական տեղի մակբայներ	346
գ/ պարագայական պատճառի մակբայներ	346
2. Բառեր, որոնք ընդհանուր են մակբայի և այլ խոսքի մասերի միջև	348
3. Մակբայների կազմութունը	349
ա/ պարզ մակբայներ	349
բ/ ածանցավոր մակբայներ	349
գ/ զանազան նախդիրներով կազմված մակբայներ	
դ/ բարդ մակբայներ	352
4. Կայուն, բառակապակցութունները որպես մակ- բայակերտ դարձվածներ	354
5. Արաբերենից փոխառյալ մակբայներ	355
ա/ մակբայաբար գործածվող պարզ բառեր	355
բ/ թանկինով / չ/ կերչացող բառեր	355
գ/ նախդրավոր կապակցութուններ	356
6. Ածականը իբրև մակբայ	356

Նախդիր

1. Ընդհանուր գիտելիք	358
2. Իսկական և իզաֆեթային նախդիրներ	358

Ա/ Իսկական նախդիրներ

3. չ/ ազ նախդիրը	359
4. և բե նախդիրը	368

5.	Լ	բա նախդիրը	375
6.	ը	դար նախդիրը	378
7.	բ	բար նախդիրը	384
8.	Ե	թա նախդիրը	387
9.	ջ	ջող նախդիրը	388
10.	բի	բի նախդիրը	388
11.	բարայ	բարայն նախդիրը	389

բ / իզաֆեթային նախդիրներ

	ա / տեղ ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	391	
	բ / ժամանակամիջոց ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	394	
	գ / գործողութայն ուղղություն ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
	դ / միջոցի հարաբերություն արտահայտող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
	ե / պատճառի հարաբերություն արտահայտող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
12.	լ	րա ետադրությունը	396

Շաղկապ

1.	Ընդհանուր գիտելիքներ	399
2.	Շաղկապների բառակազմական դասակարգումը	399
	ա / պարզ շաղկապներ	399
	բ / բարդ շաղկապներ	400
3.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ գործածության մեծ	400
	ա / մեծադիր	400
	բ / կրկնադիր	400
	գ / զուգադիր	400
4.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ շարձյունական կապակցությունների դերի	400
	ա / համադասական շաղկապներ	401
	բ / ստորադասական շաղկապներ	401
5.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ իմաստի	401
	ա / միավորիչ-հավելական	401
	բ / ներհակական	406

գ/ տրոհական կամ բաժանական	408
դ/ բացահայտման	409
ե/ մեկնական	409
զ/ նպատակային	412
է/ պատճառի և հիմունքի	413
ը/ պայմանի	414
թ/ ժամանակային	415
ժ/ զիջական	417
ժա/ համեմատության	418
ժբ/ հետևանքի	419

Նդանակնվորող բառեր

1. Ընդհանուր գիտելիքներ	421
2. Պարսկերենում գործածական և տարածված եղանակավորող բառերը	422

Ձայնարկություններ

1. Ընդհանուր գիտելիքներ	432
2. Զգացական կամ բացականչական ձայնարկություններ	433
3. Կամային կամ կոչական ձայնարկություններ	434
4. Բնաձայնական բառեր	436
Համառոտ մատենագրություն	438

ԳՆՈՐԳԻ ՄԿՐՏՁԻ ԵԱԼԲԱԵՂԱԷ

Պ Ա Ր Ս Ի Ծ Լ Ե Ձ Վ Ի
Բ Ե Ր Ա Կ Ա Ն ՈՒ Թ Թ ՈՒ Ե

/ԳՆԵՂՈՆԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ՃԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ/

Հրատարակության և ներկայացրել համալսարանի
իրանական բանահրոթյան ամբիոնը

Հրատ. խմբագիր՝ Ա.Ս.Գաբրիելյան

Գեղ. խմբագիր՝ Ն.Ա.Թովմասյան

Տեխ. խմբագիր՝ Ս.Ա.Ղալբախչյան

Վերստ. սրբագրիչ՝ Մ.Գ.Թալրյան

Պատվեր՝ 423, տպաքանակ 1000: Հանձնված է ար-
տաշրոթյան 20/9.1979 թ.: Ստորագրված է տպա-
գրոթյան 20/10.1979 թ.: Հրատ. 17,5 մամուլ,
տպագրական 28,25 մամուլ: Բուշթ 60x90 1/16,
Գրեր՝ 72 կոպ.:

Երևանի համալսարանի հրատարակչոթյուն, Երևան,
Մաավյան փող. նո.1:

Заказ 423, тираж 1000: Сдано в производство 20/IX 1979г.
Подписано к печати 20/X 1979г. Бумага 60x90 1/16. Изд.
17,5 лист, Печатных 28,25 лист. Цена 72 коп.

Издательство Ереванского университета, Ереван, ул.
Мравяна №1.

Երևանի պետական համալսարանի, Պրոտապրիես, տպագ-
րական արտաշրամա, Երևան, Մաավյան փող. նո.1:

Цех "Ротапгит" Ереванского государственного универ-
ситета, Ереван, ул.Мравяна №1.

Հատված վրիպակներ

Էջ	Տող	Տպագրվել է	Գիտք է լինի
110	վ. 5	Բառարմատը՝	Բառարմատը՝
159	վ. 31	در عشق و پیر	در عشق و حرانی
254	Ն. 1	թեզ	էթզ
261	վ. 19	من خودم آفتم	من خریدم آفتم
264	վ. 22	فشار آب را	فشار آب آنها را
269	վ. 8		چيست
286	վ. 6	چيست	کيست
289	վ. 26	گذاشتن	گذشتن
294	վ. 8	کتابرا خواندن	کتابرا خواندم
308	վ. 15	من نتوانستن	من نتوانستم
310	վ. 3	ասորիստի	ատորիստի
316	վ. 15	ببیند از تاده	ببند از تاده
352	վ. 8		ی / ۱ /
354	Ն. 1	հոգու խոսքից	հոգու խորքից
357	վ. 28	و بهتر از همه	او بهتر از همه
402	վ. 22	թարն էի հղում	թարն էի հղում
409	վ. 20	و شخصاً	و یا شخصاً
412	վ. 7	թամբես	թամբթ
414	վ. 9	برایمانیدن	برمانیدن
435	վ. 22	կախալ	կախալ
435	վ. 23	զենհար	զենհար / զենհար /